

BİR BEKTÂŞÎ CÖNGÜ ÜZERİNDE TETKİK

Dilâra AKBULUT

145 662

Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Halk Bilimi Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA

SİVAS
Ocak-2004

Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

İş bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı / Halk Edebiyatı Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA

Tez Danışmanı

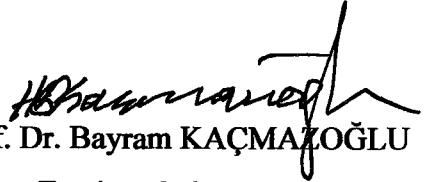
Üye

Prof. Dr. Erman ARTUN

Üye

Doç. Dr. Hüseyin AKKAYA

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Bayram KAÇMAZOĞLU
Enstitü Müdürü

ÖZET

Tezimize konu olan cönk, Sivas, Divriği İlçesi, Aydoğan Köyü'nden Hasan Yalıncak'lı adlı şahıstan alınmıştır. İçerik bakımından oldukça çeşitlilik gösteren bir eserdir.

Söz konusu cönk, ihtiva ettiği manzum ve mensur kısımlar itibariyle Alevi-Bektâşîliğe ait özellikler göstermektedir. Cönk içerisinde 28 şairin 46 şiiri yer almaktadır. Bu şiirler belirli bir düzen içerisinde sıralanmamıştır. Şiirlerde genel olarak Hz. Muhammed'e ve Ehl-i Beyt'e duyulan sevgi, Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesi, İsmail Peygamber kıssası v.b. konular işlenmiştir.

Eserde şiirler dışında mensur kısımlar da bulunmaktadır. Bu bölümlerde on iki imamın isimleri, on dört mâsum-ı pâk isimleri ve şehit edilişleri, tarikât ve şeriât makamları, "Tarık-ı İmam Caferü's Sâdık" başlıklı bir bölüm yer almaktadır.

Ayrıca Kaygusuz Abdâl'in "Vücûdnâme" ve "Budalanâme" ve "Kitâb-ı Miglâte" adlı mensur eserlerinden bölümleri de ihtiva eder. "Vücûdnâme" adlı eser; El mü'minün suresinin insanın ana rahmine düşmesinden bahseden 12-14. âyetlerini vererek başlar ve ana rahminde iken insanın yedi gezegen tarafından terbiye edilerek vücut bulması anlatılır. "Budalanâme" adlı eser ise; insan aklının anadan doğma kör ve topal olduğundan bahsedilerek başlar ve daha sonra tasavvuf konularına geçilerek kendini bilmek, gönül, Hakk'ı dünyada iken bulmak ve kendini bilerek hakikâti bilmek, Kaygusuz'un kendi vâsf-ı hâli, insanın dünyaya gelmekten maksadının kendini ve Hakk'ı bulmak olduğu, nefis ve mürşid-i kâmil konularını ele alır. "Budalanâme"nin sonunda "Kitâb-ı Miglâte" adlı esere geçilir. Bu eser, bir dervişin devamlı uykuya dalmasını ve uykusunda bazen geçmişe bazen de geleceğe giderek, her defasında şeytanla karşılaşp onu yenmesini anlatmaktadır. Yine bu eserin içerisinde zaman zaman dervişin söylediği şiirler de yer almaktadır.

Cönkte, Hacı Bektâşî Veli'nin Velâyetnâmesi'nden bölümler de bulunmaktadır. Bu kısımda öncelikle Hacı Bektâşî Veli'nin soyu anlatılmakta, daha sonra sırası ile Hacı Bektâşî Veli'nin, Şeyh Lokman-ı Perende'ye ilim öğrenmeye verilmesi, Lokman- Perende'nin Hacı Bektâş'a "Hünkâr" ve "Hacı" isimlerini vermesi, Hacı Bektâşî Veli'nin susam yaprağı üzerinde namaz kılması anlatılmaktadır. Arada, Hoca Ahmet Yesevî'nin oğlu Kutbeddin Haydar'ın esir

düştüğü yerden Hacı Bektâşî Veli tarafından kurtarılması ve Hacı Bektâş'ın mağarada kırk gün çile çıkararak kâfirlere beddua ettiği bölümler manzum olarak yer almıştır. Daha sonra Hacı Bektâşî Veli'nin darı üstünde namaz kılması, Rûm'a gelmesi ve Rûm erenlerine bâtın evinden selâm vermesi ile halifelerinden Sarı İsmail, Kadıncık Ana, Âhi Evrân Sultan, Pîran Sultan, Resûl Baba, Seyyid Cemâl Sultan, Kolu Açık Hacım Sultan, Sarı Saltık, Molla Sadeddin'in gösterdikleri velâyet ve kerâmetler ile dervişleri Güvenç Abdâl, Mahmut Hayran ve Yunus Emre ile ilgili bölümler bulunmaktadır. Cönk, Hacı Bektâşî Veli'nin manzum vasiyetnâmesi ile sona ermektedir.

SUMMARY

Manuscript collection of folk poems which is subject of our thesis is taken from Hasan Yalıncağı who is from Sivas, Divriğı district, Aydoğan town. It is a work which shows rather variety from the point of view of content.

Being talked of manuscript collection of folk poems, as regards contain the parts of verse and prose shows that characteristics of Alaouite –Bektashi. 46 poems of 28 poets take place in manuscript collection of folk poems. These poems are not ordered in a determined order. The love to the Prophet Mohammed and the Prophet's family, the prophet Hüseyin's dying for Islam in Kerbela, anecdote of Prophet İsmail, and like these subjects are generally worked in the poems.

Prose parts also are present apart from the poems in the work. In these parts the names of twelve imams, the names and being died for Islam of fourteen masum-ı pâk, tariqat and the shari'a reciting tones, a part which head is "Tarik-ı İmam Caferü's Sâdik"

Besides it also contains the parts from the prose works of Kaygusuz Abdâl's "Vücûdnâme" and "Budalanâme" and Kitab-ı Miglate." The work of "Vücûdnâme"; begins with giving the 12-14 th verses of the Koran of El-Mü'minün sure which tells a person is aborted in a womb and is told that a person's coming in to being by being educated by seven planet while it is in the womb. As the work of "Budalanâme"; begins with telling the mind of person is blind and crippled from birth, and later being passed to the subjects of Sufism considers the subjects of having reached maturity, of heart, of finding God while on earth and knowing the truth by having reached maturity, of Kaygusuz's own quality behavior, of the aim of himself, of the flesh and of perfect guide. It is passed to the "Kitab-ı Miglate" at the end of the "Budalanâme". This work tells that a dervish continuously falls asleep and each time he meets the saint and overcomes it by going sometimes to the past sometimes to the present in his sleepiness. Once again the poems which dervish occasionally says take place in this work.

Also the parts from Haji Bektash Veli's "Velâyetnâme" are present in the manuscript collection of folk poems. In this part, before all else family of Haji Bektash Veli is told, later, in sequence, Haji Bektash Veli's being given to sheik

Bektash Veli is told, later, in sequence, Haji Bektash Veli's being given to sheik Lokman Perende to learn science, Lokman Perende's giving the name of Haji and Sultan to Haji Bektash, Haji Bektash Veli's performing the namaz on the sesame leaf are told. In a part the parts of Kutbeddin Haydar's who is the son of Hodja Ahmed Yesevî being rescued from where he was enslaved by Haji Bektash Veli and Haji Bektash's cursing towards the unbelievers by undergoing forty days of suffering in the cave take place as verse. Later, the parts about Haji Bektash Veli's performing the namaz on the corn, coming to the Rûm and by greeting the dervishes from the house of generation, from his caliphs Yellow İsmail, Mather Kadıncık, Âhi Evrân Sultan, Pîrân Sultan, Father Resûl, Seyyid Cemâl Sultan, Naked Armed Hacım Sultan, Yellow Saltık, Mollah Sadeddin's showing the miracles and word ships with their dervishes who are Güvenç Abdâl, Mahmut Hayran and Yunus Emre are participated in. The manuscript collection of folk poems ends with Haji Bektash Veli's verse testament

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
SUMMARY.....	III
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖNSÖZ.....	IX
GİRİŞ.....	1

METİNLER

Deme Noksânî.....	5
Divân-ı Noksânî.....	6
Derviş ‘Ali.....	7
‘Âşık-ı Gedâ.....	8
Divân-ı ‘Âşık Veli.....	9
Biçâre.....	10
Divân-ı İmam Nesîmî Sultan.....	11
Divân-ı Kul Veli.....	12
Veli.....	13
Sefil ‘Ali.....	14
Hüseyin.....	15
On İki İmam.....	16
Kul Himmet.....	18
On Dört Masûm-ı Pâk.....	20
Divân-ı Veysel Karani.....	22
<i>Uyan vakt-i seher oldu</i>	23
Muhyî.....	24
<i>Bunu bilmeyen de âr olmaz</i>	25
‘Âşık Yunus.....	26
Nakşî.....	27
‘Âşık Nakşî.....	28
Nakşî.....	29

Hezâ Vücûdnâme-i Kaygusuz Abdâl Sultan.....	30
Tercümân-ı Keşkül.....	37
Tercümâtü'l Elif Lam.....	38
Tercümân-ı Sâki.....	39
Divân-ı Pîr Sultan.....	40
Ulvî'dir.....	41
Kaygusuz Abdâl Sultan.....	42
Nesîmî Sultan.....	44
<i>Kimse bilmez serlerin seyrânıdır Bektâşîler</i>	45
Tekerleme-i Âhû Baba.....	46
Pîr Sultan Divânı.....	50
Nefes Abdâl Musa.....	51
Divân-ı Nesîmî Sultan.....	52
Hezâ Kitab-ı Pendnâme Evliyâ-yı Bektâşî Gaygusuz Baba.....	53
Tarik-ı İmam Caferü's Sâdık.....	81
Divân-ı Kaygusuz	83
Fuzûli.....	85
Kaygusuz.....	86
İrşâdi'den.....	87
İrşâdi.....	88
Divân-ı Er Mustafa.....	89
Derviş Muhammed.....	90
Divân-ı Seyyid Nesîmî.....	91
Hatâyî Divânı.....	92
Niyâzi.....	93
Nesîmî.....	94
Muhammed.....	95
Derviş Ali.....	96
Divân-ı Virâni Sultan.....	97
Destân-ı İsmâ'il Peygamber.....	98
Şâh İmam Hüseyin Şehid-i Kerbelâ.....	108
Hezâ Kitab-ı Pîr Hünkâr Hacı Bektâşî Veli Hazretlerinin Velâyetnâmesidir.....	114

Hacı Bektâşî Veli Hazretleri'nin Haseb-i Neseblerin Beyân İder.....	115
Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli Pederi Sultan İbrahim Muallime Virdiğidir.....	119
Hacı Bektâş Veli Hazretlerin Lokman-ı Perende “Hünkâr” İsmi Tesmiye İtdiğidir.....	121
Hacı Bektâş Veli Hazretlerine Lokman-ı Perende “Hacı” Deddiğidir.....	121
Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli Susam Yapağı Üzerinde Namaz Kıldığdır.....	123
Ahmed Yesevî Hazretleri'nin Evsâf-ı Hamidelerin Beyân İder.....	123
(Kutbeddin Haydar'ın Esir Düşmesi).....	126
Sultan-ı Horasan, Hünkâr Hacı Bektâşî Veli Hazretleri ile Mülâkatıdır.....	130
Hacı Bektâşî Veli Hünkâr Ol Mağarada Kırk Gün Çile Çıkardığıdır.....	137
Hacı Bektâşî Veli el Horasânî Hazretleri'nin Evsâf-ı Şerifleridir Beyan Kılındı.....	149
Hacı Bektâşî Veli Daru Üstüne Çıkup Namaz Kıldığdır.....	154
Sultan Hacı Bektâşî Veli Hazretleri Rûm'a Geldiğidir.....	156
Râviyân Hacı Bektâşî Veli Rûm Erenlerine Bâtın Evinden Selâm Virdiğidir.....	158
(Hacı Bektâşî Veli'nin Emre İsimli Derviş ile Mülâkatıdır).....	161
(Hacı Bektâşî Veli'nin İbrahim Hacı İsimli Çoban ile Mülâkatıdır).....	162
(Hacı Bektâşî Veli ve Hızır Nebi'nin Bostancı ile Mülâkatıdır).....	163
(Hacı Bektâşî Veli'nin Silenesun Köyü'nde Karar Eylediğidir).....	165
Hazret-i Hünkâr Rûm'a Gelicek Yunus Makri Nâm Bir ‘Âlim ve Kel Kimse İle Görüşdiğidir.....	166
(Hacı Bektâşî Veli'nin Kadıncık Ana ile Mülâkatıdır).....	168
(Hacı Bektâşî Veli'ye Beş Taşın Şahitlik Ettiğidir).....	174
(Sarı İsmâ'il'in Molla Celâleddin ile Görüştüğüdür).....	184
(Hacı Bektâşî Veli'nin Seyyid Mahmud Hayrân ile Mülâkatıdır).....	187
(Hacı Bektâşî Veli'nin Güvenç Abdâl ile Mülâkatıdır).....	190
(Hacı Bektâşî Veli'nin Bezîrgâna Yardım Ettiğidir).....	193
(Hacı Bektâşî Veli'nin Karadış ile Mülâkatıdır).....	195
(Hacı Bektâşî Veli'nin Halifelerinden Sarı Saltık ile Mülâkatıdır).....	198
(Tatar Padişahı Güllü Han'ın Bağdat'ı Alıp Rûm'a Yönelmesidir).....	202

(Hacı Bektâşî Veli'nin Harâmi ile Mülâkatıdır).....	216
(Hacı Bektâşî Veli'nin Yunus Emre ile Mülâkatıdır).....	223
(Hacı Bektâşî Veli'nin Halifelerinden Âhi Evrân Sultan ile Mülâkatıdır).....	225
(Hacı Bektâşî Veli'nin Molla Sadeddin ile Mülâkatıdır).....	232
(Hacı Bektâşî Veli'nin Halifelerinden Seyyid Cemâl Sultan ile Mülâkatıdır).....	244
(Hacı Bektâşî Veli'nin Halifelerinden Kolu Açık Hacım Sultan ile Mülâkatıdır).....	247
(Hacı Bektâşî Veli'nin Halifelerinden Resûl Baba ile Mülâkatıdır).....	253
(Hacı Bektâşî Veli'nin Halifelerinden Pîrân Sultan ile Mülâkatıdır).....	254
Hacı Bektâşî Veli Hazretleri'nin Vasiyyetnâmeleridir.....	256
SONUÇ.....	271
KAYNAKÇA.....	272

ÖN SÖZ

Halk bilimi araştırmalarının en önemli kaynaklarından birisi de cönklerdir. Bu özellikleri itibarı ile değerli birer hazine niteliğindedirler. Cönklerin muhtevasının incelenmesinin bu alanda yapılan çalışmalara büyük yararlar sağlayacağı ve bu sayede pek çok yeni bilginin elde edileceğine şüphe yoktur. Ancak, cönklerin kütüphanelerde değil de bu işin meraklısı olan kişilerin elinde bulunması ve kolaylıkla okunamaması, söz konusu eserlerle ilgili çalışma yapmanın belki de en zor yollarından birisidir.

Bütün bu düşüncelerle yapılan çalışmalara bir parça da olsa katkıda bulunmak amacıyla değerli Hocam Yrd.Doç.Dr.Doğan KAYA'nın teşviki ile tezime konu olan cöngü incelemeye karar verdim. Elbette ki bu çalışma denizde bir damla niteliğindedir ve mutlaka hatalarım olmuştur. Ama unutmamak gerekir ki, taşı delen suyun kuvveti değil, damlaların sürekliliğidir. Bu inançla yapılan her türlü araştırma ve incelemenin kültürümüze önemli katkılar sağlayacağı düşüncesindeyim.

İncelediğim cönk muhteva itibarıyla oldukça zengin bir eserdir. İçerisinde manzum ve mensur kısımlar yer almaktadır. Bu konuda çalışma yaparken öncelikle cönk, Osmanlıca'dan Lâtin alfabesine çevrilmiştir. Düzenleme esnasında cönk içerisindeki sıra takip edilmiştir. Manzum ve mensur kısımlar ayrı ayrı gruplandırılmamış, sayfa numaralarından başka ayrıca her sayfaya varak numarası verilmiştir. Başlıksız olan şiirlerin başına şairin mahlası yazılarak, mahlassız olan üç şiir ise sadece numaralandırılmıştır. Cönkte, Hacı Bektâşî Veli'nin “Velâyetnâme”sinin bulunduğu bölümlerde yer yer konuya uygun başlıklar yazılmıştır. Ayrıca cöngün incelenmesinde kolaylık sağlamak amacıyla, konunun akışına göre ayrıca içerisinde verilen başlıklar ise daha sonradan eklenmiştir.

Cöngün ilk bakıldığında düzgün sayılabilecek bir yazı ile yazıldığı söylenebilir. Ancak, incelendiğinde pek çok yazım hatası ile karşılaşmıştır. Eserin okunması sırasında karşılaşılan bir diğer zorluk ise, sayfalardaki su lekeleridir. Metinde de görüleceği gibi boş bırakılan yerlerin pek çoğu bu sayfadaki su lekeleri sebebiyle okunamayan kelimelerdir.

Eserin incelenmesi sırasında yazıldığı tarih ve kim tarafından yazıldığı ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Ancak cönk içerisindeki “ders burada

(38b)", "ders burda 14 Mart 1982 Cumartesi (77a)" şeklinde sayfa başına veya sonuna yazılan notlar bu cöngün yakın bir zamana kadar okunduğunu göstermektedir.

Bu alanda çalışma yaparken gerek ders, gerekse tez döneminde değerli bilgilerini ve yardımlarını benden esirgemeyen saygıdeğer Hocam Yrd.Doç.Dr. Doğan KAYA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca sevgili dayım Osman ÖZBAKIR başta olmak üzere aileme ve canım arkadaşım Nurdan Ç. MAVİLİ'ye desteklerinden dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

05.01.2004

GİRİŞ

Folklor ve halk edebiyatı araştırmaları bakımından değerli birer hazine olan cönkler, bu yönü ile Türk kültürünün önemli kaynaklarından.

“Genellikle âşık edebiyatı, halk edebiyatı ve folklor ürünlerinin toplandığı anonim mahiyette bir mecmua türü”¹ şeklinde açıklanan cönkler için kelime anlamı bakımından çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bu kelimenin bazı kaynaklarda Cava ve Malaya dillerinden alındığı belirtilirken, Aka Seyyid Muhammed Ali cönk kelimesinin Türkçe olduğunu söyleyerek “türlü konuların, özellikle çeşitli şairlerden seçilmiş şiirlerin yazılı olduğu kitap ve defter”² şeklinde açıklanmıştır.

Bunun dışında cönk kelimesine “sefine-gemi” karşılıkları verilmiştir. Bu adlandırmadan sonra cönk kelimesi yerine, böyle şiirler ve mensur parçalar ihtiva eden dergilerin hepsine “sefine-i şuâra, sefine-i bülega, sefine-i nefâis ya da sefine-i rüesa” şeklinde isimler verildiği görülmüştür.

“Cönk, ansiklopedilerde genellikle uzunlamasına açılan ensiz, uzun yazma mecmualara verilen ad olarak tanıtılmış ve mecmua kelimesinin belli konularda seçilmiş örnek metinlerden oluşan yazma ve basma kitaplar için kullanıldığı söylenerek cönkle mecmua arasında bir ayrım yapılmamıştır. Bugün de Türkiye’de halk arasında cönk kelimesi kullanılmamakta, bazı yörelerde ve özellikle Sivas’ta cönk yerine mecmua denilmektedir.”³

“Cönk kelimesinin Türkçe’de tertip etmek, derlemek, ciltlemek anlamlarına gelen cönemek, cönlemek, cünlemek fiillerinden türetilen bir isim olduğunu ileri sürünler de vardır.”⁴

¹ İslâm Ansiklopedisi, 8.C. s. 75

² Aka Seyyid Muhammed Ali, Ferheng-i Nizam, s. 408

³ İslâm Ansiklopedisi, 8.C. s. 75

⁴ M. Şakir Ülkütaşır, Halk Edebiyatı Araştırmalarında Cönklerin Değeri, Türk Kültürü, Sayı 60, s. 906

Bütün bu açıklamalardan şu sonuca varabiliriz ki, cönkler, içerisinde âşık edebiyatı ile dinî (tasavvufî) edebiyatın gerek manzum, gerekse mensur ürünlerini içeren ve âşıklar yada bu işin meraklısı kişiler tarafından tutulan en yazması eserlerdir.

Cönkler şekil bakımından genellikle eni dar, boyu uzun olarak düzenlenmiştir. Çoğu aşağıdan yukarıya doğru açılmakla beraber defter şeklinde tertip edilmiş olanları da vardır. Ensiz ve uzun olan cönklerle şekil itibarıyla “sığır dili” veya “dana dili” adları verilmiştir. Ciltleme yönünden cönklerle pek özen gösterilmediği görülmektedir. Çok az kısmı ciltlidir ve bunlar iyi işlenmemiş deri ile kaplanmıştır. Ciltlemede gösterilen özensizlik, çok fazla el değiştirmesi ve okunması gibi sebeplerle cönkler kolayca eskimekte ve yıpranmaktadır.

Eski cönklerin aharlı kâğıtlara yazılmış olması yanında 13. yüzyıldan itibaren daha iyi kâğıtların kullanıldığı görülmektedir. Birkaç renkli kâğıttan meydana getirilmiş cönkler de mevcuttur.

Cönkler, imlâ ve yazı bakımından da çeşitli özellikler gösterirler. Bu açıdan hemen hemen bütün cönklerde görülen ortak özellik bu eserlerin okunması güç kötü bir yazı ile yazılmalarıdır. Genellikle kötü ve zor okunan bir nesih kırmısı veya ta'lik bozması ile yazılmalarının yanında daha yeni olanların rik'a yazı şekli ile yazıldığı görülür. Ancak bunların yazısı da genel olarak bozuktur. Güzel bir yazı ile yazılmış cönklerle çok az rastlanır. Özellikle Arapça ve Farsça bazen de Türkçe kelimelerin doğru imlâlarına göre yanlış yazılmaları Bektâşî cönklerinde daha fazla görülür.

Cönklerdeki yazı bozukluğunun sebebi ise, bu eserlerin az okunmuş, imlâ bilgisi yeterli olmayan, sadece bu işe merak duyan kişiler tarafından yazılmış olmasıdır.

Sayfa sayıları açısından da cönkler değişkenlik gösterir. Bu durum tamamen cöngü tutan kişinin isteğine bağlıdır. Sayfa sayıları 30 ilâ 700 arasında değişenler bulunmaktadır. Fakat genellikle az veya orta kalınlıkta olurlar. Çoğunda sayfa numarası verilmediği görülür. Hatta içlerinde boş bırakılan sayfalara da rastlanmaktadır. Bu boş sayfaların daha sonra cöngü sahibi olan kişilerin beğendikleri şiirleri yazmaları amacıyla bırakıldığı tahmin edilmektedir.

Cönklerde genellikle şiirlerin sonunda şiirin bittiğini gösteren “temmet” ifadesi yer alır. O cöngü tutan kişi yada kişilerin isimlerine ve cöngünün yazılma

tarihine ilişkin bilgilere ise pek rastlanmaz ama bu bilgilerin kayıtlı olduğu cönkler de mevcuttur.

Muhtevaları bakımından da bu eserler oldukça zengindir. Sadece saz ve tekke şairlerinin şiirlerini ihtiva eden cönkler olduğu gibi bunun dışında hikâyeler, dualar, tılsımlar, hastalık reçeteleri, cöngü yazan kişinin büyüklerinden duyduğu veya gördüğü olaylar hatta halkın o zamandaki yöneticilerden memnun olup olmadığını gösteren bilgilere de rastlamak mümkündür. Ayrıca cönkleri tutan kişiler, beğendikleri divan şairlerinin şiirlerinden örnekleri de bu eserlere almışlardır.

İçerisinde yer alan bilgiler açısından cönkler, yazıldıkları dönemin gerek edebî, gerekse sosyal ve zaman zaman siyasî özelliklerini yansıtmaları açısından çok önemlidir. O dönemdeki halkın düşünce yapısını, sosyal hayatını, karşılaştıkları zorluklar karşısında aldıkları tavırları, yada hastalıklara karşı uyguladıkları tedavi şekillerini, büyüklerinden dinlediği veya bizzat gördüğü, yaşadığı olayları v.b pek bilgiyi tuttukları cönklerle kaydetmişlerdir. Bu özellikleri ile cönkler, adeta birer tarihi vesika niteliğindedirler.

Tezimize konu olan cönk ise; Divriği İlçesi, Aydoğan Köyü'nde tutulmuştur. 15X32 cm. ebatlarında ve 196 sayfadan ibaret oldukça hacimli bir eserdir. Rik'a yazı çeşidi ile yazılmıştır. Manzum kısımların yer aldığı sayfalar iki (12b) veya üç (46b) sütun olarak yazılmasına karşılık mensur kısımlar tek sütun şeklinde yazılmıştır. Sayfalardaki satır sayılarında belirli bir düzen yoktur. Bu açıdan sayfalar birbiriyle farklılık göstermektedir. Cönk içerisinde dikkat çeken hususlardan biri de başlıklarda, özel isimlerin bazılarında, Kaygusuz Abdâl'in mensur eserlerinin cönkte yer alan bölümlerinde geçen âyetlerin yazımında kırmızı mürekkep kullanılmasıdır.

İlk bakıldığında düzgün bir yazı ile yazıldığı görülen cönk, incelendiğinde pek çok yazım hatası ile karşılaşmıştır. Cönkte geçen "konca (1b), bakçe (2a), uymaz (18a), bî-din (35a), aktablık (50b), Karayük (50b), Ümeyye (51a), bırağalar (61a), keremle (66a), izz (66b)...." gibi yanlış yazılan kelimeler, eserin tümündeki yazım hatalarına dikkat çekmek amacıyla verilen sadece birkaç örnektir. Şunu da belirtmek gerekir ki, cöngün Latin harflerine çevrilmesi sırasında karşılaşılan yazım hatalarında herhangi bir düzeltme ve değişiklik yapılmamış, kelimeler aynen aktarılmıştır. Ayrıca sayfalardaki su lekelerinin de cöngün okunmasını oldukça güçleştiren hususlardan biri olduğu da göz ardı edilmemelidir.

Söz konusu cönk, muhteva itibarı ile oldukça çeşitlilik gösterir. Cönk içerisinde Alevî-Bektâşî şairlerinden; Abdâl Musa, Âhu Baba, Âşık-ı Gedâ, Âşık Veli, Âşık Yunus, Biçâre, Derviş Ali, Derviş İbrahim, Derviş Muhammed, Er Mustafa, Fuzulî, Hatayî, Hüseyin, İrşâdî, Kaygusuz Abdâl, Kul Himmet, Kul Veli, Muhammed, Muhyî, Nakşî, Nesimî Sultan, Niyazi, Noksanî, Pîr Sultan Abdâl, Sefil Ali, Ulvî, Veli, Virânî Sultan'dan 46 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerden üçü mahlassızdır. Ayrıca on iki imanın isimleri, on dört masum-ı pâk ve şehit edilişleri, tarikât ve şeriât makamları, "Tarik-ı İmam Caferü's Sâdık" başlıklı bir bölüm, Kaygusuz Abdâl'ın "Vücûdnâme" "Budalanâme" ve "Kitâb-ı Miglâte" adlı mensur eserlerinden bölümler yer almaktadır. "Budalanâme" ve "Kitâb-ı Miglâte" adlı eserler cönkte "Hezâ Kitâb-ı Pendnâme Evliyâ-yı Bektâşî Gaygusuz Baba" başlığı altında verilmiştir. "Budalanâme"den sonra "Kitâb-ı Miglâte" ile ilgili bölümlere geçilirken herhangi bir başlık yazılmamıştır. Bu eserlerin orijinalinde de "Budalanâme" adlı eserin sonunda yeni bir esere başlandığı belirtilmeden "Kitâb-ı Miglâte"deki hikâyelere geçilir. Cönk, ayrıca Hacı Bektâşî Veli'nin Velâyetnâmesi'nden bölümler ile yine Hacı Bektâşî Veli'nin manzum vasiyetnâmesini içermektedir.

Cöngün incelenmesi sırasında " ilâyık (1b), yeriş (1b), ağaçtan at (2b), adlar uzandım (26b), emlik kuzu (34b), ad urdılar (56a), giyegi (56a), yundursun (61a), irelü (68a), ısıcak (72b), üsküf (77b), asbab (84a), ..." kelimeleri gibi mahalli söyleyişlere de yer yer rastlanmıştır.

Cönk içerisinde Lâtin harfleriyle yazılmış iki sayfa bulunmaktadır. Bu sayfalarda eserin değerine dikkat çekilmesinin yanında yazının bozukluğu ve silindiği, yapraklarının yırtıldığı, bu sebeple iyi okunamadığı vurgulanmıştır. Bu ifadelerin sonunda yer alan "Yozgat, Akdağmadeni, Çerçialan Köyünden Ahmet Bozdan" ve "Sivas, Divriği, Diktaş Köyü, Kadıoğullarından Kâmil oğlu Hasan" isimlerinden de anlaşılacağı gibi cöngün el değiştirdiği ve farklı yörelerde okunduğu görülmektedir.

Genel olarak ele alındığında bu cöngün, gerek içerisinde yer alan konuların çeşitliliği, gerekse Alevî-Bektâşî kültürünün özelliklerini yansıtmaları bakımından değerli bir eser olduğuna şüphe yoktur.

(1a)

DEME NOKSÂNÎ

Muhammed Ali'nin güzel yolları
 Senin yoluna gider kalmamış
 Şimdi az zamanın Şah-ı Kiramdır
 Büyük küçük biribirin bilmemiş

Kimisi oturup kimisi kalkar
 Dizbediz oturup korkmaz Hâlık'dan
 Yol batıl olmuş yol kalda
 Aynı erkânı sürer kalmamış

Günde lâl-i gevher satıyor
 Kimi lakırdı idüp kimi yatıyor
 Günahkârsın desem küsüp kakıyor
 Mürüvvet diyüp erkekliğin bilmemiş

Günahkârsın desem küsüp kakıyor
dilleri şakıyor
 Babalar oturmuş talipler okur
 Bunda babalara sohbet kalmamış

Kalmamış dedelerin hoşluğu
 Evinde yok dakik ilen aşlığı
 Satar evlâdını alır başlığı
 Sünnet-i Resûlullah bilür kalmamış

.....yüki menzile varmaz
 Dizbediz oturup da hayıf kurulmaz
 Ok bunda değil nişanı urmaz
 Aynı erkânı sürer kalmamış

(1a)

DİVÂN-I NOKSÂNÎ

Ben mürşidim diyen meydana gelsün
 Mürşid kimdir onun nişanı vardır
 Evliya buyruğın okusun görsün
 Yetmiş üç farz vardır beyanı nedir?

Dört kapu kırk makam oniki erkân
 Talibin göynünde komasın gümân
 Göstersin cenneti beratı nedir?

Bu sırra erenler mürşid-i tamamdır
 Ameli olursa oniki imamdır
 Ehl-i Beyti Şah-ı Hüda âlâmdır
 Yedi mihri içinde ummanı nedir?

Bu sırra ermeyen Hakk'ı göremez
 Nefse uyan özünü bulamaz
 Tamah için gezen Hakk'ı tanımaz
 Ne bilsün ikrârı imanı nedir?

.....bilmez yalanı söyler
 Evlâdım derde iftira eyler
 gibi her bir cefayı boylar
 Tanımaz yahşi yamanı söyler

Noksânî aç gözün (de) mürşidin(i) tanı
 Başını gösterirse
 Bir kapuya bend ol öğren 'irfânı
 Yedi mihr içinde 'ummânı nedir?

(1a)

DERVİŞ ALİ

‘Acayip zamana kaldık gaziler
Her can ikrârından yüzüldi gitdi
Yol oğlu..... müsaheb-i talip
Virdiği ikrârından üzüldi gitdi

Yalış işlik bizi yoldan sapıtdı
Kesret kapusını açdı büyüttdi
Hakikât kapusu örtürdi gitdi

Her çadurlu ki girer hududundan kaba
Harmanda buğdayı yok elinde yaba
Yalancı şeyh münkir talib kör yapa
Hep yalısı kuyruğı süzüldi gitdi

Gökten yere indi üç tolu maya
Her biri benziyor bir bedir aya
Birine yüklediler ol edeb haya
Üçü bir katreden düzüldi gitdi

Bunlar deve değil melâike şekli
Onları görenin zay olur aklı
İkisi boş gitdi birisi yüklü
Horasan’a doğru süzüldü gitdi

*Derviş Ali’*m der ki meydanda serim
Doğrusın söylesem üzerler derim
Benim şu cihânda hayrımı ile şerimi
Hakk’ın defterine yazıldı gitdi

(1b)

ÂŞIK-I GEDÂ

Dertliyim derdime derman ararım
 N'ola elim yete Lokman'a birgün
 Adûlar elinde(n) hâlâs olursam
 Halimi arz ideyim sultana birgün

Şu nefsin elinden dertlerim artar
 Hak mizan kurmuş hayr u şerrimi tartar
 Yeriş Şâh-ı Merdan(a) (sen) beni kurtar
 'Adu kasd itmeden imanıma bir gün

Günahkârım günahıma bakarsan
 Günah tavrını boğazıma takarsan
 Merhamet etmeyüp oda yakarsan
 Temaşâ iderler figanıma birgün

Ol Kadir Allah'ın buyruğı haktır
 Hakk'ın buyruğına noksanım çokdur
 Hatıra ilayık hediyem yokdur
 Ne yüzle varayım divânına birgün

Günahım bilürem ey Bari Hüdâ
 Bizi dergâhından eyleme cüda
 Ölmeden zikr idüp *Âşık-ı Gedâ*
 Gelmedi ki döner cihâna birgün

(1b)

DİVÂN-I ÂŞIK VELÎ

Derde tabib aradım tabibim buldum
 Gördüm ki tabibin derdi benden çok
 Her derdi dermanını kendinde buldum
 Ne hikmet var ise derdi benden çok

Hak emr eyledi bina kurunca
 Ağlamaya gülmeye deyiş verince
 Tabibler tabibi dertli olunca
 Besbelli ki bu dünyada dertsiz yok

Dertli olan düşünmesün boşuna
 Kul olanın neler gelür başına
edemedim Hakk'ın işine
 Her derdi kendine revâ görmüş (çok)

Dimeki derdim çok ne imiş suçum
 Derdiniz var ise dertliye açın
 Ehl-i Beyt gam yoldaş olduğu için
 (Eğer) Hakk 'âşıkı isen dertli sinen yak

Veli'm eyder: Eğer derdin çok ise
 Hakk sana yardımcı virdin çok ise
 Gel bu söze müşkül olan var ise
 Kerbelâ'da İmam Hüseyin'e bak

(1b)

BÎÇÂRE

Mihr-i cânıma değdi gülün soldurdın
 Gel ağlama garib bûlbûl ağlama
 Felek başdan başa kimi güldürdi
 Gel ağlama garib bûlbûl ağlama

Gonca gül açılır bûlbûl şâz olur
 Yâr yarini görmeyince yâd olur
 Sensiz şu dünyanın ne dadı olur
 Gel ağlama garib bûlbûl ağlama

Şakı benim şeydâ bûlbûlüm şakı
 Bu dünya kimseye kalur mı baki
 Sana da mı değdi feleğin okı
 Gel ağlama garib bûlbûl ağlama

Dedim Mecnûn mısın dedi Leylâ'yım
 Derdim çokdur gel(de) sana söyleyim
 Benim yarım yaslı gezer nideyim
 Gel ağlama garib bûlbûl ağlama

Gonca gül açılır hâr ilen geçer
 Bûlbûlün figanı zâr ilen geçer
 Sanma ki *Bîçâre* yârinden geçer
 Gel ağlama garib bûlbûl ağlama

(2a)

DİVÂN-I İMAM NESİMÎ SULTAN

Gel ey aşk-ı cân-ı cânan bendedir
Sende ne var ey münafık nûr-ı imân bendedir

Sendedir yeri göğü hüneri ve kudreti
Hâk-i bâdı âb ateşi cümle yeksan bendedir

İçerim nûr-ı Muhammed meşrebimdir Caferî
Lâ fetâ illâ Ali Seyyid sübhân bendedir

Men Ali'yi hak bilürem öz anda(!) evladım
Tacı, düldüli, zülfikârı, uş nişanı bendedir

Gökten inen dört kitabın dördünü okumuşam
Neylerim ol dört kitabı çünkü fermân bendedir

Bakma ağ üstünde yazıya seni yoldan azdırır
Sen dinle ki ben okuyam ilm-i Kur'ân bendedir

Hazret-i Eyyüp çok cefa kıldı şükrini elden komadı
Sen çağır ki men varayım derde dermân bendedir

Yakup ah ü zâr eyledi Yusuf-ı Ken'an için
Genc ömrüm hazinesinde Mısır'a sultan bendedir

Çok pehlivan gelmiş ama Rüstem-i Zal olmuşum
Kahramanı katil İskender'i mühr-i Süleyman bendedir

Ey *Nesimî* can *Nesimi* Hakk'ın zikrini eylerem
Men sıdkıla okumuşam defter-i divân bendedir

(2a)

DİVAN-I KUL VELİ

Hey erenler zâhiri bâtın söyleme
 Hayalin kalbime mihmân eyleyen
 Marifetde yükün tutup taylayan
 Gören ağlar bana dalımdan oldu

Marifet ehlinden tutmuş yükünü
 Bulamayup arz idiyor hakkını
 Ezelden severim cedd-i pâkini
 Bülbül ağlar bana gülümnden oldu

Bir girçek mürşide virmişim elimi
 Şükür olsun fark iderim pîrimi
 Bülbül olan nazar eyler dalını
 Bakçelar ağlar bana dalından oldu

Kâmil üstaz marifetin kânıdır
 Sevdığımız Muhammed ‘Ali yoludur
 Akıl irmez evliyânın sırrına
 İkrâr ağlar bana fi’limden oldu

Şakitsen üstadı(nı) tanı fark eyle
 Muhabbet suyunı tanı kaldır hark eyle
 Çiftçi isen sür tarlanı herk eyle
 Âlem ağlar bana nilimden oldu

‘Âşık isen söyleşelim yol ilen
 ‘Ârif isen dinleşelim hâl ilen
 Gerçekler gerçeği yider kıyl ilen
 Fener ağlar bana nilimden oldu

Türâb itmiş özini *Kul Veli*
 Marifete koyup tartı sözünü
 Hiç gönül sevmez mi türâb özünü
 ‘Âşık ağlar bana nilimden oldu

(2b)

VELİ

Kâmil ehli güzel düşün bir sözi
 Yüreğime dürli dürli dert eyler
 Düşmanın göndürür düşünüp sözi
 Derdim iki iken şimdi dört eyler

Nasıl yâr ki yâr halinden bilmeye
 Ağlamışım tâkatim yok gülmeye
 Dost dostu şefa'ât burada kılmaya
 Bilmem ki şefa'âti nirede eyler

Baz' adama güzel sevmek âd itmiş
 'Ârifler âdemi hemî şâd itmiş
 Hem kesirin sözi (dostı) dosdan yâd itmiş
 Sıdkılan seven seveni vird eyler

Her dem her dem göre idim yüzlerin
 Dostum çoğı saymaz azların
 Dostun eksiği sözlerin
 Akibet vatanı kurd eyler

Veli'm eyder : Dosta bir güzel demlik
 Dosdan kemlik gelmez her daim demlik
 Meni nittin eylik ile hem kemlik
 Her dem eyliği merd eyler

(2b)

SEFİL ALİ

Necayib kulun var ey Kâdir Allah
 Kesilmiş kervanı ilin bulunmaz
 Mü'min deyi meydana gelürsün
 Hayr u amelde ilin bulunmaz

Meydana gelince beli pes dırsın
 Helâl haram kazancına has dırsın
 Pîr(in)den haberin cennet istersin
 Pîrsiz cennetin yolu bulunmaz

Tarikim sorarsan Hakk'ın yarım der
 Lokman'ım yaranı sarayım der
 Çiçek devşirmiş arayım der
 Döşersin boş koğana balın bulunmaz

Yeni kesilmiş akçeyim dırsın
 Güzeller ellerinde bokçayım dırsın
 Duran divarı mamur bahçayım dırsın
 Meyve virecek dalın bulunmaz

Sefil 'Ali'm Hakk'ın binasın yıksa
 (Benim efendim) kulda kusur çokdur kusura bakma
 'Ali ismi çokdur ama hep delüp takma
 Benim aradığım 'Ali bulunmaz

(2b)

HÜSEYİN

Kalkdı havalandı köynümün kuşu
 İnmeyince köynüm pîrden ayrılmaz
 Biçildi kefenim ılındı suyum
 Yunmayınca köynüm yârdan ayrılmaz

Dülgerler geldi tabutım yaptı
 Ulu terziler gelüp kefenim yırttı
 Mezarımın üstünde baykuşlar ötdi
 Ötmeyince köynüm pîrden ayrılmaz

Düşüne hey deli gönül düşüne
 Değirmenler döndi gözüm yaşına
 Cenazemi musallanın taşına
 Koymayınca gönül pîrden ayrılmaz

Sana dirim sana hey canım ata
 Daha yol mı gider buradan öte
 Eğersiz kolansız ağaçtan ata
 Binmeyince köynüm pîrden ayrılmaz

Hüseyn'im eydür gazada
 Arab atlar çıkar yolum gözede
 Ecel şerbeti bir tas bize de
 İçmeyince gönül pîrden ayrılmaz

(3a)

Bismillahirrahmanirrahim

Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl Muhammedü'l Mustafa
 Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl-i İmam Aliyye'l Murtaza
 Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl Hadicetü'ül Kübrâ
 Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl Fatimetü'z Zehrâ
 Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl İmam Hasan Halku'r Rıza
 Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl İmam Hüseyin-i Mazlum
 Şah-ı şehidi fi deşt-i Kerbelâ
 Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl İmam Zeynel Abidin Ma'sum-ı Pâk
 Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl İmam Muhammed Bakır
 Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl İmam Caferü's Sâdık Mezheb-i Pâk
 Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl İmam Musa Kâzım
 Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl Heştom kible-i.....
 Heftem Sultan-ı Horasanî Burhan-ı Horasanî erkân-ı Horasanî delil-i Horasanî
 Kuvvetü'l Horasanî himmetü'l Horasanî Şâh 'Ali Musa er-Rıza
 Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl İmam Muhammedü'l Taki bâ Naki
 Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl İmam 'Ali Naki
 Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl İmam Hasanü'l Askeri
 Allahümme salli alâ seyyidinâ nûr-ı cemâl İmam Muhammedü'l Mehdi
 Sahibü'z zaman hüccete'l burhan hüccete'l kayyum
 Salavat Allah aleyhim ecmain evvelin âhirin zâhirin bâtının İmam
 Çeharde-i masum-ı pâk lâ feta illâ âli lâ seyf illâ zülfikâr
 Mü'minin kalbinden gitmesün leyl ü nehâr
 Havariç boynundan eksik olmasun tığ u teber yok
 Münkire lânet yezide mü'mine rahmet Şâh-ı velâyet on iki imam demine hû diyelim
 hû

(3a)

İnnehü min Süleymâne ve innehü bismillâhirrahmânirrahim

Nasrun minallâhi ve fethun karibün ve beşşirü'l mü'minin ya Muhammed ya 'Ali
beşimen bî-zikrullah min kadem bâ eser Şâh-ı cism Şâh-ı ism Şâh-ı bî-hak nâd-ı
'aliyyen mazharü'l 'acayib tecidehü avten leke finnevâib külli hemmin ve gammin bî
azmetike ya Allah ya Allah ya Allah ve bî nûr-ı nübüvvetike ya Muhammed ya
Muhammed ya Muhammed ve bî nûr-ı velâyetike ya 'Ali ya 'Ali ya 'Ali.....
....., ya Ebu'l Hasan ya Ebu'l Hüseyin şehid-i şühedâ-yı deşt-i Kerbelâ
Hadicetü'l Kübrâ'yı Fatimatü'z Zehrâ'yı 'arşı ve kürsi ve lûh ve kalem.....nûr-ı
ziyâ Rıdvanullah aleyhim ecma'in lâ fetâ illâ 'âli lâ seyf 'alâ zülfikâr allahümme inni
eselüke bî hakkı Hüseyin ve âhi ümmiye ve biyye ve biniyye ve cüdde sallallâhü
te'âlâ halkına min külli hemmin bimâ ene fihi ve ente erhamürrâhimin cemâl-i
Muhammed kemâl-i Hüseyin Ali yolunda salavat hû hû.

Allahümme salli 'alâ seyyidînâ nûr-ı cemâl Muhammedü'l Mustafa sallallâhü te'âlâ
aleyhim ec'main on iki imam 'aşkına hû diyelim hû.

(3b)

KUL HİMMET

Sevdi ki sevişdi ki bizimle
 Ezelden yârdır muhabbet
 Üstâd nazarında ikrâr kuşandık
 Mü'mine kadim ikrârdır muhabbet (ve muhabbettir)

Lâ ilahe illallah muhabbetdür Hakk Muhammed
 Muhabbetdir 'Ali-yi veliyullah
 Üç isim manada birdir muhabbet

Allah bir Muhammed 'Ali ortasında Beytullah içinde
 Hakk hazinesinde kudret kandilinde 'aşk sahrasında
 Cebrâ'il gördüğü nûrdur muhabbet

Kudret kelâmını söyler Cebrâil
 Rıza lokmasını tutar Mikâil
 Can cana ulaştırır Azrâil
 İsrâfil ağzında surdur muhabbet

Muhabbet idenler nasibin alır
 Muhabbet iderse dur ehlin bulur
 Ser-çeşmesi Muhammed 'Ali'den gelür
 Dalgası tükenmez göldür muhabbet

Muhabbetdür yerin göğün direği
 Muhabbet idenin yanar چراغی
 'Âşıkın Beytullah'dır durağı
 Hakk nazar itdüğü yerdir muhabbet

Kırklar meydanında 'irfân içinde
 Ne isterse bulunur sırdır muhabbet

Gel berü gel iman idersen
 Gelme hakkın değil güman idersen
 Sözin tercümana 'ayân idersen
 Zira halk içinde sırdır muhabbet

Bu her dem bahardır bunda kış olmaz
 Öter bülbülleri dilleri olmaz
 Kokusu tükenmez renkleri solmaz
 Bir 'acayib bağ-ı gülzârdır muhabbet

Rabbe(!) gülşârdır hem Şirin Ferhad
 Leylâ Mecnûn'a göründi üstad

Muhammed ‘Ali’den kuruldu bünyâd
Ta ezelden dilde virddir muhabbet

Can cana muhabbet itse erkân
Zira muhabbetin ulusu candır
Hûblar meclisine irse cevandır
Rıza yurdunda birdir muhabbet

Kul Himmət’im bu makam evvelki makamdır
Muhabbetin mehdi on iki imamdır
Güzel şâhın nazarında tamamdır
Hakikate vasıldır muhabbet

(3b)

Bismillâhirrahmânirrahim

Elhamdülillahi rabbil ‘âlemin ve’l akibetü’l müttekin vesselâtü vesselâmü ‘alâ hayr u halkıhi Muhammed vesselâm ecma’in amma ba’de belli kim her kimki on dört masum-ı pâk tarikin bilmesey ana lokma ve çerağ ve sofrâ ve şede ana haramdır. İmdi evvel Muhammed Ekber İbnü’l ‘Aliye’l Murtaza ve karındaş İmam Hüseyin’dir ve validesi Fatımatü’z Zehrâ’dur. Şehid olmuştur, kabr-i şerifi Baki’dedir. İkinci Abdullah bin İmam Hasan’dır. Yedi yaşında Amr oğlu Talha elinde şehid olmuştur. Kabr-i şerifi Baki’dedir. Üçüncü masum Abdullah İbn-i İmam Hüseyin’dir. İki yaşında Utbe Erzak elinde şehid olmuştur. Kabr-i şerifi Kerbelâ-yı Muallâ’dadır. Dördüncü masum Kasım İbn-i İmam Hüseyin’dir. Üç yaşında susuzluktan şehid olmuştur. Mansur Yezid Aleyhi’llâne elinde şehid olmuştur. Kabr-i şerifi Rey şehrindeydir. Beşinci masum İbn-i İmam Zeynel Abidin’dir. Üç yaşında Yezid oğlu ‘Amr elinde şehid olmuştur. Altıncı masum Said İbn-i İmam Zeynel Abidin’dir.

(4a)

Üç yaşında Mansur oğlu Ahmet elinde şehid olmuştur. Kabr-i şerifi Basra’dadır. Yedinci masum ‘Ali Asfer’dir. İbn-i Muhammed Bakır’dır. Altı yaşında yani altı günde Ahmed İbn-i Mansur Dımışkî elinde şehid olmuştur. Kabr-i şerifi Samur’dadır. Sekizinci masum Abdullah İbn-i İmam Cafer’dir. Üç yaşında Demgan ile Bata şehrinin mabeyninde Harman elinde şehid olmuştur. Kabr-i şerifi Batum şehrindeydir. Dokuzuncu masum Yahya İbn-i İmam Cafer’dir. On yaşındadır. Ahmed Kufi oğlu Abdullah elinde şehid olmuştur. Kabr-i şerifi Kûfe’dedir. Onuncu masum Salih oğlu İbn-i Musa Kâzım’dır. Üç yaşında Mahmut Dımışkîoğlu Yusuf elinde şehid olmuştur. Kabr-i şerifi Kûfe’dedir. On birinci masum Talib İbn-i Musa Kâzım’dır. Üç yaşında şehid olmuştur. Kabr-i şerifi Şirâz’dadır. On ikinci masum Cafer İbn-i İmam Muhammed Taki’dir. Dört yaşında İbrahim Dımışkî oğlu Nâsır elinde şehid olmuştur. Kabr-i şerifi Karahan şehrindeydir. On dördüncü masum Kasım İbn-i ‘Ali Hadi’dir. Mansur oğlu Nâsır elinde şehid olmuştur. Hazret-i Allah

şefa'âtlerin müyesser eyleye âmin. Bî hürmet seyyide'l mürselin ya Allah ya gani ya hû hû hû.

Eğer sorsalar ki tarikat bünyâdı nedir? Cevap vir kim altı makamdur. Evvel tövbedür, ikinci kıyamdur, üçüncü zühdür, dördüncü takvâ, beşinci kanaat, altıncı uzletdir. Eğer sorsalar ahkâm-ı tarikat kaç makamdur?. Cevap vir kim altı makamdur. Evvel marifet, ikinci sehâvet, üçüncü yakındır, dördüncü sıddıkdır, beşinci tefekkürdür. Hadisü'l tefekkür sa'atin hayrun min ibâdeti elfin senetin. Altıncı tevekküldür. Eğer sorsalar erkân-ı tarikat kaç makamdur, altı makamdur. Evveli 'ilm, ikinci hilm, üçüncü sabırdur. Dördüncü rızadur, beşinci halk, altıncı ahlâ-yı südur. Eğer sorsalar namaz-ı tarikat nedir?. Cevap ver kim nesne-i beşmiş.....itmekdir, dahi pîr nazarına getirmekdir ve dahi tarikat orucu oldur ki hiç kimsenin hâline ve hakkına hıyanet eylemeye. Eğer sorsalar.....

(4b)

cevap vir kim kisvetdir. Eğer sorsalar şeri'ât hatibi nedir ve kaçdır? Beşdir. Âdem mim, ikinci Nuh mim, üçüncü İbrahim mim, dördüncü İsa mim, beşinci Muhammedü'l Mustafa Aleyhisselâm. Eğer sorsalar tarikat hutbesi kaçdır.? Cevap vir kim beşdür. Evvel yalan söylemek, ikinci zinâ eylemek, üçüncü seçi içmek, dördüncü kumar oynamak, beşinci hased eylemek. Eğer sorsalar tarikat abdesti kaçdır? Cevap ver kim dördür. Evveli pîr elini tutmakdur, andan sonra cem'i yaramaz huyları terk eylemekdir. İkinci daim taharret üzre olmağdır. Üçüncü emr-i marufdur. Dördüncü neh-i münkerdir. Eğer sorsalar pişvâ-yı fukara nedir? Cevap ver kim bu babda ihtilaf eylemişlerdir. Mısır u Şam mütekaddi heyetleri demişlerdir ki pişvâ-yı fukara edebdir ve 'Arab erenleri demişlerdir ki pişvâ-yı fukara terkdir ve Horasan pîrleri dir kim pişvâ-yı fakr marifetdir. Sad kader ehl-i şeri'ât demişlerdir ki pişvâ-yı fakr marifetdir.

(4b)

DİVÂN-I VEYSEL KARANİ

Urumda ‘âlemde ‘âşık oldum ben
Yemen illerinde Veysel Karani
Cân-ı gönül ile ‘âşık olduğum
Yemin illerinde Veysel Karani

Anasından destur aldı durmadı
Kâbe yollarında gözün irmedi
Geldi Muhammed’i o da bulmadı
Yemin illerinde Veysel Karani

Seher vakitlerinde kalkup giderdi
‘Âdeti bu idi deve güderdi
Daima Allah’ı tevhidi derdi
Yemin illerinde Veysel Karani

Yemin illerinde zikri der idi
Bin deveyi bir akçeye güderdi
Anın yarısın sadaka iderdi
Yemen illerinde Veysel Karani

Muhammed muhabbette evine geldi
Veys’in kokusun onda buldu
Fatıma Ana’ya sordı kim geldi
Yemin illerinde Veysel Karani

Seher vakitlerinde iderdi figân
Gizli sırlar ana olurdu ‘ayân
Muhammed’in tacın hırkasın giyen
Yemen illerinde Veysel Karani

Âsâsı var idi hurma dalından
Hırkası vardı deve yününden
Hiç hata gelmezdi anın dilinden
Yemen illerinde Veysel Karani

‘Âşık Yunus derki ben dahi varsam
Eşiği tozına yüzimi sürsem
Dostun cemâlin ben dahi görsem
Yemen illerinde Veysel Karani

(5a)

.....

Derviş olan gafil yatmaz
 Günâh deryasına batmaz
 Hakk'ın emrinden kaçmaz
 Uyan vakt-i seher oldu

Yatma ki anda yatasın
 Daim rahmete batasın
 Hakk'ın emrini tutasın
 Uyan vakt-i seher oldu

Yatanların n'olur hâli
 Hiç nesneye irmez eli
 Cennet de eser seher yeli
 Uyan vakt-i seher oldu

Aslım bir avuç topraktan
 Seni var eyledi yoktan
 Nasibin istesen Hak'dan
 Uyan vakt-i seher oldu

(5a)

MUHYİ(!)

Bilmeyen can Yusuf Ken'an bilmez kandedir
Özü..... Mısır'ına sultan bilmez kandedir

Bilmeyen ilm-i ledüni dört kitabı okusa
Zâhiri 'âlemden ol Kur'an bilmez kandedir

İçmeyen vuslat şarabın yâr elinden her zaman
Benzemez ol mahiye kim 'ummânı bilmez kandedir

Mübtelâ-yı 'aşk oluban bilmeyen canânı
Derd ile devrân ider dermân bilmez kandedir

Can kulağın aç işit Muhyi(?) Muhammed nutkudur
Kendi nefsin bilmeyen rahmânı bilmez kandedir

(5a)

.....

Bu ‘aşk bir bahr-ı ‘ummândır
 Buna hadd-i kenar olmaz
 Delilim sırr-ı Kur’andır
 Bunu bilmeyende âr olmaz

Süregeldim ezeliden
 Pîrim Muhammed ‘Alî’den
 Şarab-ı lâyezeliden
 İçenlere kanar olmaz

Eğer ‘âşık isen yâre
 Sakın aldanma ağyare
 Düş İbrahim gibi nâre
 Bu gülşende yanar olmaz

Hakk ile Hakk olanlara
 Kendi nasibin bilenlere
 Dost yolunda ölenlere
 Kan paha dinar olmaz

Kıymazsan baş ve cana
 Ayru dur girme meydana
 Nice başlar bu meydanda
 Kesilür hiç sorar olmaz

Bak şu Mansur’un işine
 Halkı düşürmüş başına
 Ene’l Hakk’ın faraşına
 Düşenlere şümâr olmaz

Sen Allah sözüne mesrûr
 Şeyhinden almışdır destûr
 Divâneye kalem nesidir
 Ne söylerimse kanar olmaz

(5b)

‘ÂŞIK YUNUS

Kıyamet gününde mahşer yerinde
 Yeşil sancağıyla gelür Muhammed (Mustafa)
 Mü'minler muştular birbirlerini
 Yeşil sancağıyla gelür Muhammed

Ak sakallu pîrler olur yiğitler
 Cennet donanır şol ki buraklar
 Şeyhin önünece varır müridler
 Yeşil sancağıyla gelür Muhammed

Gelin yapuşalım mürşid eline
 Mürşidsiz varılmaz Allah yoluna
 Hasan Hüseyin'i almış yanına
 Yeşil sancağıyla gelür Muhammed

Gelin kardaş gitmeyelim ırak
 ‘Amel gerekdir ümmeti olmak
 Medine'den biner beyazî burak
 Yeşil sancağıyla gelür Muhammed

Ömrümüz güneşi bir gün dolanır
 Bunda ettiklerin anda bulunur
 Hakk emri ile davet olunur
 Yeşil sancağıyla gelür Muhammed

Yunus eydür, kılın farzı sünneti
 Yalvarı idin minneti
 Şefâ'at itmeğe âsi ümmeti
 Yeşil sancağıyla gelür Muhammed

Allahümme salli ‘alâ Muhammedin ve ‘âlâ âlihi

(5b)

NAKŞÎ

Ya ilâhi bilmezem bu bende bu sevdâ nedir?
Ya senin aşkın yolunda çektiğim gavga nedir?

Od, su, toprak yelden söyleyen gevher senin
Ya gönül mülkünde şâhım çalkalanan deryâ nedir?

Cümleten ibret budur ki nefh olan yunur iken
Niceler ilâyla düşmüş nicesinde lâ nedir?

Evvel oldur âhir oldur zâhir oldur bâtın ol
Lây-ı ıskat ile imdi bilmiş ol illâ nedir?

Ref' idüp kendin aradan bilmeyenler nefsi
Kaldı zulmet içre anlar bilmedi 'alâ nedir?

Dem urup halkın içinde zahit hod-bîn olma
Cehlin izhâr eyleyüp bu etdüğün dava nedir?

Etmeyenler kûh-ı kaf *Nakşiyâ* serapa âşikâr
Bilmediler mülk-i dilde pür açan anka nedir?

(5b)

‘ÂŞIK NAKŞÎ

Bülbülem gülzâre geldim gel dinle gel feryâdımı
Gör ne yüzden seyr ider güller deli naşâdımı

Havaya varsam bir dem içre levh-i dilden zâhidâ
Okudum dersi “men Aref”den ben görüp üstâdımı

Soysalar ger cism-i pâkim zâhidâ Mansur-veş
Yüz çevirmem sevdiğimden bozmayup maksadımı

Yer ve gök olmazdan ol ‘âlemi ma’nide çün
Ben ‘âşık geçürdüm erümden bünyâdımı

Nakşiyâ ‘âşık olanlar cân-ı dilden sem’i idüp
Şirk-ı ahzadan geçer gûş eyleyen irâdımı

(5b)

NAKŞÎ

Ey bizi inkâr iden key bir bilür yârin mi yok
Yoksa kaldın küfr içinde Hakk’a ikrârın mı yok

Bir ilaç it iş bi derde ölmeden ‘âlemde gel
Kurtul âhir bu belâdan ey kişi ârin mı yok

Anlayup âb-ı hayatı ‘âlem-i zulmetde çün
İçmedin bu Hızır elinden çeşm-i bidârın mı yok

Geç bu benlik perdesinden mezheb-i ‘irfâna gel
Yek nazarla bak cihâna yokla gör yârin mi yok

El çöküp ol şâh-ı dinden ‘aşka hemvâr olmayup
Bu muhabbet hânesinde yatmağa yerin mi yok

Eyleyüp kat’i menâzil bu fenâ mülkünde uş
Kur’an-ı Hakk’a vâsıl oldun yoksa inkârın mı yok

Hamdillah çekme gam kim ‘âlem içre *Nakşiyâ*
Mür diye canlar bağışlar tatlı güftârın mı yok

(7b)

Bismillâhirrahmânirrahîm

Hezâ Vücûdnâme-i Kaygusuz Abdâl Sultan

Âdem ki kudret-i Hakk ile ana rahmine düşer ve nice vücâda gelür ve ruh virilür. Ve anadan toğrı âdemde kaç burc vardır. Vücûda nice hâsıl olur ve kevâkib nice terbiye ider. Ve âdemin zahirinde ve batınında hasiyeti nicedir. Ve kaç ruhu vardır ve ‘anâsır-ı erba’ neye tabidür. Ve kaç nefes vardır ve nice gelür geçer ve kuvvet nerelerde olur ve hasiyyetler ve ahvâli ‘âlemi ve âdemi beyân ve ‘ayân idelüm. *Kavlühü te’âlâ ve lâkat halâkna’l insane min sülâletin min tîn sümme. Cealnâhü nutfeten fî karârin mekîn sümme halâkna nutfeten ‘alâkatin fe halâkna..... ve halâkna’l mazifet izâmen fekesüne’l izâm lemmâ sümme insanehu halleka aher fe tebarekallah ahsen ile’l kayyin* ve ol nutka ki ananın rahmine düşer Zuhal terbiye ider kan olur. Ve Merih terbiye ider et dolur ve Zühre ider kemük olur ve Şems terbiye ider ruh olur. Utarid terbiye ider hareket hâsıl olur ve Kamer terbiye ider vücûda gelür ve gökte de oniki burc vardır. Anları dahi âdemde ‘ayân ve beyân idelüm. Evvelâ baş hamledür ve alın seratandır ve boyun sevrür ve eller cevzâdır ve göğüs esedir ve göbek mizândır ve but kavistir ve kasık sünböldür ve zeker akrebdür ve dil cedydür ve baldır delvdür ve taban hûtur. Ve âdemin batinında kevâkib müşâbih olan yerleri beyân ve ‘ayân idelüm. Evvelâ Şems ak gönül ciğerdir. Ve Kamer ağ ciğerdir ve müşteri kara ciğerdir. Merih yügrekdir ve Zühre talâkdir ve Zuhal dimağdır ve utâridir bağırsak. Ve âdemin zâhirinde ve batinında olan hasiyetleri ‘ayân ve beyân idelim. Evvelâ biri budur ki nefes alır verir ten rahat olur. İkinci ağızdır ki nutk andan gelür. Üçüncü eldir ki her kârı anınla eyler. Ve dördüncü kulakdır ki her sadâyı işidir ve beşinci gözdür ki her nesneyi görür anınla ve batinında evvel hayâl ikinci vehm üçüncü fikirdir. Dördüncü fehm, beşinci hafızadır ve ruh dahi dördür âdemde ‘ayân ve beyân idelüm. Evvel ruh-ı nebâtîdür ki suya tabidür. İkinci ruh-ı hayvanidir ki yemeğe tabidür ve yemek turâba tabidir. Üçüncü ruh insandır ki ‘aşka tabidir ve ‘aşkı safâya ve âteşe tabidir ve dördüncü ruh-ı melekiyedir ki kudret-i Hakk ile kudretile tabidir. Ruh gıdası gibidir. Vâki’ olmuşdur ve nefsin her dört nesne üzre mertebesin dahi ‘ayân ve beyân idelüm.

Evvelâ emâredür ki ateşe tabidir ve Azrâil'e müşâbihdir. İkinci nefs-i levâmedir ki suya tabidir ki Mikâil'e müşâbihdir. Üçüncü melhimedir ki tûrabâ tabidir, İsrâfil'e müşâbihdir. Âdem dahi evvelden âhirden dört vecih üzerine gelür geçer. Evvel oğlancıdır ki üç ay bahara müşâbihdir. İkinci yiğitlikdir ki yaza müşâbihdir. Üçüncü karılıkdurki üç ay güze müşâbihdir. Dördüncü dahi pîrlikdir ki üç ay kışa müşâbihdir ve dahi dört melek

(8a)

(dört melek) âdemde bu sıfatla mevcûddur ve kulak Mikâil'e müşâbihdir ve göz dahi Azrâil'e müşâbihdir ve burun dahi İsrâfil'e müşâbihdir ve ağız dahi Cebrâil'e müşâbihdir. Ve âdem'in başı 'arşdır, vücûdı kandildir ve ruhu nûrdır. Zira bedene hayat virir ve 'âlemde dahi kışı şeri'ât gibidir ve yaz tarikat gibidir ve güz marifet gibidir. Ve âdem dahi bu vechile gelür geçer ve ananın rahmi şeri'ât gibidir ve cihâna gelmek tarikat gibidir ve dahi cihânda turmak hakikat gibidir ve cihândan gitmek marifet gibidir. Ve her âdem ki anadan toğar yani kuvvet anadır. Evvel eline gelür suya mâildir. İkinci oğlancık ki olur kuvvet ayağına gelür hâke tabidir. Üçüncü ki olur kuvvet beline gelür ateşe tabidir ve dördüncü pîr olur diline gelür yele tabidir. Ve on sekiz bin 'âlem ki dirler zât-ı Hakk ile cümle sıfat vâki' olmuşdur. Anları dahi beyân ve 'ayân idelüm ki altı bin nebatâtıdır. Cümle yerden biter ve altı bin dahi hayvanatdır ki zî ruhdan birinden hâsıl olur ve altı bin dahi insana müteallikdir ki birinden ayrı değildir. Ve âdem cümle eşyanın yerde ve gökde her ne muradı var ise cümlesinin güzidesidir, revâniyesidir. Ve dahi âdem bir şehr-i 'azîmdir ki nice bin 'âlâm anda mahv olur ve ol şehrin on iki kapısı vardır. Bu 'âlemin on iki burcına mukâbildir ve ol kapular ki kapalıdır. Ve kimi kâh kapanur ve kâh açılır. Hikmet çokdur buna akullar irişmez ve bilmek isteyen ehline mürâcât eylesün. Ve dahi âdem'in vücûdunda üç yüz altmış altı tamar vardır ve yedi yüz yetmiş yedi sinir vardır. Dört yüz kırk pâre kemük vardır. 'Âlemin eğer az eğer çok her ne var ise amâde dahi vardır. Hem dahi 'ayân ile mevcûddur ve illâ ki âdemde olan hiç 'âlâmda yoktur. Ve âdem'in göbeğinden boğazına varınca yedi kat göğ'e mukâbildir ve girü göbeğinden dizine varınca yedi kat yere mukâbildir. "*El-mü'min mir'atü'l mü'minin*" buyurmuşdur. Resûlullah Hazretleri Sallallâhü Aleyhivesellem ve bu

hadis-i şerifin çok ma'nâsı vardır. Ehline ma'lûmdur. Ve zat-ı Hakk'ın sıfatıdır ve eşya dahi külliyyen sıfat-ı mahvîdir. Ve zât-ı bâkîdür ve eğerce zât-ı sıfatıyla görünür ve vücûd-ı vâhiddir ki Hakk'ındır. "*Kavlühü te'âlâ küllî şey'in hâlik illâ vechun.*" Ve bunu dahi beyân eyler ki 'âlemin hâlıkı dahi bu manide cem'an hayrandır ve bu aradan talibe Hakk için rehber gerekdir ve elbetde kendünün dahi bildüğüyle rast gelmez, talim gerekdir. Ta ki kendünün hakikatten haberdâr ola ve her ne kim vardır âdemdedir. Nitekim Hakk Te'âlâ kelâm-ı kadiminde buyur ki "*kavlühü te'âlâ vesellem..... sümme.....ale'l melâikete*" yani âdeme esmâ-yı külliyyâtı talim eyledim. Çünkü âdeme Hakk Te'âlâ Hazretleri esmâyı bildirdi ve müsemmâyı dahi bildirdi. Pes imdi cem'î eşyanın hakikati ve hakikatin 'âlemi âdemdir ve âdemin hakikati Hakk'dır. İmdi çünkü âdem cem'î eşyanın güzidesi oldu. Lâ-cürm-i mazhar zât-ı Allah oldu ve hakikat Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi vesellem.....zuhur oldu ve Hakk'ın birliğine dahi ol suretle beyân ve 'ayân kıldı.

(8b)

Ve 'âlem halkını dahi bildirdi ve kelâm-ı Hakk'ı zahir kıldı ve mahbûb-ı rahmân oldu ve sâlik bir makama irişür ki kelime-i tevhidin 'aynü'l-yakın görürki Tanrı Te'âlâ Hazretleri gayri eşyanın vücûdî Hakk celle ve âlî vücûda mahv olur. Heman Hakk Te'âlâ Hazretleri kalur. Zira eseri fânidir ve bâkî' oldur ki daim ve kâim kader ve matluktur ve hâlık lem yezâlidir. Ve bu on sekiz bin sıfat içinde Hakk celle ve âlî hazretleri şükr içinde lezzet ve gül içinde âb gibi vâki' olmuşdur. Belâ-yı teşbihden eğer Hakk aradan getürse bu on sekiz bin 'âlemin içinde bir kul dahi kalmaz mahv olurdu. Nitekim Resûlullah Sallallâhü Aleyhivesellem Hazretleri buyururlar ki "*et tevhid en lâ yahyî gayrallahü.....şey'ün fil- hakikat illâllah*" yani gayri hiçbir şeyi dahi görmemekdir. Tanrıdan gayri ve anın için bir şeyin vücûdu yokdur. Heman hakikatde tanrının heman vücudu vardır ve ol kadîm lemyezel ki bu karhâneyi bünyâd eyledi ve cümle varlık yerlü yerinde karar eyledi. Ve her şeyi kendü kârıyla meşgul oldu ve kârhâne görünür illâ ki kârgir görünmez ve kandedir dahi bilinmez. Ve her şeye hayran ve mütehayyirdir. Ve her an diğer gün ve mütegayyir kılmışdır ve dahi yerinden de istifsar iderler ki maksud kandedir bilinmez ve gökde olan

mahluk yere nazar iderler ki aşağıda mı ola diyü ve yirde olan mahluk dahi göğe bakar ki yukaruda mı ola diyü ve cümle eşya taleb ve râgıb..... ,..... ta Âdem Peygamber zamanına dek şöyle kaldı. Ve ol dem ki Âdem Safiyullah ki âdemden sahrâ-yı vücûda geldi ve bu kârhâneyi gördi ve yukarı bakdı, göğe ırak ve aşağıya bakdı yer katı ve nihayeti yok. Hayran ve mütehayyir kaldı ve bu hayranlık içinde iken Hızır geldi ve bu yaraya çâre bulunmaz, gitdikçe derdi ziyade oldu. Ve yüz yigirmi dört bin embiyâ dahi geldi ve gitdi. Her biri mütemekkir oldu. Haberler verdiler ve kârhâne sahibini istemek babında ve cedd-i cedîd eylediler. Bir şeye dahi kanaat gelmedi. Ta kim Hâtimü'n- Nebin Muhammed Mustafa Sallallâhü Aleyhivesellem geldi. Bu kârın aslını vagfil 'ayn-ı beyân ve ıyân eyledi ve muciz kelâmullah şöyle eşya külliye hayat buldı ve bu manâ ile gizlû kârhâne düzen kendi içinde gizledi. *Vallahü bî külli şey'in muhît*. Bu manâyı beyân idelüm. Çünkü nişan dahi eşyanın içinde bulundu. İmdi her kim her şeyi görürsen Hakk'dan ayrı dahi nice görürsen ve çünkim Hakk Te'âlâ Hazret ki eşyada muhit imiş. İmdi yabanda dahi aramanın aslı yokdur. Ve yabanda arayanlar bulamadılar ve eşyada aramanın aslı budur ki delili âdemdir. Yani insan-ı kâmindir. Ve her mürşidim diyen mürşid olmaz ve bizzat Hakk vormeyince. Zira ki âdem hakiki kâinatın defteridir ve yerlerde ve göklerde her ne vardır âdemde dahi vardır ve âdemde dahi mevcuddur. Bu manâları malûm idinür dimeğe er gerekdir. Meselâ Hakk cell ü alâ-yı gencinedür ve âdem hazinedir. El kalbü'l mü'min hazinetullah ve dahi beyân ve 'ayân ider ki ve hazinenin tevârihi dahi âdemdir ve cihanda yazılır ve hattı okuyan hazineden haberdârdur. Meğer kim âdem mecmûdur ve ger her âdem bu hazinenin künci ile ve hattı ile mahlûdur. Ve dahi mamûrdur. Velâkin özin bilmez ve insan-ı kâmile irişmiş değildir ki gözin açsın.

(9a)

Ve özin göre heman böyle kul sultan ve yohsul gezer. Âdem suretinde olup velâkin fi'li dive benzer. Ama var ki âdemin suretinde gezer fi'li ve sureti ve sireti nûr-ı mutlak yani hakikâtinden olmuşdur. Ve âdem Hakk'ı oldur ve eğerçe bu iki âdem suretinde birdir. Velâkin bunları fark itmek gerekdir ve suret-i âdemin koyup ma'nâ-yı âdemin bulmak gerek ve andan kendünün hakikatin bilmek gerekdir ve insan-ı

kâmil oldur ve uşda anlar gibi âdem az vâki olur. Zira kendüyi bilen arasında fark çokdur. Nitekim Kur'an'da buyurur ki *"kavlehü teâlâ kulhü'l yestevi'z-zeyn yalemûn vellezine lâ ya'lemun."* Pes âdemin kendiyi bilmek mücerred Hakk'ı bilmektir. *"Men 'arafe nefsehu fesadde 'arafe rabbehü."* Bu ma'nâyı 'ayân ve beyân ider ve çün bir kişinin aklı bu bahr-ı manâya gavvas oldu ve dahi her cihete ki bakdı ve gördi ki şems-i cihet kendünün gölgesidir. Andan bildi ki özi bahr-ı muhîtdür. Bu aradan güft ü gû sığmaz, âkiller çake olur. Zira ki bu aradan kişiye hidayet gerekdir. *"Allahümme yesirli velâtü asr"* geldik ve biz girü bu 'âlemin sıfatına gittik ve on sekiz bin 'âlemin dirler ve on sekiz bin sıfatdır. Altı bin nebâtata müteallikdir ve altı bin hayvanâta müteallikdir ve altı bin insana müteallikdir ve bunlar birbirine mahlûtdur ve birbirinden ayru olmazlar. Ve cümlesinin dirlikleri hep birdir ve birlikdir. Hakk Celle Te'âlâ dahi cümlesine muhîtdür. Ve yer farâşdır ve göğe kubbedir. Ay gök ıraklardır ve yıldızlar dahi kandillerdir ve Hakk cell ü alâ 'âlemi ve âdemi yedişer kat halk eylemiştir ve yeri eşyanın hasiyetinde zuhûra gelür ve yine mahv olur ve âdem yedi kat üzredir. Evvel ilikdir, ikinci kemükdür, üçüncü sinirdir, dördüncü tamardır, beşinci kandır, altıncı etdür, yedinci deridir ve âlem dahi yedişer katdır. Hikmetin Allah'dan gayrı kimse bilmez ve tertib üzre kurulmuştur. Enbiyâ ve evliyâ bunda hayrandır. Heman bu aradan lâıyk olan budur ki bu eserleri görüp müessirine şükür ve tâ'at ve sabadet oluna ve çün *"vallah bî küllî şey'in"* muhîtdir, gerekdir ki aferideden gayrı bir ferde denilmezden ve nâlemizden fıkır oluna. Uşda evvel vakt mü'min ve müehhid olunur yohsa dilenmezden mü'min ve müehhid geçüp yine dilimiz ile ve elimiz ile mahlûkı rencide idevüz, öyle toğrı değildir. Zirâ ki mahlûk sıfatdır ve sıfat ve Allah'dır. İmdi çün sıfatullah rencide olur, zât dahi rencide olur. *"El aklü'l mîzanullah"*dır. Ve çün 'akl dahi Allahü Te'âlâ terazusıdır. İmdi gerekdir biz dahi eğri yola gitmeyüz hayrı ve şerri fark ideriz.

(9b)

İmdi çünki eşya mahlûkdur, hâlıkdan ayrı değildir ve anınçün Resûlullah Hazret-i Sallallâhü Aleyhivesellem buyururlar..... yani hakikat eşyayı bilmeğe tıl etmek her kişiye gerekdir demek olur. *"Allahümme yessirli"* zira ki yerin ve göğün mahsulidir ve eşyanın cesedleri tılsımdur ve âlem zât-ı Hakk anların

ruhudır. Belki ruhun ruhudır ve cesedindir ki götürürler. Ruh hakikat deryasına mahv olur ve cesed-i terane mahv olur. Zira ruh yile tabidir. Kana, ateşe tabidir ve yel ile ateş birbirine müştâkdir. Ve et dahi suya tabidir ve kemük türâba tabidir ve ruh ki gitdi yel ile gitdi. Ateşe tabidir ve her âdem ki kuvvet olur. Ruhı, ervâha gider ve cesedi yire defn olur ki ‘anâsır-ı erbâdan hâsıl olur ve ateş ile bâd alevdir ve âb ile hâk süflidir ve ruh ile kan ol gider ki ateşdir. Et eriyüp su olur ve kemük toprak olur. “*Küllî şey’in yerci ilâ aslihü*” ve bu ma’nâyı beyân ve ‘ayân idelim. Ve ötesin Allah bilir kim ‘âlem anındır. *El ilmü indihî* ve hilm anın ve hikmet anındır ve bu halk dahi iki kısımdır. Biri sahib-i tasarrufunda zâhiridür ve biri sahib-i tasarrufda bâtinidür ve zât-ı tasarrufta olanlar padişahlar ve vezirler ve begler ve ağalardır ki zâhirâ bunlar bu memleket hükmi derler ve bunlardan altun ve gümüş ve sâir esbâb zahireleri çok olur, isteyüp diyese virmeyüp kâdirler. Eğer virirlerse amma bâtin tasarrufda haberleri yoktur. Zira ki münâsebetleri uymaz ve onlar ki sahib-i tasarruf bâtinidir. Evvel kutbü’l aktab ve saniyen üçlerdir ki biri kutbü’l-‘âlimdir ki velilerin padişahıdır ve biri sağında olan mürid makbuldür ve solunda olan halifedir ve ba’dehü yedilerdir ve dahi kırklardır ve üç yüzlerdir ve binlerdir ve bunlar ki cümle bin üç yüz elli neferdir ve kamu dünyanın dört köşesine hükmi derler ve gice gündüz de bir an levhden nazarın gidermez ve her ne ki..... hayr ve şer görür ve vâkıf olur andan sabâ yanında evlâ mürid-i makbula emri der ve sol yanında halife eyidüp ve bunlara sırrı keşfi der ve anlarla dahi eli altında veliler vardır. Anlara emri derler ve dahi emr-i Hakk ne ise yerine götürürler ve anınla ‘âlemi bir nizâm üzerinde tutarlar ve emr-i Hakk Cellehü ve ‘alâ arada

(10a)

dahi olmasa bunlar dahi kat’an ve kat’an bir çöp çöp üstünde komazlardı. Ma’lûm oluna ve dâima kutb-ı ‘âlem nazar ider ve her biri bir kâr üzerine konuldu ve şarkdan garba dek her ne kim vardır, her ne kim yokdur bilürler ve mürid diyenlere erüşürler ve dahi emr-i Hakk Cellü alâ her ne ise öyle iderler. Uşda bâtinin erenlerinin halleri bunun üzerindedir ve bunların hakikat hallerini Hakk Celle Hazretleri’nin hazinesi bunlardadır ve dahi yerde ve gökde her ne ki var ise âdemdedir ve her ne ister isen âdemden iste. Zira kim yerin ve göğün halifesi âdemdir. Her Hakk Cell ü âlâ Hazret-i

Davud Peygambere emr itdi ki “*ya Davud innâ ce’alnâke halifeten fil arz*” ve bu manayı beyân ve ‘ayân idelim. Âdem ki Hakk’la mektubdur ve dahi âdem zâhirde ve bâtında ve yerde ve gökde makbuldur. Zira vücûd-ı âdemden dahi eşref vücûd yokdur. Ve âdemde olan kabiliyet yerde ve gökde ve eşyada bulunmadı ve anın içün âdemin hâki bir deryadır ki nihayeti yokdur ve kenarı bulunmaz ve ka’rına dahi erişilmez ve girü ol üstevâsıdır ve her yer kâindir ve her âdem kendüden haberdâr değildir. Zira ki gözi görür amma ki kendüden haberdâr değildir ve cümle gördüğün dahi bilmez hayvandır ve dahi beterdir ve münâfik ve mel’ündür ve âyet-i kerime ve fehvâsınca..... bunları dahi beyân ve ‘ayân idelim. Ve bu ‘âlemde suretler dahi anlar ki hayvanlardan ahilledir. İllâ ki ‘anâsır libası bıragıncak bu ‘âleme dahi döner ve ahvâli dahi anda ma’lûm olur ve âmelde eğerçe söz çokdur. Veli “*‘avâmü’n-nâs kârı kâsmü’n-nâs alâ kadr.....*” ve dahi böyle ma’nâ verir ve böyle beyân ider ve söz dahi çokdur. İllâle muhtasır gerek, “*el-‘ârifin yektâ illâ şart*”

Temmet er-risale bî avnillâhi Te’âlâ

Kâtib ketebehü Ali Rıza kulun

(10a)

Tercümân-ı Keşkûl

Fakirim bâbullah sâil dergâh şâh-ı keşkûl ‘âşıkân masendi şey’in Allah hû dost

Tercümân-ı Tac

Erenler dergâhında men kimine yüzüm hâk eylerem hâk derine giyüben Kaygusuz
Baba’dan tac-ı azimet dilim erenler demine hû.

Tercümân-ı Sofra

İsm-i şâh ve yatimunet ta’âm alâ habbihi miskin ve yetimân ve esirân ve kânallahü
el ibâdehü’s- sâlihîn ma’âdan ve merci’ân ve masirâ ve tevekkelnâ aleyhi ma’inân
lenâ ve masirâ .

Allahü ekber, Allahü ekber, Allahü akber, vallahü ekber

Tercümân-ı Sofra

Mühr eyledi ki vakt bu tercümânı okuya. İsm-i Şâh Rabbenâ enzel aleynâ maideten
mine’s semai tekün lenâ ‘abd illâ ve lenâ âhîrnâ ve âyeten minke ve erzaknâ ve ente
hayru’r-râzıkın.

Tercümân-ı Sofra

Sofra-ı mürşid önünde küşâd iden yeni vakt bu tercümanı okuya. İsm-i şâh
ekmelteke yâ ‘Ali ekrâmtekü yâ ‘Ali ahzanteke yâ ‘Ali en’âmteke yâ ‘Ali
Temmet.

Tekbir-i Post

İsm-i şâh lâ ilâhe illâllah illâ Allah el-hakîm el-kerîm lâ ilâhe illâllah el-alîyü’l azîm
sübhanallâhü halku’s-semavâti ve’l arz es-subh ve mâfihin ve mâ beynihin ve mâ
fevkahinen ve mâ tahtehin ve rabbü’l arzü’l azîm (Temmet)

(11a)

Tercümânü'l Elif Lâm

Evvel üç ihlas ve bird fatiha ve bir kez nasrû'n min Allahi ve fethün karîb ve beşşirü'l mü'minîn. Yâ Muhammed yâ 'Ali (Temmet)

Tekbir-i Sofra

İsm-i şâh ve yet'amûnü't-ta'âm alâ habbehü ve mekinen ve yetimân ve esirân ve kânallahü teâlâ le ibadehü's sâlihîn ve 'âden ve merci'ân ve masirân ve tevekkelnâ aleyhi ma'inen lenâ ve nasîrâ. Allahü ekber Allahü ekber vallahü'l hamd.

Tercümân-ı Sofra

İsm-i şâh evvel Allah diyelim kadîm yâ Allah diyelim geldi 'Âli sofrası destur şâh diyelim mürşide bu diye şâh gönderdi biz diyelim şâhın demine hû.

Tercümân-ı Çerağ

Bir cemâl-i Muhammed kemâl-i Hüseyin 'Ali Yemen salavâtullah Allah çün çerağ hamd uyardak ol Hüdâ'nın 'aşkına seydü'l küneyn hâtemü'l-enbiyânın 'aşkına şâk-ı Kevser 'Aliye'l Murtaza'nın 'aşkına Hadicetü'l Kübra'nın 'aşkına Fatimatü'z Zehrâ emirü'n-nisânın 'aşkına on iki imam sadr-ı velâyet-i pişvânın 'aşkına çeharda masum-ı pâk âl -âba 'aşkına Hazret-i Hünkâr kutb-ı evliyânın 'aşkına haşredeki yanasın yakılasın yâ Allah anın 'aşkına eyvallah yakılasın yâ Allah anın 'aşkına eyvallah.

Diğer Tercümân-ı Çerağ

Evvel Allah Hakk dost Hakk hû erenler, 'âşıklar, sâdıklar, 'ayn-ı cem sâkinân 'aşkı hû.

Tekbir-i Kurban

Fermân-ı Celîl kurban-ı Halîl delîl-i Cebrâ'il tekbir-i İsmâ'il ism-i şâh sübhânallah ve'lhamdülillâh ve lâ ilâhe illâllah vallahü ekber ve lâ kuvvete illâ billâhi'l aliyü'l azîm.

(11b)

Tercümân-ı Sâkî

Can başdan geçmüşüz biz Rûm erenler ‘aşkına cân-ı göz ile dem-be-dem Hakk’ı
görenler ‘aşkına Kerbelâ’nın ‘aşkına deşt-i gamda can virenler ‘aşkına şol Yezid’i
din elinde susuz kılanlar ‘aşkına gözlerim yaş sebil idüp direm sakka-hîn.

Yâ Hüseyin ‘aşkına sebil

Bir cân-ı küstah düşer yolu budur.

İsm-i şâh nüvit eniftesilü ağselân fetan cem’î istihâli ed-dünya ve mâ teşabehü
tekarrebâ illallâhi teâlâ târikü’l enbiyâ ve’l evliyâ ibrâr abdâl.

Yâ Muhammed yâ ‘Ali lâ fetâ illâ alâ lâ seyf illâ zülfikâr.

Tercümân-ı Teslim

Erenler oldı erkân-ı imânım

Gönlümde kalmadı şekk-i gümânım

Tutup teslim oldum Hakk’a

Erenler yoluna fedâdır canım.

(Temmet)

(11b)

DİVÂN-I PÎR SULTAN

Her seher vaktinde can başa geldim
 Dağlar yâ Muhammed ‘Ali çağırır
 Bülbülün feryadı bağırmı deldi
 Dağlar yâ Muhammed ‘Ali çağırır

Ve yurt virilmiş gökyüzünde kuşlara
 Bak bekârın gözündeki kuşlara (yaşlara)
 Sular yüzün urmuş taşdan taşlara
 Çağlar ya Muhammed ‘Ali çağırır

Gördüm çerâğ-ı felek semah dönüyor
 ‘Âşık olan üstazından kanıyor
 Kanile bir âteş düşmüş yanıyor
 Yanar yâ Muhammed ‘Ali çağırır

‘Âşık olan bunda derdin üsteler
 Dertliler gelür derman isterler
 Ya buna kâ’il mi olur ustalar
 Sağlar yâ Muhammed ‘Ali çağırır

Pîr Sultan Abdâl’ım vardır ‘âşıkı
 ‘Âşık olanın yanar ışığı
 Hasan ile Hüseyin’in beşiği
 Sallar yâ Muhammed ‘Ali çağırır

(11b)

‘ULVÎ’DİR

Zaîf ‘âcizi ednayım
 Yâ ‘Ali senden meded
 Çün râh-ı mevlâyım
 Yâ ‘Ali senden meded

Cümle râhe rehbersin
 Kamu eşyadan ahbersin
 Harâbât pîri perversin
 Yâ ‘Ali senden meded

Fedâdır ‘aşkile cânım
 Yolunda dinmeye kanım
 Ciğer pür-hûn sûzânım
 Yâ ‘Ali senden meded

Ol cibîn ibn-i ümmî
 Demişdir lahmeki lahmi
 Ki bâkidir anın hükmi
 Yâ ‘Ali senden meded

‘Ulvî’dir kulu ki tâhir
 Kelâmından olup zâhir
 Meded senden ola âhir
 Ya ‘Ali senden meded

(12a)

KAYGUSUZ ABDÂL SULTAN

Kulak ur cânile dinle ne söyler bu dil-i abdâl
 Niyaz itmiş kerem-kânı getürmiş bir dil-i abdâl
 Ne dirsın sen bu esrâr-ı kamûra müneccel-i abdâl
 Cihanı gark iden nûra Hüdâ-yı Hakk-ı Cell-i abdâl
 Semâvat emrine münkat cihânın ekmel-i abdâl
 Te'âlâ Allah ne rûşândır Muhammed 'Ali abdâl

Gece gündüz gelür geçer anı söyler beyân ile
 Sular daim akar yürüyüben dürlü lisan ile
 Görünmez sanma Hakk vechi savaşıma tercümân ile
 Tecelli eyledi dilber cihâna cism ü cân ile
 Göründi sûretâ âdem cihânın ekmel-i abdâl
 Te'âlâ Allah ne rûşândır Muhammed 'Ali abdâl

Benimle söyleşür sözden bu halk emr-i bünyâdı
 Hoşidin cânane tende komazız da yâdı
 Valsa irdi 'âşıklar bıraktı feryâdı
 İkilik kalmadı gitdi bir oldu Hâdi Mehdi
 Getürdi bir kadeh-i vahdet cihânın ekmel-i abdâl
 Te'âlâ Allah ne rûşândır Muhammed Hakk 'Ali abdâl

Hayâli hoş u visâlidir visâl-i câvidânıdır
 Cemâli günden envârdır gözüm gönlüm mekânıdır
 Benim dilim değil bu dil anın tercümânıdır
 Men anda mahv-ı gark oldum dilim anın lisânıdır
 Benim ile sözün söyler cihânın ekmel-i abdâl
 Te'âlâ Allah ne rûşândır Muhammed Hakk 'Ali abdâl

Ol idi evvel ahzına oldur kamu varlık
 Olu kâh nâs ile ma'sûk niyâz ile kâhi 'âşık
 Bürinür tuyunur vahdet kamusu şânına lâyıık
 Ne yüzden söylesem medh-i Hakk yalan olmaz kamu sâdık
 Özini medh ider dâim cihânın ekmel-i Abdâl
 Te'âlâ Allah ne rûşândır Muhammed Hakk 'Ali abdâl

Hüdadır heb hüdadır heb Muhammed Mustafa'dır heb
 Muhammed Mustafa'dır çün ne kılsun irâdımız heb
 Özidir tâlib ü râgıb özidir özine tâlib
 Özini Hakk bilüp buldı temaşâ dir bu söz yarab
 Kanı göz kem görünür üş cihânın ekmel-i abdâl
 Te'âlâ Allah ne rûşândır Muhammed Hakk 'Ali abdâl

Kul idi gerçe ol tâlib irince leyle-i esrâ
 Arardı yerde ve gökde bulam şâyet diyü Mevlâ
 Kaçankim irdi kavsın buldı seyyirâ o adetâ
 Yakın boldı Hakk ile öz oldu zât-ı mâ-evhâ
 Özini bildi Hakk imiş cihânın ekmel-i abdâl
 Te'âlâ Allah ne rûşândır Muhammet Hakk 'Ali abdâl

Özini Hakk bilen bildi kitabullah esrârın
 Visâle irdi ukbada dimez kim irmişem yarın
 Temaşâ eyledi veçhin bulunca gözde envârın
 De-mâ-dem seyr ider 'ârif bu yüzden dost didârın
 Anınçün kim cemallah cihânın ekmel-i abdâl
 Te'âlâ Allah ne rûşândır Muhammed Hakk 'Ali abdâl

Veliler nutkunu söyler işitgil *Gaygusuz Abdâl*
 Bilinmez evliyalar âlemi okumağıla kitab-ı akvâl
 Kemâlullah ol tâlib olasın sende sâhib-i hâl
 İde teslim olub dâim çekersin hidmet-i etfâl
 Bilürsin âlem hâl ile cihânın ekmel-i abdâl
 Te'âlâ Allah ne rûşândır Muhammed Hakk 'Ali abdâl

(12b)

NESİMÎ SULTAN

Gel temaşâ eyle zâhid gör bu dem abdâllar
 Mustafa kulun tutup giyse aceb mi şallar
 Murtaza meydanında hakikat der dallar
 Meşrebi Hakk râhı Hakk ikrârı Hakk abdâllar

Sanma ey müşrik bulur hamd-i hüdâdan hâldir
 ‘Âlem içre ‘âşıkı belki kim ehl-i hâldir
 Canile dilden severler her kim Muhammed ‘Ali’dir
 Meşrebi Hakk râhı Hakk ikrârı Hakk abdâllar

Nûr-ı Hakk virüp zâ şahın tarikin bildiler
 Seni de âteş yakup bir bir çiler çektiler
 Münkire lânet idüp nâr-ı cehenneme yakdılar
 Meşrebi Hakk râhı Hakk ikrârı Hakk abdâllar

Geldiler hallak Hasan şehrinde irşâd oldılar
 Gördüler dehr-i fenâ ölmezden ol öldiler
 Şâh Hüseyin’in yoluna Pâkize kurban oldılar
 Meşrebi Hakk râhı Hakk ikrârı Hakk abdâllar

Hazret-i Zeyne’l Abidin ehlinin dermânıdır
 Hem Muhammed Bakır’ı ol nûr-ı hüdânın cânıdır
 Anladılar Caferî kavmi mevâli kânıdır
 Meşrebi Hakk râhı Hakk ikrârı Hakk abdâllar

Kâzım ol rabbü’l âlâdan eyledi yani nidâ
 Şâh ‘Ali Musâü’r-Rıza yolunda sad can fedâ
 Hem Taki ve Baki emrini kıldılar edâ
 Meşrebi Hakk râhı Hakk ikrârı Hakk abdâllar

Askerin askerisüz nuranıyuz
 Bu fenâdan geçmüşüz bir can ile sübhâniyuz
 Mehdi-i sahib-i beyânın kuluyuz kurbanuyuz
 Meşrebi Hakk râhı Hakk ikrârı Hakk abdâllar

Ey Nesîmî gel senâ kıl Mustafa’nın ilmine
 Hamdallah koydılar bizi ‘aba ve şalına
 Ol divânda pâk-i imam masum-ı çeharde yoluna
 Meşrebi Hakk râhı Hakk ikrârı Hakk abdâllar

(12b)

.....

Meşrebîdir herkese yârândur Bektâşiler
 Kimse bilmez serlerin seyrânıdur Bektâşiler

Öldiler ölmezden evvel buldılar yani hayat
 Zümre-i 'irfân içinde candur Bektâşiler

Dest-i pîrden bir kadeh nûş itdiler bezm-i elest
 Daima esirsin gezer mestân durur Bektâşiler

Sofrasının nânı nimet-i şâm u seher topdolu
 Varını sarf itmede merdândur Bektâşiler

Nefsin pür.....tığ-ı bend mürşide teslim olur
 Ey emini sinetin 'üryândur Bektâşiler

(13a)

TEKERLEME-İ ÂHÛ BABA

Yüri var eyle Hakk'a 'amel
 'Âşıka sevda ne güzel uymuş
 'Aşk oldu dünyaya temel
 Hikmet-i Mevlâ(ya) ne güzel uymuş

Muhabbet nurıdır Hazret-i Sultan
 Ol yüzden oldu sûret-i insan
 Bu yedi zemin yedi âsumân
 'Arş-ı muallâ ne güzel uymuş

Der ki siz urupdur bu yedi çâr
 Mihr-i mâh doğdı münevver bedir
 Mübarek gice olupdur kadir
 Sohbetin dua ne güzel uymuş

Ezâzil gör ki düşdi inâda
 Secde kılmaı kaldı piyâde
 Toprak ile su âteşe bâde
 Âdem'e Havva ne güzel uymuş

Bezm-i elestden gelmişüz dine
 Biz ol ikrâra durmuşuz yine
 Burc on ikidür ay ile güne
 Kümbet-i Harda ne güzel uymuş

Rıdvan cennet kapusın açan
 İdris donını biçen
 Münkire tamu mü'mine uçmak
 Firdevs-i 'alâ ne güzel uymuş

Dinle bu cihân fânidir fâni
 Derdile akar çeşmimin kanı
 Dilemde her dem sebû'l mesâni
 Allemü'l esmâi ne güzel uymuş

Cihân fânidir virân harabi
 Yasdanup taş düşe nûr tarânı
 Cennet bağının Kevser şarabı
 Zevk ile sefâ ne güzel uymuş

Bu cihân yoğılan var idi Hâlik
Esrâr-ı ‘âşık olana mâlik
İbrahim nâr Yunus balık
Balığa derya ne güzel uymuş

Habibullahın ‘âşıkı dostı
Nutkı sözün muradı kasdı
Nesimi gör su yürüdür postı
Fukaraya razı ne güzel uymuş

Bu yolda geldi Mansûr ikrâra
Ene’l Hakk dedi çektiler dâra
Gülün ‘âşıkı başladı zâra
Bülbül-i şeydâ ne güzel uymuş

Ezelden böyle kurulmuş bünyâd
Sakın ol kimseden eyleme feryâd
Vefâya mühr Şirin’e Ferhâd
Mecnûn Leylâ(ya) ne güzel uymuş

Bülbülem geçmezem gonca gülümden
‘Âşıkın maşûkı gitmez dilimden
Aldırmış aklını derd-i Yusuf’dan
Ağlar rihâ ne güzel uymuş

‘Âşıklar ağlar geçen çağlara
Onlar hasret kaldı sağlara
‘Âşık pür-sez çekdi düşdi dağlara
Lâleye hamrân ne güzel uymuş

Mevlâ ol dedi var eyledi âlem
‘Arş u sürûş nûn ile kalem
Verdi Cebrâil kanad ile selam
Her dürlü eşya ne güzel uymuş

Davud’a Zebûr’ı Hakk itâ kıldı
Okudu bir bir lafzını bildi
Meryem Ana’dan ruh Allah oldu
İncil İsa’ya ne güzel uymuş

Çünkü geldi Süleyman zuhûra
Düşünde hatim.....tuyura
Atmış.....hâr ile hûra
Hükmünü icrâ ne güzel uymuş

Habibin sürdi yaratdı sübhan
İndirdi gökden ayât-ı Kur'an
Mahşer gününde dertlere derman
Hatemi'l enbiyâ ne güzel uymuş

(13b)

Akıtdı gözünden kanlı yaşı
Uhud gazasında kıldı savaşı
Hazret-i Hazma şühedâ başı
'Ammi Mustafa ne güzel uymuş

Bindi Düldül'e eyledi gazâ
Elinde Zülfikâr Şâh-ı Murtaza
Hakk emrile verdi küffâra ceza
Ol şîr-i hüdâ ne güzel uymuş

Meclis-i âlât oldu rengârenk
Udıla kanun tambur ve cenk
Her dürlü nûş itdi ol pîr-i felek
On iki hevâ ne güzel uymuş

Biz güzellere ideriz 'izzet
Yâr güle baksa 'âşika devlet
Sâkin camı suna eyle 'işret
Dostıla تنها ne güzel uymuş

'Ayân eyleme gizli oldu râz
Sakla kalb içinde virildi hem yâz
Hakk'tan oldu 'âşika niyâz
Nâz-ı istiğna ne güzel uymuş

Kuşların oldu muhabbet-nâme
Bizde düşdük mi bu serencâma
Kâmetin servi ol gülendâme
Ol melek-sîmâ ne güzel uymuş

Cân emanetdir uçar buradan
Her bir gün sırrı anlamaz nâdân
Bâki değildir gice bu hevâdan
Hem terk-i dünya ne güzel uymuş

Hazret-i Hızır cümleinin başı
Hacı Bektâş Veli bir cansız taş
'Ârifler anlar neylesin nâş
Yürütdi ammâ ne güzel uymuş

Kimi ağlar, kimi güler
Kimi de Hakk'dan muradın diler
Mü'min olanlar beş vaktini kılar
Borcunı edâ ne güzel uymuş

Âhû'nın dostuna fedâdır cânı
Bir pula versen almaz cihânı
'Aşka kitabında buldı destânı
Eyledi peydâ ne güzel uymuş

(13b)

PÎR SULTAN DÎVÂNÎ

Kadir mevlâm Muhammed'in nûrın yaratmış
 Ehl-i nûr olan döner döner nûra çevrilir
 Çarh durmayıp döner döner 'aşkı neylersin
 Mansûr olan döner döner nûra çevrilir

Bir kerre sürçmekle at ayağı kesilmez
 Bir suç etmekle pîrim adam asılmaz
 Erenler kurmuşdur 'âşika yol basılmaz
 Yol oğlu olan döner döner yola çevrilir

Erenler meydanında pîrler eğlenür
 Cennetden taşra 'âşika sur mı eğlenür
 Balsız sepedlerde arı mı eğlenür
 Arı kande ise döner döner bala çevrilir

Ulu sular gibi alçak akar
 Pervâneler gibi sinesin odlara yakar
 Serçe kande ise 'âşık aslına çeker
 Bülbül olan döner döner güle çevrilir

Pîr Sultan'ım eydür yatur hastadur
 Gonca güller elerinde destedür
 Şol âdem oğlu bir 'acayib nesnedür
 Tatlı dil ile muhabbete pîrim çevrilür

(14a)

NEFES ABDÂL MUSA

Gözlerin kör olsun ey kanlı Yezîd
Bu meydanda var mıdır ‘Ali’den gayrı, Hacı Bektâş Veli’den gayrı

Gögercin donla Urum’a uçan
Cümle evliyânın üstüne göçen
İmamların evin kapusinh açan
Var mıdır bir er ‘Ali’den gayrı, Hacı Bektâş Veli’den gayrı

Abdâl sofî erkânını yürüden
‘Ayn-ı cem’ide sürenleri sürüden
Neslû Selman kırk vücudı bir aydan
Şâki-i kevser yok ‘Ali’den gayrı, Hacı Bektâş Veli’den gayrı

Selman bir dostu güli uzatdı
Kendi tabutına kendisi yatdı
Cemâli mushafından nikâb etdi
Okunan Kur’an yok ‘Ali’den gayrı, Hacı Bektâş Veli’den gayrı

İmamlar bunda(dır) bilürsen harda
İkrâr eyle iman viren ciharda
Bed-nefesler durmaz arada
Var mıdır baba rehber ‘Ali’den gayrı, Hacı Bektâş Veli’den gayrı

Her kimin çerağı yoksa Hakk yakar
Rıza baş virüb teslimen takar
Aslımız on iki imama çıkar
Var mıdır babamız ‘Ali’den gayrı, Hacı Bektâş Veli’den gayrı

Erenler erkânı gerçek yolıdır
Abdâl Musa fakir ‘Ali kulıdır
İmamlar sırrıyla gönli dolıdır
İmamlar değildir ‘Ali’den gayrı, Hacı Bektâş Veli’den gayrı

(14a)

DİVÂN-I NESÎMÎ SULTAN

Her kişinin sorma aslın ‘izzetinden bellüdü
Sohbet-i ‘irfân görenler hidmetinden bellüdü

Cümle halk dua iderler ol behişt bezmidür
Çün behiştî âdemîler tıynetinden bellüdü

Sorsalar benden rakibi kim nesnesinden bellüdü
Yüzi kara ağzı eğri ensesinden bellüdü

Hakk Te’âlâ ‘âlem içinde çünkü simâ hem dedi
Her kişinin sözüne bak suratından bellüdü

Dervişin pîrini sorman dediler âdet değil
‘Ârifâne bir nazar kıl kisvetinden bellüdü

Her zarın kalbi mahkemede bilünür bellü beyân
Niyeti kim bimâr ‘aşkın illetinden bellüdü

Ey *Nesîmî* ne kadar ki sarraf eline virme kim
Gevheri merdân bilür hem kıymetinden bellüdü

(14b)

Hezâ Kitab-ı Pend-nâme Evliyâ-yı Bektâşi Gaygusuz Baba
Kaddesallahü Sırrehü'l 'Azîz Rahmeten ve Vasi'aten

Bismillâhirrahmânirrahim

Bu kitaba delil-i budala dirler. Ve defter-i 'âşık ve şiir-i sâdık dirler. Ve hayâl-i nâdân dahi dirler. Zira akla sığmaz haberberdir. Ve 'akl-ı ma'âş anadan gözsiz toğuptur. Dünyada ve âhirette â'mâdır. Eğer ana yüz âyet Kur'an okuyup ma'nâsın dahi virirsen yine kara renkten gayrı renfe inanmaz. Zihi nâdân ki Hakk ister 'akıl eteğine yapışmışdır. Ve 'âkil refik itmiş âfitâb-ı nûrın bulam diyü çaluşur ve bu akl-ı ma'âş bir nesne ki bilmişdir. Bilmek heman budur diyüp turmuştur. Bilmez ki bu yerden gökden gayrı bir yer ve gök dahi var kim anda dürlü dürlü sun-ı sitâr var. Ve ol yer ile göğün arasında iki direklü bir şehir var kim ol şehre girmeyen sırrullahdan bir nesne tuymaz. Eğer bin yıl dahi çalışırsa anın kim bal yimekte nasibi olmaya. Bal demek ile ağzı şirin olmaz. 'Akl-ı ma'âş bilmez ki 'âriflerin gicesi kadir ve gündüzleri 'ıyd olmuşdur. Zirâ ki anın ki refiki Hakk ola. Cebrâil'in güft ü gûsı neyler. Gel imdi sen dahi 'akl-ı ma'âşı işitmediği sözlerden Cebrâil ve anın görmediği yüzlerden nazar al. Ve bu 'akıl her cenge cedd ü cehd ider. 'Ârifler menziline yol bulmaz. Zira bu 'amelde 'akıl sergerdândır. Bu 'ilmi şol 'âkl-ı ma'âdı bilür ki buna mantıku't-tayr dirler. Değme kimseye müyesser olmaz. Pes mantıku't-tayrı bilmeğe her bâr ya Süleyman gerek yahud Attar. Pes imdü bu 'ilmi gönül gözü açık ârifler bilür ki ne dimekdir. Zira bu akl-ı maâş ancak zahir mimarlığın bilüp bâtın 'ilminde haberi yokdur. Eğer marifetullahdan bin söz dahi işüdürse gönlüne bir zerre nesne tanımaz. Meğer kendüi kâmiller ve ehl-i diller sohbetine lâıyk ide. Ta kim bu 'âlemden haberdâr olup bilmedüğü ve işitmediği mertebeyi bile ve anlaya. Mî-danî; pes imdi bir sa'at dâna ve 'ârif sohbetine girüp mest olmak bin yıl kendü başına ibâdet ve riyâzat kılmaktan yeğdür. "*Kavlehü te'âlâ ve inne yevmen innehü rabbike ke elfi senetin mimma ta'üddün*" mümkün değil. Bir kimse dâna ve 'ârif sohbetine girmeden maksudına irmez. Amma çoklar dahi

(15a)

girdiler. Bir nesne faide idemediler. Ya cân u gönülden talib değil idi veyahud mukallitliği ziyade idi. Zira ata ana ta'lidi 'azîm hicâbdır. Bu cihândan mertler gibi nâmerdler geçmez ve bu 'ilmi dânâlar nâ-dânâlar bilmez. Zira 'akl-ı ma'âdı yok kim anlaya. Böyle haberler hod işittiği yok, sergerdân kalur. 'Ârif gibi bir üstadı yok kim anlada. Bu kerre gönli buğz u melâl ile tolar. Nâcâr kalup eyder. Bu halkın sözleri küfürdür. Az iken bunları kırmak gerek diyüp çalışur. Amma ol halkın ezellü ebter öyle sanur ki kırmak ile Hakk leşkeri tükenür mi? Anlara kim ma'in Hakk ola mahluk ne çare idebilür. Eğer anların biri emmün oğlundan suâl iderse ben dahi özümnden dimezem ki gönül buğz u melâl ile tola. Direm ki müllâ Sundurak oğlu Tuyıran Ağa'nın ulu babası Hızır'dan böyle işittim ki dirim kabul iderse hoş, itmezse emmüm oğulları hod kabül ider didi. Mî-dânî; pes imdi Allah hakkıçün ki da'vam ol yerdendir ki göz ile görüp gönlüm ile inandım. Görmediğim ve bilmediğim yerden haber vermezem. Elim irmediği yere el sunmazam, sözüm geçmediği yere söz dimezem. Her kim benim gördüğimi görüpdür ve nişan virdüğüme irüpdür uşda tanıdığım ol kişidir ve benim dahi istediğim oldur. Bu yolda bana yoldaş ola. Ben söyledüğimi ol anlaya, ol söylediğini ben anlayam. Yine dahi andan soram kim müşkilim hâl iderse canımı şükrâne virem. Bilenden sormak 'ayb değil. Zira şeker içün kim evvelâ kim kamışın sormaya. Çün dost bizim dahi söz bizim. Her dem dost yüzine bakalım özimizle duyalım, işidelim. Yârenleri Hakk yoluna savaş idelüm. Her dem âb-ı hayat kandını nûş idelüm. Sıddık safâsı ahd-ı vefâsı olanın yoldaşı olalım. işiden biz olalım didi. 'Azîzim sözün aslı budur ki sen seni bil dimekdir. Gör ki suret misin ya can mısın ya kul sultan mısın? Niçün sen seni bilmeyesin ki sen melikzâde ve şahzâde iken gedâ gibi bî-nevâ olasın. Mekânın gülşan iken külhâna razı olasın. Hayfdır ki sultan iken kul olasın, ya can iken ten olasın. Eğer sultansın emin ol eğer cansın bâki pâzâr ol, aslını gözle ve eğer tensin hod tahte't-turâb oldun heyhât ki bir dahi can olasın. Ya kul iken sultan olasın. Pes imdi bu hesâbı sen senin eyle. Ta kim sen seni bilesin. Zira kendü özin bilene atası kanı helâl.

(15b)

Kendü özinü bilmeyene anası südi haram. Ve cümle yedüğü ‘abes didi. Niçün ki fırsat elde iken bu ömr-i nâzenini hebaya virdik. Yâr ve yoldaşlarından cüdâ düşüp yana yana gezersin. Ezel ezelde vatan-ı aslıdan seni gönderdiler, ardınca nâme geldi. Ve haberciler dahi sana haber verdiler ki yahşi ‘amel ile vatan-ı aslına girü gidesin, didiler. Habercilerin sözine ‘amel itmeyüp yüzün çevirdin. Cihânın nakışı seni aldayup gaflet ağacına seni mahkum bağladı. Cümle işin tamam sandın, dahi mağbûn oldun. Amma sen senin bildüğünü ko, bir mürşid-i kâmile iriş, ‘ârif ol, dâna ve ehl-i dil sohbetine gir. Ta ki gönlünde hikmet ve marifet çoşmaları zâhir ola. Âhret marazlarından emin olasın. Zira insanda gizlü marazlar çokdur. Halkın sağ salımsın didüğüne aldanma ‘ucb-ı şeytânî sıfatında kalma. Niçün ki bu halkı dünyanın şöreti ve ziyneti aldayup ve meğer hilesi anları mahrum idüpdür. Kendü hâllerinden haberleri yokdur. Vade irişdikde nâgâh sihr çubuğu ile çalar dahi kimin eşek ve kimin sığır ve kimin hınzır ve kimin maymun ider. Her birin bir surete tebdîl ider. Subh-ı kıyâmetin kabrinden tuyuncak gör kim suret-i tebdîl olmuş ve gam gussa başa üşmüş hayrân ve sergerdân kalmış. Ve dahi nideceğin bilmez olmuş. Çün peşîmân olur. Amma dahi nâ-faide heyhat ki ol suretten kurtula. Meğer bunda iken mürşid-i kâmile irmiş ola. Ol.....suretleri ref’ idüp eğnine ‘ârifâne libâs giydürmüş ola. Subh-ı kıyâmette kabrinden tuyıcak yüzi ağ ve gam gussa yok. Gözi Hakk’dan gayrı nesne görmiye. Mî-dânî; ahvâli sana dirim yani bilür misin efendi. Dahi rûşen terhaber söyleyem. Eğer anlamadın ise bu haberden anlayasın. Zîr bu arada bir gizlü ma’nâ var. Amma ol gönlün yaz olur, dile gelmez. Her kim gönüle yol buldı ol ma’nâ ana feth olup hakikat âdemlerinden oldu. Bu kerd anın hükmi kaftan kafa geçer. Her kande ol olsa Hakk dahi anınla olur. Zira sözün aslı gönüldür. Her kim gönül bahrına yol buldı bu kez ne isterse dalup çıkardı. Anlar ki surete bakdı, gaflet ipin boynuna takdı. Ta’at-ı haremin oda yakdı. Duhânı göklere çıkdı. Zira gönli Hakk Te’âlâ kendü için yaratdı.

(16a)

Her kim beni isterse sınık gönüllerde bulsun dedi. Her kim gönüle girmedi istediğini anda bulmadı. Yarın uçmağa dahi girmedi. Padişah.....dahi görmedi. Gafil mübaş gönüle yol bulan kişiye kul olan mağbûn değildir. Eğer ol seni kulluğuna kabul iderse dahi devlettir. Pes imdi anın kim gönlünden haberi olmaya, kamışın şekerden ayırmamış ola. Ben ana ne diyem ya ol ne anlaya. Zira öğidi ehline demek evlâdur. Dürr sedefde nâfe âhuda gerek demişler. Pes imdi marifetullah demek şur zemine tohm ekmek gibidir. Ve merkeb boynuna cevâhir asmak gibidir ve sığır önüne şeker dökmek gibidir. Öğüt mü'mine devlet, cahile mihnetdir. Zira sırrullah Hakk Te'âlâ'nın çerileridir. Her kim gönüle ki girer ne kadar nesne var ise sürüp çıkarır, muhannetleri er ider, erleri şîr ider şîr-i merdleri ferd ider. Ferdleri ehl-i derde şerbet virüp sâki ider. Bu kez "*vemin dahale kâne âminen*" olur. Yani evliyâullah zümresine dahil olur, emin olur. Gel imdi sen dahi gönli al ele 'ilm-i rabbenânı kitabından okı. Gönül göğünde doğan devlet aynı ve saadet güneşi gör ta ki gözünden gaflet-i hicâb gidüp Hakk kitabı rûşen ola. Kara dikenden ak güller açıla, vücudun karanlığından aydınlıklar saçıla. Gönlün serâ-yı rûşen olup uğrılar andan kesile. Melekler ile tola. Zira bu vücûd bir dükkândır. Sana kiraya virilmişdir. İçinde oturup rençberlik idesin. Ol dükkânın küncinde genc var. Dükkân elinde iken künci kaz, genci bul. Yohsa vâde irişdikde seni dükkândan çıkarup küncinden genci bulurlar. Ardınca baka kalursun. Pes imdi vücûdun mülki ol vakit sana müsellemler olur ki Süleyman gibi hâtemî nefsin div elinden kurtarup emin olasın. Yoksa hâtemî divi eline virdin ise hüdâ-perest iken div-perest oldun. Meselâ, bir hatun bir kimse nikâhlu olsa bir kimse dahi nikâh idemez. Yani gönül dünyaya tâbi ise anda Hakk tasarrufu olmaz. Ve eğer gönül Hakk'a tâbi ise anda nefis tasarrufu olmaz. Garaz budur ki tâlib-i Hakk hodbinliği terk itmeyince hüdâ-bînîn olmaz. Sana dirim karındaş dahi rûşen terhaber söyleyem. Bu kez anlayasın. Harif misin, zarif misin, şerif misin? Gönlüni bana çevir.

(16b)

Gel gönül gözi ile bak, gönül kulağıyla dinle. Söyleyeni ko, söyledene bak. Olma sakın kelle göz, dinle kabul eyle söz. Eğer senin kelle gözliğin sana disem günlük hâlden hâle döner melûl ve mahzûn olursın. Eğer dimez isem neyleyim ki senin senden haberin yok. Nâzenin ‘ömri yâda virdin, bu hâle geçdi. Subh-ı kıyâmetde seni uykudan ki uyarırlar, bunda ki canı ve teni bulamazsın. Ol vakt vücûdun mülki elinden çıkar. Feleğin çarhı ol hisârı yakar. Suret ve ma’nâ yani iki cihan elinde iken niçün can mülkinden haber almayasun. Mecnû el-bahreyn sende iken ve cem cem padişahı iken niçün dilenci olasın. ‘Âlemin canı ve maksûdu iken niçün şâkirdin olasın. Eğer sa’id isen fenâ donun çıkarup sana bekâ kisvetin giydürirler. Eğer şâki isen nûr donun çıkarup sana nâr kisvetin giydürürler. Dünyada ‘ömrün niye sarf ve kâr-ı kisbin niye harc ittin dirler. Cevap vermek ise gel gör ikâbi amma neyleyim hâlimden haberdar değilsin. Vücûdın sedd-i İskender olmuş. Pend ü nasihat kâr eylemez. N’oldun sen dahi bir hoş-yâr ol, ‘akl-ı ma’âda m’ârin olup derd-i hâsıl eyle, dermana iresin. Â’mâ-yı bir-âr olma, taptığın tanrı değil putdur. Kâbe arzusın idersin. Amma gönlin lât u menâtla dolmuşdur. Zihi nâdân ruhü’l Kudüs talebi der. Deccâl lâinden ayrılmaz. Ol vakt çok pişimân ola, faide olmaya. Pes imdi ruhü’l Kuds’e ma’nâsına iren dahi nahv ve sarflığını eyler. Çün gül evde buluna, yağı neyler. Eğer şeker buluna mısırlı neyler. Eğer müşk-i halis ister Hıtan’ı neyler. Anlar örfiye irdi ‘ârif oldı. Anların gicesi kadr ve gündüzü ‘ıyd olmuşdur. Anlara iren mukallid iken ‘ârif olur, ‘ârif iken ‘âşık olur, ‘âşık iken ma’sûk olur. Bundan ilerü makam yokdur. Buna makam-ı Mahmud dirler ki bunu ‘ârifler bilür didi. Pes mî-dânî imdi bundan gazez budur ki heman Hakk’ı bunda iken bul ve hakikat sende iken sen seni bil dimekdir. Zira filin ve hâl ü kâlin mahşerde ‘ayân olacaktır. Her bir ‘amelin bunda bir katre iken anda derya olacaktır. Can ve ten gönlünden ‘üryân, cümle hünerlerin rûşen olacaktır. Ol vakt Hakk Te’âlâ dolu ay gibi rûşen görürsin. Anda kim Hakk’ın likâsın görürsin. Ben dimeğe ne esirgemelikler kılasın kim dil ile vasf olmaz. Anda temâşâ bâki, didâr bâki, şerâb-ı ısrî bâki

(17a)

rabbi sâki “*sekâhüm rabbihim*” bâki ,ol şerâbı Hakk öğmüştür. Anı içen gani mutlak olur. Dahi ne cennet için şâd olur ve ne cehennem için havf çeker. Anda dahi ne ‘akl ve ne idrak kalur,mest-pâk olur. Uşda budur lezzet, budur şerbet, budur zevk. Dahi huri ve gulman bu sohbe sığmaz. Pes imdi sen dahi ol bâde-nûşın yüzini gör,visâli bâdesin iç. Dahi her ne olursan kayırma. Yarın bir kıl sana tağ gibi görünmeye. Bu razı gönlün sınduğında nihân ile tûl u dırazları fikirleri ko.Makam ehli ve hâl ehli ol, bu remzi anla hayfdir. Fırsatın elde iken kaya kuşu gibi ömrünü lak lak ile geçirme.Â’ma gibi deve dimesini somun sanma. Heman sen özünü sâdik-ı Hakk ile oldun Hakk dahi özünü sana bildürü ve seni kendüye mahbûb ider. Rahmet suyuna yatırır. Bu kez ol kul sevgi yüzünden Hakk’a nâz ider. Tıfl uşak gibi her sözi Hakk katında makbul olur. Pes imdi bu sözden gazez her kimse yükünden oldığın hod bilür. Eğer muvahhidsin anladın ve bildin, emin oldun. Yohsa..... heman öz elin ila toprağa göm. Zira ki mukallidlik hevâsı seni köydürmüştür. Dahi muvahhidlikden haberin yoktur. Hevâ ve heves yelini urduğunu tolaştırmışsın. Boş tulumdan her ne ağzına gelürse fıfır söylersin. Çünkü varlık hevâ seni kaplayupdur. Dahi bilürim dimeğe Hakk’ın gümrâhı olmayasın. Zira muvahhidlik kâl ile olmaz, mecazî söz ile olmaz. Pak demek ilen ağzı bal olmaz. Devrişlik şemle ve şal ile olmaz. Ehl-i külhan tac-ı şahı urunmaz. Her âhunun köynünde meşk olmaz. Her sedefin arasında dürri olmaz. Her kamışın içinde şeker olmaz. Her kuyunun suyu zenzem olmaz. Sen zâhidlik idüp kuru yire başın salup tudağın debredürsin. İçinde ve taşrandaki riyâ ‘amelini hod Hakk bilür. Niçün muvahhidlik suretinden gösterirsin. Her mihri l’ali güher diyü satarsın. Pes imdi hakikatde anlar dünya cefasın kuzgunlardır. Cümle halkın azgunlarıdır ve cümle ibâdet ki iderler nefsi-hevâ hoşluğuna iderler. Nefs dediklerin tutup Hakk dileğın ayaklara salarlar.Hakikatde anlar Hakk’tan ve nebiden bî-haberler ve manide uşaklardan uşaklardır. Diri değil ölüdür, uslu değil delilerdir. Anların ki gönülleri iki yüzlidir. Gice ve gündüz havf ve rica içindedirler. Anlar hamdır, henüz puhte değildirler. Zira Hakk’tan rica ile müyesser olan muradın zımında

(17b)

nice muradsızlık hâsıl olur. Takdire kâil olmamak gibidir. Pes imdi zâhidler hakikatde ‘aşk meyhanesin şem ve şerâbı sırrından ve harabati elfazının ibaretinden bî-haberlerdir. Haberleri olmasın zira şeri’ât evini gavga düşürürler ve oğul balına aru üşirürler. Pes imdi harabat-ı ehl anlardı ki ölmedin öndin ölenlerdir. İçi ma’şûk taşrası ‘âşık olanlardır. Bu zorluk şarabın ölmeden öndin suâl hesabın verenlerdir. Anlar havf ve ricadan kurtulup hayr u şerden geçüpdürler. Ol içmekden leb var ne hod cam ne namus ne hod nâm. Bu meydandır ki melekler denlü hayrandır. Bu meydandır ki felekler mest ve şeydâdır. Bu meydandır ki zemin ve âsumân cüst-cûdedir. Bu meydandır ki gaman-ı şetâretidir. Bu meydandır ki yaradılmışın birisi içdi gâfil oldu, birisi dahi içdi ‘âşık oldu. Birisi dahi içdi sâdık oldu, birisi dahi himmet zikri ağzın açup yeri ve göği ve bahr-ı meyhaneyi ve cümle varlığı bir lokma gibi yutdı. Sanki boğazından nesne geçmedi. Bu kez suret kapusın kapadı. Rind ü bâlâ olup yani âdeme takayyût idüp mürid ve şeyhlüğün geçüp geçdü. Ol tuzakları özin uçdu. İkrâr ve inkârdan ve küfri ve imandan geçti. Varlık ve yokluk lezzetinden fariğ oldu. Feragat ‘âlemine kadem basdı. Dahi anın gönlünde ne öğünmek ne dava ve ne nûr-ı kerâmet kaldı. Ve dahi fikrinde ne tesbih ve ne seccâde ve ne ibrik kaldı. Cümle varlıktan geçüp kamusun bir hamre rehin verdi ve bu hükme yudıldı. Söz bildiğinden dilin tutdı. Daim تنها olup bu halka karışmaz oldu. Anlara zahidler gibi bir libas mahsus değildir. Anlar nefslerin müselmân idüpdürler. Kullar sağ elin içinde melekleri sol eli tutupdur. Yerde ve görde imâmet anındır. Kurudu ve yaşda Hızır gibi Hakk’ın kullarına hazırdır. Hakk emri ile kaygu şâdlık anın hükmündedir. Hakk anı cümle yaradılmışa her cihetden vesile itmişdür. Cümle mahlûka rızk anın elinden irişür. Dünya yüzünden ne kadar veliler kim var anın eli altındadır. Ve anın başında tac-ı rahmani vardır. Ve anın sinesi ‘ulûm-ı evvelin ve âhirin hazine olupdur. Cihânın genci ana cifadır. Hiç nesneye ihtiyacı anın yokdur. Cümle yaradılmış ana muhtaçdır. Kollukcı gibi her birin bir işe salmışdır. Kendüsi şöyle tek ve تنها, miskin ve mazlum halk içinde gezer. Bir gün aç bir gün tok. Açlıktan ve toklukdan ana faide olmaz. Zira anın içi ve dışı Hakk nûr ile münevver olmuşdır. Eğerçi

(18a)

suretin insan gibidür. Lâkin kimse anı suretinden tanımaz. Anınçün bu halkın ekseri ana uymaz. Zira ol suretde ve sıfatda hâlika benzer. Yemek ve içmekde söyleyüp ve işitmekde ve turup ve oturup halkla bile gezmekde kimse anı bilmez. Hevâ ve hevese tabi olanlar anı bulmaz. Meğer Hakk Te'âlâ lütfundan bir kuluna bildire yohsa kimsenin eli anın ayağın tozuna irmez ki gözüne tutya ide. Amma devr-i âhirde bir sahib-i zaman zuhûr ide. Yine peygamberin şeri'âtı üzre ola. Amma suret gizli olup hakikat âşikâre ola. İman, İslam-ı hakikat-ı savm ve salah hakikat-ı hac zekât, sırat mizân-ı, hakikat-ı cennet ve cehennem âşikâre ola. Ol vakt Hakk Te'âlâ dahi bilâ-vasıta ola didi. Mî-dânî; ey yâr âhû-güzeşt diyüp sükût eyledi. Bir nice devrişler didiler, meydanı ne meydanı bilmez, kuş dili mi söylersin? Türkü söyle ki anlansın didiler. Bu Kaygusuz eyitdi: Efendi sana bir rûşen terhaber söyleyem. Kendi vâsf-ı hâlimdir. Siz dahi hâlinizi benden kıyas eyleyesin" didi. Eyitdi: "Ey âkiller ve ey kâmiller ve ey Hakk'ı kendü vücudunda bilen ehl-i diller, murat nedir? Can ve dildür anlan ve serir hiyaketim nedir, dinlen ve bu sözün hakikatine hûb-ı nazar idin ki ne beyân ider" didi. Evvel zamanki encâm ve eflâke 'anâsır ve tebayi bir nesne vücuda gelmemiş idi. Biz dahi âdem kisvesin görmeyüp ve giymeyüp sultan vücûdunda bir can idik. Taktir işin böyle işler itmeyek ol kadimi lâ-yezal dilediği mahfisin âşikâre idüp kendü kendüsün temâşâ ide. Tecelli eyledi zatına zatı bilünsün diyü, bu esmâ-yı sıfatı kendisü kendisüne naz eyledi. Kâf nun urdu. Bir saz eyledi. Bu kez kâf nun arasında bu kârhâneyi bünyâd eyledi. Cümle yaradılmış bir öksüz yerlü yeründe karar tutdı. Padişah-ı 'âlem bu kârhânenin içinde seyir oldı. Dahi andan kimse nişan verebilmedi. Biz dahi padişah-ı 'âlemden dilek eyledik ki bu kârhâneyi seyir idevüz. Padişah-ı 'âlem dileğimiz kabûl idüp bu halkı ki didi biz dahi giydi ki âdem donın bize hi'lat verdi. Canımıza emr etdi ki âdemden 'âleme geldik. Çün bana dahi növbet irişdi, âdem donın giyüp bu mülke seyrâne geldim. Bir nesneden haberim yok idi. Çün nefis içerisine tuş oldum. Ayık iken serhoş oldum. Hoş hâl iken kim maâş oldum. Toğrı iken kulaş oldum. Nihan iki âleme kaş oldum. El-kıssa hâlıkın emri beni göze kâr palçığı gibi devrânın çarhı üzerine koyup dolap gibi döndirdi. Kâh beni göze düzdi, kâh bozdı, kâhsa düzdi. Kâh saraylarda kerpiç

eyledi, kâh ayaklar altında hiç eyledi. Kâh gül eyledi, başa çıkdım, kâh kil eyledi hâke düşdüm.

(18b)

Kâh halk içinde gazez eyledi, kâh zelil eyledi. Kâh insan, kâh hayvan eyledi. Kâh nebat, kâh maden eyledi. Kâh yaprak, kâh toprak eyledi. Kâh pîr, kâh civan eyledi. Kâh şâh, kâh gedâ eyledi. Kâh kul olup satıldım, kâh dellâl olup sattım. Kâh oynayup utdum, kâh bilmeyüp utuldum. Kâh beni hekim eyledi, kâh hâkim eyledi. Kâh kazaz, kâh bezaz eyledi. Kâh attar, kâh penpe atarı halâç eyledi. Kâh berber, kâr zerger eyledi. Kâh aşçı, kâh başcı eyledi. Kâh mürci, kâh kömürcü eyledi. Kâh beni şarka, kâh garba iletdi. Kâh deryada mâhi eyledi, kâh dağlarda âhû eyledi. Kâh avcı eyledi öldüm, kâh beni av eyleyüp avlatdı. Kâh okudum âlim oldum, kâh ümmî eyledi unuttum. El kıssa dünyada bir san'at kalmadı bana ittirdi. Kâh şakird etti öğrendim. Kâh beni anaya oğul eyledi, kâh atayı bana oğul eyledi, kâh anayı bana kız eyledi, kâh beni anaya kız eyledi. Kâh beni tıfl idüp besletdi, kâh anlardı tıfl idüp bana besletdi. Velhâsıl ne başınız ağrıya diyem nice bin kerre atadan ana rahmine, ana rahminden cihâna geldim. Nice bin tıfl oldum, pîr oldum. Yine ecel gelüp ata ve anam ardınca gönderdi. Nice bin bulut gibi hevâya ağdım, niçe bin kerre yağmur gibi yire yağdım. Niçe bin kerre küfre ve imana karışdım. Niçe bin kerre kâh zulmete ve kâh aydınlığa düşdüm. Niçe bin kerre dürlü hil'atler giydım, niçe bin dürlü yakadan baş gösterdim. Niçe bin iller ve âşinâlar gözetdim. Niçe bin isimler ve lakaplar urundum ve niçe bin suretlerden göründim. Velhâsıl-ı kelâm bu nefis askeri beni güçden güce saldı ve kabdan kaba boşalttı. Şehr-be-şehr, karye-be-karye derbeder şol kadar gezdirdi ki dil ile 'ayân ve kelâm birle beyân olmaz. "*Ahûn ıynî meşhûrest*" şenide ki bu damanında dide pes imdi işideni ko görenden haber al. Elbette bir gün sen de görürsin. Geçen hâllerine hâlline ha gülesin ha gülesin. Hele söz çok bu nefis askerine bîdûş olurum. Nâlân ve giryân olup her ki tazarru' ve zârlık idelüm. Hiç kimse bana rahm itmezdi. Nice zamanlar geçerdi, nice devrânlar dönerdi neyleyüp ne ideceğim bilmezdim. Hayran olup kalmış idim. Yine bir gün atımı at itmişdim. Dun hemen kulağıma bir sadâ geldi ki "yeter imdi gel kon" sanki yoğ idim, var oldum. El-kıssa anadan doğup seyrehâr oldum, tıfl oldum, balığ

oldum, yiğit oldum, pîr oldum. Nâgâh bir gün ruh âşınalarına dûş oldum. Hâlimden haber sordular, dediler “devriş eğri

(19a)

otur toğrı söyle, az söyle öz söyle, çok söz baş ağrıdır.” Ben eyittim: “Ahvân yani efendi benim güzesteim tûl-ı dirazdur. Çenden sefer gördüm yani çok haber getürdüm. Amma neyleyim rakiplerin korkusu vardır. Nihayeti muhtasar .budur ki anı hesap etdim ki yiğirmi beş bin âşiyân gezdim ve seyr itdim. Bilirsen eyüdü buda eyüsün ve yukarusın bilirsen ‘âlâdır bilmezsin hiç bildiğin olmaz. Her ne görürsen ana bak amma dahil olma ve söyleme gam çekme. Ey yâr şikâr geçdi diyüp sükut eyledim. Bana didiler devriş aferin, eyü şirin hikâyet eyledi. Amma sözler düşün mi veya hayalin midir ya sayıklar mısın? didiler. Eyitdim: “Nâmertdir ol kişi kim görmediği ve bilmediğini sözi söyle ben ‘âlâm değülem ‘ilm bilmem, veli değülem kerâmetim ola. Karbuz gibi yoğun yumrı söyleyüp sözden tob düzip erenler meydanına koydum. Gördüğim menzillerden haber virdim. ‘Ârif bildiği ne dedim. Nâdân özin hayâlde kodı. Anlayana bu kitab sözdür, anlamayana bin söz dahi disen faidesi yokdur. Efendi söz çok her sözi söylemek olmaz. Söz var halk içinde, söz var hulk içinde. Pes imdi bu sözlerden gazez budur ki sen dahi gönlünü cem’ ile ‘akl-ı ma’âda mukarin ol, dünyaya uylaşma. Sonını fıkır idüp edeb bekle. Edeb beklemeyen dünyaya uylaşup kaldı. Henüz dahi kalmışdır. Gafil mübaş bu sarayın aynası vardır içinde, oturan sultandan sonra şermend olmayasın. Pes imdi hâlin bil yolun gözle. Kimse ile adavet eyleme, kimsenin payına el uzatma. Helâl ve haramı fark eyle. Zira helâl lokma ve ehl-i diller sohbeti âdemin ma’murluğıdır. Haram yokma ve cahiller sohbeti âdemin haraplığıdır. Andan sonra nâ-hak işlerden sakın, ibret ile bak, hikmet ile söyle. Her yerde edeb birle diren. Aşağı ve yukarı gözleyüp hod-bînlik eyleme. Hakk’ı her yerde hazır bil, yâre ve yoldaşa emin ol. Cahile hâlim eyle. Ârifler katında sâkin ol, bir söz ki senden sormıyalar söyleme ve eğer sorsalar bilürsen muhtasar söyle ve eğer bilmez isen özünden söz düzip söyleme ve kimseye imtihan ile söz sorma. Eğer sorarsan kabul it, inadı mücadele itme. Zira bu sarayda Allah’ın hikmeti çokdur ve saray ve bargâh anındır. Eğer kul isen edeb bekle, kulluk hâlince ol ve eğer sultansın mülk senindir pes imdi emin ol. Yok ise sen seni bilmezsin, ehl-i

diller sohbetine gir, bir mürşid-i kâmile eriş kim sen seni bilesin. Nâgâh bir gün sultan sarayında hıyanet edersin dahi sonra hicâlet çekersin, şermende olursun. Dahi sultan yüzün görmez olursun. Pes imdi belki saray içinde oturan sultandır. Cümle yaradılmış anın fermân bir kuludur. Her nice ol ider,

(19b)

hiç mani yokdur” didi. Mî-dânî; pes imdi bu sözlerden gazez budur ki âdem dünyaya gelmekden murad heman kendüyi bilüp Hakk’ı anlamaktır. Ta ki Hakk’ı bâtıldan fark idüp ‘ömrünü telef itmemiş ola. Çün sen dahi âdemim dirsın, gayret ile vücûdun kayasına çıka, bu sahranın düzine ve yokuşuna ve inişine nazar eyle. Korkulu menzilleri yokla. Ta ki var anda korkudan emin olasın didi. Pes imdi anlar ki Hakk’ı bâtıldan fark itmeyüp dünyaya tolmuşdur. Henüz tolaşup kalmışlardır. Anın çün her kişi kendü işine düşenüp Hakk Te’âlâ’nın sırlarına ve hakikatine irmeyüp öz bildikleri anlara hicâb olmuşdur. Bu sebebdendir ki halk birbirlerine sorarlar ki bu kârhâneyi bünyâd iden üstâd nirde diyü ola sergerdân kalmışdır. Gökdeki mahlûk yire bakar ki aşağıda ola dir ve yirde olan mahlûk göğe bakar ki yok yerde ola dir. Şöyle mütehayyir kalmışdır. Kimsenin kimseden haberi yokdur. Tâ “*elest birabbiküm*” deminden Hazret-i Resûl gelince yüz yigirmi dört bin peygamber geldi ve gitdi. Her biri söz söyledi, hiç biri bunu temiz idemediler. Hazret-i Resûl dem dünyaya ki geldi, bu kârhâneyi bünyâd iden üstâdı yine bu kârhâne içinde buldırdı ve nişanı bu eşya içinde verdi. Eğer bu kıssadan sen dahi suâl dersin. ‘Ammin oğlu eyder ki belâdan bilür ne söyleyem. Bilmeyen hod bilmez ne söyleyem. Beyt:
Dahi kalmaya gümânın öz kâh secde eylesin sen kendi özine heman bir noktadır bir harf-i elif-i hakikat şöyle ki cân gibi latîf

Bilen bilur billûrı, bilmeyen ne bilir billûrı,

Sen seni bilmez isen bula gör bir bilurı.

Pes imdi malûm oldu ki hiç delilsiz Hakk’ı bulmaz. Zira Hazret-i Resûl’den gelen kâmiller dahi “*men arafe nefsehü fekat arafe rabbehü*” hakkında didiler nefsinin bilen rabbini bilür diyü nice sözler söylediler. Amma budur ki Kaygusuz eyder: Bu nefis ki dirler ve neresidir ve neresinde olur ki onu bulan rabbini bulmuş ola. Bu âdem vücûd bir şehrdür. Dört dürlü cevâhirden bünyâd olmuşdur. Od, su ve toprak ve yel ve

tokuz dürlü cevâhirden bünyâd yapılmıştır. Kemük ve sinir ve tamar ve deri bu dört ata cânibdir. İlik ve et ve kan ve yağ ve kıl bunlar ata cânibidir. Bu şehrin iki kapusu vardır. Kapu var ki âgâh açılır kâh örtülür. Kapu var ki daima açıktır. Kapu var ki daima örtülüdür ve bu şehrin içinde üç yüz evrak vardır ki tamarlardır. Yedi yüz yetmiş yedi pend var ki sinirlerdir ve dört yüz kırk pâre direği vardır ki kemüklerdir. Ve ortasında bir pınarı vardır ki bu şehrin cümle yerine su andan gelür, bahş olur ki ciğerdir. Beş baspanı var ki görmek, işitmek, tatmak, kokulamak ve tuymak.

(20a)

Bu şehrin yarusından yukarı yedi kat göğedir ve arşdır ve yarusından aşağı yedi kat yerdir, öküz ve deniz ve balıktır. Mî-dânî; bu oturan dervişler eyitdiler. Hod bî-kerddir rabbinât didiler. Devrişler biraz sükut eyledi. Yine ey canım bu nefis ki dirler bu şehir midir? Yohsa ol dahi başka bir nesne midir ki anı bilen Hakk'ı bilmiş ola didi. Bu devrişler eyitdiler, sen söyle görelüm didiler. Bu Kaygusuz eyitdi ki vücudun cem'ine nefis dirler. Bir dahi vücûd da Hakk'dan gayrı endişe ve sâ'ir eşgâle nefis dirler. Bu vücûd dahi ol zatıla mevcûddur. Anın dahi Hakk nûr ile nûrından bir şemle vardır. Yaradılmışda bir şey yokdur ki Hakk nûrından anda bir şemle olmaya. Alayına “*vallahü bi külli şey'ün muhit*” âyet-i kerime değil mi? Anın içün konşu hakkı Tanrı hakkı demişler. Pes imdi tahkik bil kim Hakk Te'âlâ'nın evveli âhiri yokdur. Üsti ve altı yokdur. O ki vardı yokdur. Sağı ve solu yokdur, ibtidâi ve intihâsı yokdur. Berr ü bahrı bî-kirândır ki cümle 'âlemi zâtı kaplayupdur. Yani cümle mevcûdâtın vücûdunda Hakk mevcûddur. Pes anı ikrâh görüp hor bakanlar merdûddur. Hakk kabul idenindir, ikrâh idenin değildir. Zira bir چراغın nûrındır, nihayet serçesi ayrıdur, güneşin şu'lesidir. Amma bî-haberlerdir. Cümle mahlûkun mabudu birdir amma dilleri ayrudur. Mî-dânî; efendi sana bir rûşen terhaber dahi söyliyem ki hâlimin ancak yine de birisidir. Ol vakt 'âlem-i sabâvet de hâlet bölüğüne geldim. Bir zerre gam ve gussa yoğıdı. 'Âlemin padişahı idim. Günden güne yiğitlik menziline kadem bastım. Bu kez yolum bir çöl ü beyâbana erişdi. Baktım ki bu yetmiş iki milletin halkı kesde kesde olmuş, bu sahrada sergerdân gömerler. Ben dahi bu gürûhın birine karışdım kâh yavuz olup yohluk ile savaşdım, kâh nerm olup yine barıştım. Bu çöl ü beyâbanda ben dahi halkla mütehayyir

kalmışdım. Velhâsıl bin dürlü belâ ve mihnetle cedd ü cehid ider ki bu halkdan kendümi bir kenara çıkardım. Heman gözime bir şehir göründi. Bir kez ol şehrdan yine gitmeğe ne kadar ki cehd eyledim, gidebilmeyüp ‘aciz kaldım. Bu tahayyürde iken heman karşımdan bir oğlan zâhir oldu. Baktım ki yüzün şu’lesi ‘âlemi rûşen eylemiş. Bana eyitdi: Abdâl ‘âşık olsun ben dahi didim ki meşk olsun didi. Bu hülyâları ne gezersin. Ben dedim bu şehrdan yine gitmek isterim. Heman boynuma bir resen takıp çekdi ki gel ey Kaygusuz Abdâl seni ol şehre iletdim didi. Ben dahi üç bin zârı gibi yanına düşdim velhâsıl bu şehre ki girdik, heman bu oğlan gaib oldu, tek ve تنها kaldım. Baktım ki bu şehre benden gayrı deyyâr yok. Bu kerre kendi kendime didim

(20b)

şehir senin, helva senin bu kerre bu şehri köşe-be-köşe, ser-be-ser temâşâ eyledim. Dürlü dürlü cevâhirler ve metain nihayeti yok. Her neye meyl eyledim, heman saat mevcûd olurdu. “*Men ânem ki men dânem*” Yani ben ol kimim kim yine ben bilürüm diyüp bir zaman sükût eyledi. Mî-dânî; pes imdi bu sözlerden gazez oldur ki cümle yaradılmışda Hakk mevcûd eğer Hakk’ı eşya içinde istersen delili âdemdir. Eğer eşyadan ayru istersen yol uzak menzilin pâyânı yok. Cem’i ‘ömründe marifetullahdan bir nesne bilmedin, cihâna heman hayvan geldin gittin. “*Kavlehü teâlâ senreyehim âyâtenâ fi’l âfâk ve fi enfesehüm hatta lehüm ennehü’l Hakk*” Her nesne vücûda ki gelmişdir evvel ve âhir âdemin sureti defteridir. Pes imdi âdemin vücûdî câmi’ oldu, câmie dahil olanın selâtı makbûl olur. Amma söz budur ki âdem suretinde olanın cümlesine âdem dirler. Amma âdem var ki hazinedâr künce yatupdur. Öz küncinden haberi yoktur, yoksul gibidir. Âdem var ki özin bildi, Hakk’ı öz şehrinde buldı. Yani “*ve min dahâle kâne âminen*” menziline irdi emin oldu. Ol âdem hakkında Hakk Te’âlâ buyurmuşdur ki “*en Allah halk âdem ‘alâ suretehü*” Âdem dahi var ki suret-i âdem veli halkı dive benzer. Ol âdem hakkında dahi buyurmuşdur ki “*hilkatü’l..... alâ suret-i âdem*” Gel imdi sen sana insâf eyle gör. Bu suretlerin kangısı ile sıfatlanur seninçün bilürsin ki ‘ömrin beâsı yokdur. Oğlanlık eser yel gibidir, yiğitlik akar sular gibidir, ihtiyarlık üsti çürümüş tam gibidir. Ma’nâsız da’va ilmek kirişi kırılmış yayı eli irmediği yere sunmak gibidir.

Yorganından taşra ayak uzatmak gibi sözi geçmediği yere söz söylemek yaysız ok atarım demek gibidir. Bunların cümle âdemin hâli de heman bir kimse kendüyi bildi. Cümle eşyanın aslını ve fer'ini biri bu kerre kâmil-i vücûd oldu. Her ne talep ider kendüden talep eylesün Eğer cennet eğer cehennem eğer melek eğer şeytan eğer zulmet eğer aydınlık cümle âdemin vücûdunda mevcuttur. Âdem-i mevcudât ağacının yemişidir. Bir ağacın yemişi olmaya revnâkı olmaz. 'Ârifler bildü ki ağacın tohumudur. Nâdânlar kendülerin hayalde zâyî edüpdirler. Zira bilür ile bilmezın farkı uyur ile uyanık gibidür. Ana kim Hakk bildürdi niçe bilsün. Ana kim Hakk bildirmedi niçe bilsün. Bî-can âdem Hakk'ın haberin nice alsun. Her kimden suâl eylesen Hakk yerde hazırdır dirler. Yahûd kimi aya, kimi güneşe, kimi kendü eliyle dürdiği nesneye Hakk'dır diyüp taparlar. Tâlib-i Hakk bunların kangısına inanup itikâd eylesün. Bu fikirde 'âkiller sergerdândır.

(21a)

Tâlib-i Hakk pes imdi bu müşkili küşâde kılmaz. İllâ bir pîr-i kâmil ola. Zira mürşidler hekimler ve hâzıklar hastanın marazın bilür ve ol maraza ne lâzımdur iderler. Mürşid-i gamhavâr çöllerde rehber gibidir. Pes imdi her ne ki işle ve her ne ki işleme gerek dünyevî gerek uhrevî zira hiç kimse öz işin bilmez. Cümle işin tamam sanır. Dahi mağbûn olur amma mürşid renginde olanın cümlesine mürşid dimezler. Zira her nesnesi mürşid gerek. Ta ki mükemmel olmuş ola. Pes imdi kâmil-i mürşid oldur ki özin bilmiş ve Hakk'ı öz şehrinde bulmuş ola ve şey'i sıfatından kurtulup Hakk sıfatına girmiş ola yani Hakk ile bulunmuş ola. Süleyman gibi hatemi sahip olup heft iklimin kabz u basat azl u nasbı kabza-ı tasarrufunda ola. Zira 'âlemde mürşid bir olur mürid dahi bir olur. Yohsa insan sıfatlu mürşid çokdur. Anların şerrinden Allah'a sığındık didi. Mî-dânî; pes imdi öyle mürşidler kibriyanın müşrikleridir. Zira serverliğin ittiler cehâlete düşmüşler. Deccâl-ı l'âin zuhûr itmeden peşrevlere zâhir olmuşdur. Hususa bu zamanda Hakk isteyenleri azdururlar. Anlar dahi bunları azdururlar. Hakk yolundan çıkarup nefis yoluna salarlar. Rehzen olduklarına şek yokdur. Zira cihânda şeyh-i vaktüz diyüp özin Hızır'a teşbih iderler. Dahi ayakların Hızır izine bastı sanurlar. Amma böyle mürşidleri şeyh iden gözsüzleri gör ya bunlara şeyh olan yüzleri gör. Ne anlarda hayr

var, ne bunlarda devlet. Zira âhireti fark itmeyen ya sırdan ne haberi olur. Kel em eylese başına iderdi. Bunların nefsleri dürri canları ölüdür. Sırr-ı ilâhîde cahillerdir. Dünyalık için halka kendülerin sövdürüp yalan söz söyleyüp mehmâl remz ile ‘avâmı ve cahili inandırırılar. Hazret-i Resûlullah Aleyhessilâm buyurduğun dinin yolun dikenleri ve halkın çirkin kokuları bunların hakkındadır. Zira halkı hâlîka davet iderüz dirler. Velâkin hakikatde halka zarar idenlerdir. Müridlerin kimi sekki ve kimi serhoş kimi oğlan kimi uşak kimi dehri kimi sevkî dahi kendüyi Şüblî ve Hasan Basri ve Beyazıt Sultan mı yerine koyup davâ-yı kerâmet iderler. Bunlar koyun başlı kurtlardır. Taşraları aydın içleri karanlıktır. Cemi’â lokma-perest müfti horlardır ve hengâme giyer rızık sâlûslerdir. Peygamber Aleyhisselâm buyurmuşdur ki âhir zamanda körler çoban ola ana uyanlar sergerdân ola. Zira kendülerin bühtân iderler ki Hakk bizi halife edüpdür diyü şişüp, köpürüp, kabarırlar. Hâşâ Allah ki talib-i Hakk’a halife-i Hakk olmaz, yalancı veli olmaz, dilenci bâî yani gani olmaz. Yirde ve gökde halife-i Hakk olanın hayatı ve memâtı elinde olup, kabz u basta azil u nısba hâkim olur. Bi-iznillâl pes imdi öyle mürşidlerin mezhebi ‘avâm mezhebidir.

(21b)

‘Avâm ile hemdem olan ehl-i şekâvet, ehl-i saâdet bunlara karışmaz. ‘Ömr-i nâzenîn zâyî idüp hayvanlara alef itmez. Zira anlar halka dam tezvir için başlarına yükden şemle sarup ve ayupdan hırka giyerler ve bellerine zinnâr gibi kemer bağlarlar. Müsâhebet iderken hasta gibi aheste aheste söylerler. Benzini sarardup tudağın kömüre döndürürler. Muttasıl oruçtur ve bunlar her dem başın aşağı salar ve gâh gâh soğuk ah iderler. Velhâsıl yalan remzler ve mehmel işaretler iderler ki yani pîrinden ana ziyâde nazar olmuşdur disünler amma riyâ kaftanı anları kat kat kaplayupdur. Sıla ve tezvirlik damına giriftâr olup dergâh-ı Hakk’da şermesâr ve rû-yı siyah olmuşlardır ve dahi hiçbir nev’ ile bu hicâblardan çıkup kurtulamazlar. Meğer kim öldükden sonra kurtulalar. Amma dünyada itdüğü hile ve tezvirliğine bu kerre kendü giriftâr olup kalur. Dahi heyhat ki ol tuzaklardan halâs ola. Zira insan enisi ve munisi dünyada ner ne eylese âhirette dahi anlardır. Sâlih, sâlih ile; fâsık, fâsık ile haşr olur. Gel imdi sen sana insâf eyle . Nice kerre sana didiğim budur ki fırsatın elde iken âhiret marazlarına ilaç idesin. Ta kim ol menzilde emin olasın. Yohsa yâr ve

yoldaşların şâd ve handân ve selâmetde olalar. Dahi gam ve gussa ile dürlü dürlü belâlara giriftâr olup kalasın. Ol vakt çok pişimân olasın. Amma fâ'ide itmeye. Pes fırsatın elde iken nâdânlığı ko, dâna ol. 'Ârifler ve ehl-i diller meclisine kendüni lâıyk eyle. Müşid-i kâmile iriş. Ta ki dünya ve âhiret marazlarından emin olasın. Bu kerre tâlib-i pîr kâmile buldukdan sonra 'aşkı delil ide. Özin bilüp 'ârif olup Hakk'ı vücûdunda bula. Halkı Hazret-i Resûl'e benzeye. Huyı Hazret-i 'Ali'ye benzeye. Deniz gibi derin ola, yir gibi sâkin ola, od gibi çiğ pişirtici ola. Su gibi dâ'im bir yola aka. Yil gibi her yire seyr ide. Tedbiri elden salup takdiri bile. Ta kim dünyada 'ömrün zâyı itmemiş ola. Zira Hazret-i 'Ali hergâh peygamberi halvet buldukca eyderdi ki eğer Hakk'ı bulmak istersin, kendüni bil 'ârif sohbetine gir, sâdik söze tasdik eyle. Bir dilden iki söz söyleme. Kimseye mekr ve hile eyleme. Kendü ne sanırsın, halka dahi anı san. Bir kimseyi rencide idüp hor hazır lokma elünle komadığın şeyi getürme. Daima özün özge vir. Heman kendüni bildün ve Hakk'ı buldun bu kerre seyrin 'arşa ve farşa irer. 'Ömrünü zâyı itmemiş oldun. Pes imdi bilün ki Allah'a yol gâyet yakındır. Amma gâyet müşkildür didi.

(22a)

Mî-dânî; 'ârif olan anladı, hurûs olan benledi, nâdâna ben ne didim ol ne anladı. Anlayanlar lezzât aldı, anlamayana söz geldi. Yani bu haberler kimine söz ve kimine saz geldi. Eğer anladın hâl oldu. Eğer anlamadınsa kal didi. Efendi; sana dahi şîrîn ter-haber söyleyem anlamadınsa bu kerre anla. Çün devran suretten sıfata ve sıfatdan surete der-be-der gezerdi. Âhir-i kâr bana dahi növbet irişdi. Heman teferrücün içinde bir sohbeta uğradım, gördüm. Bu oturanlar ki Muhammed Resûlullah kimi 'İsâ Ruhullah, kimi Mûsa Kelimullah ve kimi İbrahim Halilullah ve kimi Âdem Safiullah. Ve bana yir gösterdiler, oturdum eyitdiler. Devriş kuş dili bilür misin söyle veya tur git. Ben dahi fikr itdim ki 'acemi çaylak gibi seyyâdların damına giriftâr olduk. Ya güft, ya reft didim. Amma gâfil mübâş ki galat söylemesin diyüp söze başladım. Eyitdim: Bu cihân bir kubbe misâlidir. Ay ve gün kandile benzer. Gice ve gündüzi bildürir ve yedi kat yerler vücûdumdur, sular tamarımdır, gökler çadırımdır, 'arş seyrânımdır, çarh devrânımdır. Bir avuç tokuz felek bir tepe yirden göğe bir kulaç perin anı ve özini bir kuyaş gice vilayet gündüz nübüvvet

toğmak bahar olmak göz sağlık,gülistan sayruluk. Zindan yalan demek, zağulluk toğrı demek, erlik uyku, münâcât uyanıklık, ‘âriflik hulk cennet, kahr cehennem, evliyâlar vezir, peygamberler elçi, ‘akl Cebrâil, kitaplar vasf-ı hâl, bahtlılar zahmet, cömerdler rahmet, münkirler zulmet, ‘ârifler vahdet, ‘âşıklar ferâh, cahiller melûl, nâdânlar mihnet, ‘âdiller nûr, zâlimler âteş, pîrler ket, yiğitler sıhhat, sabîler selâmet, su yukarıdan aşağıya iner, güneş aşağıdan yukarı çıkar. Gönüller dolab gibi döner. Da’im yerler daimâ turur. Bunların cümlesi bir vücûddur ki kaimdir. Bu denlû cemâl ben hâlikım beylik ve hâkimlik ve kulluk benim mertebem didi. Mî-dânî diyüp sükût eyledi. Bir meclisde oturanlar eyitdiler: Devriş, âferin eyü hikâyet söyledin, bu sözler düşün midir? Ya hayâlin midir? Yahut sayıklar mısın? didiler. Bu devriş eyitdi: Allah hakkıçün karındaş oğlının sözleri hakdır, öz hâlidir. Söylediğim, görmediğim, bilmediğim nesneden haber veren er değildir, nâ-merddür. Başımdan geçeni hikâyet söylerim yoksa ben ‘âlim değülem ‘ilm bilmem, veli değilem kerâmetim ola. Devriş dervişâne karpuz gibi yoğun yumrı söyleyüp sözden top düzdüm. Erenler meydadına koydum. Gördüğüm menzillerden nişân dirdim. Anlayana yektâ sözdür, anlamayana bin söz disen fâ’idesi yokdur.

(22b)

Zira anlar ki kamışın şekerden ayırmış ola. Hodbin ve nâdân olup özi hayallerde olmuşdur. Dahi şerrullah ve mârifetullah sözi ana kâr eylemez. Gel imdi nâdânlık ile gezdin, ‘ârif ol gözün tekneden ayırma. ‘Ârif isen karış, yok ise nâdân gibi hayvanlara karışma. Nâgâh bir gün vücûdun şehinden kafilâ göçer dahi her biri yine geldiği menzile gider. Bu kerre sen seninle kalursın. Eğer metâ’ın dürri ve cevâhir ise şâd u hürrem olup gam ve gussadan yok kangı şehre varsan müşteri tâcirler metâ’ın almak için kapuna mülâzemet çekerler. Yok ise metâ’ın harmühre ise kangı şehre varsan metâ’ın kesat olur. Gün günden müflis bî-nevâ olursın. Gam gussa başına üşir, dahi kimse yüzine bakmaz olur. Hayran ve sergerdân olursın. Dahi nice ideceğini bilmezsin. Bu kerre nice zamanlar giçe ve nice devrânlar döne. Deryalar soğula, mâhiler nâ-bedîd ola. kafilâ başı sana rahm idüp yüzine baka ve yine seni dürri ve cevâhir kafilâsine seni kavuştura. Mî-dânî; efendi haberdâr ol başında olan serhoşluğu gör. Bu mesel meşhurdur. Kime tavus gerekse

Hindistan’a seferin meşekkatin çeksün. Pes imdi sen dahi Hakk’ı talep iderim dirsın. Mutû kabl.....mazmuna mâ’sıddık olup olmaz öndin dirilesin. Dünyada harab ol ki mâmur olasın. Cefâya sabr it ki vefâya iresin. Yoksa iş bilmez fa’il gibi öz bildüğün işledin vefâ ve mihnet çekmişin. Mukabelesinde gavvas ümidinde iken nâgâh bir gün iş issi işlediğin işe pesend itme. Bu kerre mevcdesiz yani sevabsız fa’ili gibi olun.Boş kalur hâlin düşvâr ola. Çok peşimân olursın ama dahi faide itmez. Zira yokış dibinde merkebe alef virmek gibidir. ‘Âkil isen tuy ne geldi, ‘Ârif isen tuy ne geçdi diyüp devriş bir zaman sükût eyledi. Bu kerre bir gayri söze dahi başladı, eyitdi: Bu devriş düşünde kendüsini bir sahrada görmüş ki o sahranın hadd-i pâyanı yok ve ol ortasında bir ‘azîm yok var. Derviş ol yolu tutup bir zaman gitdi, gördi kim bu yolun nihayeti yok. Amma hiç özinden gayri kimse yok. Eyitdi: Bari çağırayım göreyim, belki bir kimse bulurum diyü “*men ânem ki men dânem*” yani beni ben bilürem diyüp bu beyti okudı. Beyt:

‘Âlem küllî vücûd ve cân ben oldum,
Cihâna cân, cana cihân oldum.
Suretimi gören dir ki beşerdür,
Suretle sıfata râhman ben oldum

Yine derviş öz haline mütehayyir oldı. Gördi ki gönül emin olmaz. Bir kimse yok, hâlinden haber sora.

(23a)

Gör ki özinden gayri deyyâr yok. Eyitdi: ‘Acaba bu benim düşim mi ya hayalim mi ola diyü biraz fikre daldı. Gördi ki düş değil. Bu kerre özi özine büründü gördi ki başı tacdan taşra çıkmış gözi bir sahrâ-yı düş oldı. Tiz tacı başı üzerine çekdi gördi ne sahra ve ne yol var. Beyt:

Kamu şeyde benim ‘ayn-ı hakikat
Sıfat u zât-ı mutlak bahr u hikmet
Heman benim dahi çün ve çera yok
Ne Mansûr ve ne Bağdat ve ne Ene’l Hakk

Derviş bu sözi söyler iken gördi ki bir pîr karşudan çıka geldi. Sakalı ak, boynunda ridâ, bir elinde tesbih, bir elinde ‘âsa, dudaklar debrenür derviş eyitdi: “Bu sahranın haberin bundan soram” diyü karşı varup selam virdi. Pîr dervişin selâmına iltifat

itmeyüp dudakları debrenür derviş eyitdi: “Selâm hod tanrı selâmıdır, niçün almadın?” didi. Pîr eyitdi: “Selâmın benim tesbihimden artık değil” diyüp sayıla dervişin üzerine yürüdi. Derviş dahi köyneğin salup çomağla karşı yürüdi. Pîr dervişin tutumunu ki gördi heman kaçdı. Derviş eyitdi: “Kaçmak ile kurtulur musun?” diyüp ardından irüşdi, pîri tutdı eyitdi: “Niçün kaçarsın senden haber soram” didi. Pîr eyitdi: “Bir kolaysız âdeme benzersin seni bir sıfatda gördüm ki az kaldı ki ödüm sına. Sözin var ise sor” didi. Derviş eyitdi: “Sen ne kişisin söyle.” Pîr eyitdi: “Ben dahi yerin ve göğün misafiri bir kişiyim. Bu halkın ekseri bana tabidir. Amma sen bu halktan taşra bir âdeme benzersin” didi. “Benim kim olduğum neylersin ne soracağın var ise söyle” didi. Derviş eyitdi: “Bu ne sahradır?” Pîr eyitdi: “Buna Heyhât Sahrası dirler, nice Süleymanlar ve Rüstem Zâllar bu sahrada yatupdur ki dahi nâm nişanı belürmeyüpdür” didi. Derviş eyitdi: “Pes sen ne kişisin?” Pîr gördi ki kurtulmağa çare yok eyitdi: “Dergâh-ı Hakk’da bir maksul kimse idim. Nice bin yıllar ibâdet itmişim ki dil ile vâsf olmaz. Nâgâh benden bir gurur sâdı oldu. Heman bir lakapdır ki bana yapışdı” didi. Derviş bildi ki şeytandır. Allah’a sığınıp geçdi, gitdi. Hayli yol ki gitdi gördü ki bu sahranın ortasında bir ‘azîm ağaç bitmiş. Heman beş budağı var, amma gölgesi ‘âlemi kaplayupdur. Derviş dahi rahat olam diyü bu ağacın dibinde yatdı. Düşünde gördi ki ‘azîm yığınak var. Nebiler, veliler anda gelüp her biri bir köşeden muhtazır otururlar. Peygamber Aleyhisselâm sedirde oturmuş suâl etdiler. “Ya Resûlullah devenin boynu hod devedir. Türk köşküne köşk dirler. Ol deve değil midür?” didiler. Ya Resûlullah eyitdi: “Deve devedir. Gerek büyük gerek küçük hakikatde bir zâtdır, bir sıfat” didi.

(23b)

Mî-dânî derviş eyder: “Ben dahi eyitdim, ya Resûlullah bir müşkilde kalmışım ki bu sahranın ne sahradır ve bu ne makamdır?” Resûlullah eyitdi: “Bu sahra Kâbe-i Kavseyndür ve bu şecer-i şeceretü’l islâmıdır. Ol beş budak beş erkândır” didi. Derviş eyder: “Gördüm ki ol şecerin iki budağı ne gün dokunur, üç budağına dokunmaz.” Derviş biraz fikr eyledi gördü ki tek ve تنها heman özi dir “*men ânem ki men dânem*” diyüp bu beyti okudı. Beyt:

Beni ben bilmedüm hergîz ki benim yoksa cânanım
Ne cismim var, ne cânım var, ne insanım ne hayvanım

Gehi katre, gehi ‘ummân, gehi peydâ, gehi pinhân, gehi kulum, gehi sultan. Ne kulum ben ne sultan, ne ben cân ile cânanım, ne küfr ben ne imanım. Ne kânım bem ne mekânım, ne gerdişim ne devranım. Ne odum ben ne yel oldum, ne âbım ne kil oldum. Ne cân ve ne ‘akıl, ne nil oldum. Meğer ben sırr-ı pinhânım, ne Âdemim ne Şid oldum, ne Yunus’um ne Hut oldum. Ne dürrim, ne yakut oldum, ne katreyim ne ‘ummân, ne ağyarım ne yârim, ne Mansûrum, ne dâr oldum. Ne kânım ne kehr oldum ne küllüyem ne mercan, ne dârû’l karar oldum. Ne bu ‘aşkla yâr oldum, ne bu ‘ aşka şikâr oldum. Ne derdim var ne dermanım. Ne bu ‘aşka şikâr oldum. Ne aklım âkil oldum..... Ne ilm-i kıl ü kal oldum. Ne İshak, İsmâ’il oldum, ne Yusuf bin Ken’ânım, ne elifim ne cim oldum, ne Lokman’ım. Ne hekim oldum. Ne suhf-ı İbrahim oldum, ne İncil’im ne Furkanım, ne Yasin, Taha oldum, ne oldum. Ne ‘âsâ, ne ejderha oldum, ne ben Musa Ümrân’ım, ne ilm ile beyân oldum. Ne bendeyim, ne han oldum, ne Nuh’um ne tufan oldum. Ne surum, ne Süleyman’ım, Kaygusuz Abdâl oldum. Ne altun ne kıssa oldum, ne ‘ilm ne füzûl oldum. Ne dâneyim ve dââyım. Benim vafim beyân olmaz, bana nâm ve nişân olmaz. Bana hiç kimse cân olmaz. Veli cümleye canım “*leysî fiddârîn gayre’l diyâr*” Derviş eyder: “*Men ânem ki men dânem*” diyüp bu beyti okudı. Beyt:

Gönüllerde benim sırrı’l hay ser-.e-ser cümle varlık tebâhı
Benim Hasan ve kamu şekl-i suretde kamu başda benim devlet külâhı

Derviş dört yana bakdı gördü ki yerde ve gökde cümle yaradılmış vücûdunun içinde seyr olmuş, her eşyadan sadâ gelür, öz vücudunda işidir. Özi özine eyitdi: “Bir vakit ben bu yerin ve göğün içinde idim. Şimdi yer ve göğün benim içimde görünür. Her neye baksam anda öz cemalimi görirem. Ay ve gün ve yıldızlar cümle bana karşı sevişürler. Akan sular, esen yeller, biten güller bana karşı yüğrüşürler.” Derviş biraz fikr itdi ki “ ‘aceb bunlar benim düşim mi ya hayalim mi ola” diyü bu tahayyürde iken gördü ki tek ve تنها heman özidir. Eyitdi: “*Men ânem ki men dânem*” diyüp bu beyti okudı.

(24a)

Beyt: ‘Âleme küll-i güher ben oldum,
 Bu cümle ‘âleme defterin ben oldum,
 Kamu varlık yakın bende bulundu,
 Yakın ırak kem ü bisyârın oldum

Devriş cümle âlemi öz vücûdunda ki gördi bu kerre ‘akıl şehrine girdi. Sultan Muhammedü’l Mustafa’yı gördi. ‘Aşk şehrine girdi, Sultan-ı Aliyü’l Murtaza’yı gördi. İlerü gelüp selâm virdi, eyitdi: “Sultanım bu seyrân, bu çatır eyvân ki kurulmuşdur. Pes sahip kandedir ki görünmez” didi. Hazret-i ‘Ali eyitdi: “Hiç sahipsiz eyvân ve sayebân olur. Göninin içinde canbaş idüp sayebân gösteren sahiptir, ansız hiçbir nesne yoktur. Bu cümle anın varlığıdır” didi. Mî-dânî; heman devriş ilerü varup Hazret-i ‘Ali’nin elin öpdî, eyitdi: “Sultanım sana mürid olurum zira erkân ve töre ve tertib öğrenmek için” didi. Hazreti ‘Ali kabul idüp bir nice vakt kulluğunda kaldı. Bir gün Hazret-i ‘Ali’den sordu ki “sultanım bu cesd yoğ iken biz anınla yâr idik. Takdir işin bile işlerdik. Nâgâh bir gün özimi yer ve göğün içinde gördüm ki yine bir zamandan sonra düşümde gördüm ki bu yer ve gök benim içimde mevc urur. Bu düşün tabiri nedir?” didi. Heman hazret dervişin gönlünde gizlendi. Derviş dört yana bakdı hiç nesne görmedi. Velhâsıl bir niceden sonra bir görür ki Süleyman Peygamber’in ‘azîm divânı kurulmuş, insan ve cin ve tuyur ve huş anda cem’ olmuş Hakk’la tekrar korku kurar. Her eşyanın hallerine göre hizmet tayin ider. Amma divlere eyitdi: “Öz yüzi şol kadar su ile yuyun ki siyahlığınız ak ola. Yoksa azaba giriftar olursunuz” didi. Devriş bir dahi ilerü varup görür ki Hazret-i ‘Ali Süleyman Peygamber’in kirpiği altından bakar. Devriş bin dil ve cân ile şâd olup gönül evünde çok tazarru’ ve zârlık eyledi. Bu kerre Hazret-i ‘Ali devrişe tudak kısıp eyitdi: Herçe didi. “Ben Süleyman Peygamber’in vücûduna gelmişim, Süleyman şimdi özin sanur. Ben hod yoldaşımı bulurum” didi. Mî-dânî; derviş sükût idüp fırsat gözledi. Birden Hazret-i ‘Ali halvet bulup eyitdi: “Sultanım Yusuf Peygamber’den sordum ki seni kuyuya salmışlar, gerçek midir?” didim. Yusuf Peygamber dedi ki “kuyu dedikleri bu cesetdür, kuyudan çıkdım, Mısır’a sultan oldum” didi toğru mıdır? Hazret-i ‘Ali eyitdi: “Toğrıdır, yum gözini” didi. Derviş gözün yumdu gine açdı gördi yüz yigirmi

dört bin enbiyâ Hazret-i ‘Ali’ye tahsin idüp aferin iderler. Gördüm ki Hazret-i Resûlullah Aleyhisselâm bu nice enbiyânın önüne düşüp Allahü Te’âlâ’nın dergâhına

(24b)

girdiler. Ben dahi fırsattır diyüp aralarına karışdım. Dergâh-ı Hakk’a vardık da Hazret-i Resûlullah Aleyhisselâm ilerü varıp eyitdi: “Yarabbü’l..... Bu günahkâr bendelerinin ayası sensin, senden gayrı varacak yerleri yoktur. Bunları sen yarlıga” didi. Hitab geldi ki “ya Muhammed sen seni gereğin ile her peygamberin ve her velinin benimle bir başka muameleleri vardır. Anların halini benden gayrı kimse bilmez, bâki” didi. Hazret-i Resûl Aleyhisselâm gördü ki cümle yaratılmışın dilekcisi yanında turmuştur. Derviş bu hâle mütehayyir oldu. Bir zaman fikre vardı gördü ki heman tek ve تنها kendidir. Bu beyti okudu. Beyt:

Bu cümle âleme sultan ben oldum,
Saadet gevherine kân ben oldum,
Ben ol bahr-ı muhabbet de veli suret
Bu dem insan ben oldum.

Derviş bu fikirde iken nâgâh bir ‘âlâm dahi göründi. Gördü ki bu cümle mahlûk bir araya cem’ olup bu sahrada gezerler. Amma bir birinden sorarlar. Bu bargâh ve bu cetr sayvan ki kurulmuştur bunun sahibi görünmez. Teaccüb-i hikmetdir dirler. Çün derviş anlara irişdi bu kerre dervişden sordular ki “bu bargâh kimündür ki hiç sahip görünmez” didiler. Derviş eyitdi: “Bunu ‘arş-ı rahim olanlar bilür amma basat ben dahi nice bin kerre gelüp gitmişim, ben bunu böyle görmüşim” didi. Âdem dirler şimdi bir kişi gelmiştir yine ben anınla bile gelmişim deyince âdem çıkageldi. Devriş eyitdi: “Uşda âdem budur” bunlar karşı varup âdemin elin öpdiler. Üçün tazarru’ idüp bu sayganın sahibini dahi âdemden sordular. Âdem eyitdi: “Vallah ben dahi geldim, bu bargâh ve bu çatrı sayvan böyle gördüm” didim. Heman devriş cûşa gelüp eyitdi: Beyt:

Yarâb bu sır ki gönlümde ‘ayândır
Kamu vücûdlara hükm-i revândır
Benim fikrile ‘aklım bunu irdi,
Bu candır ki kamu ‘âleme candır.

Derviş bu beyti ki okudu, âdem bunlardan sordu ki “bu ne kişidir”, eyitdiler: “Biz dahi geldik bunu bunda gördük” didiler. Âdem dervişden sordu ki “sen ne kişisin?” Derviş eyitdi: “*Men ânem ki men dânem*” didi. Âdem taaccüb idüp “hele söyle sen ne kişisin?” didi. Devriş eyitdi: “Bu kârbân sarayına nice bin kerre gelüp misafirgâh

(25a)

mücvir oldum. Benim sergüzeştim tul u dırâzdur. Amma ben senin filân oğlun değil miyim?” didi. Âdem eyitdi: “Pes ben seni bilmezem.” Derviş eyitdi: “Sen cennetde iken ben seninle bile idim” didi. Âdem bu söze taaccüb eyledi. Bu kerre derviş âdemin cennetde başına gelen hikâyetleri tavus ve yılan hay huy ile buğdayı yudup cennetden nice çıkdıklarını didi. Ve “sen cennetden çıkup dünyaya gelirken yine ben senin bile idim ki sen beni kân götürüp, kâh toprakda yuturdun. Kâh kendünde getürdin amma ‘aceb değil kardeşlerimin çokluğunda beni unutmuşsun” didi. Andan sonra dünyaya geldikde Cebrâil Aleyhisselâm öküz getürdü bile çift sürüp ekin ektüğünü ve Havva Ana yiğirmi növbet hamile olduğunu ve her hamlinden bir kız ve bir oğlan doğup bir hamlenden doğan kızı bir hamlenden doğan oğlana virdüğünü ve Habil Âdem’in evvel doğan oğulları idi. Kâbil hamlenden doğan kızı alurum diyü karındaş Hâbil buğzı etdi. Âhir fırsat bulup Hâbil’i öldürdi. Âdem Kâbil’e beddua idüp evladı ve ensâb ile azaba giriftâr olduğunu haber virdi. Halâ bu fîsk u fücûr iden Âdem katliden avan ve bedhû zalimler anın neslindendür. Velhâsıl devriş Âdemden sonra gelen peygamberlere dahi ad ittiklerini haber virdi. Ol Nuh Peygamberin sergüzeşti seni nice yüz yıl kavmini Hakk’a davet eyledi. Kabul itmeyüp ana dürlü dürlü cefâlar ittiklerinden ma’âda nice kerre mecrûh eylediler. Dersaat Cebrâil Emin gelüp nef iderdi..... bulurdu. ‘Ahir nâdân haramzâde karşudan taşıla urup kan yüzünden revân oldu. didi. Der’an duası makbul oldu. Tufan nice peydâ olduğunu haber virdi. Nuh tufandan mukaddem bir gemi yaptırmış idi. Ol gemide bile tüccarlık itdüğünü Nuh’un olan ve ensâbile gemiye bindüğünü haber virdi. Yani her kim Nuh’a tabi olup gemisine girdi, tufandan necât buldu. Tabi olmayanlar tufandan gark oldu. Henüz tufan içindedür didi. Mî-dânî; derviş Nuh’tan

sonra Eyyüp Peygamberin sergüzeştin söyledi. Eyyüp Peygamber gayetde idi. Eyyüp Peygamber muttasıl

(25b)

kederin gelmeyüp bir saat Hakk fikrinden şaşmadı diyü heber virdi. Derviş bu kerre Zekeriya Peygamber'in ve oğlu Yahya Peygamber'in sergüzeştlerin dahi haber virdi. Yahya Peygamber gayetde salih ve pür-hizgâr idi. 'Ömrinde l'ab ve lehve mail değildi. Ol asra bir hun ı har melek var idi. Hatunun zevc âhirden bir cemile kızı olup ol kız dahi Yahya ile meşvered eyledi. Yahya Peygamber rıza vermedi. Bir gün mest iken ol kız görüp bin dil ü can ile muhabbet eyledi. Meleğe haber virdiler ki "Yahya rıza virdiği bu kızdır" didiler. Melek Yahya'ya gazab idüp "katl idün" didi. Bir veziri var idi, eyitdi: "Yahya'nın bir babası mucibü'd-da'vetdir. Sultana zeval olmasun evvel babasını katl idün" didi. Zekeriyya Peygambere haber virdiler. Zekeriyya Peygamber dahi mücevvef ağacın içine pinhân oldu. Filhâl şeytan lâin hazır olup meleğe haber virdi, eyitdi: "Eğer anı öldürmek istersen sana bir asan nesne ideyim ki hiç cefa çekmeyesin" didi. Heman saat iki başlu bıçağı talif itdirdi. Dahi Zekeriyya Peygamber'i ağaç içinde biçdiler. Andan sonra Yahya Peygamber'i getürdiler Yine vezir eyitdi: "Bunu böyle öldürdün ki bir katre kanı yire düşmeye yoksa yer yüzünde nebatâd bitmez. Eğer insan, eğer hayvan cümle helâk olur" didi. Yine şeytan hazır olup bir leğen getürüp Yahya Peygamber'in mübarek başını ol leğenin içinde kesdirdi. Ol kanı bir kuyunun içine döktüler ki kuyunun dibini nesne görmemiş idi. Ol kan yılda bir kerre hurûş idüp kuyunun ağzına çıkardı. Ta kim bahtü'n-nasr zuhûr eyledi ol meleği evlâdı ve ensâbıyla kırdı ve ol vilayetden yetmiş bin âdem katl olundu. Andan sonra ol kan sakın oldu diyü devriş âdeme haber virdi.

(26a)

Andan sonra Yakup Peygamber'in ve oğlu Yusuf Peygamber'in ve Musa ve 'İsa Peygamber'in sergüzeştlerin cümle haber virdi. Âdem devriş tahsin eyledi, devriş eyitdi: "Şimdi Nemrûd İbrahim Peygamber'i ateşe atmak ister hele gel sen dahi bile gidelim" dedi. Biraz gitdiler, nâgâh gördiler 'azîm halk cem' olmuş, şeytan ve

Nemrûd lâinler külli varı olmuş odun yığdurur. Heman şeytan bunları gördi, Nemrûd'a eyitdi: “Şunları gördün mi benim büyük düşmanlarım bunlardır. Evvel bunlara siyaset eyle” didi. Nemrûd emr itdi âdemi ve devrişi getürdiler, gördüler ki azîm ateş yanmış, mancınık kurulmuş. İbrahim Peygamber'i getürdiler iblis lâin İbrahim'e eyder ki “Nemrûd'dan gayrı tanrı vardır dir imişsin gel bu sözden vaz geç. Seni âzâd ideyim” didi. Devriş heman sabr idemeyüp ilerü geldi eyitdi: “Ne söylersin?” Şeytan lâin eyitdi: “İbrahim Nemrûd'u kabul itmeyüp Nemrûd'un tanrı lafin inkâr idüp bir gayrı tanrı vardır.” dir. Devriş eyitdi: “İbrahim doğru söyler Nemrûd nice tanrı olur ki ben anın toğdıgın bilürem. Horasan'da Bayındırlı bakırcının yani Sığircuyan'ın oğludur. Doğan nesne yine olsa gerekdir. Tanrı oldur ki ne kimseden toğmuş ola ve ne kimse andan doğmuş ola. Hemişe da'imdir ki hiç zevâl yokdur” didi. Şeytan lâin kakıyup “.....ne bakarsın bunlara bir siyaset eyle ki nice zaman dillere destan ola” didi. Âdem devrişe dudak kısıp söyleme dahi diyince heman devriş kepenegin saldı, dahi çomağın eline alup yürüdi.....gördü ki bir kolaysız âdemdir. Nemrûd'a eyitdi: “Ne durursın başına bir çare eyle” didi. Kendüsi kaçmak isterken hemen devriş irüşüp bir eliyle şeytanı ve bir eliyle Nemrûd lâini tutdı. Leşkeri kaçup ırakdan bakup turdılar. Getürüp ikisin dahi ayaklarından asa kodular. Âdem Peygamber ve yüz yigirmi dört bin enbiyâ devrişe Tahsin eylediler. Bu kerre Nemrûd Âdeme tazarru' eyledi ki “beni bu kişinin şerrinden kurtar” didi. Âdem bu nice enbiyâ ü devrişden dilek eylediler ki “Nemrûd'un bu işlerden haberi yokdur” didiler. Devriş eyitdi: “Herkes öz işini yahşi bulur”didi. Bu kerre çomağın eline alup şeytana eyitdi: “Gel benimle ahd eyle ki bir dahi şeytanlık itmeyesin” dedi. Şeytan eyitdi: “Bu nice enbiyâ şahid olsunlar ki dahi seninle şeytanlık itmeyem” didi. Çok zârlık eyledi. Nemrûd dahi “her ne dirsın kabul eyledik, şimden sonra kulluğunda durmuşuz” didiler.

(26b)

Mî-dânî; devriş biraz sükût eyledi. Bu tahayyürde iken gördü ki tek ve تنها heman özidür. “*Yasin-i fiddâr gayred-diyâr.*” Çün özünden özge kimse yok. “*Men ânem ki men dânem*” diyüp bu beyti okudı.Beyt:

Yarâb ben cân mıyım bu ten içinde
Bu gün sâhib-i hüner meydan içinde

Devrişin gönli mutmain olmayup yine tahayyürde iken karşudan Musa Peygamber görindi. Devriş eyitdi: “Bu ne hûb kişidir?” diyüp ilerü varup selam virdi, ‘aleyk aldı. Musa eyitdi: “Ne kişisin ve nerden gelürsin?” didi. Devriş eyitdi: “Âdemden gelürem.” Musa eyitdi: “Âdem nerededir?” Devriş eyitdi: “Katı ırakdır, zira nice bin yıllardır ki âdemden âleme gelmişim hiç hatırımda kalmayupdur” didi. Musa eyitdi: “Meğer sen kaç yaşındasın?” didi. Devriş eyitdi: “On üç yaşındayım” didi. Musa eyitdi: “Pîr olmuşsun nice on üç yaşındasın?” didi. Devriş eyitdi: “Ol gün ki çıkıdım. Nâgâh gönlimi yitirdim, şayet yine bulam diyü nice bin iller gezdim ve nice bin adlar uzandım ve nice bin suratlardan göründüm. Kâh yel oldum esdim, kâh su oldum akdım. Kâh kuş oldum uçdum velhâsıl düpdüz gezüp bin dürlü belâ ile uşda on üç yıldır ki gönlümü buldum ve kendümi bildim” didi. Musa’ya devrişin sözleri ‘aceb geldi, eyitdi: “Pes adın nedir?” didi. Devriş eyitdi: “Kangı adımı sorarsın?” didi. Musa eyitdi: “Her kişinin bir adı olur, meğer senin kaç adın vardır?” didi. Devriş eyitdi: “Atam kodığı adım Âdem’dir amma anam kodığı adım katı çokdur” didi. Âdemden ‘âleme gelende gönlümü ki yitirmüş idim. Kâh surete gelürdüm, kâh sıfata gelürdüm. Her birinde bana bir ad kodılar ki ne hesaba gelür ve deftere sığar”didi. “Pes senin adın nedir?” didi. Musa eyitdi: “Adım Musa Peygamber’dir.” Devriş eyitdi: “Allahü Te’âlâ hod peygamberlere esmâ-yı külliyyi bildirdim” didi.

(27a)

“Pes neden sen benim adımı bilmedin?” didi. Musa “gönlündeki adın nedir?” didi. Derviş eyitdi: “Ben sen sorunca gönlünü ara uşda benim adım anda gizlidir” didi. Musa gördü ki derviş kuş dili söyler. Bir saat tefekkür idüp eyitdi: “Pes bunda neylersin?” didi. Devriş eyitdi: “Bu ne yerdir?” Musa eyitdi: “Buna kârbânsaray dirler nice bin Süleymanlar Rüstem Zallar gibi kaf-ı felek dahi küllî yürür” didi. Derviş bakup gördü ki firavun-ı hadem hışmîle geliyor, nefis askerin yıkup iblisi pîr edinmiş geldi. Çadırların kurup ‘azîm divan turdu. İblis lâin bakup Musa ile derviş gördi. Firavuna eyitdi: “Bir iki âdemi gördün mi? Benim büyük düşmanlarım

anlardır. Adam gönderüp getürün” didi. Adam gönderdiler gelirken Musa devrişe eyitdi: “Sen tınma ben söyleşem” didi. Bunları getürdiler şeytan mel’una Firavun lâin eyder: “Bu kişilerdir ki bir gayrı tanrı dahi vardır” didi. Firavun eyitdi:” Öyle mi dirsiz?” Musa eyitdi: “Öyle diriz ve öyledür” didi. Firavun eyitdi: “Göziniz ile gördünüz mi yoksa kıyas ile mi söylersiz?” didi. Musa eyitdi: “Hiç kimse anı göz ile görmez amma cümle yaradılmış ol bakmada görür” didi. Heman şeytan ilerü gelüp Firavun’a eyitdi: “Bu ne kişidir ki ‘âlemi cazuluk ile azdurmuşdur. Heman bunu cezasına yatur, niçün bu kadar söyleşdürürsünüz” didi. Devriş sabr idemeyüp eyitdi: “Ey lâinü’n-nahs henüz fuzuluğı elden komadın mı?” didi. Şeytan gördü ki ol ‘ahd eyledüğü devrişdir. Heman kaçmak istedi.

(27b)

Devriş şeytanın yakasından tutup yire çaldı. ‘Âsâsını ve torbasını elinden aldı. Firavun gayretlenüp nefis askerine “koman” didi. Devrişin üzerine hücum eylediler. Heman devriş sapan taşı ile bu askeri tağıtdı. Firavun dahi bir yana kaçdı. Derviş irüşüp Firavun’un başından burnunu kapdı. Şeytanın torbasın ve Firavun’un burnın Musa’nın önine kodı. Musa eyitdi: “Canım sana kurban aferin ve tahsin sana” didi. Bu kez Firavun leşkerin yakup Musa’ya elçi gönderdi. Şeytanın torbasın ve kendünün burnunu dilek eyledi. Musa eyitdi: “Hele sabr eyle, şeytan ayağından asılmış imiş.” Şeytan Musa’ya zârılık eyledi ki “beni bu kişinin ka’rından kurtar” diyü. Musa dahi dervişden dilek eyledi. Devriş eyitdi: “Senin önünde tövbe elyesün ki dahi benimle şeytanlık itmeye” didi. Şeytanı gördiler, tövbe eyledi. Torbasın ve ‘âsâsın ve Firavun’un burnın virdi. Bu tahayyürde iken uykudan uyanur gibi uyandı. Gördü ki şeytan ve Firavun ve Nemrûd öz vücudunda hevâ ve heves ve had imiş. Anlar ki beyân itdi bu kerre özine geldi. Nice zamanlar ki gönlünü yitirmüşdi. Nâgâh bakup yine özinde buldı. Mî-dânî derviş eyitdi: “*Men ânem ki men dânem*” diyüp bu beyti okudı. Beyt:

Deryâ-yı ‘ummân benim gevherkân bendedir
Gözin aç anlayubak iki cihân bendedir

Cism-i suret-i cân benim delil-i burhan bendedir
Sermaye-i dükkân benim uşda dükkân bendedir

Maksûd-ı insan benim, gerdiş-i devrân benim
Mektûb-ı furkan benim, uşda nişan bendedür

(28a)

Muhit-i Rezzak-ı ‘alâm benim, Hakk bendedir Hakk benim
Tamû u uçmak benim, cümle mekân bendedir

Evvel âhir benim, takdir ü tedbir benim
Gani ve fakir benim küfr ü iman bendedir

Cümle m’abut benim, Kâbe benim, put benim
Âdeme maksûd benim, uşda falan bendedir

Zerre benim, güneş benim gizlû benim, faş benim
Her ne kivar uş benim, cân-ı cihân bendedir

Kible-i din ü iman her ne ki var cism-i cân
Ol ne nişana şan, şerh-i beyân bendedür

Pîrle bir olmuşum, her şeyde sır olmuşum
Hoca-ı tacir olmuşım, sûd-ı ziyan bendedür

Kaygusuz Abdâl benim, cümleye cân benim
Evvel benim, âhir benim, künc-i pinhân bendedür

Temmet er-risale-i Kaygusuz Baba delil-i bedlâ

(28a)

Bismillahirrahmanirrahim
Tarîk-ı İmam Caferü's Sâdık

Elhamdülillahirrabbü'l 'âlemin. Amma ba'de ahkâm-ı tarikat budur ki Hazret-i İmam Caferü'üs Sâdık Radyallahu anh kavli şerifi üzre tarikat-ı 'âliye babında sünnet ve yedi farz vaz' olunmuşdur. Bir tâlib olana buyururlar ve müşâyih-i azâma ikrâr ve bi'at idüp teslim olduktan sonra ol talibe lazım olan budur ki bu üç sünnet ve yedi farza uya. Eğer uymaz ise bedbaht ve Yezid olur. Dahi bu sünnet ve farzlar Hazret-i İmam'ın kavli-i şerifidir. Cümle tâlibler emrine muti' ve nahneden ictinâb iderler. Ta kim nedâmet çekmeyeler. Vallah 'âlem-i bi'ssebab imdi ol sünnet budur ki dillerin dâ'im tevhîdden ikinci sünnet budur ki kalbinden adâveti gidereler. Üçüncü budur ki dillerin tâlibler pîrlarına teslim olmakdır. Amma evvelki farz budur ki kendi mürşidinin nefsinin kudret-i Hakk bile ve şerrini zâhir itmeye. Şöyle ki zâhir dinin şeytandan niçe sakınur isen tâlibler dahi pîrinin nefsinin öyle tutmak gerekdir. İkinci farz budur ki sırdâr ola. Sırrı zâhir eylemeye. Üçüncü farz budur ki sûfi-i 'azîzine niyâz eyleye. Her fesadı Hakk'ı unutmakıla olur. Sakınmak gerekdir. Dördüncü farz budur ki mürebbisi hassine kâ'il ola. Beşinci farz budur ki müsâhib hakkını cem'iyetle yatura. Altıncı farz budur ki halifeden er tuta ve tutup tövbe kılmakdır. Yedinci farz budur ki tac urunmakdır. Şöyle m'alûm ola. İmdi sofuluğun bir şartı dahi budur ki özini müşâyih'e yatura ve hem üç sünnet ve yedi farz

(28b)

özine yûriye ve dahi yürimek sûfiye sûfi diyüp inanmışlar ve andan kaçarlar. Ve her kim dostluk ider ise oniki imamların şefâ'atinden mahrûm olur ve dünyadan âhirete imansız gider. Neuzübillah te'âlâ imdi ma'lûm ola ki ol gibi sünnedden düşen tâlibi ihtiyac ile kabul idesiz. İkinci sünnedden düşen tâlibe üç sitem ve üç akçe tercüman vir diyü buyurasız. Üçüncü sünnetden düşen tâlibe üç sitem urup ve üç akçe tercüman 'âşıklara ve bir akçe halifeye vir diyü buyurasız. İmdi geldik farzların beyânına. Evvelki farzdan düşen tâlibe üç sitem urup üç akçe tercüman 'âşıklara ve

bir akçe halifeye alasız ve dahi imam-ı zamane nezîr alasın. İkinci farzdan düşen tâlibe yedi sitem urup ve yedi akçe ‘âşıklara ve üç akçe halifeye alup on akçe imamı zamana nezîr idesiz. Üçüncü farzdan düşen tâlibe tokuz sitem urup ve on akçe gazilere tercüman alasız ve yedi akçe halifeye teslim idesiz ve onaltı akçe imam-ı zamana alasız. Dördüncü farzdan düşen tâlibe tokiz sitem urup ve on yedi akçe halifeye teslim idesiz ve kırk akçe nezîr alasız. İmdi geldik ki bâki kalan bu üç farzın dahi günâhı beraberdür. Eğer müsâhibinden düşerse ve eğer tövbeden düşerse ve eğer tac giyüp sonra çıkarmış olsa üç günahdan arınmak budur ki mezkûrelere kırk yedişer sitem urup otuz dörder akçe ‘âşıklardan alasız ve on tokuz akçe halifeye teslim idesiz. Yetmiş tokuz akçe imam-ı zamana nezîr idesiz. Ve dahi her kimse ki bu sünnetlerden ve farzlardan düşmüş olsa cümle sûfi andan firâr ideler. Eğer erkân-ı evliyâtı kabul idüp dergâh-ı erenlere yüz sürerse evliyâ dahi kabul ider ise ne güzel ve eğer itmez ise anlara dermân yokdur. Malını dahi miras iderler. Hazret-i İmam’ın ahkâm-ı tarikatı bu üslûb üzerinedür. Hazret-i İmam, tarikat pîrleri buyururlar ki her tâlib erkânına teveccüh ide ve teslim ola. Ve dahi sûfi bu zikir olunan ahvâle teslim ol diyüp inanmayalar. Dahi ahkâm-ı tarikate teslim olur ise gerekdir ki müşayihin gönli ve erkânı karındaşların gönli şâkir gerekdir. Sûfi ma’lûm ola Hazret-i Muhammed Mustafa , Hazret-i ‘Ali’nin gönli sırları şâkir ola. Vallah ‘âlem bi’s-sevâb.

(29a)

DİVÂN-I KAYGUSUZ

Hakk yoluna giden gelsün yolımız vuslat yolıdır
Hakk keremi vardır bunda bu yol hidâyet yolıdır.

Bu yolu hod buldı bulan bulmayandur mahrum kalan
Sırât-ı müstakîm olan bu yol hidâyet yolıdır.

Bu yoldur Hızır geldiği, gelüben beyân kıldığı
Hızır'ın âb-ı hayvan buldığı bu yol hidâyet yolıdır.

Bu yoldur Ahmed'e gelen, cümleye yoldan muhtâr olan
Gerçeklerden bâki kılan bu yol hidayet yolıdır.

Budur *Kaygusuz* didiği 'âlemin kaydın yediği
Muhammed Mustafa miras kodığı bu yol hidâyet yolıdır.

(29a)

DİVÂN-I KAYGUSUZ

Hakkani gerçek dervişin sırr-ı sübhândan ayrılmaz
 Birliğe bel bağlayıcak bir dem Hakk andan ayrılmaz

Anınla var olmuşdur nutk-ı habible yâr olmuşdur
 Sâhib-âlâ serâr olmuşdur nutk-ı cânibden ayrılmaz

Seyri der bil canın ile yoldaş-ı din ü imanile
 Kâh seninle, kâh anınla illâ ol andan ayrılmaz

Kime kim Hakk viridi devlet cümle ‘âlâm ana âlet
 Gözlüye ne hâcet vasf-ı beyândan ayrılmaz

Kaygusuz eyder : İy gani senin derdinin dermânı
 Nice vasf eyleyem seni sırrın nihândan ayrılmaz.

(29a)

FUZÛLİ

Her kimin var ise zâtında şerâret küfri
İstılahat-ı ‘ulûmiyle müslimân olmaz

Ger kara taşı kızıl kanile itsen rekîn
Tab’a tegayyür virir l’âl-i bedehşân olmaz

Eylesen tûtiye edâ-yı talîm-i kelimât
Nutkı insan olur amma özi insan olmaz

(29a)

KAYGUSUZ

Bu yol Hakk yol olduğına Muhammed'dir şahidimiz
Aç gözini sen ey gâfil bil Ahmed'dir şahidimiz.

Bu yolu hod Hızır didi bu yolda Hakk Hızır didi
Cürmün yazmaz kâdir didi bu devletdir şahidimiz

İbrahim bunu söyleden Hızır'dır beyân eyleyen
Ahmet'dir buna Hakk diyen ol şefkâtdir şahidimiz

Bu yolda olan bâki didi buldı Hakk'ı didi
Terk eyleyen şakî didi ol halifedir şahidimiz

Kaygusuz eyder: Arayan, gelene yol gösterirsen
Gizliyi beyân ister isen muhabbetdir şahidimiz

(29b)

İRŞÂDÎ'DEN

Feyz-i mevlâdandır pâk-i zamîr olmak bana
Mülk-i 'aşka şimdi düşmez mi emîr olmak bana

Sine meydanında subh-dem ururlar növbetin
'Aşk ilinde yaraşur sahib-i serîr olmak bana

Bî.....fâkirhâne-i gerdûna sultan olmadan
Fakr içinde hoş gelür zâr olmak bana

Perikârından nedir bu çekdiğim cevır ey felek
Dâm-ı muhitde yetişmez mi esîr olmak bana

Çünkü *İrşâdî* diyü geldi tahallüs şanıma
Vâcib oldu 'aşk-ı fûnûndan habîr olmak bana

(29b)

İRŞÂDÎ

‘Aşık olmaksâ muradın gamki-sâr ol ibtidâ
Derde hemdem mihnet ü hicrân ol ibtidâ

Gonca-ı bâğ-ı hakikat dirmek istersen eğer
Ey gönül gel bülbül-i aşifte-zâr ol ibtidâ

Ger ‘azîz olmak dilersin dehr-i dîn içre madem
Mürşid-i kâmil yolunda hâk-sâr ol ibtidâ

Genc-i esrâr-ı hakikat bulayım dîrsin dile
‘Aşkla leyl ü nehâr zeden-zâr ol ibtidâ

Ger gûşe-i vahdet ise kasdın *İrşâdî*’ye
Yâra ağıâr ol ibtidâ

(29b)

DİVÂN-I ER MUSTAFA

Şol ilm-i hikmetden haber almayan
 Götürürler seni dârâ ne minnet
 Gonca gülin kadrini bilmeyen
 Âhiri karışur hâre ne minnet

Fırsat elde iken kurtar postunu
 Fark idegör düşmanını dostunu
 Bir gün kara toprak bürür üstünü
 Eziyet çekersin zora ne minnet

Deli gönül şu ağyârdan farîrse
 İkrâr virüp bir ikrârda durursa
 Eğer senin meylin Hakk'da vard ise
 Çağırınca irüşür çare ne minnet

Hâced eyle de meyl katma hoyrata
 Gizli sırlarını söyleme yâda
 Tamunun şiddeti odun ziyâde
 Başına buz yığar kara ni minnet

Er Mustafa'm sözüm.....
 Yatacak yer gerek bu şirin cana
 Hâced eyle de meyl katma hoyrata
 Sen 'âşık olursun yâra ne minnet

(29b)

DERVİŞ MUHAMMED

Her sabah (her sabah) gözin yaşı
 Akışurlar İmam Hüseyin diyü
 Hakk ile Hakk olmuş şol mü'min canlar
 Yol sorarlar İman Hüseyin diyü

Hızır âb-ı hayat suyun içinde
 İdris Nebi hülle topun biçende
 Cümle evliyâlar bir nûr içinde
 Yol sorarlar İmam Hüseyin diyü

Başına urundı nûr yüzi tacı
 Yüzini görenler olur Kâbe hacı
 Cennet bağçesinin narı, turuncı
 Atışurlar İmam Hüseyin diyü

İçenler kanarlar 'aşkın suyunda
 Yâsin okurlar aşûre ayında
 İki selvi dalı boyılı boyunda
 Secde iderler İmam Hüseyin diyü

Devriş Muhammed'im aldıldım yâri
 'İrfân döşeginde Horasan pîri
 Cennet bağçesinin bülbuli
 Ötüşürler İmam Hüseyin diyü

(30a)

DİVÂN-I SEYYİD NESİMÎ

Cümle halkın serverisin ya Muhammed Mustafa
Dü cihânın sultanı şefâ'at-kânısın ya Muhammed Mustafa

Rahmetellil 'âlemin madeni hem lütf-ı Hakk
Künt-i kenzin gevherisin ya Muhammed Mustafa

Hakk ki Kur'an içindedir salupdur azîm
Kân-ı Hakk'ın cevherisin ya Muhammed Mustafa

Hakk Te'âlânın habibi oldın hayrû'l beşer
Küll-i aynın mazharısın ya Muhammed Mustafa

Şanına Taha ve Yasin oldu hâlikdan nüzûl
'İlm-i rabbin defterisin ya Muhammed Mustafa

Mazhar nûrî azalsın ey mazhar-ı nûr-ı zât
Şerh-i 'ayetden birisin ya Muhammed Mustafa

Emrine ferman olanlar oldular nûh-ı necât
Râh-ı Hakk'ın rehberisin ya Muhammed Mustafa

Cemâlinden 'arz olundu evliyânın vahdedi
Enbiyânın ekberisin ya Muhammed Mustafa

Senden umarlar şefâ'at ahretde has u 'âm
Haşr ı neşrin mahşerisin ya Muhammed Mustafa

Madem ki *Seyyid Nesîmî* cân u dilden zikr ider
Hatırının ezberisin ya Muhammed Mustafa

(30a)

HATÂYÎ DİVÂNÎ

Şol ‘âleme bir nûr toğdu
 Muhammed oldığı gice
 Yeşil kandil nûra yandı
 Muhammed oldığı gice

Muhammed anadan doğduğu gice
 Kâfirlerin ‘aklı şaşdı
 Kırk kilise yere geçdi
 Muhammed oldığı gice

Geldiler hûri kızlar
 Nûrdan kundağa sardılar
 Eşiğe yüzler sürdüler
 Muhammed doğduğu gice

Muhammed kalkdı oturdu
 Tonını ele yetürdi
 Yer göğe salavat getürdi
 Muhammed doğduğu gice

Hûri kızların hepsi
 Tapdığım Hakk’ın tapusu
 Açıldı cennet kapısı
 Muhammed doğduğu gice

Ay doğdu başak öğündi
 Gökde melekler sevindi
 Ağlayan çocuklar avundu
 Muhammed oldığı gice

Şah Hatâyi’ın ey kardeşler
 Dîdemden akıtdım kanlı yaşlar
 Secdeye indi ağaçlar
 Muhammed doğduğu gice

(30a)

NIYÂZİ

Cân bu ilden göçmeden cânânını bulmazsa ne güç
Canını terk eyleyüp cânânı bulmazsa ne güç

Sureti insan içi hayvan olursa kişinin
Daşlar ile döğünüp insanı bulmazsa ne güç

Fakr u fahrin devletine irse sultan olur
Fahrinâmeye irüşüp sultan bulmazsa ne güç

Şol fakr olup gezenlere hazine.....sa'y idüp
.....

Âdemin gönli onda bir 'ummân gizlüdür daima
Atşân atup 'ummânı bulmazsa ne güç

Bunda gelmekden murad çün Hakk'ın ' irfânıdır
Ey *Niyâzi* kişi 'irfânını bulmazsa ne güç

(30b)

NESÎMÎ

Ey melâmet yûri var kim
 Derd-i yârim kime ne
 Ben uyarım şol aklıma
 Hoş gezerim kime ne

Kâh çıkarım gökyüzine
 Seyri derim âlemi
 Kâh inirim yeryüzine
 Güzel severim kime ne

Kâh giderim medreseye
 Ders okurım Hakk için
 Kâh giderim meyhaneye
 Dem sürerim kime ne

Menlâlar haram demişler
 Bu aşkın cur'asına
 Ben toldurup ben içerim
 Günah benim kime ne

Nesîmî'ye didiler ki
 Yârin ile hoş musın
 Hoş olam hoş olmayam
 Yârin midir kime ne

(30b)

MUHAMMED

Şimdiki insana öğüt virilmez
 Aslından yetmemiş hame ne diyem
 Geldi firkât ağlasam turamam
 Bu didemden gelen neme ne diyem

Bir yâr bulamadım em ide yârem
 Yaram ziyâdedir kati ne çare
 Üstü örtülû yarayı ireşmez haram
 Yaralar onduran eme ne diyem

Arayup da ihlâs ile buldığım
 İkrâr virüp ikrârına turdığım
 Sa'at bu sa'at benim bildiğim
 Gelüp oynadığım deme ne diyem

Bahr olan 'ummânları boyluyor
 Gönül çıkmış 'arş yüzinde oynuyor
 Herkes kendi kazanında kaynıyor
 İlde yokdur mende gama ne diyem

Muhammed bunu söyler köynünde
 Gelüp rakip kara zemde gamımda
 Hatırım kalmadı halkın yanında
 Eksiklik bendedir kime ne diyem

(30b)

DERVİŞ ‘ALİ

Şu ‘âlemde ıslah olayım dirdim
 Gönül muradına ırdım sonradan
 Zaman halkına sırrımı virdim
 Sermayeden zarar itdim sonradan

Şu eyü cahilin kara yüzleri
 Ekilmiyor yaramıza tuzları
 İki dinli her cahilin sözleri
 Durdukça kâr itdi bize sonradan

Geldin benim ile sevdin sevişdin
 Al kadeh vir kadeh aldın da içdin
 Men Hakk lokması idim müşderi düşdin
 Kalbin çürük imiş bildim sonradan

Gidi münâfıklar girdi kanıma
 Cefa itdi cesetime canıma
 Kangı peygamber girdi dede donına
 Ah diyince men de bildim sonradan

Göği bir olunca erkân bir olur
 Yalancılar bu meydandan sürülür
 İpi çürük olan bir gün üzilür
 Sarmak ile temel tutmaz sonradan

*Derviş ‘Ali’*m eyder: Bir kâr idelüm
 On iki imam menziline gidelim
 Mülcem oğlu Mu’âviye’ye lâ’net idelüm
 Dönmek ile tâlib olmaz sonradan

(31a)

DİVÂN-I VİRÂNİ SULTAN

Bilmillâhirrahmânirrahim Hakk'ın nâmesi
 Kur'ân 'azîm Muhammed ism-i 'âzamdır 'Ali
 Hem ayetdir hem hadisdir dört kitabın manâsı
 Kur'an-ı 'azîm Muhammed ism-i 'âzamdır 'Ali

Lâ fetâ yokdan var eyledi on sekiz bin âlemi
 İllâ 'Ali muteberdir böyle çaldı kalemi
 Lâ seyfe illâ zülfikâr 'aleykümü's-selam
 Kur'an-ı 'azîm Muhammed ism-i 'âzamdır 'Ali

Binbir ismini çağırdı ulu ismi Allah'dır
 Yedi kat yer yedi kat göği semavât-ı 'arş Allah'dır
 Kudret-i hikmetin sırber sırrullahdır
 Kur'an-ı 'azîm Muhammed ism-i 'âzamdır 'Ali

Küllî şey'in âdem aynı bir kez vücudına bak
 Gelüp basatında söyler gönül arzusu Hakk
 Derunûmda bu dualar kalbimi eyledi pâk
 Kur'an-ı 'azîm Muhammed ism-i 'âzamdır 'Ali

Tarik bin yüz toksan altı çoğaldı veled-i zinâ
 Gel gönül teslim ol Hakk'a toğrı yoldan ayrılma
 Mahlukatdan hicab idüp harfini yanlış yazma
 Kur'an-ı 'azîm Muhammed ism-i 'âzamdır 'Ali

Padişahlar padişahı sultana ma'lûm olsun
 Ki kaksun aradan niza artık halim olsun
 İtibar itmeyen cânına karîm olsun
 Kur'an-ı 'azîm Muhammed ism-i 'âzamdır 'Ali

Ey *Virâni* sen Hakk'ın vasfını söyle beytler ile
 İndallahi ma'as-sabirin şu kör olsun bu hâle
 Lâya'lemü gaybi illallahi te'âlâ
 Kur'an-ı 'azîm Muhammed ism-i 'âzamdır 'Ali

(31b)

DESTÂN-I İSMÂ'İL PEYGAMBER

Bismillâhirrahmânirrahim

Evvel Allah adına
Bismillah bünyâdına
Mil çekilsün gözine
Hor bakan üstâdına

Bağını bostanını
Güli gülistanını
Söyleyem de dinleyin
İbrahim Peygamber destânını

Gözlerim almaz idi
Can karar kılmaz idi
İbrahim Peygamber'in
Hiç oğlu olmaz idi

Yel esdi bâd eyledi
Hâki bünyâd eyledi
İbrahim peygamberler'i
Düşürdi dâd eyledi

.....'üryân eyleyem
Ciğer büryân eyleyem
Hakk bana bir oğlan vîrsün
Yine kurban eyleyem

Gele hey gözlerim âhû
Sineme urdum tağı
Cebrâil İbrahim'e söyler ki
Bir oğlan virdi mâhi

Okur ağdan karadan
Melhem itmez yaradan
Ol Hakk'ın emriyle
İsmail doğdı anadan

'Âşık dir ki hoş adı
Tamam oldı beş adı
İsmail anadan doğdığı gün
Tamam on yaş yaşadı

‘Âşık dir ki başlara
Zülfün döküldi kaylara
İsmail o gün durmadı
Gitdi bâzâr keşlere

Avcılar ava geldi
Emrine davâ geldi
İsmâ’il o gün durmadı
Bâzârdan ava geldi

Kimdir manâ anlayan
Konca gülün dinleyen
İsmâ’il dir ya ata
Vir beni bir menlâya

Odur manâ anlayan
Konca gülün dinleyen
İbrahim İsmâ’il’i götürdi
Virdi bir menlâya

Okurım ağdan karadan
Melhem virsün yaradan
İsmâ’il hâceye gideli
Kırk gün geçdi aradan

Hakk’dan bize dumân oldu
Gözüm yaşı heman oldu
İsmâ’il dir ya ata
Mushafım tamam oldu

Bu zülfin halka bâri
Gülleri çalka bâri
Oğul bu sözi bana didin
Dime halka bâri

Bu zülfin halka ne var
Gülleri çalka ne var
Bu sözi sana didim
Deyince halka ne var

Küpe göz neylesin
‘Âleme söz dokunur
Oğul sen bir dânesin
Korkarım göz dokunur

Küpeye göz neylesin
 ‘Âleme söz neylesin
 Baba men Hakk kurbanıyam
 Kurbanda göz neylesin

Ârâzi meyl olduğın
 Gonca gülün soldığın
 Ya oğul sen neden bilürsin
 Hakk’a kurban olduğın

Baba men düş gördüm
 Özimi devriş gördüm
 Bize bir konuk geldi
 Sağ elinde kuş gördüm

Devriş değil hayâl ola
 Cân abaşdan süvâr ola
 Gündüz okursın oğul
 Ezberin hayâl ola

Resûl giye al gelür
 Sineme çapraz dar gelür
 Yarın kuşluk mahali
 Bize bir konuk gelür

Resûl giyer al ile
 Sineme çapraz dar gelür
 Oğul sen mekteb(e) git
 Ben kalayım konuğunan

(32a)

Bu harfe kanacağın
 Bu oda yanacağın
 Baba men mekteb(e) giderim amma
 Arkamdan geleceğın

Gözlerimde var mısın?
 Cân başdan savar mısın?
 Geldi bir kimse çağır
 İbrahim konuk savar mısın?

İbrahim taşra çıkdı
 Konuğun yüzine bakdı
 Bakdı gördi bir melek durur
 Gözlerinden kan akdı

Dünyadan geçürdiler
 Âb-ı hayat içürdiler
 İbrahim konuk ilen
 Hayli dem geçürdiler

Birin binmiş birin yedersin
 Şu dünyayı terk idersin
 Sormak ayıp olmasın
 Ne diyâra gidersin

Ârazi meyl oldığım
 Gülün gonca soldığım
 Ya İbrahim bilmedin mi
 Sen benim kim olduğım

Hakk'ın meyli yârdadır
 Daim Hakk'dan cüdâdır
 Ben gâibi ne bileyim
 Gâib bilen Hüdâ'dır

Kapunızda sâ'ilim
 Her ne dersen kâilim
 Ya İbrahim beni bildin mi?
 Ben Hakk'ın Cebrâil'iyim

Elif bâ'ya gelmişsin
 Bağrım yine gelmişsin
 Söyle sözün doğrusın
 Görem deye gelmişsin

Elif bâ'ya gelmişim
 Bağrım yine gelmişim
 İsmâ'il kurban dedin
 Ayırmağa gelmişim

Nağmedir yiyem bunu
 Ne dondur ki giyem bunu
 İbrahim dir ya Resûl
 İsmâ'il'e nasıl diyem bunu

Arazi meyl bağladı
 Dost düşman çağladı
 İbrahim vardı mekteb(e)
 Zârı zârı ağladı

Feryâdın hûnı geldi
Ayrılığın günü geldi
İsmâ'il dir ya hâce
Atamın hûnı geldi

Atam gelmişdir bana
Vaktim yokdur dâ
Cümle mekteb kardaşlar
Hep hakkınız helâl eyleyin bana

İsmâ'il dışarı çıkdı
Atasının yüzine bakdı
Gördi babası yüzi
Gözlerinden kan akdı

Baba ne gamlanursın
N'oldun ne gamlanursın
Ne duydun ne işitdin
N'oldı ne gamlanursın

Oğul bu hâr bizim bağda bitdi
Gülleri açılmadan yetdi
Şu senin gördüğün düş
Gör bize neler itdi

Düğüne toyuna oğul
İremedim soyuna oğul
Düş önüme gidelim
Hevesim boyuna oğul

Gevherim la'lim ata
Bilürsin hâlim ata
Şu senin âteşine
Kül oldum yandım ata

Gevherim canım oğul
Bilürsin hâlim oğul
Varayım irşâz eyleyem
Rızkım malım oğul

Bu yolda aman olmaz
Yahşiler yaman olmaz
Tağı (tağı) bâzâr itdim
Can câna bâzâr olmaz

Bu yollar kaç getürmez
 Bu işler güç getürmez
 Bu dârî hâsıl dâridir
 Can ister mal istemez

.....İbrahim'in hâline
 İsmâ'il'in kıyar canına
 Birbiriyle söyleşürken
 Geldüler konuk yanına

.....safâ geldin
 Mihrile safâ geldin
 İbrahim dir ya Cebrâil
 Cânıma safâ geldin

.....safâ geldin
 Ol kafdân kafa geldin
Cebrâil
 Hoş geldin safâ geldin

.....pâya gelmişsin
 Bağrım yuya gelmişsin
 Söyle sözün doğrusın
 Gör neye gelmişsin

Torum atdım ırmağa
 Habibe yalvarmağa
 Baban seni kurban dimiş
 Gelmişim ayırmağa

(32b)

Bu yollarda şah vardır
 Şahın penâhı vardır
 Çünkü gelmişsin kurbana
 Gidelim günâhı vardır

Sağdan geldi sola düşdi
 Genc ömrüm dile düşdi
 Cebrâil, İbrahim, İsmâ'il
 Üçü de yola düşdi

.....gibi akmazsın
 Dertli sinem yakmazsın
 N'oldı ne gidersin
 Hiç gerüye bakmazsın

.....meyl oldıgım
 Gonca gülün soldıgım
 Oğul bir ağ başlı gelür
 Bilemedim kim oldıgın

İbrahim bu iş nedir işlersin
 Kendi özini taşlarsın
 Dünya yüzinde bir evlâdın var
 Bu nedir işlersin

.....dir aldadır seni
 Genc ömrüm ya aldadır seni
 Düş önime gidelim
 Şeytandır aldadır seni

Arazi meyl oldıgın
 Konca gülün soldıgım
 Oğlum sen ne bilürsün
 Bunun şeytan oldıgın

Ağlayuben gülmezsın
 Gözin yaşı silmezsın
 Kırk yıldır peygambersın
 Bunun şeytan oldıgın bilmezsın

Cennetden öz mi çıkdı
 ‘Âleme söz mi çıkdı
 Atdı hurma çekirdeği
 Şeytanın gözi çıkdı

Arazi meyl bağladı
 Dost düşman ağladı
 Vardı abdestin aldı
 Turdı kâmet bağladı

Gel otur ağla ata
 Ciğerin dağla ata
 Bu iş özin kıldı
 Var otur ağla ata

Kaşların hilâl eyle
 Gözlerin zülâl eyle
 Sana dirim ya baba
 Ata hakkın helâl eyle

Kaşların hilâl olsun
 Gözlerin zülâl olsun
 Sana dirim ya oğul
 Ata hakkın helâl olsun

Gözlerim yolda kalur mı?
 Hiç bundan girü dönülür mi?
 Allah rızası çün
 Gözleyin anam gelür mi?

Anam beni anup gelür
 Saçların döküp gelür
 İki elinde iki taş
 Sinesin döğüp gelür

Sayarlar sağ yanı yatır
 Sarılır sapurlı yatır
 Gördi oğlın hâlini
 Elleri bağlı yatur

Özini hilâl eyledi
 Sinesin gamnâk eyledi
 Tağıtdı siyah saçını
 Yakasın çâk eyledi

Gel azîz başım ata
 Sırrım sırdaşım ata
 Gördüm anam yüzini
 Durma kes başım ata

Gözden akan yaşını
 Yaşını nakkâşını
 Yetmiş kez bıçak çaldı
 Kesmedi İsmâ'il başını

Ne bedir aşmaz bunu
 Ne gamdır basmaz bunu
 İbrahim dir ya Cebrâil
 Hiç bıçak kesmez bunu

Yel essün de bâd olsun
 Gamlı gönüller şâd olsun
 Çünkü bıçak kesmemiş
 İsmâ'il azâd olsun

Yel essün de bâd olsun
 Gamlı gönüller şâd olsun
 Cebrâil dir müjde ya İbrahim
 İsmâ'il azâd olsun

Gönlüme tımâr gelsün
 Kalbime didâr gelsün
 İnanam mı ya ata
 Allah'dan haber gelsün

Ne bâddur aşmaz bunı
 Nağmedir basmaz bunı
 Cebrâil ya Resûlullah
 İsmâ'il inanmaz bunı

Gözden akan yaşı
 Yaşını nakkâşını
 Çünkü İsmâ'il inanmamış
 İndirin kaderin koçını

Cebrâil işin bitürdi
 Özin Hakk'a yetürdi
 Kırk ferîştâh beraber
 Koçı yere getürdi

Kaşın kabağın çatdı
 Münker kayguya yatdı
 İsmâ'il yatduğı yere
 Koç geldi kendi yatdı

(33a)

Gözden akan yaşını
 Yaşını nakkâşını
 Cebrâil tekbir aldı
 Kesdi koçın başını

Ağlarken gülüşdiler
 Göz yaşını silişdiler
 Düşündü peygamberler
 Koçın etin bölüşdiler

Budur âşık ayrığı
 Budur Hakk'ın buyrığı
 Bin batman eti geldi
 Beş büz batman kuyrığı

Şeytan anda mat kaldı
 Bu manâ ispat kaldı
 Koçın postı üstünde
 Beş yüz batman et kaldı

Hatâyi'm dir Hatâyi
 'Ârif seçer bu tâyi
 Baba emrdir ki
 Bu da gaziler payı

Temmet

Okuyanı, dinleyeni, yazanı on iki imamların ve on dört ma'sûm-ı pâkların şefâ'at ve cümle peygamber-i serverlerin dîdârı şefâ'atine nâil cümle Hakk'dan olan muradı dîdârına müyesser ide.

Bin üç yüz bir senesi Kalyoncıdan Ali Rıza kulları tahrir e hitâm bulmuşdur.

(33b)

ŞÂH İMAM HÜSEYN ŞEHİD-İ KERBELÂ

Kalkdı sükûn eyledi Kûfe şehrinden
Şehidler serdârı ol Kerem-kânı

Durmadı ol Yezid'in kahrından
Seferim var deyü gelürdi üni

İmam Ehl-i Beyti yanına aldı
Kerimesi Zeyneb Kûfe'de kodı
Gözlerinden yaş yerine kan geldi
Ağlayu ağlayu hûblar civânı

Ötdi neyler çalındı kudümler
Al yeşil sancaklar gün gibi parlar
Du'âsını itdi ulular pîrler
Cümlesi de oldu revânı

İrdi Kerbelâ'da otağın kurdı
Çünkü erbâbını yanına durdı
Du'âsını itdi nasihat virdi
Hiç kimseye bâki değil bu fâni

Şam-ı şumda otururdu ol Yezid
Cenk erbâbını düzer irdi gayet
Emr itdi Şebir'e çek askerın git
Koy seyyâresin nânı

Ol Yezid'in bir evlâdı var idi
Gayetde pehlivan ismi Hâr idi
Her ma'nâda imamları görürdi
İfşâ eylemezdi bir kula bunı

Oğlan vardı babasına baba dir
Asker gönderdiğin ya bu nasıl er
Didi oğul türâbidir bu dahi ser
Ara yerden kaldıracağım anı

Oğlan dir ki baba sen körsin
Hem 'âhiret münkir ve hem inkârsın
Yarın şefâ'at kimden umarsın?
Hiç mi düşünmezsın ulu divânı

Babası oğluna gayet kakıdı
 Oğlan babasına lâ'net okudı
 Ol oğlanın ezeli ervâhı pâk idi
 Hidâyet irüşüp buldı imanı

Oğlan der ki ben de varayım ol yana
 Hakk için bir kılıç urayım ben sana
 Mahşerde şefâ'at ider ol bana
 Ol saat dönderdi oğlan damânı

Sığındı süphane oğlan bindi ata
 Çok ok atdılar gelmedi hata

(34a)

Kerbelâ çölünde yerişir zata
 İtdi secde öpdü damânı

İmam dir oğlan nereden gelürsin
 Yezid ordusu nire bilür misin?
 Sormak 'ayıb değil kandan olursın?
 Düşman mısın dost mısın bilelim didi

Oğlan der ki ben Yezid'in oğluyum
 Babam Yezid'e lâ'net sâd-hezâr sana bağılıyım
 Şahım sana kurban canımı feda eylerim
 Size dostum başka eylemeyin gümânı

Eğildi destini pûs eyledi
 Yezid'in itdiğin anı neyledi
 İsmi Hâr idi değişdi Hûri kodı
 Gayetden sevdiler ol pehlivanı

Anlar danışurken yürüdi Şebir
 Askerin kurmuş hep tabur tabur
 Titredi tenler kalmadı sabur
 Oğlan der ki iptida benim meydanı

Oğlan bindi ata meydanda döner
 Gayet silahşörden çok idi hüner
 Çağırdı Şebir'e gel meydana gir
 Sana göstereyim dindârı dini

Şebir dir ki bunu sağ sağ tutmalı
 Öldürmeli değil ceza itmeli
 Babasının yanına iletmeli
 Gayetde çok olur Yezid'in ihsânı

Öyle didi Şebir yürüdi aradan
Biri beşi değil kamusu birden
Oğlan imdat it ya Şâh-ı Merdân
Sandılar kıyamet kopdı tufanı

Oğlan bir cenk eyledi ki meydanda
Atı ve kendi yüzer oldu ol kanda
Susuzlukdan tâkat kalmadı özinde
Yezidler didi vire vir dini imanı

‘Ali Abbas bir hehlivan var idi
Kapdı kabresin suya yürüdi
Vardı suya kabresin doldırdı
Yezid ordusundan bir kâfir görüp hem anı

Abbas anı görüp dolaşdı pâyı
İki kolun kesdi ol merdân-ı savtı
Gine daş ile tutdı kabreyi
Yerde buldu ordu-yı hümâyûnu

Mü’min kullar çağırşurlar su diyü
Mü’mine farz oldu Muharrem ayı
Şebir lâ’in dir gel tabi ol vireyim suyu
Bellü oldu yahşıla yamanı

İmam emr eylese gelürdi vâhit
Getürdi su kevseri içmedi vâhib
Bize emir buyuyla be hey it
Yarın bellü olur mahşer zamanı

İptida Hûri şehid itdi Mervân’ı
Getürdi mü’minler defin ide anı
Dediler imama durmuyor kanı
Bağlan yağlıgımı ister nişânı

(34b)

Ol imamın kucağında ‘Aliyü’l Askeri
Didi kâfirlere şu masûma bir su vir
Öyle dirken kucağında vurdılar
Arttı ol şehid-i yabanın âhı figânı

Şehid eylediler ‘Ali askerini
‘Arş yüzünde ağladı melekleri
Bise hiç nusret virmedi yarı
İmam gayet efkârlandı ol günü

Ebu'l Kâsım imam Hüseyin kaldı
 Yetmiş üç pehlivan hep şehid oldu
 Kâsım ağlayarak İmam'a geldi
 Ne yaman kasd itdi bize Mervan'ı

Emr eyle ki ben meydana gireyim
 'Ali askeri şehid olunca ben neme durayım
 Uğrına serimi başımı vireyim
 İstemem şimden gerü düni devrânı

İmam söylemedi sükûtda kaldı
 Ebu'l Kâsım ana pek melûl ahladı
 Kalkdı ayak ayak geriye vardı
 Çıkardı kolundan sundı pazvanı

Yeşil hat çekmiş yazılmış yazı
 Aynı İmam Hüseyin'in Kâsım'a sözi
 Karanlık içündür ol emlik kuzı
 'Emminin önünde viresün canı

Kâsım ağlayarak İmam'a geldi
 Çıkardı pazvandı İmam'a viridi
 Biraderi yazmış okudu gördi
 Vasiyetini tutmak erlik nişânı

Biraderimin bana vasiyeti var didi
 Kızın Zeynep Kâsım'a vir didi
 Bu emaneti hoşça gör didi
 Eğer biraderim seversen beni

Ol Kûfe'den kerimesini getürdi
 Nikah idüp Ebu'l Kâsım'a vir didi
 Bir murad almağa zifafa girdi
 Savaş arasında oldu düğünü

Geldi İmam'a çağırır ol Şebir
 Yezid'e tabi ol, ya başını vir
 Tabi olana da lâ'net sana da kâfir
 İşitdi Kâsım titredi canı

Al alı görmedi atan atanı
 Serilice melûl kaldı yatağı
 Cennetde cam ola billûr yatağı
 Orada kavuştura yaradan gani

Kâsım vedalaşdı dışarı çıkdı
 Bir nâra urdı çok kâfir yıkdı

Kâfirler kemend atdı atından bıraktı
Şehid eylediler kibleye boynunu

İmdadına geldi Cafer-i Cinnî
Başında var idi yüz bin cini
Emr eyle bize komayalım canlı
Kâfir şehid itdi çok kahramanı

(35a)

İmam dir ki öyle asker olmaz
Siz anı görürsünüz onlar sizi görmez
Siz ana vurursunuz onlar size urmaz
Hakk yanında makbûl değildir yani

Emr eyledi ki âdem donuna girelim
Karşumda görüerek varalım
Onlar bize biz anlara vuralım
Yolunda düşürelim bir damla kanı

Çekilin meydandan size emir yok
Men destûr virememe emir itmedi Hakk
Nusret virür ise bana asker çok
Neylerim pîri neylerim cini

Geldi meydanda ister adûn-ı bî-din
Pehlivanın var mı gönder Hüseyin
Aradan kaldırayım ‘Ali’nin soyun
Men Allah’dan ister idim bu günü

Bindi zülcenâh ol imam sordu
Darbına dayanmaz öyle baş urdı
Her çalışda yetmiş bin kâfir kırdı
‘Ali Ekber’i ‘Aliyü’ül Askeri nitdiniz kanı

Hakk emri ile geldi Cebrâil
Çek elin Hüseyin mahşere kaldı
Kâfirler yürüş itdi ortaya aldı
Şehid eylediler ol Hüseyin’i

Al kanlar içinde ol nûrın başı
Ehl-i Beyt’i koyun gibi meleşür
Yine Kur’an okur ol kesik başı
Titredi zemini âsûmanı

İmam Zeynel küçük idi ol zaman
 Anı gözden pinhân itdiler heman
 İmam nisli kesilmesün mürüvvet el aman
 Sen sakla sen bekle gani sübhanı

Ehl-i Beyt'i bütün esir itdiler
 Deveye bindürüp Şam'a gitdiler
 Al yeşil giydiler harîr tutdılar
 Ehl-i Beyt'in üstünden donunu soydular

Ol kâfir Yezid'in karşısına getürdiler
 Kimisi ah kimisi vah kıldılar
 Divar dibinde üryân kaldılar
 Kâfir Yezid düşünde gördi ol fahr-i kânı

Uyandı Yezid'in titredi tenleri
 Hep virildi Ehl-i Beyt'in donları
 Medine'ye gönderdiler anları
 Ağlayu ağlayu ol şehid babanı

Devriş İbrahim bu kıssa tamam
 Vir salâvât Muhammed Mustafa'ya vesselâm
 Yol için ne çekmiş on iki imam
 Dergâhından yâdı itmesün seveni

((36b))

**Hezâ Kitâb-ı Pîr Hünkâr Hacı Bektâşî V elî Kaddesallahü Sırrehü'l 'Azîz
Hazretleri'nin Velâyetnâmesidir**

Bismillâhirrahmânirrahim

Şükr-i sipâs lâ-nihâye ve senâ-yı bî-gâye ol vâhid ferd-i yektâ ve ruf-ı azîm bî-hemtâ aferîde-i kâr-ı 'âlemiyân ol padişah olsun ki emre ile mekvenât zuhûr buldı. Ve âsâr-ı hikmet azâbında zü'lukûl acze var ve yine ma'ârif..... ulü'l elbâb dembeste kalur. Azâmetden içün katında cihân bir hayâldir ve'l.....izzetin elfâzile beyâna getürmek muhaldir. Te'âlâ ve ki bedî-i umurun.....kemâliyle derk ide ve yine hakikatini ve 'acâyibin hakikatle nakil kıla. Zihi padişah-ı kadîm-i zü'l-celâl kaddes-i bî-zevâl-i azâmeti deryası bu denlü bî-kenâr bahra gavvâs-ı vakt olup dürr-i ma'ârif çıkarur ve anın ef'âl-i 'acâyibinden ba'zılara dahi tahsin vardır. Yef'al-i fi-mülkin ve yehküm yokdır. Tehi.....dahi salavât-ı zekiyat lâ-ye'dudur. Tahiyat lâ-yehsâ ol efsel-i mahlûkân ve ekmel-i mevcûdân şefi'ül müznibin ve habib-i rabbü'l 'âlemin Ahmed ve Mahmud, Ebu'l Kasım, Muhammed Mustafa Sallallahü Aleyhi Vesellem. Merkâd-ı şerifine ve rûh-ı latîfine işâr olsun ve dahi anın 'âline ve ashâbına ve etbâ'ına ve ahhâbına selâm olsun ki andaki faziletleri cümle meleklerden 'azîm ve merâtibleri sair ümmetlerden erkemdir. "*Vesellemu teslimân kesîrâ*". Amma ba'de bu kitab menâkıb-ı evliyâdır. Hân-ı adfiye fahr-i erbâb-ı bâbullah ol kutbü'l 'ârifin ve ol muhid-i envâr'ül yakîn ve ma'rifet-i kâşif-i kenz-i şerif ve irşâd-ı hâd-i pîr-i tarikat ve ebrâr-ı dide-i rumûz-ı hakikat nesl-i fâtihü'l elbâb

(37a)

küşâde-i selâsil-i hazret yani Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli el-Horasânî kaddesallahü sırrehü'l 'azîz Hazretlerinin vâki' olan haseb-i neseblerinin ve velâyet-i kerâmetlerin ve âlem-i bâtında zâhire gösterdiği remz-i rumûzların tamam yerlü yerince beyâna getürmek murad eyledik. Ta kim bu kez velâyetnâme sigadan zuhûra

gelüp evliyâullah i'tikâdı dürtüst olan muhibb-i sâdıklar bu 'aşk deryasında zuhûra gelen gevherlerin cân ı kulaklarına irüşüp gönülleri sürûr, canları pür-nûr ola. Rûz-ı mahşerde evliyâullah didârı müşâhedesinde vâsıl olup mütekkibler gürûhundan olalar. İ'tikâdı sâfi olan muhibblere teşyin 'Ali..... bu menzil ve bu kıyamet-i hasrdır, inşallahü te'âlâ.

Hacı Bektâş Veli Hazretlerin Haseb-i Neseblerin Beyân İder. (Birinci menâkıb-ı evliyâ)

Amma 'azîzlerimiz aslû'l-usûl nurullahü'l cumhur ve selâletü'l ukûl Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş el-Horasâni kaddesallahü sırrehü'l 'azîz neseb-i şerifleri zikr olunur. Hacı Bektâş Veli Seyid Muhammed oğlıdır ki lakabı İbrahim Sâni'dir ve böyle meşhurdur. Ve İbrahim Sâni Seyid Muhammed Musa Sâni oğludur ve Musa el-Sâni İbrahim el-Kerim el-Mücâb oğlıdır. Ve İbrahim el-Mücâb Sultan-ı Horasan 'Ali Musa el-Rıza'nın ata ana bir küçük karındaşıdır. Musa Kâzım evlâdlarıdır. Abbas ve Kâsım ve Hazma cümle bir anadandır ki analarının ism-i şerifesi Necmetü'l Nisvet'dir ve Necmetü'l Nisvet bilgil kim (İmam Musa Hazretleri'nin) otuz tokuz oğlu var idi. On altısı lakablu, mâ-bâkisi lakapsızdır. Ve Musa Kâzım İmam Cafer-i Sadık oğlıdır ve Muhammed Bakır İmam Zeyne'l Abidin oğlıdır. İmam Zeyne'l Abidin, Hazret-i İmam Hüseyin Veli oğlıdır. Anası sülâle-i Resûl Fatimatü'z Zehra'dır. Babası Esedullahü'l Galib Emirü'l Mü'min Ali İbn-i Ebu Tâlib Keremullah veche. Dedesi Muhammed Mustafa Sallallahi Aleyhü vesellem'dir. Pes imdi her vechile ol mesned-neşin nesl-i seyide'l mürselîn Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş Veli kaddesallahü sırrehü'l 'azîz bilâ-hilâf Seyyid'dir. Sahibü'n-neseb.....ba'de ahabardan rivâyet menkûldür ki Bağdad şehrinde Harun el-Reşid'in hikmetiyle İmam Musa Kâzım Hazretlerini şehid eylediler. Evlâdları Bağdat nevâhisinde etraf-ı âleme tağıtdılar. Hazret-i İmam 'Ali Rıza Kâbe'ye revân oldu ve İbrahim el-Mücâb Horasan'da Nişâbur şehrinde gelüp karar eyledi ve Harun el-Reşid'in oğlu

(37b)

Mâmûn Horasânî var idi. Tus şehrinde taht idünüp halife oldu. Hazret-i ‘Ali Musa el-Rıza Mekke’den Horasan’a davet idüp senden bi’at emânet idelim deyü katına getürdi. Bu bâbda hikâyet çokdır. Âhir ‘Ali Musa el-Rıza’ya zehr virüp şehid eyledi. Meşhedi Nişâbur’da defn itdiler. Rahmetullahi aleyhi andan bir nice müddet mesrûr itdikden sonra Harun el- Reşid dahi kuvvet alup oğlu Mâmûn Horasan’dan kalkdı, Bağdad’a gelüp atası yerine halife oldu. Pes ol demde Horasan halkı İbrahim el-Mücâb Hazretleri’nin on oğlu oldu. Musa Sâni ve İshak ve Davud ve ‘Ali ve Hasan ve Yahya ve Hârûn ve İbrahim..... ve Tayyar ve Cafer. Ve İbrahim el-Mücâb’ın üzerine Türkistan’dan bir bağı geldi. Anı feth idüp geldikden sonra vâde yetüşüp vâsıl-ı Hakk oldu. Türkistan’da Tufan şehrinde defn idüp..... *innallahü ve innâ aleyhi râciun.* Ve Horasan halkı İbrahim el-Mücâb’ın yerine Kebîr oğlu kim Musa Sâni idi, tahta geçürdiler. Horasan şehri adl ü ihsân ile müzeyyen ve müşerref oldu. Ol vilâyetin ulularından Zeynep Hatun bir kız aldı. Nice zaman geçdi kim Sultan Musa Sâni’nin Zeyneb Hatun’dan hiç evlâdı olmadı. Bu halden mübarek hatırı perişân idi. Bir gün Zeyneb Hatun savm ve ibâdetle Hakk Te’âlâ Hazretlerine tazarru’ ve niyâz idüp bidayetde oturmuş idi. Mukâbelesinde bir latîf peyker var idi. Etrafı hoş eşcâr, merg-zâr ve sebze-zâr ile müretteb idi. Nâgâh Zeyneb Hatun saray üzerine gördüm kibir civan yiğit gelüp ol peykere atından indi ve atını bir ağaca bağlayup abdest alup namaza meşgul oldu. Amma yüzine bakmağa gözler kamaşur bir mahbûb-ı nûrânî müzeyyen ve müşkil yiğitdir kim vasfı kâbil değil. Çünkü Zeyneb Hatun ol civanın hüsnine ve hareketine bakıcak gönlünden gam gussa tarh olup sürûr ile pür-nûr oldu. Pes hâdim gelüp yiğide selam virüp eyitdi: “Ne yiğitsin, adınız nedir? Kimin neslisin ve gelişin ne yerdendir?” didi. Ol dahi ‘aleyk aldı, eyitdi: “Seyahat üzre bir kimseyim. Adım ‘Ali Musa er-Rıza’dır. Aslım nebeviü’l Muhammed’dir. Gelişim Medine-i Münevvere’dendir” didi. Çünküm hâdim haber alup Zeyneb Hatun’a i’lâm itdi. Zeynep Hatun Bu haberi işidicek bildi kim el-Resûl’den. Fil-hâl yine hâdimi Musa Sâni’ye gönderdi. “Emmizâdeniz el-Resûl’den irişdi, gelsünler” didi.

(38a)

Vatkâ kim Musa Sâni hâlden haberdâr olup bu safâ ile şâdumân olup sarayına geldi. Zeyneb Hatun düzineden ‘Ali Musa Rıza’yı gösterdi. Musa Sâni sarayından aşağı inüp nazarına geldi. Safâ geldin ya İmam diyüp birbiriyle görüşdiler, tamam sorışup biliştiler. Sultan Musa Sâni, ‘Ali Musa er-Rıza-yı sarayına da’vet eyleyüp envâ’ı dürlü ta’âmlar bişürüp nazarına getürdiler. Sofra çekildi. ‘Ali Musa el-Rıza bin Haimem “nesne ekl itmezem” didi. Musa-yı Sâni mahzûn olup eyitdi: “Ya ibn-i Ümmi bizim hatırımız için lütf eyle, buyurun” didi. Hazret-i İmamü’r-Rıza hatıra mürettâ ta’âmdan birkaç lokma aldı, tenevvül eyledi. Dua ve senâ olundu. Ba’de Zeyneb Hatun bir kâseyle şeker şerbeti ezüp gönderdi. İmam ol şerbeti göricek ah idüp eyitdi: “Ceddimiz İmam Hüseyin Aleyhisselam Kerbelâ’da susuz şehid oldı. Biz nice şeker şerseti içevüz” didi. Ağzına alup girü câmin içine dökdi. Gözlerinden yaş revân oldı. Ağlayup Musa Sâni İmam’ın şerbeti içmedüğün görüp ol dahi içmedi. Câmı önune koyup ağladı. İmam eyitdi: “Ya İbn-i Ümmi siz niçün ağlarsız?” Musa Sâni eyitdi: “Ya İmam işte ömrümüzden bu nice zaman geçdi. Bir ferzend yüzün görmedim. Sizin duanız müstecâpdır. İmâmet postunda otursuz. Bir dua kılın kim Hakk Teâlâ bize bir ferzend müyesser ide,” didi. ‘Ali er-Rıza derhal el kaldurup Hakk dergâhına münâcât idüp el yüze sürüp Musa Sâni’den gitmeğe destûr diledi. Saraydan çıkup atına bindi. Horasan cânibine revân oldı. Andan sonra Sultan Musa Sâni ol şerseti eline alup Zeyneb Hatun katına geldi. Hatun gördi kim şerseti içmemişler. Suâl eyledik de İmam’ın vâki olan rumûzın takrîr eyledi. Zeyneb Hatun ol şerseti eline alup külliye nûş eyledi. Ol gice birbiri ile mülâkân oldılar. İttifak Zeyneb Hatun ol gice hamile oldı. Vaktâ kim müddet-i haml tamam oldı, Zeyneb Hatun bir evlâd vücuda getürdi kim yüzi ayın on dördüne benzer. Musa Sâni görüp gayet şâd u hürrem oldı. Fakir fukarâya çok bahşış eyledi ve halkı ganimet eyledi. Ziyâde bulduklarından ol uluların ba’zısı sevinç, ba’zısı güvenç koyalım didi. Bâri ismi Muhammed kodılar. İmdi bahrü’l ensâb da adı Muhammed’dir. Sureti de ceddi İbrahim el-Mücâb’a benzerdi.

(38b)

Anın içün İbrahim el-Sâni didiler ve bundan sonra Musa Sâni'nin Zeyneb Hatun'dan dört oğlu oldu. Biri Câbir, biri Mahmud ve biri 'Ali ve biri Hasan. Pes imdi ve Mahmud ve 'Ali ve Hasan pes İbrahim el- Sâni bir zaman 'ilm öğrenmek kâbil oldu. Sultan Musa Sâni bir sahib-i kemâl mu'allim getürdi kim Seyyid Muhammed'e 'ilm talim ide. Pes İbrahim el-Sâni bir zaman 'ilm okudu. Ta kim on dört yaşa irdi cemâl-i kemâlinden ve ahlâk-ı hüsnünden lâ-nezîr idi. Sehâvetde, secâatde civan yiğit oldu. Bu esnada Hakk Te'âlâ'dan vade irdi. Sultan Musa Sâni dünyadan âhirete rihlet itdi. Pes âyân-ı devlet ve erkân-ı memleket bir yere cem' olup İbrahim Sâni'yi devletle tahta geçürdiler. Horasan vilayetin yerlü yerince saltanat ve adaletle mâmûr eyledi. Horasan mâmûr olup ittifak bir gün Sultan-ı Horasan İbrahim Sâni şikâr itmek içün seyrâna çıkdı. Dönüp sarayına gelürken yolu bir peykere uğradı. Meğer ol peykere kız, gelin cem' olup ton yıkarlardı. Amma bunların içinde şerif-zât ve hüsn-i cemâlde bî-bedel bir mahbûbe kız var idi. Nâgâh Sultan İbrahim'in gözi bu kıza dûş oldu. Tamam hakkında temâşa eyledi. Bir göntül bir canı ile ana 'âşık oldu. Şöyleki sabrı ve kararı kalmadı. Ta kim saraya erişdi, anası Zeyneb Hatun katına gelicek zârı zârı ağladı. Çünkim Zeyneb Hatun Sultan İbrahim'in bu resme giryân olduğunu göricek özi köynüp eyitdi: "Ey oğul niçün ağlarsın, ba'is nedir?" Sultan İbrahim dahi şikâra gitdüğün ve gelirken ol peykere uğrayup ol kızı görüp 'âşık olduğın bir bir nakl etdi. Heman dem Zeyneb Hatun bir hâdim gönderdi kim ol kızıdan haber getüre. Bildi kim Nişabur şehrinde bir âlim-i kemâl kimse var idi. İsmine Şeyh Ahmet dirlerdi, anın kızı imiş. Pes Zeyneb Hatun haberdâr oldu. Heman dem adam gönderüp Hâtem Hatun'u atasından talep kıldı. Mezkûr Şeyh Ahmet dahi toylar idüp ve şâzılıklar kılup Hâtem Hatun'u ol saat Sultan İbrahim'e virdiler. Hâsıl-ı kelâm bunun üzerine yiğirmi dört sene mürûr eyledi. Sultan İbrahim Hazretleri'nin Hâtem Hatun'dan evlâdı zuhûr itmedi. Bu esnada Zeyneb Hatun

(39a)

dünyadan âhirete rihlet itdi, rahmetullahu 'aleyha. İttifak bir gün Sultan İbrahim uluların ve beglerin katına cem' eyledi, eyitdi: "Bu nice senedir ki evlâdım olmadı.

Tedbir-i tedârik ne idersiz?” Ol cemâ’at eyitdiler: “Bu şehrin içindeki ne kadar ‘âlim ve fazıl ve kâmil ve hazfa ve devriş ve fukara ve miskin var ise bir yire cem’ idelim, bir âli meclis olsun. Pes âlimler ve hafızlar kelâmullah tilâvet itsünler. Dervişler ve fukaralar dua itsünler. Ümiddir ki Hakk Te’âlâ Hazretleri kabul idüp bir evlâd vire” didiler. Cümle bu sözi makbul görüp her tarafa adam gönderüp etrâf-ı eknâfdan ehl-i ilm ve hafız, devriş ve fukara var ise filcümle bir yere cem’ idüp âzim meclis eylediler. Âlimler, hafızlar tilâvet-i Kur’an’a meşgul olup ve dervişler ve fukaralar duacılık itdiler. Bir hafta tamam bu nev’ile Cenâb-ı Hakk’a yüz tutdular. Dahi Sultan İbrahim ol gice Hâtem Hatun’a yakınlık eyledi. hüdâ ol gice hamile oldu. Müddet tamam olıcak evlâd zuhûra getürdi. Bu bâbta söz çok çünküm haml-i müddeti tamam oldu. Hâtem hatun bir gice hâba varmışdı. Rüyâsında gördi kim esenliğiyle evlâd vücuda getürmüş acı ağrı yok. Ve bir dürlü hâl kendüden görünmedi. Sultan İbrahim dahi bîdar idüp gördi kim bir evlâd vücuda gelmiş ve yüzi nûrundan âlem münevver olmuş. Ayın on dördüne benzer begayet şazlıklar idüp mübarek isim kodılar. Hâtem Hatun memesin ağzına viridi, bu kadar cehd eyledi, emziremedi. Daim şahâdet parmağını kaldırıp kelime-i şahâdet getürirdi. Hazret-i Hünkâr’ın ol dilinden gelen kelime-i şahâdet oldu.

Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş Veli Pederi Sultan İbrahim Muallime Viridiğidir

Şöyle ki rivâyet iderler ki ol mahsûn envâ-ı çerâğ-ı rahmet yani Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş Veli ta kim dört yaşına irdi Sultan İbrahim anı muallime virmek murad eyledi. Bir ehl-i ‘ilm arardı kim Bektâş’a ta’lim ide. Eyitdiler: “Sultanım şimdiki halde bir âlim ü kâmil velâyeti ve kerâmeti zâhir olmuş bir er vardır. Hoca Ahmet Yesevi Hazretleri’nin halifelerindendir. Bu şehirde adına Şeyh Lokman dirler.

(39b)

Hacı Bektâş’ı ana virin, ‘ilm öğrenmek meheldir” didiler. Pes Sultan İbrahim Bektâş’ı ilim ta’lim itmeğe Lokman-ı Perende’ye viridi. Şeyh’e besmelenin evvelinden âhirinden Bektâş haber viridi. Hatta bir gün Lokman-ı Perende Bektâş Veli’ye ilm ta’lim için taşradan mektephaneye girdi. Gördi kim iki nurâni kimesne

tamam yüzleri nûrundan mektephane münevver olmuş, birisi Bektâş'ın sağ tarafından ve birisi sol tarafında tuturlar. Ana Kur'an ta'lim iderler. Vakta ki içeri girdüm, bunlar gayip oldular. Be-gayet ta'accüp idüp tahayyür bahrına daldım ki bunlar ne kişilerdir? Bu rumûz ne hikmetdir? diyü dem-beste bu zâmirde iken derhal Bektâş Horasâni mübarek dehânın açup nutka geldi kim "ey hoca ol iki kimseler kimlerdir bilür misin?" Ben eyitdim: " 'Ayân eyle." Bektâş eyitdi: "Ol benim sağ yanımda duran Sultan Seyyidü'l Mustakîn ve Seyyidü'l Mürselîn ceddîm Hazret-i Muhammed Mustafa sallallahü aleyhi vesellem ve sol yanımda oturan kutb-ı velâyet şâki-i kevser Emirü'l Mü'minün 'Aliyü'l Murtaza Aleyhisselâmdır. Gelüp birisi zâhir 'ilmin ve birisi bâtın 'ilmin safa-yı nazar eyleyüp bana Kur'an ta'lim iderler" didi. Şeyh Lokman-ı Perende bu hikmet haberin işidicek gönli sürûr olup pür-nûr ile münevver oldu. Ve ahvâli sultan İbrahim'e beyân-ı i'lâm ol dahi işüdüp bu haberden be-gayet şâd oldu. Hakk Teâlâ dergâhına şükürler eyledi ve dahi Lokman-ı Perende'nin menâkıbında menkûldür ki Hâce Ahmed Yesevi Hazretlerin halifesi idi. Perendelik vasfın ana ol virmiş idi. Velâyet-i kerâmetlerinden birisi budur ki Sultanü'l 'Âlemin kutb-ı varis 'ulûmü'l.....yani Hazret-i İmam Caferü's Sadık Aleyhisselâm Şeyh Lokman Perend'ye hırkaların gönderdi. Bu da ol zaman budala varit ağlarda gezerdi ve anda akla gelincek Sultan Hoca Musa'ya irişdi. Anlar dahi erkân-ı kabul idüp irşâd için Horasan vilayetinde, Nişabur şehrinde karar eyledi. Çünkü Beyazıt Sultan Hazret-i İmam Caferü's Sadık'ın mübarek hırkasın alup revâne oldu. Ta kim Lokman'ı Perende Horasan dağlarında bulup selâlm virdi. Hazret-i İmam Caferü's Sadık Aleyhisselâm mübarek hırkasını size gönderdi diyicek ol da 'aleyk aldı. Anların emri ne ise öyle idin didi. Beyazıt-ı Bestâmi Hazretleri İmam'ın hırkasın cem'an Şeyh Lokman özinde saldı. Derhal İmam'ın hırkasın

(40a)

şevkile kalkup namaza şürû eyledi. Rivâyetdir ki Şeyh Lokman-ı Perende bir rek'at namazı tamam on dört yılda kıldı. Beyazıt-ı Bestâmi on dört yıl ayağ üzerinde durdı ve yine bir rek'at dahi şürû idicek ayrık durmayup İmam Caferü's Sadık'ın huzuruna gelüp hâli il'âm eyledi. Hazret-i İmam eyitdi: "Ol bir rek'at namazı kılınca dahi durmuş olaydın tamam nasibin almışdın, sabr idebilmek gerek" didi.

Pes Hacı Bektâş Veli Hazretleri'nin Lokman-ı Perende Hünkâr İsmin Tesmiye İtdiğidir

Şöyle rivâyet iderler ki Hacı Bektâş Veli kaddesallahü sırrehü'l 'azîz hazretlerine Şeyh Lokman-ı Perende 'ilm öğredirken eyitdi: “Ya Bektâş namaz için taşradan bir ibrik su getir.” Bektâş eyitdi: “Ey hoca bir nazar itsen mektebhane içinde bir su çıka kim taşradan su getürmeğe hâcet kalmaya” didi. Bu sözi Şeyh Lokman-ı Perende işüdüp eyitdi: “Bizim ana gücümüz yetmez” didi. “Eğer elinden gelir ise eyle” didi. Heman Hacı Bektâş Veli el- Horasânî mübarek elin kaldurup ‘arz-ı hâcet idüp Şeyh Lokman âmin didi. El yüze sürüp secdeye vardı. Heman mektephanenin orta yerinde bir mahbûp peyker çıkdı. Kapuya doğru akup revâne oldu. Şeyh Lokman-ı Perende Bektâş’dan bu velâyeti görünce ya Hünkâr didi, andan mübarek ismi Bektâş Hünkâr oldu. Cümle anda hazır olan kimseler bu hâli göricek mütehayyir oldular. Pes Bektâş Hünkâr dahi secdeden başını kaldurup gördü ki ol mektephanenin orta yerinde bir âb u zülâl su çıkmış, kapuya doğru revân olup akar. Ve ol peykerin başında birkaç kök susam bitmiş ve latîf çiçekler açılmış. Bunu göricek tekrar secde-i şükr eyledi. Ve Hazret-i Hünkâr’ın bu velâyetlerini Sultan İbrahim Sâni’ye dahi haber virdiler. Ol dahi tekrar şâd-ı hürrem olup Hakk Te’âlâya hezaran şükr eyledi.

Hacı Bektâş Veli Hazretleri'ne Lokman-ı Perende “Hacı” Dediğidir

Nakl olunur ki bir vakit Şeyh Lokman-ı Perende Kâbetullah’a ‘azm eyledi. Ta kim Beytullah tavaf idüp hac erkânın yerine getüre. Andan ‘Arafat’a çıkup vakfeye turdılar. Şeyh Lokman yanında bu işleri itdi. Bu gün arefe günidir, şimdi evimizde pişi pişürürler. Dahi Perende’nin ‘Arafat Tağı’nda öyle yoldaşlarına dediğün Horasan mülkinde Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş Veli’ye ma’lûm oldu.

(40b)

Meğer kim ol zamanda Şeyh evinde pişi pişirir idi. Ehline dedi “Hacı Bektâş bu aşdan biraz vir, hocama götüreyim.” Hocanın ehli bir tepsi pişi virdi. Hacı Bektâş ol tepsiyi eline alup fi’lhâl Şeyh Perende’nin önine kodı. Şeyh Lokman bu hâli görüp

bildi kim hikmet nedir. Pişi ile iftar idüp tepsiyi pinhân eyledi. Vakta kim Hicâz'dan dönüp Horasan'a yakın geldiler. Cümle Nişabur halkı Şeyh Lokman-ı Perende'ye haccı kutlamaya karşı geldiler. Elini öpüp mübarek bâd didiler. Şeyh eyitdi: "Hacı Bektâş Hünkâr'ı varın anı ziyaret idin" dedikde Horasan müşâyihlerinden Lokman'dan bu hikmeti işidüp "Hacı Bektâş Veli Horasanî kimdir?" didiler. Pes Lokman-ı Perende Hacı Bektâş Veli Hazretleri'ni gösterüp olan vâkayı bir bir takrîr eyledi. Anlar eyitdiler: "Bir hor, bir tıfıdır, ne sebeble hacı oldu" dediler. Şeyh Lokman-ı Perende eyitdi: "Her kâhile Kâbetullah'da namaz kılup her dem benimle bile farzı edâ iderdi ve namazdan fâri' olucak yine gâyib olurdu." Velâyet-i kerâmetin bir bir haber virdi ve ol tepsiyi çıkarup bunlara gösterdi. Cümle tahsîn eylediler ve elin öpüp ayağına düşdiler. Andan sonra mübarek isimleri Hacı Bektâşî Hünkâr oldu. Hacı Bektâşî Veli, Horasanî erenlerine nişan gösterdi. Şöyle ki, rivâyet olunur ki Horasan erenleri ol zaman bir yere cem' olup Şeyh Lokman-ı Perende'ye "hacın mübarek ola" diyü geldiler. Mektephanede peykeri görüp eyitdiler: "Ya Şeyh biz bunda her dâim gelürdük, peyker görmezdik, bu ne hikmetdir?" didiler. Lokman eyitdi: "Bu velâyet peykeridir. Hacı Bektâş Hünkâr izhâr eyledi" didi. "Hacı Bektâş kimdir?" didiler. Şeyh Lokman Hazret-i Hünkâr'ı gösterdi, şoldur didi. Pes anlar ki "Horasan nazarında bu henüz bir tıfıdır. Bu kadar velâyet kandandır?" didiler. Heman küşâde-i bâb-ı hikmet Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli kaddesallahü sırrehü'ül 'azîz mübarek ağzın açup eyitdi: "Ben ol nesl-i sâkî-yi kevser-i şebir rabbü'l 'âlemîn ve ol zübde-i velâyet.....emirü'l mü'minîn 'Ali'nin sırrıyım. Bize velâyet-i kerâmet cânib-i Hakk'dan varisle gelüpdür. Bizim asl-ı neslimiz bunun gibi remz-i rumûzlar görünmek 'aceb değildir. Zira kim nasib-i Allah'dır" didi. Horasan erenleri bu sözi işidüp eyitdiler: "Eğer siz Şâh-ı Merdân 'Ali'nin sırr-ı nişanlarını gösterün ta kim biz dahi görüp tasdik idevüz. Hazret-i 'Ali'nin nişanı bu idi kim mübarek elin

(41a)

ayasında bir mahbûb yeşil nûrânî ben var idi" didiler. Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli dahi mübarek elini açup benini gösterdi. Gördüler kim zikr olan ben Hazret-i Hünkâr'ın elindedir eyidüp: "*El azzü.....anküm ümmü'n- nâz* makbuldur" didiler.

Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli Susam Yapağı Üzerinde Namaz Kıldığıdır

Rivâyet râviden şöyle nakildir ki Horasan erenleri eyitdiler: “Ya Hacı Bektâşî Veli Hünkâr bu menzilde sizin mürşidiniz kimdir? Lütf idüp buyurun tesellâ-yı hâtır olavuz” didiler. Pes ol sahib-i keşf-i molladan yani Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli kaddesallahü sırrehü’l ‘azîz eyitdi: “Her kimin kim susam yapağı üzerinde seccâde salup iki rekât namaz kılsa anı şeyhliğe kabul idüp kendümüzü ana teslim idevüz” didi. Vaktâ ki bu kelâmı işitdiler, ...tebessümle tahayyürde kalup eyitdiler: “Eğer siz buyurduğunuz gibi iderseniz cümlemiz seni pîr idüp fahr-ı libâsını senden kabul edevüz ve tarikat içinde mürşidimiz ol” didiler. Heman ol fahr-i ma’den-i erkân Hacı Bektâşî Veli kaddesallühü sırrehü’l ‘azîz abdest alup seccâdeyi mübarek eline aldı. “Bismillah ve bî-emrullah” diyüp ol susam yapağı üzerine saldı. “Be-kudret-i Allahü’l-hâlik zü’l celâl” diyüp seccâde durdı ve ol zübde-i ervâh-ı rahmete rabbiçün bî-zevâl yani Hazret-i Hünkâr seccâdenin üzerine çıkdı. İki rek’at namaz edâ idüp yine aşağı indi. Hazır olan erenlerin cümlesi bu hâli anda göricek Hazret-i Hünkârın mübarek elin öpüp ayşığına düşdiler. Dahi kisvetlerin indürüp nazarına kodılar. Hazret-i Hünkâr bunlara talâkın idüp erkân-ı tarikatla kisvetlerin tekbirleyüp başlarına giydirdi. Şeyh Lokman-ı Perende dahi kisvetin indürüp Hazret-i Hünkâr nazarında kodı. Ol kutb-ı cihân anın dahi kesvetin mezitleyüp başına giydirdi. Filcümle özr ü niyây eylediler. Hazret-i Hünkâr’dan destûr alup makamlar makamına gitdiler.

Ahmed Yesevî Hazretleri’nin Evsâf-ı Hamîdelerin Beyân İder

Nakildir ki Sultanü’l ‘Ârifin Türkistan..... Ahmed Yesevî rahmatullahu ‘aleyh Muhammed Naki neslindendir. Alevî ve seyyîddir. İmam-ı heştom kıldı. ‘Ali Musa er-Rıza Aleyhisselâm’dan mücâviz olmuştur. Türkistan mülkinde karar itmişler idi. Âsitâne-i şerifleri Yesevî Şehrinde idi. Toksan tokuz bin halifesi var idi. Ol cihetden ser-çeşme-i nûr-ı pîrân-ı Türkistan dirlendi. Dahi ülemâ-yı zamandan idi. ‘İlm-i zâhirde kimesne mukâbele

(41b)

mübâhene idemezlerdi. Cümlesi elzem kılurdu ve ‘ilm-i bâtında dahi gayet de kâmil idi. Hiç kusuru yoğıdı. Ve dahi âbad idi kim bir dem ve bir saat ibâdet-i ta’attan hâli olmaz idi. Ve hem gayet zâhid idi kim dünya cem’ itmekden fârîğ’ idi. Kurban ve çerağ-ı sadakatü’l müslimîn her ne gelürse fukara matbahında pişürürlerdi. Anı da sadaka iderdi ve kendüler kaşuk ve keşkül yenürlerdi. Ve bir öküzü var idi. Hegbe birle arkasına yükledüp pazara gönderirdi. Kıymeti ne ise halk içinde ma’lûm ve mu’ayyen idi olup pahası ni ise hegbenin içine korlar idi. Her kim ki alup kıymetini virmese ol öküz anın ardından ayrılmaz idi. Bilürlerdi ki aldığı şeyin pahası virmemiştir. Alup ol heğbeye bir uğurlardı. Ba’de dönüp Hoca Ahmed Yesevî’nin nazarına gelürdi. Ol maniye alup diledüğü ve ta’âma verirdi. Hoca Hazretleri andan ekl iderdi ve iftar iderdi ve dahi velâyet-i kerâmeti bî-misl idi. Münâkabat seneleri zikre gelse hergiz kemâliyle zikr itme ve dil birle takrîr ve kalem ile tahrîr olmak mümkün değildir. Amma bir mislini dahi cümleden biri budur ki bir gün Hoca Ahmed ü Yesevî’ye bir nice kimseler bir iftar itmek dilediler. Nısfü’l-leyl olıcak şehir kenarında bir öküzü boğazladılar. Derisin ve başın ayağın anda döğüp anın Hoca’nın matbahına getirüp astılar. ‘Ale’s-sabah durup aramağa başladılar. Ol boğazladıkları yine gelüp uşda öküzimizin nişanı deyüp Yesevî şehrini cümle aradılar. İttifak Ahmed ü Yesevî’nin âsitânına geldiler, destûr didiler. Hoca bunlara destûr virdi. İçerü girüp âsitâneyi aradılar. Dahi matbaha girdiler vaktâ kim anı gördiler. Fi’lhâl Hoca Ahmed Yesevî Hazret-i Hakk’dan dileyüp anları taleb suretine mübeddel eyledi. Urarak gelüp anı külliye yediler ve birbirin paralayup helâk oldılar. Şehrin halkı bu hâle vâkıf ve muttalî’ olup bildiler kim kendü ‘amellerine giriftâr oldılar. Tahkik bu işi kendiler itmişlerdir ki Hoca Ahmed Yesevî Hazret’in velâyeti ile ve bu belâyâ uğradıklarını bilüp itikâd-ı muhkem eylediler. İmdi Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri’nin velâyeti ve kerâmeti zikr olunsa söz salup mutaval olur, maksudımız kalur. Bu bâbda beyân itmek lazımdır ki ümmî kişiler anlaya. Münâkabat senelerin biri dahi bu kim ol zaman Horasan erenleri muhabbeten içtibâ’ idüp Hoca Ahmet Yesevî’yi ol meclise davet itmek murad eylediler. Velâyet erenleri yedi kimse gönderdiler kim Türkistan mülkünden Hoca Ahmed Yesevî Hazretlerin davet ideler. Anlar dahi Horasan erenlerin dualarıyla

turma donına girüp azm-i Türkistan itdiler. Bu cânibden Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'ne bu hâl ma'lûm olup halifelerine eyitdi: "Horasan erenleri cümle tedârikin görüp bu cânibe yedi kimse gönderdiler. Diler kim bizi ol meclise davet ideler.

(42a)

İmdi turna tonına girüp geliyorlar. Tiz tedârik görün, anlar bize gelmeden biz anlara varup yetişelim" didi. Derhâl bunlar dahi turna tonına girüp Türkistan Horasan ile Semerkant'a Serhad'in arasında bir su akardı. Ma'rûf ve meşhûrdur ki Deryâ-yı Ümrâ dirler gayet ulu sudur. İttifâk anın üzerinde evvel gelen erenlerle karşılaştılar. Velâyet erenleri dahi turna tonına girüp birbirin bilüp gelip Hazret-i Sultan Ahmed Yesevî'nin ayağına baş kodılar. Miskinlik idüp eyitdiler: "Erenlere ma'lûm değil, size erenleri davet itmeğe gelürüz, yolumuz yakın oldu lütf idüp buyrın" didiler. Pes bu mu'amelede birbirleriyle görüşmekde iken nâgâh Sultan-ı Ahmed Yesevî aşağı deryaya nazar saldı. Gördi ki bir bezirgân Semerkant tarafından bunca kumaş ve meta'ıla gelüp Ümrâ deryasına girüp ta kim Horasan cânibine geçecek vakta ki nısfa gelince ol su bunları alup gitdi. Gark mahalline vardılar. Bezirgân dahi merkebinden cüdâ düşüp eyitdi: "Ey iklim erenleri ve ey mülk evliyâları, bizi bu halâs idin malımın nısfı sizin nezir olsun" didi. Fi'lhâl Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri hevâ yüzünde velâyet elin uzadıp ol bezirgânın cümle esbâbın Horasan cânibine çıkardılar. Ol erenler ile ma'an yer yüzüne inüp âdem tonına girdiler. Çün bezirgân göricek erenleri heman yüzi üzre düşüp Sultan Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'nin nazarına gelüp ayağına düşdi ve cümle malın iki bölüp nısfını erenlerin nazarına kodı. Hayır dua himmetin alup revâne oldu. Andan Hoca Ahmed Hazretleri ol malı alup Horasan'a geldiler ve Horasan erenleri dahi karşı çıkup 'izzet ü ikrâm ile istikbâl itdiler. Andan Hoca Ahmed Yesevî buyurdu, ol malı meclis(e) harc itdiler. Ta kim meclis müheyyâ ve ihyâ oldu. Bade vedâ idüp Türkistan diyarına âsitâne-i şerife gelüp karar itdiler. Ahmed Hazretleri'nin bu nev'ile velâyet ve kerâmetleri çokdur. İsteyen menâkıb-ı şerifelerini bulup nazar ideler.

(Kutbeddin Haydar'ın Esir Düşmesi)

Kutbeddin Haydar Bedehşân'da esir olduğu ey sühenzât-ı sühen-i gevher-hüner bu
velâyetnâme diyeyim muteber can kulağın bana tut kim.....nâm şerh eyleyem.
Ey muhibb olan kılan ere soy dinle nitti Hoca Ahmed Yesevî Sultan Hazretleri

(42b)

Ol Horasan mülkine vali idi
Yesevî şehrinde dahi âli idi

Toksan tokuz bin halife katına
Cem' olup pür-müştâk idi sohbetine

Serv-i ser-çeşmesi ydi cümlelerin
Rehberi ve seyyidi mü'minlerin

Cümle mü'minler ana uyar idi.
Anda yüz bin erce kuvvet var idi

Hem Bedehşân mülki kâfir idi kamu
On gün akın eyler idi amu

Ol Horasan iline kılup akın
Câbir ile alurdu mü'minler hakkın

Bir gün Ahmed Yesevî'ye geldi halk
Cem' oluban dilek diler kim yatma kalk

Bu Bedehşân mülkine kâfir kamu
Leşker-i küffârdır kamu

Kalmadı dirliğimiz urdu ilimiz
Zevk gitdi şaşdı cümle bilimiz

Kâfire virme aman eyle gaza
Kim gaza itmekdir emr-i Hüdâ

Gel çeriyle oğlını baş eylegil

Çünkü mü'minler şikâyet itdiler
Kâfirin zulmünü hikâyet itdiler

Kutb-ı Haydar nâm bir oğlu var idi
Nefsi oğlıdır bahadır er idi

On iki yaşında idi ol civân
Lîk kutlu idi ol pehlivân

Hoca Ahmed kuşadır ana kılıç
Didi var küffâra karşı korkma hiç

..... giyüp velâyet tacını
Kâfirin al canını ya bacını

Virdi hem dahi ana tabl u ‘alem
Tabl u kusî nekkâre dahi.....

Altı bin er cem’ oldı katında
Bindi Haydar sıçrayuban atına

Leşkere baş oldı çünkü ol
Gire nâyı çaldıra urdı nefir

Çün Horasan’dan çıkuban gitdiler
Ol Bedehşân mülkine ‘azm itdiler

Kâfire câsus idüp virdi haber
Altı bin er geldi uş kılın hazır

Kutb-ı Haydar.....
Gâfil olman kim size kılur akın

Çün Bedehşân şahı oldı âgâh
Cem’ idüp küffârı virdi siyah

Kûsi-i harbi çaldırup cenk itdiler
Tığ kesüp oklar batup atışdılar

Kutb-ı Haydar eyledi ceng-i girân
Kesdi başlar dökdi kanlar aldı cân

Murtaza-veş saldığınca hatt-ı tığı
Kan baharı bağlar idi gökde.....

Öyle becid itdiler ceng ü girân
Yeri leşker başı tutdı göği kan

Ürkütdiler kâfiri gerçi karar
Kırduğınca kâfir oldı bî-şümâr

Ol kadar kan döktiler yerde siyâh
Mâhi gibi kanda yüzdi gökde mâh

Kutb-ı Haydar tıg çeküp itdi ceng
Kan oldu yeryüzi hep lâle-renk

Lîk yârı kılmadı devlet ana
Hakk Te'âlâ virmedi nusret ana

Altı bin gâzi yiğitler virdi cân
Kırdı kâfir virmedi bir dem aman

Çünküm mü'min leşgeri tağıtdılar
Haydar'ı kemend atup tutdılar

Gördi kim Haydar o dem emr-i Hüdâ
Razı oldu virdi kazaya rızâ

(43a)

Ana kim muhkem bend urdılar
Anın önünce piyâde sürdiler

Ol şehidlerin başını kesdiler
Hem Bedehşân Kal'asına asdılar

Ol Haydar'ı alup getirüp gitdiler
Bir mağara içinde haps itdiler

Gice sovk kâr iderdi ki katı
Gündüzün şems ateşin heybeti

Haydar'ın canına kâr itmişdi
Başı kel olup saçı bitmişdi

Yedi yıl hapisde kaldı heman
Ağlar idi rûz u şeb anda müdâm

Haps idicek Haydar'ı hem ol zaman
Çekdi asker-i mü'mün ol heman

İtdi Türkistan ilin cümle harâb
Er bulunmaz kim vire ana cevâb

Haydar'ın tutulduğun işitdi şeyh
.....kıldı âh u figân itdi şeyh

Rabbine ta'at kılup ihlasıla
Çekdi izmet-i mihnetle yasıla

Hasret odına yakup can u ciğer
Yedi yıl olunca göz yaşı döker

Ol yedi yıl içinde
Hakk'ı koyup itmedi oğluna soy

Sana evlâdın adûdır didi Hakk
Pes muhabbet itmez ana ehl-i Hakk

Dahi olur mı bu şeyh Hazret-i Pîr
Bir olur mı nev-civânla ya pîr

Ol cihetden Horasan mülki tamam
Baş elsiz ayağa döndi hâs-ı 'âm

Ehl-i İslâm askeri cem' oldılar
Hoca Ahmed Yesevî'ye geldiler

Didiler ey bizim sultanımız
Kâfir aldı hânümânı vü cânımız

Gayet oldu şimdi pek.....bize
Kaşınacak tırnak kalmadı bize

Geldi çeri çek cem' oluban biz varalım
Cümlemiz kırılalım ya kıralım

Bağımız seyidisin senden meded kıl dua
Kim bârî kıla ol Hüdâ

Türkistan cihetine olsun.....
Kim muhibindir giyerler kisvetin

Kendi lütfundan bize bir çâre kıl
Dimeziz kim mü'min bî-çâre kıl

Böyle diyüp ağladılar ey hümâm
Dökdiler gözyaşların hâs u 'âm

Hoca Ahmed Yesevî

Sultan-ı Horasan Hünkâr Hacı Bektâşî Veli Hazretleriyle Mülâkatıdır

Dinle imdi ey azîz-i pür-hüner
Tut kulağın bana olma bî-haber

Çün Horasan halkı şeyhe geldiler
Talebin idüp cümle feryâd kıldılar

Ayağına yüz sürüp ağlaştılar
Kâfir adına yürek tağlaştılar

Ol Müslümanlar şikâyet itdiler
Dâd u feryâd isteyüben gitdiler

Çünki halkın sözini şeyh dinledi
Gayretinden âh idüp ağladı

Bu yanadan kâfir içinde ol bahis
Bir yana halk kendüye itdi ye'is

Bir yanadan arttı kâfir leşkeri
Cümleye garat eyledi mü'minleri

(43b) Bir yana kendü özi oldı dahi pîr

Ata binüp idebilmez dâdgir

Bir dahi yok oğlu ki cenge vara
Kılıç urup kâfirin başın kıra

Kimse yok kim leşkerine kıla baş
Hakk'a nâliş eyleyüben açtı baş

Didi kim ey cümlelerin sırrın bilen
Ey kamu dertlere derman kılan

Evvel Âdemâhir Ahmed hizmeti
Cümle mürsel enbiyânın hikmeti

Murtaza'nın hakkı oldur lâ-fetâ
Hem didi hakkında sübhân hil'ati

Handânın hürmetiçün
Kâfire itdirme gel mülke tebâh

Kutb-ı âlem hürmeti çün ya Ahmed
Bir kulun göndermeğile.....

Sıdkile her kim ider Hakk’a niyâz
Hâceti makbul ider ol penâz

Çünkü şeyh oldum münacât eyledi
Rabbine ‘arz-ı hâcet eyledi

Cenâb-ı Hakk ana ikrâm eyledi
Hacı Bektâşî Veli’ye söyledi

Hazret-i Hünkâr’a ma’lûm oldu pes
‘Azm-i Türkistan kıldı ol nefes

İrdi Ahmed Yesevî’ye ol hümâm

Kapuda oldum turâb bir nice
İtdi dervîşâne ‘izzet hoca

Göricek bunı şeyh Ahmed Yesevî
Hacı Bektâşî kılur gayet sevi

Mülkin issi geldi diyü görüşdi
Fark idüp hâcetini soruşdu

Yanına alup ma’en oturdılar
Emr olundu ta’âm getürdiler

Bir nice dervîş ile hân yediler
Eyleyüben tekbir şükürin didiler

Çünkü ol sofrayı kaldırdılar

Hoca Ahmed’ kaldırup başı heman

Didi ya Hacı Bektâş Hünkâr
Mülke veli kıldı seni gerdkâr

Ol Bedehşân illerini açasın
Kâfirin kanını hâke saçasın

Bir nefsi oğlum var idi şîr-ner
Adı Kutb-ı Haydarî şanı hem er

Altı bin yoldaş ile hayli hışm
Koşdurup kılıç virip tuğ u ‘alem

Ol Bedehşân kâfirine var çün
Cenk idüp kılıç urup kıla zebûn

Sonra kâfir anlara galib olur
Kırılır yoldaşlar 'âciz olur

Tutdılar çün Kudbeddin Haydar'ı
Yedi yıldır haps iderler ol eri

Hakk katında hazretindir çünki hası
Lutf idüp var oğlını eyle halâs

Var Bedehşân iline eyle akın
Al Horasan halkın andan hayfin

Tut düşir özin hem aç gözin
Hakk'a tapşır gerçek erin sözün

Didi lokma yiyem su içmeyem
Ol Bedehşân mülkine ya geçmeyem

Bentden azâd itmeyince Haydar'ı
Oricımı açmayım el yol eri

Hakk bana yâri kılırsa bir zaman
Ol Bedehşân mülkine varam heman

Kâfiri müslüman eyleyem
Ol kâfiri ehl-i iman eyleyem

Böyle diyüp döndi yerinden heman
Aldı icâzet öpdü pîrin elin revân

(44a)

Kapudan taşra çıkup ol civân
Gözlerinden oldu cümleinin nihân

Silkinip hem girdi şahin donına
Per açup gitdi Bedehşân iline

Tekke halkı gözedüp göremediler
Kande gitdüğün iremediler

Didiler ideriz hizmetini
Bunca vakitdir görmedik bu himmetini

Elli altmış yıldır her birimiz
Hizmet ideriz civân u pîrimiz

Birimize itmedi hiç itibâr
Geldi bir 'ayân abdâl-ı hâr-zâr

Mülk-i issi diyü gûş görürdi anı
Dahi ısmarlardı ana oğlını

Bu ne Hoca Ahmed Yesevî
Şimdi gelen..... ider sevi

Hizmeti terk idelim gelmez kerem
Hacı Bektâşî eyitdi ana baş kadem

Böyle diyüp incünüp devrişleri
Hizmet itmez kaldı tekye işleri

Yohsa müşkildir ey.....
Kanda itmez kimseye hayf ol nevâ

Cümle devrişler olup anda melûl
Şeyhe bakmaz oldılar olup fuzûl

Şeyh Hoca Ahmed gördükde pes
Sakin olup bir kimse itmedi ses

Gönli içre didi amma ol heman

Değmeniz görüben ve bilmez eri
Er gerek böyle eri ola eri

Zâhirin ko âdemin.....
Marifetdir kalb-i mü'minden çerâğ

Yine biz söz evveline gelelim
Hacı Bektâşî erliğin söyleyelim

Ol zaman kim girdi şahin donına
Fi'lhâl irdi Bedehşân iline

Çünkü kâfir elin Bektâşî gördi

Kalkuban pervâze cümle gözedür

Bildi Kutbetdin Haydar kandedir
Bir mağra içinde haps efkendedir

Hazret-i Hünkâr çağırır dostına
Süzilüp indi mağra üstine

Ol mağranın delüğünden geçer
Kutbeddin Haydar'a değin uçar

Hacı Bektâş irdi Haydar katına
Nazar idüp baktı anın zâtına

Gördi kim gün issinden Haydar'ın
Gice ıssı yel soğuşundan anın

Başı kel olmuş hem akar kanı
Karib olmuş çıkmğa anın canı

Silkinüp çün girdi âdem şekline
Haydar'ın vardığı başından yana

Ağzı barından başına sürer hem
Keli gitdi saçı bitdi oldu em

Cümle bitdi açdı olalım heman
Karşu varup Haydar'a virdi selâm

Hasta hâl olmuş yaturdı ol zaman
Gözin açdı gördi kim bir pehlivan

Elden ayakdan götürmüş bendini
Başın hem keli gitmiş sağ teni

Bildi ol dem kim bu er durur
Hem velâyet ehli bir server durur

Turdı yerinden hemândem yukaru

'İzzet idüp karşu vardı ol er

(44b)

Virdi kırk hurma gayetden ol veli
Yedi Haydar karnı doydu terledi

Çok selâmın aluban yedi ta'âm
Lâzım oldu kim ide birkaç kelâm

Didi İlyas mıdır özin ya Hızır
Katıma gelüp bu dem oldın hazır

Bunda kâfir korkısından her zaman
Kuş uçup kulan yürümez ey civân

Söyleyince geldin aldın bendimi
Yani kimsin sanma ya Allah andımı

Çün adım bilmek diler ol nâmdâr
Didi adım Hacı Bektâş Hünkâr

Hoca Ahmed Yesevî ben senin
Gönderüpdür beni sana inâyetin

Hakk inâyet itdi bunda geldim uş
Hem velâyet birle bendin açdım uş

İmdi bu haps içinde oldun halâs
.....ayağında..... itme yas

Didi ya Hünkâr yokdur tâkatım
Piyâde gidemezem yokdur atım

Bir yürük ata binüp kaçsam gerek
Kuş olup gökyüzine uçsam gerek

.....kâfir leşker.....
.....

Böyle diyüp eyledi efgân u zâr
Dinle neyler Hacı Bektâşî Hünkâr

Bismillâh didi kim ol veli
Kucağına aldı ol dem Haydar'ı

Kıbleye karşı mübarek yüzini
Döndi didi Haydar'a yum gözünü

Kutb-ı Haydar yumup açınca gözün
Tekyenin içinde buldı kendüzin

Hoca Ahmed Yesevî erenleri
Gördiler çün Kutbeddin Haydar'ı

Şeyh ol dem oğlının öpdî gözünü
Görüşüp hâlini.....sürer yüzünü

Öpdî Haydar dahi babası elini
Sürdi ayağına başıla yüzünü

Eşkin öpüp turunca ayağa
Özrini yalvarup ister Hoca'ya

Didi baba itmişem becidd günâh
İsyânım çokdur bilürem sâl-i mâh

Gerçe itdik biz anın tedbirini
Ki basir amma ki Hakk takdirini

Yedi yıldır çekmişem bend ü girân
Başımız hem kel olup akardı kan

Geldi bir Hızır yüzli nev'izât

Ağzı barnın başıma sürdi heman
Bendimi alup bana itdi hemin

Ol zamanda cismim buldı

Yolda kâfirden nice geçdin didim
Sen meğer kuş olup uçdun didim

Didi şeyhim Hoca Ahmed Yesevî
Hacı Bektâşî adım didi sevi

Ol erin himmeti birle bir toğan
Olup uçdum halk gözinden nihân

Çünkü irdim Hazretin katına
Girdim andan bir âdem suretine

Almışım zincirini ağır katı
Elüm urdum tenin buldı sıhhati

Didi yum gözin anda varasın
Gözin açup baban yüzün göresin

Turdu beni kucağına aldı er
Didi Haydar yum gözin itme nazar

Ol nutkı ile yumdum gözimi
Açınca göz tekyede buldum özimi

Çok şükürler ol Hüdâ'ya bî-şümâr
Kurtarupdur Hacı Bektâş Hünkâr

(45a)

Tahkik oldur kutb-ı ‘âlem-i evliyâ
Ta olunca iderim haberi de duâ

Böyle Kutbeddin Haydar bi’ttamam

Münkiri dervişleri ikrâr ider
Hacı Bektâş medhini tekrar ider

Bildiler kim evliyâdır ol hümâm
Sultan İbrahim oğlu nesl-i imâm

Hep muhibb oldılar abdâl ne ki var
Bildiler oldur Hacı Beiktâşî Hünkâr

Kutbeddin Haydar ki pes gördiler
Hünkâr’ın müjdine salavât virdiler

Bu velâyetname kim oldı beyân

Hacı Bektâşî Veli Hünkâr Ol Mağarada Kırk Gün Çile Çıkardığıdır

Bu velâyetnamedir ta’bîr iden
Şâh-ı Merdân hâlini takrîr iden

Bir gazâvetnâme itdi bize şerh
Şek getürme cümlesidir bil esah

Ol zaman ki Hacı Bektâş Hünkâr’ı
Gönderince Haydar’ı gonca-i bârı

Ol mağara içre kendü özi durur
Ta’at idüp secdeye yüzün urur

Gice gündüz yemeyüp kırk gün ta’âm
Çile çıkardı tutup savm sıyam

Sahih rivâyet budur amma beli
Başlayınca gazâ namaza ol veli

El götürüp rabbine kıldı dua
Didi Yarâb hazretindir Hakk Hüdâ

Ol Muhammedü'l Mustafa hakkıçün
Şâh 'Aliyü'l Murtazâ-yı Kerrâr için

Hâcetim budur ki senden Ya Allah
Kâfirin rûşen günün eyle siyâh

Çünki küffâr mü'mine itdi sözün
Görmesün kırk güne dek güneş yüzün

Bunların üstüne düşür zulmeti
Dün ü günü seçmesinler sa'ati

Tâkati tak olsun işi işlemesin

Kimse görür işler..... işi
Umarım mü'min ola erkek ve dişi

Hacı Bektâş eyitdi çün böyle dua
Gönli makbul.....ide ol Hüdâ

Tutdı kâfir illerin zulûmât
Virmedi güneş ana nûr-ı necât

Gice ile gündüzi

Çünki kâfir görmedi güneş yüzün
'Âciz oldı cümlesi azın azın

Ol Bedehşân kâfiri 'âciz kaldı

Hallerin varup teküre arz kılur

'Âciz olup begleriyle tekür
Danuşup kaldılar anlar bî-fikir

Davet itdi ne ki var ruhbanları
Hışm idüp azarladı hep anları

Didi dinin ulusu siz bu zaman
Hem vazifem bir kamu pîr ü civân

Duâ idersiniz dininize kamu
Duâyâ ma'nâ gerekdir v'ay amû

Gün görünmez idevüz Türkistan'a akın
Kırk gün oldı ağlaşırsız yakın

Dinimizin ulusıyız.....‘ummân
Çâre kılın gün yüzün göster ‘ayân

Ya bana siz gösterin güneş yüzün
Ya çıkarırım cümlemenizin hep gözin

Böyle diyüp hışm idince ol tekür
Gün yüzünü gösterin oldur fikir

Gördiler ruhbân ve papazlar heman
Cumlesin kırar tekür virmez aman

Üç bin olsa anda rahip var idi
Lîk biri mü’min-i muhtar idi

(45b)

Suretâ gerçi râhib idi ol
Gizli din tutar pâk-i cân idi ol

Hem ulusıydı kamu ruhbanların

Ol tekürün katına geldi yakın
Dir aman vir söyleyem sözün Hakk’ın

Ol zaman kim Kutbeddin Haydar’ı
Tutup haps eyledin ol serveri

Kaldı haps içre yedi yıl ol civân
Geldi gökden berü olup doğan

Kurtarır ol Kutbeddin Haydar’ı
Sağ selâmet eyleyüben ol eri

Yum gözin deyü yumar girü açar
Çün Bedehşân’dan Horasan’a geçer

Gözin açup durur yana bakup durur
Tekyede babası önünde durur

Babasıyla görüşüp kucaştılar
Birbiriyle hâl hatır sorışdılar

Gitdi Haydar kaldı mağara içre veli
Hakk’a ta’at kıldı evvel diyüp beli

El götürüp rabbine kıldı duâ
Didi eyle kâfirin günin kara

Hakk kabul eyleyüp anın sözün
Bir karanlık tutdı dünyanın yüzün

Doğru söz budur ki sana söyledim
Nazarında cümlesin şerh eyledim

Çünkü bu sözi işitdi tekür
Didi varın anı tutup getirin

Sâfirin ol sihrini bozavuz
Kendünüzden ya ümidi kesünüz

Sihrini bâtlı idin doğdırın güneşi
Gide bu zulmet görevüz gözi kaşı

Yahûd şimdi cümlelerinizi kırarım
.....halk üzerinden ayırırım

Böyle diyüp hışm idince tekür
Cümle ruhbânlar tavk idüp itdi fikr

Cümle begler bir yere cem' oldılar
Yüz urup çün ol teküre geldiler

Didiler kim pehlivanın tığ-ı ferzen
Cümlemiz kal'aya küşâd.....

Ol mağara önine tur varalım
Ol papazın didüğü kimdir görelim

Bir kişi nedir ki..... ola
Bunca halk içinde mâhir ola

Bunların sözün işidüp ol tekür
Didi şimdi eyitdiğiniz yahşi fikir

Elli bin kâfir götürüp katına
Tac takınup bindi tekür atına

Üç bin sipâhi ileri sürdiler
Ol mağara kapusına irdiler

Kâfirler alay bağlayup uş geldiler
Hacı Bektâş Hakk.....kırdılar

Kâfirlerin ünin işitdi ol er
Kurb-ı Hakk'a yüz tutup hâcet diler

Didi ol perver- diğâr.....
Sakla kâfirden beni virme halel

Ol Muhammed hürmetiçün Ya Allah
Cümle halka hazretin olur penâh

Bu gelen kâfirleri sen çâker it
Bekçi hem bir yedi başlu ejder it

Böyle didi Hacı Bektâş Hünkâr
Hacetin kıldı kabul perver-diğâr

Hakk'a nâliş kılup iden itikâd
Bulısar Hakk'dan ne ise ol murad

Yedi başlı ejdere fermân olur
Ol mağara katına ol dem gelür

(46a) Kuşadup gârı yaturaban bütün

Ağzından odlar saçar misli tütün

Geldi kâfir gördiler anı kamu
Yedi başlu ejderi ağzı tamu

Havf idüp ol ejderhadan kaçdılar
Haçların ele alup and içdiler

Ya ana iman getür ya zerk-i bacı
Yahud çâker oluban virgil haracı

Yohsa buna karşı durmaz kâfirân
Ne hod böyle sihr idiser sâhirân

Katı gürbüz erdir işbu er kişi
Ana indirmek gerekdir biz başı

Cümlesi acze varınca ol zaman
Bedehşân kâfiri idince fegân

Kakıdı ruhbânları gayet tekür
Didi ey densiz olasız gözi kör

Şimdi varup siz anı tutun bu dem
Yohsa şimdi cümlemenizi helâl idem

Çün tekür ruhbanlara itdi akab
Çağırışup ağlaşdılar cümlesi hep

Didiler kim ey tekür al cânımız
‘Âciziz bu işde sen dök kanımız

Cümle erler indürüp ana başı
Katı gürbüz erdir bil bu kişi

Bulamazız biz ana hergiz zafer
Kutb-ı ‘âlemdir ana kim kâr ider

Böyle diyüp cümle nâliş itdiler
Gözlerinden kanlı yaşlar dökdiler

Göricek ruhbanların aczin tekür
Dir ulunuz yüzine varup tükür

Bunca vakitdir din ulusu oldınız
Gerçek erdür diyü dua itdiniz

İmdi kâfir din imiş bâtil kamu
Kâfirin yerü imiş anda tamu

Din Muhammed dini imiş bildim yakın
İtmiyem mü’minlere artık akın

Çünkü kâfir bulamaz Türk’e zafer
Gerçek erdir ma’lûm oldu ol er

Geliniz isteyelüm andan aman
Sıdkıla getürevüz ana iman

Ta kim üstümüzden ref’ ide bu zulmeti

Bildik erdür Hacı Bektâş Hünkâr
Gösterir bize gerçi lafzından ne ki var

Er yavuzluk idene ihsân ider
İyiliği iyiliğe hod hayrân ider

Er gerek yavuzluğa eylik kıla
Erlige göre işi lâıyk kıla

Böyle diyüp çün tekür attan iner
Oldı beyân ne ki var cümle er

Ejderhadan bir mil ırak turdılar
Yüzlerin cümle yire sürdiler

İtdiler zârı zârıyla feryâd u figân
Nâliş idüp didi anlar el amân

Didiler ey Hacı Bektâş kıl kerem
'Afv idersen suçımız cümle hem

Sana iman getürelim biz heman
Cümle mü'min olalar pîr ü civân

Lütf-ı ihsân idüp böyle himmeti
Üstümüzden götür işbu zulmeti

Küfr ü şirke aradan götürelüm
Sana sıdkıla iman getürelüm

Böyle diyüp cümle kâfirler tamam
Nâliş idüp ağladılar hâs ı âm

Çünkü gördi Hacı Bekâş Hünkâr
Geldicümle kendüden aman umar

Latif yüzün gösterüp anlara er
Didi malûm işiniz ser-be-ser

(46b)

Dininiz ulusın ihtiyâr idin
Ana her ne dersen ol yola gidin

Böyle diyüp Hacı Bektâş Hünkâr
Din tutan ruhbân kıldı ihtiyâr

Aldı icâzet geldi gârın üstüne
Virdi evvel selâmı dostuna

Didi Allah bir Muhammed Hakk Resûl
Elli yıldır dininiz itdim kabul

Gice sükût içre ta'at iderim
Putları gündüz ziyaret iderim

Bu muhaliflerin şerrinden heman
Dinimi gizli tutarım her zaman

Himmet it kim bunlar iman getüre
Küfr ü şirki ara yerden götüre

Kutb-ı 'âlem Hazretin kıl himmeti
Üstlerinden gel götür bu zulmeti

Hacı Bektâşî işüdüp ruhbân sözü
Bildi kim tahkik mü'mindir özi

Didi varup ol teküre söylegil
Cümlesin imana terkin eylegil

Yohsa iderim bulara bir duâ
Yürür üstlerine yatan ejderha

Komaz iderim cümlesin bir dem yudar
Bu Bedehşân mülkini virân ider

Çünkü ruhbân erden aldı sahih cevap
Geldi söyledi teküra şer u sevab

Hacı Bektâşî varup takrir ider
Hayr şer her ne dürlü ta'bir ider

Cem' olup bir yere begler didiler
Sözünü tutmazsanız anın eğer

Üstümüze salup iş bu ejderi
Yuda halkı koymaya hiçbir deri

Çaresi budur fermân olavuz
Küfri koyup hep Müslüman olavuz

Küfri şirki aradan götürdiler
Ere karşı hep iman getürdiler

Didi bunlar birdir Allah Hüdâ
Hem Resûldur Muhammed Mustafa

Şeyhimiz Hacı Bektâş Hünkâr
Hükmine oldık mutı' her ne ki var

Böyle diyüp çün Müslüman oldılar
..... karşı cümle tapu kıldılar

Hacı Bektâş'ı görîben şâd olur
El götürüp Hazret duâ kılur

Hakk duâsın kılur..... müstecâb

Bu velâyet göricek ol tekür
Mu'tekîd oldı tamamet bî-kusur

Evvelki müslüman oldılar
Kim velâyet görîp eri buldular

Şöyle ki cahildir yine kâfir olur

Didiler sâhirdür bu Türk'in eri
Sihriyle gösterdi bize ejderi

Böyle diyüp nice kâfir oldılar

Kakuyup men'idemedi cümlesi

Hacı Bektâş gönderdi mal
Didi al git cümlesi olsun helâl

Yine halkın çoğu münkir oldılar
Terk idüp dinini kâfir oldılar

Hacı Bektâş itmedi malı kabul
Durdı mağrada ve gönderdi Resûl

Elçi birle gönderüp ana haber

Dedi kim yağmaya ekin bitmeye
Kıtlık olup dâne bitmeye

Böyle diyüp kaldı gârda evliyâ
Evliyâ rabbine kıldı münacât-ı ribâ

Münkir tutup 'âciz kıldılar
Cem' oluban teküre geldiler

Didiler kim kıtlık oldı canımız
Aç kırıldı kızımız oğlanımız

Gel yine ol erden dilek dile
Kısmetini kâsemile mürüvvet kıla

Çünkü bunlar itdiler böyle fikr
Çağırup ol vehâbı anda tekür

İsmi Kâsım idi ol dindâr pîr
Gönderir Bektâş'a anı ol emîr

Geldi Kâsım Hazret(e)verdi selâm
Söyledi her ne ise anda kelâm

Hazret-i Hünkâr didi ol girçek er
İsteyin ucuzluk bârân-ı matar

Münkir tecdid-i iman getüre
Yağa yağmur Hakk ekin bitüre

(47a)

Geldi ruhbân virdi teküre haber
Didi her ne söylese gerçek er

Râzı olup cümlesi kul itdiler
Din ulusu uyduruban gitdiler

Çün mağara karşusuna irdiler
Yalvarup Hünkâr'a aman didiler

Münkir olup gerçi itdik çok günâh
'Avf kıl lütf eylegil ey padişâh

Böyle diyüp parmağın götürdiler
Hazrete karşı iman getürdiler

Çünkü nâliş kıldı mü'minler ere
Yine bağışladı suçun kâfire

Taşranız ak lîk kara içiniz
Yüri Hakk bağışladı suçunuz

Böyle diyüp Hacı Bektâş Hünkâr
El açup Hakk'a dua kıldı o yâr

Doldı kuyu akdı çeşme oldu sebil
Taşdı çaylar garka vardı cümle il

Hep Bedehşân halkı mü'min oldılar
Hacı Bektâş kim idüğün bildiler

Bir zaman Hünkâr ol gârdan çıkmadı
Kimsenin rızkına kat'an basmadı

Dahi bir yıl Hakk'a ta'at eyledi
Mü'min olanlar ziyaret eyledi

Ol Bedehşân halkı hep ekseri
Mü'min olanlar virüp can u seri

Bazıları da münâfık oldılar

Hacı Bektâr gâr içinde hem dahi
İncünür münkir için ey âhi

Dua kılup didi ey Hakk Hazreti
Mustafa ve Murtaza'nın hürmeti

Şeyh Ahmed Yesevî'nin izzeti
Bu zâife kıl inâyet şefkâti

Eylesün münkirleri ejder helâk
Küfr ü şirkden eyleye bu ili pâk

Kalkdı kâfirler içinde yürüdi
Nicenin yüreği yağı eridi

Komadı münkirleri kıldı helâk
Ol yeri kâfirden itdi pâk

Boğazına begleri kefen takdı

Geldi Hünkâr katına dinle sen

Suçlarına yine tövbe kıldılar
Cân u dilden ehl-i iman oldılar

Hacı Bektâş idicek Hakk'a niyaz
Ejderhayı men' ider ol bî-niyâz

Ol işaret edüben elin açar

Ejderin uçdığını çün gördiler
Ayağına dökilüp yüz sürdiler

Cümle gelür ol eri kıldılar tavaf
Suçlarını o dahi kıldı mu'af

Çün Bedehşân halkı mü'min oldılar
Kendülere anı sultan kıldılar

Hacı Bektâş itmedi mansıbı kabul

Bana askere tekürü kıldılar

Bir nice gün anda turdı ser-firâz
Bunları öğretti Kur'an vü namaz

Ba'de andan gitmek murad eyledi pes
Didi beni isteyenler her nefes

Hoca Ahmed tekyesinde bula dir
Her ne hâcet dise hâsıl ola dir

Böyle diyüp silkinüp anda ol er
Bir gügercin oldu uçdı bâl

Halife karşı ol kanadın açar
Şol Horasan mülkine karşı uçar

Hep Bedehşân halkını görüp tanladı
Bilmeyenler de bildi erdir anladı

Bu velâyet bunda hatm oldu ey yâr
Cân-ı gözin cehd eyle gafletden uyar

(47a)

Hacı Bektâşî Veli el-Horasanî Hazretlerinin Evsâf-ı Şerifleridir Beyân Kılındı

Raviyân şöyle rivâyet iderler ki Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli kaddesallahü sırrehü'l 'azîz şöyle dirler ki nasib ezelidir. Yani sabavet 'âleminde her giz sübyanıyla karışup lehv-i la'be meşgul olmadılar. Nitekim geçdi sababiyet

(47b)

'âleminde dahi kendülerden haller zâhir olurdu. Dürlü kerâmetler gösterir idi. Mübârek ağzından dürlü hikmet işidilürdi. Hergiz dünyaya meyl ve hevâ-yı nefsâniye kendülerden görünmedi. Cem'i ömründe nefs-i muradın virmedi ve kimsenin aybını görüp bozmadı ve hergiz tahâret yer.....ibâdetden ta'atdan bir dem ve bir sa'at hâli olmadı. Ve gice gündüz işi ibâdet ve ta'atdan ve riyâzetden ve zühdi ve takvâyı idi. Hatta Horasan'da ataları Sultan İbrahim fevt olıcak sultanlığı ana 'arz itdiler, kabul itmedi. Emmülerinden Seyyid Hasan kim Musa Sâni oğludur, sultanlığı ana nazar itdiler. Kendiler 'izzet ve halvet ihtiyâr itdi. Sonra kutb-ı kibir mertebesi sanulup Rûm'a gönderilmezden evvel kırk yıl tamam.....dehr ve kıyâmü'l leyn ibâdet ve ta'at ve riyâzât ve zühd ü takva ve âmâl..... Nitekim Fariz menâkıbında buyurur kim katı gerd-i nefsi ve echel ü sâl anı merd-i Hüdâ maksûd-ı mekânına ve dahi Hacı Bektâşî Veli ibâdetden ve riyâzetden şol hâle yetişmiş idi kim namaz içinde rûkû'a eyildikde mübarek başında nebileri hareket iderdi ve dahi rûkû'dan baş kaldıracak yine yerine varırdı. Ve mübarek başında nebileri inüp çıkup hareket itdüğün yanında oturanlar işidirlerdi. Nakildir ki bir gün Hünkâr halvet de ibâdet ta'ata meşgul iken nâgâh Hazret-i İzzet'den nidâ irişdi kim ya Bektâş ibâdet ve ta'atın kabul oldu diyü nidâ geldi. Pes andan sonra amel-i sâlihe günden güne dahi ziyâde meşgul oldular. Hidâyet-i Allah kendülere şöyle irişdi kim gice ruhları âlem-i ecsâmdan âlem-i ervâha ubûr kıldıkda kesâirü'n nâmi nefsleri dünya sıfatından görünür. Se'ileri bî-vasıta âmâl-ı salihâ yevmen fuyûmen tarik.....

irişmek bu cihetle oldu. ‘Âlem-i gurbetden âşinâ gelürdi. Âşinâ ol âşinâlık gösterdi. Mertebesin işâret iderdi. Men kablüllahi’l ham takiratde kendüleri kutbü’l aktab, sultanü’l ‘ârifin ser-çeşme-i nûr-ı hezâr pîrân-ı Türkistan Sultan-ı Ahmed Yesevî İbn-i Muhammed Hanefî rahmetullahu ‘aleyhe Hicaz fahrin anlardan kabul it ve anların irâdına tâbi’ ol diyü işâret olundu. Hâlâ sözden terk yokdur. Vesselâm işâret-i vasf feyûn elifi ve hırka ve alem ve sofrâ ve çerağ ve seccâde

(48a)

emânetleri beyân olunur. Ve dahi ol kubbe elifi tac ve hırka ve sofrâ ve çerağ ve alem ve seccâde ki bunları Cebrâil Emîn Hazret rabbü’l ‘izzetin emriyle habîb Muhammed Mustafa Aleyhisselâm Hazretleri’ne getürmüş idi. Ve Hazret-i Resûl Aleyhisselâm anları erkânıyla İmam ‘Ali’ye virmişdi. Anları dahi İmam Horasan’a ve ondan İmam Hüseyin Hazreti’ne irmişdi. İmam Zeyne’l Abidin andan İbrahim Mükerrreme’ye değdi. Dımışkî şehrinde Mervan İbn Hâşim’in hapsinde yaturken Emirü’l Müslim merd-i Horasanî diyârından Şam’a gelüp şol mağaraya irdiği kırklar makamı dimekle ma’rufdur. Andan İmam Bakır Hazretleri ile mülâkât olup hâziyan hurûcî icâzet talep itdikde Hazret-i İmam eyitdi: “ İbrahim-i Mükerrrem’e var. Anlarda Resûl Hazretleri’nin ahdnâmesi emânetleri vardır. Andan al bize getir. Ba’de icâzet sana vireyim” didi. Ebû Müslim ol gice hapishane kapusına gelüp kilide el urdı. Ya miftahü’l ebvâb diyüp zor itdi. Ol demür kilidi çeküp kopardı. İçeri girdi. Gördi ki mü’min kardaşlardan içerüde kırk iki kişi var idi. Sus eyledi ve anda bir kapu gördi. İbrahim İbn Mükerrrem, ibn İmam Hasan Hazretleri’n anda mahpus idi. Ebû Müslim aşağı indi, gördi. İbrahim-i Mükerrrem Hazretleri oturmuş selâm virdi ve elin öpdî, ayağına yüzini sürüp eyitdi.: “Ya İmamzâde gel beni taşra çıkaralım. Merve Şehrinde götürüp fethe virelim ve önünde yezidlere kılınç uralım. Ehl-i Beyt Mustafa düşmanların kırayım” didi. İbrahim-i Mükerrrem eyitdi: “Vasi’ sa’ati vardır, hele emânetleri sana teslim ideyim” didi. “Resûl Hazretlerin ahdnâmesini ne var ise görelim ne ola” didi. Nâmeyi sundi, “bunu al hazır eyle” didi. Ba’de hurûcî ve hilâfin kılan kişilerin evlerini bildirdi. Elin şol yanına sun gör anda dahi ne vardır. Ebû Müslim gördi ki ol sağ yanı yüksek adam irişmeğe kâbil değil, eyitdi: “Ya İmam benim elim ol sağa irişmez.” İbrahim eyitdi: “Sen elin sun, Resûl Hazret’in

mu'cizesiyle irişürsin.” Ebu'l Müslim Allah'ı yâr idüp elin uzatdı. Elini sağına sundı, irişdi. Ol emânetler kim anda durdı. Kubbe elifi tac ve hırka ve sofra ve çerağ.

(48b)

ve 'alem ve seccâde bunlar eline geldi. Ebâ Müslim bakdı. Bir sancak başı, bir siyah imâme ve bir kara aba seccâde ve bir sofra ve bir çerağdır. İbrahim-i Mükerrerem eyitdi: “Ya emir bunlar Zeynel Abidin Hazreti'nden bana emânet virilmiştir. Bizim elimizden sana değse gerek” didi. “Şimdi vâsıl oldu ve emânetler yerini buldı” didi. Ebu'l Müslim tekrar dest pûs idüp İbrahim-i Mükerrerem Hazretleri'ne vedâ idüp ve seleleri alup kapudan yukarı çıkup zindanın sol kapusından taşra çıkup revâne oldu. Doğrı İmam Muhammed Bakır Hazretleri'ne geldi ve amma ki Ebâ üslim Hazretleri, İbrahim Hazretleri'ne çok söyledi, zindandan taşra çıkaramadı. Çıkmağa hiç râzı olmadı. Ve cevap itdi kim “Ebâ Müslim bin 'Ali rüyâda gördüm ki bunda şehid olsam gerek. Yarınki gün kuşluk vaktinde şehid olup aslımız rücû' ideriz. Heman bizi duadan utmayasız” didi. Ol gice Mervân lâin bir düş gördi ki bir ulu ak kuş gelüp heybetle pençesin açup gayzlayup iner. Kendüni tahtıla kapup hevâya çıkarır, salıverir. Döne döne inerken nağra urup gözin açar, uykudan uyanup cümle anda düşer havfından yuvarlanup tahtından aşağı düşüp akli şaşar. Sabah olıcak tahta çıkup otururken gördi ki düşün endişesin hatıra getürürken ol demde haber gelür ki bu gice zindan kapusın açmışlar, içinde olan adamlar kaçmışlar. Mervân kakıyup eyidir: “Hay bu işleri iden kimdir?” eyitdiler: “Ol taş ki kuyunun ağzında kapalı idi. Kırk kişi yerinden kaldıramaz idi. Kuyu açılmış amma içinde olan adam durur.” Mervân eyitdi: “Varın ol âdemi getürin, görelim kim imiş haber alalım” diyüp İbrahim Hazretlerin getürdiler. Mervân eyitdi: “Ya İbrahim bu gice zindanın kapusın kim açdı, ol hapisdeki adamları kim koyuverdi ve ol kuyunun ağzındaki taşı kim kaldırdı?” İbrahim-i Mükerrerem Hazretleri eyitdi: “Ol ak kuş ki bu gice düşünde gördün. Seni alup tahtıla hevâya çıkarup salıverdi. Taşı ol kaldurup benim yanıma geldi ve benimle buluşdı. Ben ana dua itdim ki Ehl-i Beyt Resûlün kanın Mervânilerden ala ve yezidlerin canın ala ve hâcet-i hurûc ola ve yakındır ki seni dahi tutup on iki imam 'aşkına on iki mih çaka.” Böyle deyince bu sözi Mervân'a hoş gelmedi. Tiz buyurdi ki İbrahim-i Mükerrerem Hazretleri'ni berdâr itdiler. Ol vakt bir

katı yel çıkdı. Nice saraylar yıkdı, tozlar kopdı, bulutlar geldi, gökler görledi, şimşekler çakdı, yağmurlar yağdı, âlemi zulmet bastı. Hakk Te'âlâ'nın emriyle ferîştâhlar gelüp İbrahim-i Mükerrrem aldılar. Emîr-i Ebu'l Müslim Hazretleri

(49a)

ol zikr olunan mağaraya geldi. Sağında kırklar makamıdır. Mağara kapusundan içerü girdi. İmam Muhammed Bakır Hazretleri'ni gördi. Oturmuş duaya el kaldırmış Emîr'e Ebu'l Müslim selâm virdi. İrelü gelüp şeref-i dest pûs kıldı. Ol nazarında koyup Resûl Hazretleri'nin ahdnâmesin çıkarup gösterdi. Vâki' olduğu gibi hâl ma'lûm eyledi. Hazret-i İmam ol tuğ siperin Ebâ Müslim'e virüp eyitdi: "Var bunu sancak başı eyle. İmam Hüsey'nin 'alemidir. Zâlim yezidlerden anın kanın al ve bu imâme ve abayı dahi sen kendü katında sakla. İmam Hüsey'n Hazretleri yâdigâridir" didi. Amma ol kubbe elifi tac ve sofrâ ve çerağ ve seccâde alup eyitdi: "Bunların dahi sahibi vardır. Gelse gerek. Budur sana destûr durma revâne olgıl" didi ve icâzetname virdi. El kaldırıp dua itdi. Ebâ Müslim, Hazreti İmam'ın huzurunda yüzün yere koyup tekrar dest pûs idüp 'alemi ve 'abayı ve imâmeyi alup İmam'a vedâ' idüp taşra çıkdı. Horasan tarafına müteveccihen revân oldı. Nice müddet ol hıfz itdi. Her gaza kıldıkda ve muhalif Yezid askeri kendüye gâlib oldukça ol 'abayı..... alurdı. Hakk Te'âlâ'nın avn u inayetiyle düşmana fırsant ve nusret bulurdu. Ta ki merdâni cenk idüp Mısır ve Şam ve Irak'ı ve Horasan vilâyetlerin ta Semerkand'a varınca pâk idüp andan Mekke-i Mükerrreme'ye nakl idüp amma ol zamana değin İmam Muhammed Bakır Hazretleri dünyadan oğlu İmam Caferü's Sadık Hazreti'ne irişdi. Ebû Müslim Hazretleri, Kâ'be-i Şerif'de İmam Caferü's Sadık Hazretleri'ni istedi, bulamadı. Beytullah'ı tavaf idüp cem'i cem erkânın merkad-ı şeriflerini yerine getürdi. Ba'de Medine-i Münevvere'ye gelüp Resûl Hazretleri'nin merkad-ı şeriflerini dahi ziyaret idüp Caferü's Sadık Hazretleri'nin anda dahi bulamayup Şam haccacıyla Dımışkî şehrine geldi. Anda dahi bulamayup Bağdat'a garimet anda Hülle şehrinde bir mağarada buldı. Selam virdi. Elini öpüp mübarek kademine yüz sürüp ol hırkayı ve 'alemi ve 'imâmeyi nazarında kodı. Ol emanetler andan Musa Kâzım Hazretleri'ne ve andan İmam-ı Heştan Ali Musa er-Rıza Hazretleri'ne irişdi. Ol dahi erkânıyla sultanü'l

‘âirfin, kutbü’l aktâb fi’l ‘âlemin ser-çeşme-i hezâr pîrân-ı Türkistan Hoca Ahmed Yesevî Hazreti’ne irüşüp virdi. Cümlesi zâviyesinde dururdu. Toksan tokuz bin halifesi var idi.

(49b)

Hiç birine virmedi. Her kaçan kim taleb itseler “issi vardır, gelür” dir idi. Remzile Hazret-i Hünkâr’ın gelmesini işaret iderdi. Zira ol giysülere ve ol *وصله*.
.....lâyık nişan olmağla nişan virdi. Her kim ol giysülere ve ol *وصله*.
lâyık nişan gösterdi. Mertebe-i kutbü’l aktâb emriyle bâtını Muhammed Mustafa velâyet-i ‘Aliye’l Murtaza’dur. Bu makama sırr u billâh dirler. Bundan irelü makama ‘oruç dirler. ‘Oruç ne makamdır diyü su’âl olunur ise cevap salik anda.....
..... çıkardı. Kisve-i ervâh mülkine girer. Buna makam-ı abdâl dirler. Anlar dahi üç yüz altmış altıdır.

Mes’ele İmam ‘Aliyü’l Nâki Aleyhisselâm abdâl hakkında buyurur ki, abdâl dimenin iki veçhesi vardır. Biri budur ki imamdan cismi(ni)..... sohbet ider ki kisve-i ervâh-ı mülkiyeye girer. Bunalmışların elin alup destgir olur, kurtarır. Ve hem feleği, meleği seyri der ve makam-ı didâra kadem basar, gelür mürşid-i ‘âlem ve evliyâ olur. Bir şahs ol menzilde ola bir şem’a duymaz. Gayr-ı sâlik olup bu arada abdâl demek tebdil-i ma’nâdır. Yani tebdilden murad oldur ki kaçan kutb olan kimse dünyadan nakl itse üçlerden biri yerine kutb iderler ve yedilerden birin üçlere kutb iderler. Tebdil-i ma’nâsı budur. Bu abdâl makamı ‘oruc makamıdır ki makam-ı hâzırda her kaçan yedilerden biri eksilir kırkların birini getkürürler ve kırklara üç yüzlerin birin getürürler ve üç yüzlere mü’minlerden birin göndrerirler, nasbi derler. Ta mü’minler hatm olunca kutb kalur. Bunlardan sonra kutb-ı ‘âlemi “..... *kaddi ahatullahi bi külli şey’in ‘alimâ*” ma’nâsı budur ki bu mertebe vâris-i neseb Muhammed ‘Ali’den olmaz. Zira Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli kaddesallahü sırrehü’l ‘azîz kim zikr olundu. Sultan İbrahim oğlıdır. Bahrü’l ensâbda Seyyid Muhammed demekle ma’rûf ve Seyyid Muhammed Sultan Musa Sâni oğlıdır ve Musa Sâni, İbrahim el Mücâb oğlıdır. İbrahim el Mücâb, İmam Musa oğlıdır. ‘Ali Musa er Rıza ata ana bir küçük karındaşıdır ve İmam Musa Kâzım, İmam Caferü’s Sadık oğlıdır. İmam Caferü’s Sadık, İmam Bakır oğlıdır. İmam

Muhammed Bakır, İmam Zeynel oğlıdır. İmam Zeyne'l Abidin, İmam Hüseyin oğlıdır. İmam Hüseyin, Hazret-i 'Aliye'l Murtaza oğlıdır aleyhisselâm. Anası sülâle-i Resûl Hazret-i Fatımatü'z Zehrâ ve dedesi Resûlü's sakaleyn, hatemü'l mürselin, şefiü'l müznibîn, vacib-i rabbü'l 'âlemin

(50a)

Ahmed-i Mahmud u Ebu'l Kâsım Muhammedü'l Mustafa aleyhi's salavât u selâm.

Hacı Bektâşî Veli Daru Üstüne Çıkup Namaz Kıldığıdır

Râviler şöyle rivâyet iderler ki, Hoca Ahmed Yesevî Hazreti'ne bir talib gelse kurbanın yiyüp, postun tekbirleyüp ve hazırda her ne bulursa başına giydirdi. Ol anı kisvet idinürdi. Artık çün çıra olmazdı. Halifeler bir gün ittifak ittiler ki varalum ol emânet ve **فصل الحرج**. Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'nden isteyelim. Şâyet ola ki birimize nazar ide dediler. Ol niyet üzre 'aliye's sabah ol toksan tokuz bin halife meydana geldiler dahi Hoca'nın meydanı şöyle vâsı' itdi kim cümlesün seccâde salup orta yerde bir ulu ateş yakdılar. Hoca Ahmet Yesevî sabah namazın edâ iderdi. Cümlesi yerlü yeründe oturdılar. Du'a ve senâ olundu. Salavât-ı selâm çekildi andan Hoca Hazretleri..... Zamirlerin anlayup eyitdi: "Gönlünüzdekin dile getürün" didi. Anlar dahi zıkr olunan gibi ol emânetleri taleb eylediler. Meğer kim bir muhibb biraz daru getürmüş idi. Meydanın bir tarafına döküp çığ gibi olmuşdur. Cümle Ahmed Yesevî'ye eyitdiler: " Ol istediklerini ve şol kimsenin hakkıdır ki işbu darunun üzerine seccâde salup iki rek'ât namaz kıla. Hiçbir dane yerinden hareket itmeye ve namazdan fariğ olıcak kubbe elifi tac durdığı yerden başına gele ve hırka dahi eğnine gele ve çerağ dahi rûşan olup önüne gele ve sofraya dahi kendüsi yayıla ve 'alem dahi ayağ üzerine dikile ve seccâde dahi kendü gelüp yayıla. Siz hiç zahmet çekmeyesiz, issi vardır, gelür" didi. Evvel halifeler bu kelâmı Hoca'dan işidüp birisi akdem idüp ben iderim dilmedi. Hoca Ahmed Hazretleri'nden hicâb idüp nazarların yere salup durdılar. Bu babda her biri mütehayyir kaldılar. Bu sohbet esnasında Türkistan erenleri bir yere cem' olup Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'nden ol çâr-ı fahri taleb eyledi ki..... Hünkâr Hacı

Bektâş Veli Hazretleri'ne ma'lûm oldu. Fi'lhâl Horasan'dan 'azm idüp ol an ve ol sa'at Hoca Ahmed Yesevî Hazret'in nazarına irişdi. Selâm sabahü'l 'aşk idüp içeri meydana girdi dahi eliyle bunları aralayup oturmak diledi. Heman Hoca Ahmed Yesevî, Hazret-i Hünkâr'ı görücek ayağ üzerine durdı, selâmın alıp 'izzet eyledi. Ve ol toksan tokuz bin halifeler Hoca'nın ayağa kalkduğun görüp anlar dahi cümlesi kalkup ta'zim eylediler. Sultan Ahmed Yesevî, Hazret-i Hünkâr'ı anda komayup yanına alup ma'en oturdu. Dahi ol halifelerden yana dönüp işaret eyledi. "Ol issi budur ki işte geldi" didi ve Hazret-i Hünkâr'a

(50b)

kıssa-ı zikr olan gibi haber virdiler. Andan Hoca Ahmed Yesevî eyitdi: "Ya Hünkâr" Hacı Bektâş Veli yerinden durup seccâdeyi mübarek eline alup mezkûr darunun yanına geldi. " Bismillah" ve "billah" diyüp ol seccâdeye fi'lhâl mu'allâk durdu. O seccâdenin üzerine çıkup Hakk Te'âlâ dergâhına iki rek'ât namazı edâ idüp hiçbir dane daru hareket itmedi. Namazdan fariğ olacak aşağı inüp yerinde oturdukda anı gördüler kim ol kubbe elifi tac yerinden pervâz urup Hazret-i Hünkâr'ın başına geldi. Anda hazır olan halife ve devrişler cümle anı görüp salavât getürdiler. Ve hırka dahi durduğu yerden Hazret-i Hünkâr'ın eğnine geldi ve چراغ dahi rûşen olup nazarına geldi ve sofrâ dahi gelüp yayıldı. Andan 'alem dahi durduğu yerden gelüp Hazret-i Hünkâr'ın nazarında durdu ve ol seccâde dahi altına döşendi. Ve ol toksan tokuz bin halifeler bu hâli görüp mütehâyir olup ta'accüpde kaldılar. Bunun gibi kutlu er bu yerde kalursa bizim demimiz anmaya didiler. Ol halifelerin hatırlarına Hünkâr eyitdi ki Hoca Ahmed Yesevî'nin ma'lûm oldu. Hazret-i Hünkâr ol.....Hoca Ahmed Yesevî'nin nazarına kodı. Erkân üzre tıraş ve bi'at idüp çehar-ı fahri ve çehar-ı 'alâmeti yetiştirdiler. Dahi icâzet ve inâyet virüp Ahmed Yesevî Hazret eyitdi ki: " Ya Bektâşi imdi tamam nasibin aldun ve hem başarin olsun ki kutbü'l aktâblık mertebesi senindir. Kırk yıl hükmin vardır şimdiye kadar bizim idi amma şimden sonra fenadarında çok eylenmeyüp bakmaya..... sen dahi Rûm'a göç idesin. Rûm'da sermest abdâllar ve köçekler çokdur. Rast-ı meşrepleri, silsileleri Muhammed 'Ali'ye çıkar. Lâkin tarikatde âgâh degillerdir. Seni Rûm abdâllarına baş tutup ve Suluca Karayük'i sana yurt virdik, ayruk eylenme, git" didi.

Sultan Hacı Bektâşî Veli Hazretleri Rûm'a Geldiğidir

Şöyle rivâyet olunur ki, Hacı Bektâşî Veli el Horasânî kaddesallahü sırrehü'l 'azîz, Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'nin nazarında tamam nasibin aldı ve dahi kapuya geçüp destûr alup sabah namazın kıldıkdan sonra gün doğmazdan mukaddem taşra çıkdı. Rûm'dan yana 'azm-i revân oldu. Meğer kim zikr itdiğimiz ol erenler nazarında od yakmışlar idi. Anın kösevisinden ol erenlerin birisi bir kösevi alup Rûm cânibinden yana atup anda olan erenlerin köçekleri beraber kösevi atarlar. Türkistan'da olan erenler meclis olup Rûm'a er gönderdikleridir. Anlara dahi ma'lûm olup âgâh olalar didi.

(51a)

Rivâyetdir ki, ol atılan kösevi devr ağacı idi, gelüp Konya'da hak Ahmed Sultan kim Emir Cem Sultan'ın evvel halifesi idi. İcâzet ve inâyet virilmiş dervişlerindendir. Anlar tutup âsitâne önüne dike kodı. Be kudret-i Hüda göğsü salup bitdi. Hâlâ şimdi dahi durur. Yukarı ucunda yanığı bu güne kadar muayyen ve görünür. Çünkü Hazret-i Hünkâr Hoca Ahmed Yesevî'nin izni ile Türkistan'dan kalkup Rûm mülkine azm itdi. Heman hac niyetine Kâbetullah'a revân oldu. Giderken bir birine erişdi gördi. Tek تنها amma ol yazuyı arslanlar yurd tutmuşdu. Anların heybetinden âdemi âdemzadeye uğramazdı. Vakta ki Hazret-i Hünkâr ol mahalle irişdi. Heman iki arslan mücrim idi. Yakın gelicek ikisin dahi başlarından kuyruğuna değin sıtdı. Fi'lhâl taş oldu. Gayrıları anı öyle görünce Hünkâr'a karşı yüzlerin yere sürdiler, yalanmağa başladılar Ol arslanları taş olduğu yer Kürdistan yakınında idri. Nice kimseler anı temâşâ iderlerdi. Andan Hacı Bektâşî Veli Kürdistan'a geldi. Bir kavmin içinde hayli müddet eylenüp karar itdi. Bir bacıya nazar itdi. Bir oğlan oldu. Hazret-i Pîr evlâd idindi ve anda nice dürlü velâyetler ve kerâmetler izhâr eyledi. Eğer Kürdistan'da gösterdiği velâyetlerler tahrir olunırsa gayet söz uzar. Cümleden biri budur ki bir cema'at kavmi ile Hazreti Hünkâr beraber bir ırmağa geldiler. Ol ırmağın balıkları sudan taşra çıkup Hünkâr'a karşı dizilüp karşı fasih lisan ile selâm virdiler, istikbâl idüp esenleşdiler. Hazret-i Hünkâr sağ olun varın nasibinizle

meşgul olun ve bu nev'ile dahi gayip rumuzlar gösterdi. Ol yerin halkı kendüye muhabbet itdürdi. Şimdi ol kavme Hünkâriler dirler. Andan Necef Deryası'na gelüp şah..... ziyaret eyledi. Biraz vakt mücâvir olup bir erba'in çıkardı. Andan dahi revâne olup bismillah irişdi. Rivâyet olunur ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli, İmam Muhammed Bakır Hazretleri'nin seccâdesi üstüne karar eyledi. Üç yıl tamam Beytullah'a mücaviretin eyledi. Medine'ye geldi. Hazret-i Resûlullah'ı ziyaret eyledi. Anda dahi bir erba'in çıkardı. Biraz mücavir olup andan Şam'a geldi. Câmi-i Ümeyye'de Yahya Paygamber türbesin yanında dahi bir erba'in çıkardı. Andan Halil er Rahman'a geldi. Anda dahi bir erba'in çıkardı. Bir zaman mücavir oldu. Ve dahi rivâyet olunur ki Haleb'deki Ulu Cami'in havlusunda orta yerinde bir ulu taş kodılar. Mübarek nefslерinden öyle geldi ki biz gelince

(51b)

bu yer gök ortasında dursun. Bir zaman ile gelüp indirevüz didi. Ol şerif..... her birinden bir nişan koyup nice dürlü 'alâmetler, velâyetler ve kerâmetler izhâr eyledi. Ale't tahsil zikir olurnsa söz öz bari maksuda gelelüm. Haleb'den dahi çıkup Davut Peygamber kabrine geldi. Meğer kim anda birkaç erenlerden kimseler var idi. Hünkâr olduğın göricek muabbet eylediler. Bir nice gün anda dahi mücâvir olup kaldı. Bir gün ol mücâvir olan erenler Hazret-i Hünkâr'a eyitdiler : “ Ey kân-ı kerem dileriz ki bütün üzerinde bir şerif makam vardır. Sizünle mu'tekif olavuz. Bir erba'in çıkarup çile çekevüz” didiler. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “Çile-i zenan mı çıkaralım, yohsa çile-i merdan mı çıkaralum.” Anlar eyitdiler: “ Çile-i zenan nedir? Çile-i merdan kangısıdır?” Hünkâr eyitdi: “ Çile-i zenan oldur ki kırk gün bir lokma ekl şurb itmeden mu'tekif olavuz. Zira mümkündür ki yukarı çıkavuz. Amma çile-i merdan oldur ki kırk gün mu'tekif ola her gün bir dane öküz yahnisin yiyüp su içmeye. Kendiden bu Ve hadisi dahi zuhûr itmeye” didi. Ol kimseler Hünkâr'dan bu haberi işidicek erenler şahı bizim takatımız yokdır çile-i merdan çekmeğe liyâkatımız yokdır didiler. Hazret-i Hünkâr sahib-i makama eyitdi: “ Biz evvel dediğimiz çile-i merdanı çekelim. Biz her gün bir öküz yahnisin pişürüp nazarımıza getürün ekl eyleyelim.” Sahib-i makam dahi bi söze mutı' olup ne ola dedi. Heman erenler muradları üzre çile çeküp mu'tekif olur. Pes ol mücâvir olan

erenler rûz u şeb bî-ekl ve bî-şurb itikâf oturdılar. Hazret-i Hünkâr dahi kırk gün mu'tekif olup ve sahib-i makam her gün bir öküz boğazlayup külliye etini pişürüp Hünkâr'ın nazarına getirdi. Hünkâr Hazreti ol etin cümlesin tenevvül iderdi. Su değil şurub dahi ekl itmezdi ve kaza-ı hacet lazım gelmedi. Kırk gün tamam çile çıkarup ve ol çile-i zenan çeken erenler dahi çilehaneden çıkup geldiler. Hazret-i Hünkâr dahi çıkar, elin öpüp ayağına yüzler sürdiler ve hayır dua himmetin aldılar. Pes Hazret-i Hünkâr ol duranlar ile vedâlaşup Rûm tarafına 'azm eyledi. Ensâb-ı Elbistan'dır. Ashabü'l Kehfe uğrayup anda dahi bir erba'in çıkarup Rûm cânibine kasd idüp gitti.

Râviyan Hacı Bektâşî Veli Rûm Erenlerine Bâtın Evinden Selâm Virdiğidir

Şöyle rivâyet iderler ki Hazret-i Hünkâr çünkü Rûm'a yakın geldi. Bâtın 'âleminde Rûm erenlerine selâm virdi. "Esselâmu 'aleyk Rûm'da olan erenler karındaşlar" didi. Ol vakt elli bir bin Rûm erenleri hazır idi. Gözcileri Karaca Ahmed Sultan idi. Hazret-i Hünkâr'ın selâm virdiği Fatma Bacı'ya ma'lûm oldu. Sivrihisar diyarında Seyyid Nureddin kızıdır. Henüz bakire idi. Ol meclisdeki erenlerin ta'âmın pişür idi ve Karaca Seyyid Nureddin müridlerinden idi. Pes Fatıma Bacı ayağ üzerine kalkup Hünkâr

(52a)

oldığından yana teveccüh idüp el göğse kodı. Üç kere aleyhisselâm diyü yine otırdı. Ol mecliste olan erenler Fatıma Bacı'nın selâm alup oturduğunu görüp kimin selâmın aldın diyü haber sordılar, eyitdi: " Rûm'a er geldi, siz erenlere selâm virdi, anın selâmın aldık" didi. Erenler eyitdi: " Kendisi ne yerdendir ve gelmesi ne yerdendir?" Fatıma Bacı eyitdi: " Horasan diyarından amma Beytullâh cânibinden gelür" didi. Ol erenler eyitdiler: " İmdi biz pes tetbir edelim ki anı Rûm'a girmeğe komayalım. Zira ol cümle Rûm halkın kendüye hacet ide. Ayruk bize yerkalmaz zapt ider" diyüp velâyet kendülerin açup yer yer çatup tacların 'arşa değin bağladılar. Pes Hazret-i Hünkâr nâme saldı gördi kim serhadd-i Rûm'a yetişdi. Yolun bağlamışlar. Ma'nâ 'âleminde velâyetle sıçradı. Ta 'arşın şafağına irişdi. Melâ'ikeler nûrdan kubbe elif

birle istikbâl eylediler. “ Merhaba, safâ geldin ya ibn evlâd-ı Resûl” didiler. Bir gökçe gügercin şeklinde pervâz idüp Suluca Karayük’in önündeki bir taş üstüne kondı. Mübarek katemleri ol taşa hamur gibi gömüldi, iz eyledi. İzinin üzerine bir mertebe-i ‘azîm ü heybet düşdi. Bildiler kim Rûm’a er geldi ve ol er Rûm’a girdi didiler. Andan Karaca Ahmed’e eytdiler: “ Sen gözcisin bir nazar sal gör kim ol er kimdür? Rûm’a dahil oldu mı? “ didiler. Karaca Ahmed bir dem murakabeye çekildi. Bir sa’atden sonra gelüp eyitdi: “ Külliye nazar saldı. Her mahluk çiftiyle amma Suluca Karayük’in üzerinde bir gügercin durur. Er ise oldur. Zira göz ucuyla göz urup nazar salıcak üzerime bir heybet düşdi. Andan gayrı değildir” diyicek eytdiler: “ Bir kimesne olsa kim toğan tonına girüp vara anı tuta getüre.”Hacı Tuğrul dirler bir er var idi. Beyâzıd-ı Bestam’ın ulu halifelerinden idi. ‘Irak’dan Rûm’a gelüp ayağ üzre durup eyitdi: “ Himmet eyleyin oldığı yerden anı size şikâr idüp getüreyim” didi. “ Kuvvetin olsun” didiler. Heman ol sa’at toğan tonın giyüp hevaya pervâz eyledi, göz urdı ve nazar salup gördi kim Suluca Karayük’ün üstünde bir gügercin oturur. Heman zamiriyle urur diyüp hava yüzünden gayzlayup inerken Hazret-i Hünkâr âdem tonın giyüp ol toğanı inerken kapdı. Öyle muhkem sıkdı kim ‘aklı zâ’il oldu. Bir zaman yatdı. ‘Aklı başına gelüp gözün açup gördi kim Hünkâr ululuğu karşısında turur. Fi’lhâl kalkup peymance yerine geçdi. “Dervişe dervişân kim bizden kerem erenlerden diyüp eksiklik itdik” diyü ‘özür diledi.....

(52b)

eyleyüp elin öpüp ayağına düşdi ve kisvetlerin çıkarup nazarında durdı. Hazret-i Hünkâr eyitdi kim “ er erin üzerine öyle gelmez. Siz bize zâlim donıyla geldiniz. Gügercin dahi mazlum tonıyla olaydı. Ol tonıyla gelürüm” didi ve anın kisvetin tek birleyüp ol başına giydirdi. Andan Hacı Bekâş, Hacı Tuğrul’a eyitdi: “Tur imdi” dedikde Hacı Tuğrul eyitdi: “ Sultanım bizim neslimizden ne kadar dışı olursa nezirimiz size bende olalar” didi. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ Tur imdi ol geldiğin meclis ve Urum erenlerine bizden selâm eyle, gelsünler dem-i dizâr görelim ve ne gördünse söyle ve anları bizim nefsimizden katımıza da’vet eyle ve anlar ile bile bizim katımıza beraber gel” didi. İmdi Hacı Tuğrul sem’ân ve ta’atan diyüp

miskinlik eyledi, kalkup revâne oldu, gelüp Rûm erenlerin nazarına irişdi. “Hâl nedir?” diyü sual eylediler. Olan kıssayı külliye erenlere nakl itdi. “Siz erenlere selâm ider ve huzuruna da’vet eyler” diyicek eyitdiler: “ Ne lâzımdır ki anın ayağına varavuz” diyüp serkeşlik itdiler. Ol söze itâ’at itmediler. Makamlı makamına dağıldılar. Bu hâl Hünkâr’a ma’lûm oldu. Oturduğu yerden üfirdi. Fil cümle senin çerağları cezb eyledi. Üç gün çırağların yakamadılar. gayrı Hünkâr ululuğı mübarek barmağıyla işaret eyledi. Cümlesinin seccâdeleri altlarından gayib oldu. Gördiler hâl bu yüzden cümlesi bir yere cem’ olup meşveret eylediler. “Bu rumûzlar ol erin oyunudur. Bizi kendülere da’vet kıldı. Biz muhalefet kıldık. Elbetde varmak gerekdir” didiler. Pes cümlesi ittifak idüp Hünkâr’ın huzuruna geldiler, gördiler kim seccâdeleri ale’t tertib Hünkâr’ın nazarına döşenmiş. Ol tertib üzre ki evvel dahi bir meclis olıcak öyle oturlardı. Cümlesi bir kezden ‘özü ü niyâz itdiler ve el pençe divan durdılar. Dervişân erin nakşın isteyerek “eksüklik itdik kim bizden kerem erenlerden” dediler. Miskinlik itdiler. Ba’de seccâdeleri üzerine oturup sohbet itdiler. Söz açup Hazret-i Hünkâr’a “gelişin ne yerdendir?” didiler ve “ kimin neslisiz ve mürşidiniz kimdir?” didiler. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “Türkistan ilinden Horasan diyarından gelmişim. Asl-ı neslimiz nebevîdir. Babam dahi Muhammed’dir ki İbrahim Sâni demekle meşhurdur. Musa Sâni oğludur ve Musa Sâni, İbrahim el Mücab oğludur. İbrahim el Mücab, Hazret-i İmam Musa oğludur ve mürşidim ser-çeşme-i nûr-ı hezâr pîrân-ı Türkistan Hoca Ahmed Yesevî ve meşrebim

(53a)

Muhammed ‘Ali’dir ve nasibim Hüdâ’dandır” didi. Pes Rûm erenleri bu söze delil-i burhan istediler,. Hazret-i Hünkâr dahi kast itdi kim Sultan Hoca Ahmed Yesevî’nin virdiği icâzetnâme-yi çıkara. Anı gördi kim gökden bir duman gelüp bir nesne atar. Dest Hünkâr nazarına indi. Bir yeşil ferman açup gördiler ki yeşil sahife üzerine beyaz hatıla yazılmış. Okudılar kim hatt-ı kudret kim “*bismillahirrahmanirrahim ellezi ce’ale kulube’l âr fin ilâ âhire*” her ne sual itdiler ise Hünkâr ululuğı zikr itdiği gibi cevapları içinde mestûr olmuş. Ol zaman bildiler ba’de şek ve şüphe itmediler. Hünkâr tekbirleyüp başlarına giydürdi. Andan ol cem’ olan erenler Hünkâr’ın ismin virdiler dahi Hünkâr ululuğın mübarek nefinden öyle zuhûr eyledi

kim “sem’i.....boşanan bizim tolamıza karar ide amma bizim tolamızdan boşanan hiçbir yerde karar itmeye” didi. Bu kadar remz-i rumûz vâkı’ olıcak ba’de Rûm erenleri ayağ üzre kalkup makamlar..... icâzet taleb eylediler. Hazret-i Hünkâr erenlerin her birine bir nasib virdi. Karaca Ahmed eyitdi: “Sultan Ahmed Yesevî bizim hizmetimiz bir bir duyurmuşdur. Ol vakitden berü bizde dahi anı sana yâdigâr verelüm. Hayatında demin devranın olsun. Hizmetinde mu’kim ol. Dünyadan gitdikde mizacın belürsüz olsun” didi. Ba’de Rûm erenlerine halvet virdi. Her birisi makamlu makamına gelüp karar eyledi.

(Hacı Bektâşî Veli’nin Emre İsimli Derviş ile Mülâkatıdır)

Râviyân-ı ahabârdan mervîdir ki, Rûm erenlerinden bir kutlu er var idi. Adına Emre dirlerdi. Hazret-i Hünkâr’ın nazar-ı şeriflerine gelmeğe kasd eyledi. Ol vakt ana dahi Hazret-i Hünkâr’ın huzuruna gide. Zira “ sen dahi beraber gel” diyü da’vet eyledi. Emre didiki: “ Dost divanında cümle erenlere nasib virilecek, anda Hacı Bektâşî ulu kimse görmedim” didi. Emre’nin bu haberi ululığa didiler. Bu remz saniyen Hünkâr ululuğuna ma’lûm olmuşdur. Sarı İsmâ’il’i gönderdi, Emre’yi yanına getürdi eyitdi: “Ya Emre dost divanında nasib üleşdirenin elinde nişan var idi.” Emre eyitdi: “ Bir yeşil perde ardından bir el çıkup cümle erenlere nasib-i kismet eyledi. Ol elin ayasında bir latîf nûrânî yeşil ben var idi. Şimdi yine görsem bilürim” didi. Heman Hünkâr Hacı Bektâşî Veli mübarek elin açdı gösterüp vakta ki Emre Hazret-i Hünkâr’ın avucuna nazar kılup gördi ki mukaddemâ gördiği yeşil ben Hacı Bektâşî Veli’nin avcunda mevcuttur. Üç kerre

(53b)

“tanıdık Hünkâr’ım” diyüp ikrâr getürdi. Andan sonra Emre Hünkâr’ın nazarına kisvetin indirdi. Hünkâr varlığı koyup mezidleyüp başına giydirdi ve ba’de halvet alup yine makamına gönderdi.

(Hacı Bektâşî Veli'nin, İbrahim Hacı İsimli Çoban ile Mülâkatıdır)

Râviler şöyle rivâyet iderler kim, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli kaddesallahü sırrehü'l 'azîz Rûm'a giderken Boz Tağı cânibinde ittifak yol üzerinde Zü'lkadir'dir Türkistan içinde bir çoban koyun güderdi. Hazret-i Hünkâr'ın velâyet kokusın alup ol koyunlar bir birine kümelenüp ardına düşdiler. Çoban dahi ilerü koyunları önüne geçüp bir yanın dönderince bir yanı Hünkâr'ın ardına düşdi. Ne kadar kim cedd ü cehd eyledi döndürebilmedi. Pes hatırına hatur itdi kim “bu koyunlar gösterdiği rumûz tehi değildir. Var ise bu giden kimse erenlerden ve evliyâullahdandır..... yokdur ki eline ayağına düşem diyüp ola kim bana safâ-yı nazar-ı himmet ide” diyü koyunu koyup seğirdüp Hünkâr'ın ardından irişdi. Elin öpüp ayaklarına yüzün sürdi. Eyitdi: “ Ey girçek Hünkâr bana dahi lütf idüp safâ-yı nazar-ı himmet eyle” dedi. Andan Hazret-i Hünkâr bir yere oturdu. “ Adın nedir?” didi. Çoban eyitdi: “ İbrahim Hacı'dır” didi. Hünkâr eyitdi: “Başındakin nazarım andadır” didi. Ol İbrahim Hacı'nın başında geyik derisinden börki var idi. Hünkâr'ın nazarında kodı. Hazret-i Hünkâr mücerred tekbir idüp başına giydirdi. Dahi gözlerin sığadı ve arkasın bastı. Erenlerin nazarı kimyadır, kara toprağa nazar eylese altun olur. Ol sa'at nasibin aldı. Cümle hicâbları mürtefi' olup velâyet mertebesine irişdi. Dahi Hazret-i Hünkâr İbrahim Hacı'ya safâ-yı nazar idüp nasibin virüp eyitdi: “ Yüri ol koyuncuklar dahi seninle bile varsunlar” didi. Pes ol vilâyetde 'acaib ve garaib velâyetler keşf-i izhâr eyledi. Âhi ismini Zü'lkadirî içinde İbrahim Hacı çağırtdı. Hünkâr varlığı üç ok yüz ok kendin atmağı oldu. Ayağına taş dokanan ya İbrahim Hacı diyüp çağırır. Dahi bu deme değin ol ismi ile meşhurdur. Ol demde Hünkâr varlığı geyik derisinden tac Hızır nazar eyledi ki ecelden kendileri dahi müridlerine geyik derisinden kisvet giydirdi ve kendüleri dünyadan nakl itdikden sonra oğulları gelüp İbrahim Hacı'nın evlatlarına eyitdiler: “ Bu geyik derisini sizler bunu kandan aldınız?” anlar eyitdiler: “ atamız İbrahim Hacı'ya Hünkâr Bektâşî Veli nazar

(54a)

idüpdür. Bizim meşrebimiz andandır. Tac-ı elifi sahibini ve bir geyik derisi ise meşhurdur” didiler. Aradan çok müsabaha geçti. Bi’zzarur kendüleri geyik derisini Kargunlular’a tapuşdırdılar. Muhikkdür ve sabitdir ki İbrahim Hacı’nın iptidâ meşrebi Hünkâr’dandır, sahib budur.

(Hacı Bektâşî Veli ve Hızır Nebi’nin Bostancı ile Mülâkatıdır)

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli kaddesallahü sırrehü’l ‘azîz Hızır Nebi ile beraber Kayseri’nin yukarı yanında Saklan Kalesi kurbunda bostanlığa erişdiler. Hızır Nebi ile tamam buluşdı ol aralığı seyrân iderken gördiler kim bir bostancı durur. Meğer kim Hazret evvel Rûm’a girdikleri vakit idi. Bahar eyyâmı idi ve ‘âlem müzeyyen olduğu vakit idi. Ol bostanın kenarında bir taş üstündre gelüp karar eylediler. Hazret-i Hünkâr bostanı dikene eyitdi: “ Karındaş” diyü nidâ eyledi. Bostancı işidüp “lebbeyk” didi. Hünkâr eyitdi: “ Bostanından bir kavun getür yiyelim”didi. Bostancı dahi “bostanı yeni dikiyorum” didi. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ şol dikdüğün yeri bir kerre devir eyle, şayet bitmiş ola getür hora geçürelüm.” Bostancı eyitdi: “ Sultanım ben dikdügüm şeyi bilmez miyim?” didi. Bostancı öyle cevap vericek Hızır Nebi Aleyhisselâm eyitdi: “ Öyle dime erenlerin nefsin red itme” didi. Ol bostancı i’tikâde geldi ol bostanı devr idüp gördi kim üç dane kavunlar bitmiş burcu burcu kokar. Derhal eteğine koyup getürdi. Hazret-i Hünkâr’ın önüne ve birin Hızır Nebi’nin önüne kodı. Hazret-i Hünkâr Hızır Nebi ile yiyelüm diyüp kavunu yidiler. Andan bostancı eyitdi: “ Sultanım bu gice n’olaydı misafirim olaydınız” didi. Hünkâr, Hızır Nebi “öyle olsun” diyüp kalkup şehre doğru revân oldular. Bostancı dahi işine meşgul oldu. Amma bu rumûzdan gönline bir ‘azîm heybet büründü. Ol kavunu dahi kökünden koparıp getürdi. Hatırına bir hatur eyledi kim “ne ‘aceb gaflet eyledim, bu bostan dikülürken kavun bitdüğün kim görmüşdür ve ol ‘azizler bî-şek ve bî şüphe velâyet ve kerâmet issi kimselerden imişler. Bu rumûz dahi tahkik-i velâyet ile olur. Hayf itdim, anların elin öpüp ayaklarına düşmedim. Nazar-ı himmetlerin almadım” diyüp hayli tahayyür çekdi. Aşağıya ve yukarı bir mikdar tereddüt idüp erenlerden nişan kalmadı. Ve bostan

dikmekden feragat idüp gitdi. Vaktâ kim kapudan içeri girdikde Hazret-i Hünkâr ve Hızır Nebi Aleyhisselâm anda oturmuşlar

(54b)

Hakk Teâlâ'ya şükr idüp yüz yire sürdi. Ol kavunu dahi önlerine koyup ayaklarına düşdi. Tazarru' ve niyâz idüp nazarlarında el bağlayup durdı. Andan Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ İlerü gel kim bu kudret lokmaların kes kim yiyelüm. Horasan'da bu dem kudret lokması yemedik” didi. Meğer kim evvel dahi yemişler idi. Bostancı ilerü gelüp kavunu kesüp bir mikdarın ehline gönderdi. Mâ-bakisin erenler birle tenavvül idüp hora geçürdiler. Hakk Te'âlâ'ya hamd ü senâ kıldılar. Tekrar bostancı erenlerin nazarında el bağlayup eyitdi: “ Lütf idün erenler bu fakir dahi safâ-yı nazar-ı himmet idün” didi. Hünkâr-ı Hacı Bektâşî Velî, erkân-ı tarikat üzre bostancıyı tıraş bi'at idüp tac ve kisve virdi. İcâzet ve inâyet virüp gözlerin sığadı ve arkasın yaydı. “Şimden gerü nasibin aldun” dedi. Dahi Hünkâr, Hızır Nebi kalkup revâni oldular. Amma bostancının ismi mukaddem Bahaeddin idi. Hazret-i Hünkâr'a irişdikden sonra ve Kayseri vilâyetine nice dürlü kerâmetler izhâr eyledi ve dahi bu güne değin ma'rûf ve meşhûr ki Bahaeddin bostancının mezar-ı şerifleri Kayseriyye şehrindedir. Amma evlâdı Sivrihisar kurbunda..... suyuna yakındır.

Râviler şöyle rivâyet iderler ki, ol zaman Kayseri'de bir sahib-i velâyet er var idi. İttifak Kayseri'ye giderken bir biri ile buluşdılar. Velâyet erenleri bir birin bulup görüşdiler. Andan ol 'azîz Hazret-i Hünkâr'ı makamına da'vet eyledi. Meğer kim mezkûr bostancı yakın idi. Gelüp oturdılar bir zaman sohbete meşgul oldular. Ol esnâ-yı sohbetde zik olan velâyet eri elini koynuna sokup Hazret-i Hünkâr'a bir salkım taze üzüm çıkardı, nazarına kodı. Hünkâr eyitdi: “Sizin ehl-i velâyet olduğunuz ma'lûm idi. Sizden kerâmet ister yoğdı. Böyle itmek ne lâzımdır?” didi. Dahi bir sa'at oturdılar. Ba'de Hazret-i Hünkâr gitmek murad eyledi. Ayağ üzre kalkıcak mübarek etekleri arasından bir dane Hindistan cevizi düşdi. Mezkûr 'azîz eyitdi: “ Siz bize ne lâzımdır dediğiniz ya bu nedir ki izhâr itdiniz?” Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ Hakk'a giden hak uğrum hakkıçün bu rumûzdan benim haberim yokdur. Lâkin siz erenler öyle itdiniz anın içün gayret erenlerinden Horasan erenleri g getürmüşler” didi. Tekrar bir biri ile vedâlaşup revâne oldılar.

(Hacı Bektâşî Veli'nin Silenesun Köyünde Karar Eylediğidir)

Râviler şöyle rivâyet iderler ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli Kayseri şehrinden çıkup Ürgüp vilayetine revân olup giderken Silenesun nâm bir karyede zemmî avretine irişdi.

(55a)

Karyenin içinde çavdar etmeği pişürmüştü. Bir tekne başına koyup getirüp giderdi. Hazret-i Hünkâr göricek derhal ol tekne başından indirüp “ lütf eyle sultanım bizim yerimizde çavdar etmeği biter. Hele seferden kal, eyle” didi. Pes Hazret-i Hünkâr’ın mübarek nefsinden öyle geldi kim “Allah berekât virsün, çavdar ekin buğday getirün ve küçük zevale tutun, büyük somunlar çıkarın.” Hâlâ şimdi çavdar ekerler buğday getirürler. Küçük zevale tutarlar, furundan büyük somunlar çıkarırlar. Velhasıl ‘âlemde meşhur kim hâlâ ol karyede buğday ekerler, çavdar biter, çavdar ekerler buğday biter. Amma Hazret-i Hünkâr’ın mübarek nefsiyle olduğu ecelden ol karyenin zemileri Hazret-i Hünkâr’ın otırdığı ecelden yeri ziyaretgâh itdiler. Hep anda cem’ olup kurbanlar kesdiler ve adaklar getirüp şâzlıklar iderler. Hazret-i Hünkâr ol aradan dahi revâne olup Üç Hisar nâm karyeye irişdi. Taşra kenarında bir yerde ârâm idüp gördi kim ol karyenin içinde gavgava ve galebe kopup gelür. Köylünün birine eyitdi: “ ‘Acaba işbu köyde derviş konuklığa alur bir yer var mı ola? “ didi. Ol şahıs eyitdi: “ Halk konuk kapısı hey derviş seni ‘avâmlar tutar gelüp ‘abes yire başını gavgaya uğradırlar” didi, Heman Hazret-i Hünkâr’ın ol tîr-i endâz nefeslerinden öyle geldi kim “‘abes yire gavgadan kurtulmayın” didi. Hâlâ bu deme değin ol karyenin ‘abes yire gavgaları eksük değildir. Pes Hazret-i Hünkâr ol aradan revâne olup Açık nâm karyeye irişdi. Ol karyede bir hatun kişiye rast gelüp eyitdi: “ Yiyecek nesnen var mıdır? getüresin” didi. Hatun eyitdi: “ Durun hazırda ne var ise getüreyim” diyüp evine geldi. Meğer kim anın bir kayın anası var idi, eyitdi: “ Ey ana bir derviş geldi, Allah işbu köyde yağ cız ider. Amma gam değil ayvazın Hakk virür. Bu itmekle ol dervişe bir miktar virelüm.” Ol karı eyitdi: “ Yağ az kaldı dokunma” didi. Gelin eyitdi: “ Hakk için ister” didi. Bir etmekle bir miktar yağ alup Hazret-i Hünkâr’a sundu. Hünkâr’ın mübarek nefsinden öyle geldi kim

“artsun eksilmesün, taşsun dökülmesün” didi. Ol gelin evine geldi gördi kim küp ağzına kadar yağla dolmuş. Bildiler kim erenlerin nefsiyle olmuşdur. Kayın anası katına okudu. Ol yağ küpün gösterdi. Çünkü ol karı bu hâli göricek eyitdi: “ Ey gelin ol derviş böyle itdi. Gerçek erenlerden imiş. Evvelden bilmedik ki anın gibi ‘azîzin eline düşüp duâ-yı himmetin almadık, çıkup gitmeden köyün etrafını görelüm. Ola ki bulup safâ-yı nazarına irevüz” diyüp ikisi dahi ayak dermiyân idüp cüst ü cû eyledi kim Kızılırmak’ın kenarına irdiler. Meğer kim ol vakt evvel-i bahar idi. Kızılırmak tayup tûyan olduğu zaman idi. Gör kim n’oldı.

(55b)

Hazret-i Hünkâr seccâdesin suyun üzerine yayup seccâde üzerine oturmuş geçüp gider. Gözlediler kim öte cânibe çıkdı. Seccâdesin silküp omzına alup revâne olup gitdi. Pes bunlar dahi dönüp gerüye gelüp köyhalkına bu hâli i’lâm itdiler. Ol karyehalkı bu haberi işidüp eyitdiler: “ Hayf bilmedük anın gibi evliyâullahın bu aradan geçdüğün görmedik. Bize müyesser olmadı. Cümlemiz elin ayağın öpüp hayır du’asın alurdık” didiler. Bazıları eyitdi: “ Anın gibi kimse ilimizden kande gider varup anı bulalım” diyüp bunlar ittifak idüp Kızılırmak kenarına geldüler. Hazret-i Hünkâr bu hâl ma’lûm oldu. Suyu geçdikde Hırka Tağı’na tevcih idüp gitdiler ve ol dağın tepesinde bir ardıç ağacı var idi. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ Ya ardıç ağacı bizi bir dem pürünle yolu saklayın, kıyamet gününde biz dahi seni saklayavuz” didi. Erenlerin mübarek nefesiyle heman cümle pürü bu dağı kibleye karşı eğilüp bir hayme misali oldu. Ve Hazret-i Hünkâr arducın dibinde Açık Köy halkı görmesünler için anda savmıyla ‘ibadete meşgul oldu. Bir çille çıkardı. Şimdi oly arducın adına Rûhun Ardıç dirler, meşhurdur. Amma kim bu cânibe Açık Saray halkı cehd idüp Hazret-i Hünkâr’ı bulamadı. Girü dönüp tamlarına gitdiler.

Râviler Şöyle ve Ahbârdan Mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Rûm’a Gelicek Yunus Makri Nâm Bir ‘Âlim ve Kel Kimse ile Görüşüğüdür

Çepni soyu ağzından ayrulup Karabük’in yakınında Kayı nâm makama gelüp karar eyledi. Şöyle.....Karabük’ün mâbeyni iki mil kadar yerdir. Ve dahi Çepni

boyunda ulularından Gevherdiş nâm bir kimesne gelüp Karabük’de karar eyledi. Meğer kim ol Suluca Karayük’i Sultan ‘Alâeddin Hazretleri’nin ma’mûr kılmışdı. Mezkûr bende ahirede rihlet itdi. Anı ol Suluca Kacrayük’in kurbunda defn itdiler amma ol vakt etrafda Danişmend heman bunu Yunus Makri, Gevherdiş’in kavminden birisin ahirede intikal itdi. Yunus Makri’yi istediler, bulamadılar. Meydanda bunların meyti üç gün yatdı. Âhir Yunus Makri yalvarup eyitdi: “Biz sensiz olamazuz. Kerem eyle bir an yanımdan ayrılma. Böyle olalım” Yunus Makri dahi Gevherdiş’in bu kadar ebrâmın görüp Konya’da ‘Alâeddin Hazretleri’ne vardı. Ana kemâlin bildirdi. Ol dahi Suluca Karayük’i yurd virdi. Gerü dönüp menziline oturduktan sonra bir zâ’if hâl hâsıl oldu. Âhirete rihlet eyledi. Mezkûr Kalı nâm yerde anı defn itdiler. Meğer kim Yunus Makri’nin dört oğlu var idi. Birisi İbrahim, birisi Süleyman ve biri Sarı ve biri İdris. Atası gibi ehl-i ‘ilm kimesne idi ve Sarı dahi gayet okumuşdı. Amma ikisi dahi ümmî idi ve dahi Çepni boyunun uluları İdris’e bir kız almışdı. Âhiret

(56a)

hatunlarından bir Sâlih kadın idi. Kuşluk Melek dirler idi. Ta’zîm idüp Kadıncık diyü ad urdılar. Çünkü Yunus Makri mezkûr karyede Allah’ın emrine gitdi. Oğulları dahi padişah hükmi mucibince dört karındaş ‘ıyâl evlâdlarıyla karyeden kalkup Suluca Karayük’e geldiler. Anda mekân tutup karar eylediler. Dört Yunus Makri oğulları, bir Gevherdiş, iki komşısıyla yedi ev oldılar. Pes bir gice mezkûr Kadıncık seyranda gördi kim yaturken belinleyüp uyandı. “Vâki’a gördüm ba’is olur” didi. İdris eyitdi: “ Nice rüyâ gördin?” Kadıncık eyitdi: “ Takrir iderim, ehl-i ‘ilimsin ta’bir eyleyesin” didi. İdris : “ Hayru ta’bir ideyim” didi. Kadıncık eyitdi: “ Gördüğim rüyâ budur ki bir bedir ay eteğimden çıkup koynuma girdi. Diledi kim yanımdan çıka. İki elimle yanımı tutdum. Diledi kim yakamdan çıka, yakamı tutdum. Diledi kim eteğimden çıka, yüzi üzre düşdüm. Fi’lhâl belinleyüp uyanı geldim” didi. Andan İdris eyitdi: “ Kadıncık güneş enbiyâdır, bedir evliyâdır. Bunda irade idüp bildi kim budur ki senden bir evlâd zuhûra gele. Evliyâullahdan bir kimesne ola yahud evliyâullahdan bir kimse gelür sana safâ-yı nazar-ı himmet idüp ve anda himmeti bıraktığıyla dünyadan ve âhiretin ma’mûr ola.” Ve hem ol vakte değin Kadıncık’dan hiç evlâd

gelmemiş idi. Bunun üzerine bir nice gün geçti. Bir gün Kadıncık ol karyenin ahâlinden biraz hatunlyar ile pınara ton yumağa vardılar. Sebep oldu kim Hazret-i Hünkâr Hazretleri ol araya irişe geldi.

(Hacı Bektâşî Veli'nin Kadıncık Ana ile Mülâkatıdır)

Râviler şöyle rivâyet iderler ki Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli Hazretleri'nin mübarek başında ol gün kırmızı tac-ı zemiyyet var idi ve arkasında alaca 'Arabistan giyegisi var idi. İlerü gelüp ol ton yuyan hatunlara eyitdi: "Ya bacılar rızâ-yı Allah hakkıçün karnımızın açlığı vardır. Ta'amınız var ise getüresiz" dedi. Ol tonyuyan hatunlar eyitdiler: " Derviş bunda nice lokma olur ki sana virevüz" didiler. Hemandan Kadıncık erenlerden bu sözi işidicek sür'atle kalkup evine geldi. Bir küp içinde yağın kalmış idi. Bir etmek ile bir miktar yağ alup getirüp sunıverdi. Alup yediler. " Artsun, taşsun, dökülmesün" diyüp hayır du'a eyledi. Suluca Karayük'ün mescidine revân oldu. Gelüp içeri girdi. Dahi ol mescidin bu güne değin divarların tecdîd itmemişlerdir. Amma esâs dahi oldu. Heman çünkü ahşam oldu. Ol karyenin cemâ'ati makamlu makamına tağıldı. Hiç birisi Hazret-i Hünkâr'a nesin ve ne kişisin diyü haber sormadılar. Yatsu namazın dahi kıldılar, cümlesi tağıldılar. Ol cemâ'atin hiç birisi teklif itmediler. Nesin ve ne kişisin dimediler ve hiç ta'âm getürmediler. Hazret-i Hünkâr ol gice تنها ol meccidde kaldı. Amma kim

(56b)

bu cânibde İdris'in bir anası var idi. Yerinden turup eyitdi: " Gelin ton yumağa gidelüm. Ol eve gelince aş ben pişüreyim, hazır olsun" diyüp ocağa aşı kodı. Yağ almağa küpün ağzın açdı. Her da'im azaran bulurlardı. Bu kez gördi kim ağzına beraber toptolu olmuş. Anı görüp ta'accüb eyledi. Çünküm kadıncık dahi esbâb yuyup eve gelicek kayın anası "Kadıncık yağı nereden alup küpe koydun?" Kadıncık eyitdi: " Kimseden yağ alup küpe koymadım. Amma kim dün esbâb yudığımız yerde bir devriş geldi, ta'âm istedi. Bir etmekle bir mikdar yağ virmişdim anın hayır du'asıdır ki böyle olmuşdur" diyüp ta'accüb eylediler. İdris dahi yatsu namazın kılup geldikde bu hâli i'lâm eylediler. İşidüp ol dahi ta'accüb eyledi. "Var

ise ol mescide oturan dervîşdir, hayfa kim görüp hidmet idemedik” didi. Dahi mecmû’ yatup vahdete vardılar. Nısfü’l leyl olıcak İdris belinleyüp uyandı. Kalkup esbâbın giydi. Dest-i namaza meşgul olup “varayım sabaha değin mescide ta’at ideyim ve cemâ’atle sabah namazın dahi edâ ideyim” didi. Çünküm mescid kapusına geldiler. Gördi kim pencerelerden aydınlık çıkar, eyitdi: “ Biz hod mescidde çerağ yanar bırakmadık. Bu şu’le ne hikmetdir?” diyüp ilerü vardı. Gördi kim mihrâbın sol köşesinde bir ‘azîz durup ‘ibâdet ta’at ider ve mübarek ağzından nur tulû’ ider. Ve başı üzerinde nûrdan bir kandil yanar ve ravzanelerden çıkan nûrın şu’lesi imiş. Çün İdris anı görüp sür’atle Kardıncık’a geldi. Meğer kim Kadıncık dahi dest-i namaz idüp ta’ate meşgul olmuşdu. İdris eyitdi: “ Kadıncık ol bâtın zuhûra geldi. Mescide gelen devrişdir” diyüp gördiyse haber virdi. Kadıncık bu haberden şâd oldu. Secde-i şükr eyledi. İkisi dahi kalkup mescide geldiler. Kadıncık eyitdi İdris’e: “ Evvel sen gir zira kim sen erkeksin” didi. İdris eyitdi: “ Evvel sen gir zira düşünde sen gördin, yol senindir” didi. Kadıncık “ Bismillâh” diyüp içerü girdi. Ardınca İdris girdi. Erenler şahı dahi tahayyata oturmuşdı. Selâm virüp ilerü gelüp mübarek elin ve dizin öpdiler. Dahi girü çekilüp nazarında durdılar. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ Neye geldiniz, bunda bî-vakit ne istersiniz ve muradınız nedir?” didi. Eyitdiler: “ Sultanım sizi bendehâneye da’vet itmeğe geldik. Ümiddir kim teşrife kadem buyırsız. Mübarek kademimiz hânemize basup safâ-yı nazar-ı himmet idesiz” didiler. Hünkâr ululığı eyitdi: “Şimdilik bu makamda i’tikâf-ı nübüyyen itmişizdir. Hiçbir yere gitmek olmaz” didi. Ne kadar ebrâm itdiler, rızâ virmedi.

(57a)

Kadıncık dahi dönüp evine geldi. Hazır bulunan bir sofraya yemek koyup erenlerin nazarına getürdi. “Lütf idin erenler bâri soframıza bir hayır du’anız olsun” didi. Hünkâr eyitdi: “ Şimdi.....nesne ekl itmezem” didi. “Hayır du’am sizinledir.” Velhâsıl Hünkâr olduğu mescidin sol köşesinde bir erba’in çıkardı. Ne kadar kim ta’âm getürdiler, yimedi ve ne kadar kim da’vet itdiler varmadı. Erba’in tamam olıcak mescidin önünde üç büyük taş dikilmiş idi. Ol savmada dahi oturup bir erba’in anda bir erba’in çıkardı. Kavdıncık ve İdris gelüp da’vet itdiler, varmadı. Ne kadar kim ta’âm getürdiler, sunmadı. Kırk gün tamam olıcak ‘İrfan Tağı’ndan çilehâneye

geldiler. Gördi kim bir karanlık تنها mağara ve ol mağaranın önünde bir pîr-i mübarek parmağıyla dürttü. Bir latîf su çıkardı. Şimdi Zemzem Pınarı demekle meşhurdur. ‘İrfan’da çillehânesin ziyaret itdiler. Tevekkân anda dahi gusl itdiler. Pes Hünkâr ululuğı ol mağarada dahi bir erba’in çıkardı. Ne kadar kim Kadıncık ta’âm getürürdü, ekl itmezdi. Çün kırk gün tamam oldu. İdris Kadıncık’a eyitdi: “ İrte tamam oldu, kırk gün ihtimal var ki erenler erba’in tamam idicek sefer eylediler. Biz mahrum kalavuz Gel imdi ikimiz dahi varup yalvaralım. Niyâz idüp eline ve ayağına drüşüvüz. Ümiddir ki, kadem-i rencide kılalar” diyüp aliye’s sabah ‘İrfan Tağı’nda çilehâneye geldiler. “Lütf ile erenler teşerrüf-i kadem buyurun Erenlerin ateşi ve muradı yahşılıktır” didiler. Hünkâr eyitdi: “ Bizim yükümüz ağırdır. Çekmesinde zahmet çekersiz. Bizim muhibblerimiz ve ‘âşıklarımız çokdur. Bizi bunda duyuncak gelürler, sizlere zahmet olur” didi. Anlar eyitdiler: “ Ey erenler şahı, Allah virdiğinden koyun ve sofra mal var. Rızkımız çokdur. Cümlesin sizin ‘âşıklara harc idelüm. Önünce biz dervişlik idüp zembili havâle kılup şey’ullah idüp.....müslimin getürüp muhibblerine harc idelüm.” Andan Hazret-i Hünkâr bunların bu kadar ikdâmın görüp iki bir dimeyip kalkdı, mübarek pişmanların giydi. Önünce İdris ortada Hazret-i Hünkâr dahi ardında Kadıncık beraber eve geldiler. Hazret-i Hünkâr bir halvet mahal ihtiyâr idüp karar eyledi. Erenler çilehânesi dahi Kadıncık evi kurbunda idi. Kâh Kadıncık evinde, kâh çilehânesinde ‘ibâdet iderdi. Bir gün Hazret-i Hünkâr mübarek eliyle ol divara kaz diyü işaret eyledi. Divar yıkılmağa gelmişken durdı andan Kadıncık Ana’ya eyitdi: “Bu divar bu hâliyle kıyamete değin tura, yıkılmaya” didi. “Erenlerin

(57b)

nutkıyla hâlâ bu deme değin tursa gerek” didi. Ol evin gayrı divarları nice kerre yıkıldı. Ol divar hâlâ durur.

Râviyan-ı ahabardan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli ol zamanki ‘Arafat’dan..... çilehânedeki i’tikâf-ı niyetine oturmuşdı. Nâgâh erenlerden bir nice velâyet erleri Hazret-i Hünkâr’ı görmeğe geldiler. Oturup biraz mahsusâne sohbe meşgul oldılar. Esnâ-yı kelâmda ol erenler Hazret-i Hünkâr’a eyitdiler: “Ya Hünkâr bu mu’tekif olduğunuz bir mahfî ve mergûbdur. Amma tar ve karanlıktır. Bir

ziyâ girecek yer yokdur. Ne olaydı bir ravzânesi olaydı. Andan bir ziyâ gerek idi. Gayet mahbûb olurdu” didiler. Hazret-i Hünkâr ol ‘azîzlerden bu kelâmı işidüp fi’lhâl çillehânenin yabandan cânibine velâyet eliyle ol taşa bir yumruk öyle urdu kim ol taşdan bir adam sığacak miktarı pencere açıldı. Bir hûb-ı rûşan oldu. Ol erenler Hazret-i Hünkâr’dan bu velâyeti görüp cümlesi Tahsin eylediler. Hünkâr varlığında kuvvetine ‘acaba kıldılar. Ba’de vedâ idüp makamlu makamına revâne olup karar eylediler.

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr evindebir zaman karar itdi. Günlerden bir gün Karayük’in öte cânibi çayırly yerler idi ve Kadıncık’ın bir hizmetkârı var idi. Ol gün buzağı güderdi. Meğer kim bu hizmetkâr eve varmalu oldu. Bir mühim işi düşdi. Gördi kim Hazret-i Hünkâr önünde Karayük’in üzerinde durur, eyitdi: “ Lûtf eyle devriş, benim eve varamlu bir mühim işim düşdi. Kereminden buzağılar kat’a emişmesünler” dedi. Ol cariye eve vardı. Maslahatın görüp geldi, gördü kim buzağılar analarıyla beraber gezerler, asla emmezler. Ta’accüp idüp biraz dahi gördi. Ahşam olıcak sürdi eve getürdi. İnekleri savup buzağuları salıverdi. Ta kim eme, gördi kim buzağular emmezler. Ol gün gice geçdi. Ertesi gün yine emmediler. Kadıncık bu hâli görüp cariyeye aslını sordu. Ol dahi macerayı olduğu gibi nakl etdi. Kadıncık bu hâli buzağular emmedüğün erenler nefsendendir, bu ahvâli Hazret-i Hünkâr’a bildirdi. Heman Hünkâr durur. Barlarından bu sadır oldu kim “emişsünler” didi. Ol sa’at emişmeğe başladı.

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli Kadıncık evinde bir nice gün karar eyledi. Ol karyenin halkın bu hâlden haberdar olmayanları su’izân idüp “devriş Kadıncık Ana’yı sever ve muhabbeti vardır. Ol ecelden varup yolına gitmez.” Didiler. Pes İdris’in Sarı nâm bir karındaşı var idi. Bir gün

(58a)

İdris’e eyitdi: “ Sen utanmaz mısın? Ol devriş evinde besleyüp turursın. Destûr virsen varup yoluna gitse olmaz mı?” didi. İdris eyitdi: “ Sarı var fariğ ol. Senin bu hâlden haberin yokdur. Ol gördüğün devriş zâhir ve bâtın padişahıdır, velâyet eridir. Anı şol vechile görüp tururuz” diyüp Hünkâr’dan gördüğü velâyet ve kerâmetleribir nakl eyledi. Sarı, İdris’in bu ma’kûl sözine i’timâd itmedi. Ol vakt Kırşehir’ın bir

begi var idi. Nureddin Hoca dirlerdi. Sultan ‘Alâeddin Kırşehir’ni tamam virmiş idi. Çünkü Sarı bu hususta İdris’e söyledi, râzı olmadı, gönlünden eyitdi: “Karındaşım ilin sözünden ‘arlanmaz, ol dervişe izin virmez. İmdi ben de dahi turup Kırşehir’ne varup bege dahi bu hâli bildireyim. Ol devriş gidere biz dahi kurtulalım” diyüp mezkûr Nureddin Hoca’ya vardı eyitdi: “ Sultanım karındaşım evine bir devriş geldi. Bir ‘acayib hallü kimsedir. Varup gitmez. Lütfunuzdan bir adam gönder anı gideresin.” Pes Nureddin Hoca dahi bir nâ’ib gönderdi. Ol karyenin aşağı cânibinde bir pınar var idi. Üç Pınar derlerdi. Şimdi hamamın suyu ol pınardan gelürdi. Andan nâ’ib dahi gelürken Hazret-i hünkâr ol pınarda oturur. Nâ’ib görüp ferâsetle bildi kim Sarı’nın şikâyet eylediği devrişdir. İlerü gelüp eyitdi: “ Devriş bu vilâyetin begi Nureddin Hoca size destûr virdi. Her kande safânız var ise gidin diyü.” Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ ‘Aceb söylersin, mülkin issi var gibi bu aradan beni hiç kimesne ayıramaz. Var sen ‘abes sözi ko.” didi. Ol kimesne Kırşehir’ne gelüp Hazret-i Hünkâr’dan işitdüğü cevapları bir bir Nureddin Hoca’ya haber virdi. Nureddin bu haberi işidüp fi’lhâl atlanup Kırşehir’nden Suluca Karayük’e geldi. Köyin aşağı ucunda Üç Pınar’a geldi. Gördi kim bir devriş oturur. Ferâsetle bildi kim budur. Heman atından inüp ilerü gelüp selâm virdi, eyitdi: “ İdris’in evinde olan devriş siz misiz?” Hazret-i Hünkâr “Beli biziz neden su’al itdiniz?” didi. Amma Nureddin gördi kim Hünkâr’ın bıyıkları ve tırnakları uzamış, eyitdi: “ İşbu tırnakların niçün kesmezsin?” Hünkâr eyitdi: Şahin mahmuzsız olmaz.” “Ya bıyıkların niçün kesmezsin? Hünkâr eyitdi: “ Şahin..... olmaz” didi. Nureddin eyitdi: “ Kalkın abdest alalım” diyüp hizmetkârın birine emr idüp maşraba virdi. “ Şol pınardan toldur getir” didi. Hizmetkâr pınardan maşrabaya doldurup Hünkâr önüne getürdi. Hünkâr maşrabayı avcuna koyduğu anda erenlerin velâyetiyle levni mütegayyir oldu. Kan rengin bağladı. Nureddin gördü kim

(58b)

maşrabadan akan kandır, su kan olmuş, eyitdi: “ Abdest dürtüst değildir. Amma şimdi yolda gelürken geyik şikâr itdük. Anın kanı maşrabaya akmış” didi. Hizmetkâra i’timad itmeyüp kendü maşrabayı alup pınara vardı. Bir nice kerre yaykadı, su ile doldurup nazarına getürdi. Pes Hazret-i Hünkâr ol suyu avcuna dökdi. Bu def’a yine

kıpkızıl kan ve göğre irin oldu. Nureddin bu hâli görüp sihre hamd idüp eyitdi: “Derviş bu yerden kande gönlin dilerse git, yohsa irtte olıcak seni bunda görürsem ateşe yakarım” didi. Heman Hazret-i Hünkârol tîr-i endâz nefslerinden öyle geldi kim “irtte olunca seni tutarlar, oğlancıkların görmeye komayup bir baş göne kaplayup bir yire ileteler kim bir torla toprak ve bir avuç arpa canına sahip ola. Dahi sonra bir yire varasın ki gökde uçan kuşları gördükde ‘acaba bunlar bizim memlekete uğrarlar mı diyüp ağlmayasın” didi. Çünküm Nureddin Hoca bunun gibi ve veh-nâk haberi işidüp eyitdi: “Öyleye olucak sana mühlet, eğer senden bana bir zarar gelecek olursa göresin ben sana neylerim” diyüp ol şeb anda yatup irtte Kırşehir’ne ‘azm eyledi. Ta kim Kırşehir’ne garip yarım sa’at mesafe kalınca bir sulu yirde duraya irişdi. Atından inüp abdest alup namazın kılup tamam idince gördi kim yedi nefer müzeyyen pâk atlu çıka geldiler. Heman bî-tevekkûf “Nureddin Hoca sen misin?” didiler. Eyitdi: “Beli ne buyurır sınız?” Anlar eyitdiler: “Emr-i padişahımız seni kande bulursam bî-iman alur giderüz.” Nureddin eyitdi: “Lütf idün evlâd-ı ‘ıyâlimi göreyim dahi hükm nice olursa idesiniz.” didi. Eyitdiler: “Emir böyledir ki seni evine gitmeye komayavuz. Baş göne sarup padişaha iletevüz” diyüp derhal tutup muhkem bend itdiler ve baş göne sarup köyden Sultan ‘Alâeddin nazarına getürdiler. Meğer padişahın bir beyaz kireç ile sıvanmış derin zindanı var idi. Hışım itdiği kimesneyi ana kor idi. Üç yıla değin gözleri bozarup karası kalmazdı. Andan çıkarup salıverirdi. Yine ol ‘âdet üzre Nureddin Hoca’yı mezkûr zindana kodı. Zindana girdiği vakit erenlerin rumûz-ı rumûzların hatırına geldi, eyitdi: “Ey dirigâ, hayf ben bilmedim ol kişi velâyet ehli, ‘azîz imiş. Ana yavuz kast eyledim. Anın nefesiyle bu belâya uğradım. Bir topra toprağıyla bir avuç arpa canına sebep ola didüğü nefis budur ki geldi” didi. “İmdi çare budur ki bir topra toprak, bir avuç arpa getürüp ekevüz. Yeşil renk ola bakalım yohsa beyaz kirece bakmadan gözlerim

(59a)

ağarır” didi. Zindancıya sipariş eyledi. Bir torba toprak ve bir avuç arpa getürüp ekdi, suladı. Bir nice günden sonra bitüp yeşerdi. Da’ima ana bakardı. Bu minvâl üzerine tamam üç yıl oldu. Erenler nutkı ile ol yeşil renk bereketiyle gözlerine zarar gelmedi. Bir gün Sultan ‘Alâeddin emr eyledi kim “Nureddin Hoca’yı zindandan

çıkarp salıverin” didi. “Anın dahi şimdiye kadar gözleri ağardı” didi. Amma erin sohbetinden gafil idi. Pes ureddin zindandan çıkarp getürdiler. Sultan ‘Alâeddin gördi gözlerine zarar olmamış, eyitdi: “ ‘Acem’de bir yer virtüp gönderelüm. Ayruk Rûm’a gelmesün” didi. Nureddin Hoca’ya ‘Acem vilayetinde bir yer tımar virdi, gönderüp hâl hayatında Rûm’a gelmedi. Gökyüzünde uçan kuşları göricek erenleri remz-i nazarına gelürdi. Tahassür çekerdı. “ ‘Acaba bu kuşcağızlar bizim ile uğradı mı?” diyüp ağlardı. Bir dahi Rûm’a gelmek müyesser olmadı. Âhiri anda vefat eyledi. Ba’de taputla meytini Kırşehir’ne getürüp defn itdiler.

(Hacı Bektâşî Veli’ye Beş Taşın Şahitlik Ettiğidir)

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli Kadıncık evinde karar tutucak Suluca Karayük’de ev çok değil idi. Ancak yedi ev var idi. Ol cihetden sığırları güdücüye vermezler idi. Növbetle güderler idi. Bir gün növbet İdris’e geldi. Kadıncık’a eyitdi: “ Bu gün sığır növbeti bizegeldi. Amma ‘azim hizmete var anı terk idebilmem. Akçe ile bir adam bulunmaz mı, gönderelim.” didi. Nâgâh Hazret-i Hünkâr varlığı işidüp eyitdi: “ Sen kayırma var hizmetini gör, bu günlük sığırları ben güdeyim. İnşallah zarar gelmez” didi. İdris eyitdi: “ Hünkâr’ım revâ değildir.” Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ Kayırmazam gam yeme” didi. Hazret-i Hünkâr karyenin taşra..... çıkdı. İdris dahi sığırları cümle nazarına getürdi. Varup mesarifin görmeğe gitdi. Hünkâr sığırları otladarak mevcut beş taş gelidiler. Hünkâr ,ol arayı seyran iderken gördü kim İdris’in karındaşı Sarı, çiftiden fariğ oldu. Öküzleri sürüp sığıra katmağa getürdi. Hünkâr eyitdi: “ Sarı senin sığırların görmezem ve gözlemezem, kurt yer ya bir zarar gelür. Sonra günah benden gitsün, te’âllül itme, al öküzlerini git” didi. Sarı eyitdi: “ Bütün köyün sığırları bunda yürür nesne olmaz. Niçün benim öküzlerim kurt yesün. Bunlar növbetle güdilür. Bu gün növbet İdris’indir. Sen boynuna aldın ol kişi sana inandı, kodı işine gitdi. Ben şimdi öküzlerimi nereye ileteyim ya yalnız mı güdeyim? Öküzlerim dahi köyün sığırları ile gütmek gerekdir.” Hünkâr eyitdi: “ Âhi sana didim, gözlemezem al öküzlerini git” didi. Sarı eyitdi: “ Hayır bu söz değildir

(59b)

Köyün sığırları nice olursa benim sığırlarım öyle olsun” didi. Meğer kim ol arada beş taş var idi. Hünkâr dönüp ol taşlara eyitdi: “ Siz tanık olun ta kim ihtiyac vaktinde şahadet idesiz” didi. Sarı bunu işidip hiç tınmadı koyup gitdi. Çünkü ahşam oldu. Köyün sığırları filcümle evlerine geldi. Sarı’nın öküzleri gelmedi. Seyirdüp sahraya çıkdı, gördi ki ikisini dahi kurt yemiş, bir dereye yatur. Pes gelüp cemâ’at önünde Hünkâr’a eyitdi: “ Bu gün sığırları göremki boynuna aldın. Köyün sığırlarını gütdün. Benim öküzlerimi kurda yedürdin, bana ziyan oldu, ödemek gereksin” didi. Hünkâr eyitdi: “ Anda sana hüccet koydum. Sözüm işidüp koyup gitdin, ne dirsın?” didi. Sarı inkâr eyledi. “ Kaçan hüccet kodun?” Hünkâr eyitdi: “ Benim beş şahidim vardır dersim okuduğuma” didi. Sarı eyitdi: “ Anda kimse yoğdı kim siz anı tanık tutasız? Bu sözün dahi görün” didi. Hünkâr ol cemâ’ate eyitdi: “ Gelin sizinle tanıkların yanına varalım. Sizler anı işidin.” “ Kanı tanıkların?” didiler. Hünkâr dahi ol taşları gösterdi. “ Şahidlerim bunlardır” didi. Anlar eyitdiler: “ Hod bir hacerdir, nice şahadet ide” didiler. Andan Hazret-i Hünkâr “olan kıssayı haber virün” didi. Ol taşların beşi dahibirden nutka gelüp def’aten ve ahdeten eyitdiler: “ Bizler şahidiz ve şahadet ideriz ki Sarı, öküzlerin sığıra katma didi. Siz hacet kodınız bu gün senin öküzlerini güdemez ve gözlemez kur yiyüp bir ziyan iderse benden değildir. Al öküzlerini git didün. Sarı dahi ‘inad idüp kodı gitdi. Siz ol zaman bizi tanık tutdun. Ol nesne için şahadet iderüz” didiler. Çünkü ol cemâ’at bu haberi taşlardan işidüp bu hususda Sarı’ya cümlesi lâ’net eyledi. Sarı, somurdarakdan kodı gitdi. Hazret-i Hünkâr böyle velâyetin görüp ikrâr itmedi. Anda olan cemâ’at Hünkâr ululığın ayağına düşdiler. Ma’en Karayük’e gelüp karar eylediler. Min ba’de Sarı, Hazret-i Hünkâr ululığın velâyetine mukirr olmadı ve ikrâr itmedi ve i’tikâfa çekilüp nesne ekl itmedi. Gelirini bilmedi. ve yıkılmağa meyl iden divar nutkı sebebiyle durdığını bildi ve Nureddin hikâyetini işidüp ve beş taşın remzine v”âkıf olup yine Hünkâr ululığına i’timâd itmedi. Ve hakkında sui’zânı dahi gitmedi. İttifak bir gün bunun gibi bed fikirle Kadıncık Ana’nın evinde Hazret-i Hünkâr’ın huzurına girdi. Hünkâr’a bed fikri

(60a)

ma'lûm oldu. Fi'lhâl kalkup Hünkâr ile Sarı ma'en bakıcıya vardılar ve bakıcı dahi Karayük'in kurbunda idi. Pes Hünkâr bir ağacın dibine gelüp Sarı'ya eyitdi: “ Gönlimiz yemiş diledi. Çıka şol ağacın üstüne bize yemiş indür, yiyelüm” didi. Meğer kim kış idi. Yeryüzini kar tutmuş idi. Hünkâr'dan Sarı bu haberi işidüp eyitdi: “ Kış günü bu kurı ağacın yaprağı yok. Nice yemiş indirelüm” didi. Hünkâr eyitdi: “ Gel imdi sen aşağıda tur, gözle ben çıkayım” diyüp heman “ Bismillah” diyüp ağacın üstüne kadem bastı. Bekudret-i Hüdâ, velâyet-i evliyâ ol ağaç yapraklandı ve yemişlendi. Derhal tomruk bağladı. Çiçek açdı ve bir sa'at içinde kırmızı almalar bitüp salkım oldu. Hazret-i Hünkâr'ı..... gözi tuş oldu. Gördi kim iki tane gül bitmiş biri beyaz biri kırmızı. Çünkü Sarı bu hâli gördi. Heman başı aşağı eyledi. Bildi kim şüphesiz evliyâullahdır. Ol zaman cân-ı gönülden ikrâr eyledi. Pes budur ki mübarek kademin ayağ üzerine basmasıyla ol ayağ derhal çiçek bitürüp yemiş verdi. Bildi kim itdüğü sui'zân imiş. Pes Hünkâr ol ağacı silküp vakta kim Hünkâr ağaçdan indi. Sarı, ayaklarına düşdi zârlık idüp ağladı. “Eksiklük itdim, er nazarında günah işledim. Kerem lütf eyle. Ol hâlden rücû' itdim erenler şahı” didi. Hünkâr Hazretleri kamer sıfatından..... öyle geldi kim “Sarı koltuğundan çıkarup şişüp kabr kara olup sarı sular aksın, görmeyince inanmadın hey” didi. Andan Sarı zârlık idüp ağladı, eyitdi: “ Ey girçek er lütfeyle ben kulluğa öyle nefis itme” didi. Hünkâr eyitdi: “ Ok atladi, girü dönmez ana çare yokdur. Evvelden 'aklın cem' itmek gerek idün” didi. Andan Sarı, cân-ı gönülden erenlerin muhibbi oldu. Ve oldu. Amma olacak ve vakitte koltuğundan çıktı. Göğdesi şişüp kabkara olup sarı sular akdı. Öyle fevt oldu. İmdi anın nislinden her kimse kim olursa erenlerin nefsiyle koltuğundan çıkarur; gövidesı şişüp sarı sular akardı, öyle fevt olurdu. Bu deriden gayrı bin dürlü kaza ve belâ olsa havf itmezlerdi. Kaçan bu derk zuhûr iderse bilürlerdi kim artuk necât yokdur ve dahi bu nesilden ne kadar çoğalsa yine bir kalur iki olmaz münkatı' olmaz. Andan almaları düşürüp Kadıncık Ana'nın evine geldi. Sarı olan kıssayı Kadıncık Ana'ya ve İdris'e ve cümle köy halkına haber virdi. Ve cümlesi gelüp ayağına döküldiler. Pes Kadıncık ol almaları bir bir cümle köy halkına üleştirdi. Birazın hıfz itdi.

(60b)

Kaçan kim bir kişi hasta olsa anın birin yedürürler, şifâ bulurđı. Ve eğer yohsul ise bay olurđı. Maraza mübtelâ olan kimse yese şifâ bulurđı. Velhâsıl her ne olsa derman olurđı. Ya evlâdı olmayan evlâdı olurđı.

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki Hazret-i Hünkâr bir nice muhibbler ile Karayük'ün cânibinde Alman nâm karyenin Hazret-i Hünkâr'ın didârı müşâhedesine oturup sohbetle müşerref oldılar. Ta kim ahşam oldu, gün tolandı. Namaz vakti olup dest-i namaz idüp, ezân virdiler. Akamet oldu, namaza turdılar. Meğer kim mezkûr karyenin kurbunda Kara Kadı nâm bir imam var idi. Heman lâ-teklif, bî-izin Hünkâr'ın önine geçüp namaza şürû' eyledi. Tekbir idüp bir zamanturđı. Kıyamda Hazret-i Hünkâr velâyet zâhir olup Kara Kadı mahsur oldu. Her kez kıra'atden hatırına bir nesne gelmedi. Hayli zaman durdı, gördiler olmaz. Ol cemâ'at annayup namazı döndirdiler. Hacı Bektâşî Veli ol kadıya eyitdi: “ Hakk'a giden Hakk uğrım hakkıçün bu mülke gelmedin. Erün önüne geçüp imâmet iden er olasın” didi. Andan müjde oldu. Bu deme değin anın neslinden olanlar katı irtüşür. Yani karadan fevt olur. Kezâlik bu remzden havf iderler.

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Karayük'ün şerha cânibinde seyrane çıkmışdı. Gördi kim bir kimesne karyeden taşra kerpiç yapmağa balçık kazup oyalardı. Hünkâr ululuğı ilerü gelüp ol balçığa girüp ayakladı. Ol kimse eyitdi: “ Bunu görünben dahi ayaklarım şol imdi hâl velâyet ve kerâmet issi oldur ki şol kayanın üzerine çıkup ayaklıya” didi. “Anı muceff balçık gibi yoğura. Ol taşda izleri mu'ayyen ola.Biz dahi görüp şek ve şüphe gibi yoğura. Ol taşda izleri belüre ve şüphe tarh idüp cân-ı gönülden muhabbet idelim didi. Meğer kim kerpiç yapduğı derenin üst yanhında bir yerli kaya var idi. Heman Hazret-i Hünkâr ol kayanın üzerine “Bismillah” diyüp ayak basıcak sıdkıla mübarek ayakları zamire gömülür gibi gömülüp iz eyledi. Dahi balçık misâli ayaklamağa başladı. Ol şahıs Hazret-i Hünkâr'dan bu velâyeti görüp bî-hoş olup kademine baş kodı. Gördi köyhalkına dahi bu hâli i'lâm idicek fi'lcümle gelüp gördiler. Cümlesi ayağına yüz sürdiler. Hayır du'a ve himmeti aldılar. Dahi bu güne değin ma'lûm ve muayyendir ki Hamur Kaya dirler.

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Hacı Bektâşî Veli kaddesallahü sırrehü'l 'azîz bir gün mescid kapusunda bir taş üzerinde oturur, mübarek ellerinde bıçak birle hıyar soyardı. Ol karye halkından bir kimesne gelüp eyitdi: “ Hıyarı bizim bıçağımız dahi keser. Er isen şol taşı kes kim

(61a)

er olduğunu bilelim.” Meğer kim nazarında bir sivki kaya var idi. Heman Hazret-i Hünkâr elindeki bıçağı ol taşa çalup büyük parça kopardı. Çün ol şapıs bu velâyeti görüp Hazret-i Hünkâr'ın elin öpüp ayağına düşdi. Oturdıkları taş ve kestiği kaya kapudan taşradır.

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Hacı Bektâşî Veli Hazret-i kaddesallah bir gün Karayük'in şark tarafına seyrana çıkmış idi. Gördi kim köyün harmanları savrulur, çeç olmuş ve hem 'âdetleri bu idi kim Kırşehir'nden şahna gelüp ölçerdi. Andan kaldırıp evlerine götürürler. Ne 'âdet üzre arpa, buğday, mercimek, çavdar herne ise döküp savurup çeç itmişlerdi. Dahi Hünkâr Hacı Bektâşî Veli mübarek eteklerini açup ol harman sahiplerinden şey'ullah eyledi. “Nesne değil devriş” didiler. “Nesne olmasun” didi. Fi'lhâl giri döndi. Ba'de açup gördiler. Cümlesi taş, sihre ham idüp eyitdiler: “ Devriş bu daneler taş oldu ise akçemiz çok didi. Hazret-i Hünkâr bu kelâmı işidüp “ol i'timâd itdüğünüz dahi öyle olsun.” didi. Andan fi'lhâl evlerine varup gördiler kim altunları ve akçeleri hep taş olmuş. Çıkarup yabana atdılar. Erenlerin velâyetiyle ol demden bu deme değin yerin ka'ında kaynanup som olmuşdı ve ol daneler cümle mu'ayyen görünür ve dahi erenlerin muhibbleri bir yerecem' olup Hazret-i Hünkâr'a eyitdiler: “ Erenler şahı ne 'aceb nefis itdiniz ise gada gada olacak daneler cümle taş olmuşdır. 'Abes fâ'ideye yaramaz” didiler. Hazret-i Hünkâr inâyet-i lütf-ı nutkından öyle geldi kim “ ‘abes olmaya muhibblerimize yâdigâr ola. Her daneden bir evlâd zuhûra gele” didiler. “Amma şart bu kim üç gün iki helâl sâiem olup ve dahi Cum'a gicesi oldukda ol dtaneyi dişlerine değdürmeden iki dudakların arasında tutup vakt-i inzâlda bir birin ağzına bırağalar. Be-inâyet-i Hüdâ ve bî-velâyet-i itâ ol sa'at hamile ola. Dahi müddeti haml zuhûrunda evliyâullah tekyesine bir kurban vire. Eğer mercimeğin yudamazsa kız zuhûr ide.” Rivâyetdir ki ol buğdaydan tenevvül idüp sek ve şûphe

itmezler. Şöyle rivâyet iderler ki ol zaman bir şahıs bî- i'timâd erenlerin böyle nefisini işidüp eyitdi: “ Bu taşları yutmakdan ne hâsıl olur, getürün bize ikisin yudayım” diyüp ol buğdaydan iki dane yutdı. Heman kudret-i ilâhi ve kuvvet-i Hacı Bektâşî Veli ol kimesne fi'lhâl hamile oldu. Günden güne terfi bulup karnı büyümeğe başladı. Müddet-i haml tamam olıcak ol kimseyi oğlan ağrısı tutdı. Begayet zahmet çekdi. Meğer ol kimse Engüri kurbunda idi. Hâl böyle olıcak ol mahmûlın itbâ'ından bir nice kimseler Hazret-i Hünkâr'a gelüp hâli i'lâm idüp “lütf eyleyin erenler şahı, ol bî-çâreye bir çâre eylen” didiler.

(61b)

Pes Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ Çâre yokdır. Ol kimse fevt olur amma anın karnını yarın bizim iki evlâdımız zuhûra gele” didi. Çün kimseler Hazret-i Hünkâr'dan bu kelâmı işidüp bildiler kim ayrık çâre yok, gidüp karnın yarup erenlerin velâyetiyle iki evlâd zuhûra geldi. Alup belediler, büyüdi. Hâlâ bu güne değin erenlerin neslinden vardır Enküri'dedirler, meşhurdur. Arayan anda bulsa gerekdir.

Râviyân-ı ahabardan mervîdir ki, Hünkâr Hacı Bektâşî Veli kaddesallahü sırrehü'l 'azîz Hazretleri'nin hergâh gelüp Kızılca Halvet yerinde otururdu. Muhibbleri eyitdiler: “ Hünkâr'ın da'im bu araya gelüp oturduğu tehi değildir. Galibe kendüye bir halvethâne oldığını ister. Ol ecelden her bâr bunda halvet karar ider”didiler. Hazret-i Hünkâr'a ma'lûm oldu ve söylediler. Erenler dahi ma'kûl görüp bir halvethâne yapmağa murad eylediler. Amma bir muhibbi var idi. Cümleden evvel gelüp halvethâneyi kendüsi yaptırmak murad eyledi. Yani fazileti ve sevabı kendünün ola. Sarı İsmâ'il yalvarup “bu hizmeti bizim için erenlerden halvet alıver” didi. Sarı İsmâ'il dahi gelüp erenlerin nazarında durdı. Hünkâr eyitdi: “ Nedir İsmâ'il köynünden geçen dile getür” didi. “ Söyle işidelüm” didi. Pes Sarı İsmâ'il ol buhibbin isteğin dile getürdi. “ Ol muhibbi bana getürsen biz dahi muradımız üzre bir daireyi çevirelim. Ana andan yetecek mikdarı taş getürüp yundursun hazır eylesün.” Andan Sarı İsmâ'il gelüp erenler buyurduğu gibi ol muhibbe taktir eyledi. Pes ol dahi bir üstâd-ı binâ getürdi. Hazret-i Hünkâr mübarek eliyle Kızılca Halvet'in şimdiki dairesin çevirdi. Ol yanagelüp gördi. Kifâyet mikdarı taşı getürüp yontmağa başladı. Çünküm ol taşlar fi'lhâl cümle müretteb yontuldu, tamam oldu. Dahi ol kim

gittiler. Yarındası ‘ale’ssabâh gelüp gördiler kim Kızılca Halvet tamam olup yapılmış. Ol muhibb bunu görünce rencide-i hâtır olup Sarı İsmâ’il’e eyitdi: “ Bu binanın yapmasına ben üstâd getürdüm ve taş yonturdum. Ta ki anı yapturdum. Sevâbı külli benim ola. Bu nice kimse kim benim haberim üzre bunu bir gicede yaptırdı, tamam itmiş” didi. Andan Sarı İsmâ’il gelüp Hazret-i Hünkâr’ın nazarında turdı. Ol muhibbin rencide-i hâtır olduğunu i’lâm eyledi. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ İsmâ’il ol muhibbime degil zâhirde anı kimse yapdırmadı. Heman bir nefisle yapıldı. Murad sevab oldukdan sonra anın divan i’maline tahrir olup sevabı sabit olmuştur.” didi. Pes Sarı İsmâ’il, Hazret-i Hünkâr’ın kelâmın ol muhibbe külliye haber virdi. Ol muhibb dahi erenlerin vechile kelâmın işidicek şâd olup secde-i şükr

(62a)

eyledi. Bildiler kim erenler velâyetiyle yapıldı. Ve bâki muhibbleri dahi Hazret-i Hünkâr’ın bu velâyetin işidüp şâd oldılar. Yerlü yerinde karar eylediler. Yârân-ı safâ. Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli kaddesallahü sırrehü’l ‘azîz pîr-i cemâ’at, kâh Kadıncık evinde, kâh evi kurbunda olan halvethânesinde karar iderdi. Erenlerin velâyet ve kerâmetini işidüp muhibbleri her cânibden gelüp erenleri görür ki ve safâ-yı nazar-ı himmetlini almağa gelüp ziyaret iderlerdi. Pes erenler muhibbleri geldikce İdris ve Kadıncık ile karşı çıkup istikbâl iderlerdi. Bir misafirhane yapmışlardı. ‘İzzet ile getürüp anda kondururlardı. İmdi Hünkâr evinde gelen asel ü mast getürürlerdi. İmdi sofrâ getürmek Kadıncık Ana’dan kaldı. Hâlâ bu deme değin ol nesne ‘âdet olmuştur. Dahi pervâz sofrâ kalkup du’a ve senâ olunurdu. Tekrar varup ol cemâ’ate safâ geldiniz hayr-ı mukaddem dirlerdi. Bu minvâl üzerine ‘âdet itmişlerdi. Daima ‘âdetleri bu idi. Nâgâh bir gün bir gayrı cemâ’at geldi. İdris Kadıncık evinde hâzır olan devrişler karşı çıkup istikbâl itdiler. Getürüp ol mihmâna kondurdılar. Hazret-i Hünkâr’ın dahi fi’lhâl kalkup elyînöpüp ayağına yüzler sürdiler. Safâ-yı nazar-ı himmeti aldılar. Pes erkân ne ise görüldi. Cümlesi yerlü yerine gelüp karar eylediler. Hazret-i Hünkâr “pervâz sofrâ getürün” diyü işaret eyledi. Meğer kim ol gün evde un kalmamış idi. Diğer hâneye tahmil gönderdiler. Dahi öğünüp gelmemiş idi. Kadıncık Hünkâr ululığına ‘arz-ı hâl eyledi. Heman..... lâkin etmek Hakk yetüre didi.

Hünkâr eyitdi: “ Cehd idün bir parça yiyecek bulmak gereksiz” didi. Nihayet komşulardan istediler. Anlar da dahi bulunmaz. Bu haberi Hünkâr’a bildirdiler. Hünkâr eyitdi: “ Çuvallarınızı silküp bulunan unı nazarıma getürün” didi. Kadıncık dahi evine gelüp çuvalları silküp bir avuç mikdarı un bulup erenlerin nazarına getürdi. Hazret-i Hünkâr emr itdi. Ol unı bir tekneye koyup yoğurdılar. Üzerine mendil örtüp erenlerin önüne getürdiler. Heman mübarek ellerin içine salup bir kere ol hamurun üzerine koyup “ Bismillah” diyüp “Allah berekât virsün, varın pişirin amma teknenin üzerinde mendil dursun, gidermen” didi. Andan Kadıncık ol karyenin kızların cem’ idüp iki bin sac urdılar. Tamam kırk gün teknenin hamurun etmek pişürdiler. Asla hiç tükenmez, ‘âciz oldılar. Âhir Kadıncık Hazret-i Hünkâr’a gelüp “ erenler şahı ‘âciz kaldık dahi pişirmeğe takatımız kalmadı” didi. Hünkâr ululığı “tekneyi nazarıma getürün” ol dem tekneyi nazarına getürdiler. Mübarek eliyle örtübün kaldırup ol hamurı dört pare kıldı. Varın imdi ol hamırları sacın üzerine bazlama pişürin, tükensin” didi. Pes ol hamurı erenlerin buyurığı gibi pişürdiler. Ta kim tamam oldı. “Sıddık ya nesl-i seyyide’l mürselin” didiler. Nice def’a bu velâyetler böyle zuhûr eyledi. Himmet ve kerâmetleri muhibbler üzerinden devr eylemeye.

(62b)

Râviyân-ı ahbâr rivâyet iderler ki, Kadıncık Ana’sından kalmışdı. Hazret-i Hünkâr gelüp karar idüp erenler ‘aşkına cümle harc eyledi. Hatta şol mertebeye vardı kim giyecek pirâheni kalmadı. Bir gün Horasan cânibinden bir cemâ’at abdâl geldi. Hazret-i Hünkâr Sarı İsmâ’il’i gönderdi. “Var git Kadıncık Ana’ya söyle bu gelen cemâ’ate pervâz sofrâ getürsün, hora geçürelüm.” Erenler buyurdığı gibi haber virdi. Heman Kadıncık tenevvürinin içinden mübarek Sarı İsmâ’il ol gömleği satup bahasına ta’âm alup pervâz sofrâ getürdi. Anı tenevvül itdiler. Du’a ve niyâz olundı. Meğer ‘âdetleri ol idi kim ne kadar cemâ’at gelse ta’âmdan sonra Kadıncık gelüp “ safâ geldiniz” dir idi. Öyle olsa Hazret-i Hünkâr Sarı İsmâ’il’e eyitdi: “ İsmâ’il’im var söyle Kadıncık gelüp cemâ’ate safâ geldinüz disün” didi. İsmâ’il dahi varup erenlerin haberin Kadıncık’a i’lâm eyledi. Kadıncık eyitdi: “ Erenlere ne ma’lûm değil. ‘Üryân tenevvür içindeyim. Giyecek nesnem

kalmadı. Hakk yetüre” didi. Davhi İsmâ’il gelüp Hünkâr’a ‘arz idicek yanında bir dolap var idi. Heman “ Bismillâhirrahmânirrahim” diyüp mübarek ellerin sokup içinden bir boğça çıkarup Sarı İsmâ’il’e verdi. “ Buj şeyleri Kadıncık’a ilet. İçindeki libâsları giyüp Horasan erenlerine gelüp safâ geldiniz disün” didi. İsmâ’il boğçayı alup Kadıncık’a getürdi ve erenler buyruğunu haber virdi. Ol dahi tenevvür içinden el uzadup bu boğçayı aldı, gördi kim içinde nefis libâslar ki göz görmemiş ola. Şol kadar mahbub ki vasfı kabil değil. Ol latîf libâsları boğçadan çıkarup arkasına giydi. Andan gelüp Hazret-i Hünkâr’ın elin öpdü. Ol cemâ’ate “ safâ geldiniz” didi ve Hazret-i Hünkâr Kadıncık’a eyitdi: “ İlerü gel eteğini tut” didi. Kadıncık ileri gelüp eteğin tutucak Hazret-i Hünkâr mübarek seccâdesinaltına elin sokup bir nice altun avuç ile eteğine koydu. Dahi buyurdu ki, “ Kadıncık bunu harşlık eyle. Ne vakit eksilürse yine gelüp isteyesin. Bunun gibi nesne bu seccâde altında eksik olmaz” didi. Kadıncık alup giderken Hazret-i Hünkâr yine eyitdi: “ Bir altun oluk olup evine aka,yiyesin, yedüresin” didi. Eyitdi: “ Kadıncık er önünden sonun gör olsun, dünya nesnesiçün gam gussa görmeyesün” didi. Pes Kadıncık erenlerden safâ-yı nazar ve hayur du’asını ve pend ü nasihatın kabul idüp evine geldi.

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli kâh dest-i namaz itseler ve ta’âmdan sonra ellerin yusalar Kadıncık ‘âdeti idi kim erenlerin pâklık suyun teberrüken nûş iderdi. Bir gün ittifak namaz iderken leğen içine burunlarından kan damladı. Bir mikdar kan akup gine sakın oldu.

(63a)

Hünkâr ululığı eyitdi: “ İşbu kanı bir değmez yire dökin.” Kadıncık dahi leğen alup taşra çıkdı. Fikr itdi kim “erenlerin ol pâklık suyun her da’im nûş iderdim. İmdi bunu nice yire dökeyim. Lâyık olan budur ki ikrâh itmeyüp nûş iderim” diyüp içdi. Hünkâr’ın nazarına getürdi. Hazret-i Hünkâr Kadıncık yüzine bakup hâlâ keyfiyet erenlere ma’lûm oldu. Kadıncık suyu alup içdiğini söyledi. Kadıncık eyitdi: “ Erenlere ne ma’lûm değil. Erenlerin cür’asını koymağa andan pâk biryerbulamadım” didi. Hazret-i Hünkâreyitdi: “ Kadıncık al bizden imdi gani nasibin aldın. Senden iki evlâd zshûra gele.Bizim ismimiz ile erenler yurdumuz oğlu ola halkın yetmiş yaşındaki adam yedi yaşındakinin elin öpeler. ‘Âlem fesadavarup tufan olucak anlar

bağrı üzerine yataklar, hiç zahmet görmeyeler” didi. Pes Kadıncık’ın üç oğlu geldi. Birisi Hünkâr’ın zamanında fevt olup yine erenler nefsiyle heman ikisin nesli kaldı. Andan yine sehl ü müddetden sonra Kadıncık hamile oldu. Hazret-i Hünkâr’a ma’lûm olup “omuzum atası habibim gele” didi. İsmi Habîb virdiler. Hazret-i Hünkâr Mahmud’dur didi. İsmi Mahmud kodılar. Bir zamandan sonra gine hamile oldu. Zuhûra gelicek Sarı İsmâ’il Hazretleri’ne haber virdi. Hünkâr’ın nazarına gelip durdu. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ İsmâ’il, Kadıncık bir evlâd zuhûra getürmüş” Hazret-i Hünkâr kendi mübarek nutkıyla ohşayup “Hızır Lalam gelmiş” didi. Kadıncık ol vechile erenlerin remzini didiler. Ol dahi işüdüp gayet şâd oldu. Anın ismini Hızır Lalam kodılar. Râviyât olunur ki, Habîb’i evlendirmek murad itdiler. Maldar bir ulunun kızın beğendiler. Hatunlar gönderüp gördiler dahi erenlere haber virdiler ve erenler dahi halifelerinden, memleket ulularından ol kızı atasından dilemeğe adamlar salup varup taleb etdikde ol kimse eyitdi: “ Erenler, devrişler ben bir memleketde bir meşhur kimseyim. Anlardan çok nesne isterim. Diledüğim nesneyi virebilürler mi?” didi. Pes ol kimsenin haberin gelüp Hazret-i Hünkâr’a haber virdiler. Erenler eyitdi: “ Fakir ganidir ne mikdar nesne isterlerle alsun” didi. Varup kızın atasına erenlerin bu vechile kelâmın haber virdiler. Ol dahi gayet mübâlağalı nesne istedi. Yani virmeyeler ve ol dahi kızın virmeye. Yine gelüp i’lâm eyledik de Hazret-i Hünkâr “ Bismillah” diyüp el urdı, bir hemyan altın çıkardı. “Ol kimsenin didüğü altını virüp alun” didi. Andan ol altını virüp didüğün gelini alıvirüp işlerini bitürdüler. Dahi bir düğün idüp Hünkâr ululığı

(63b)

eyitdi: “ Ben dahi varayım” halifeler, devrişler ma’en varup Habîb’e gelini getürdiler. Andan vücuda gelen oğlanın ismini virdiler. Amma kim Mahmud Abdâl oldu. Gayet nefsi-i geçkin er oldu. Hersneye nefsi derse fi’lhâl kat’ iderdi. Yani kimesneler gelüp Hazret-i Hünkâr’a Mahmud’un nefsi geçkinliğin şikâyet itdiler. “İki kılıç bir kında sığmaz varın anı hakkına koyun” didi. Der’akıp dünyadan âhirete intikal eyledi. Namazın kıldılar, erenlerin nutkıyla yurtoğlu Habîb Hızır Lalam kaldı. Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, bir gün ikindi vakti idi. Bir hûb nefsi-i siretlü ‘alevi..... cüdâlar bir ‘azîz boz ata binmiş âsitâne kapusına geldi.

Sarı İsmâ'il evinde mevcud idi. Karşu vardı, 'izzet idüp atını tutdı. Ol dahi inüp lâ-tekellûf Kızılca Halvet'den yana döne oldu. Hazret-i Hünkâr'ın yanına girüp bir mikdar eğlendi. Sarı İsmâ'il hatırına bir hatur eyledi kim 'acaba bu atın tutduğım 'azîz ne kimse ola. Hiç buncılın nûrânî kimse görmedim. 'Aceb ne mekândandır ve erenlere ne maksuda geldi ve ne nasihat ider ola" diyüp bir görsem diyü fikre vardı. Nâgâh halifelerden birisi irişdi geldi. Derhal atı ana virüp eyitdi: " Tut atı işde geldim" didi. Kızılca Halvet'in önine gelüp gördi kim ol 'azîz Hazret-i Hünkâr'ın mukabelesinde oturmuş sohbet iderler. Sarı İsmâ'il dahi şol kelâmı işitti ki Hazret-i Hünkâr eyder:" Hızır'ım nice ideyim seni Hakk Teâlâ bu hizmete koymuşdur. Kulların şiddeti vaktinde medet idüp müşkillerini âsân idesin." Sohbetine nihayet virir idi. "Amma Karadeniz'de bir gemi girdaba düşdi. Hâli gayet muzdaripdir. Sana çağırdılar tiz iriş anların derdine derman eyle. İnşallah didâr gele gine müşerref oluruz" didi. Pes Hızır Aleyhisselâm dahi ayağ üzerine kalkıcak Sarı İsmâ'il taşra geldi, atı yine eline aldı tutdı. Hızır atına bindi. İsmâ'il Hızır'ın rikâbın öpdü. Hızır Aleyhisselâm vedâ idüp revâne oldu. Ta kim ikindi idi gün o yana devrildi. Sarı İsmâ'il gördi kim Hızır Aleyhisselâm atını sıçratduğı dem bir ayağını Kızılca Karayük'in üzerine bastı. İkinci kademde köyle bile tolandı. Karşudan Hızır'ın atının nalı şu'lesinden gözler kamaşur gibi dönüp Hazret-i Hünkâr nazarına geldi eyitdi: " Erenler şahı bu 'azîze kim dirler? Taşrada bunun bir 'acaib hâlini gördüm" diyüp gördüğü gibi takrir, Hazret-i Hünkâr eyitdi: " Beli İsmâ'il'im Hızır karındaşımdır. Bizim ile sohbet içün gelmişdi. Amma kendüyi çağırdılar anın içün gitdi. Hep anın yürüşi böyledir" didi. Pes İsmâ'il bu hâli bilüp sükûta vardı. Hazret-i Hünkâr dahi müşâhedesine irdi.

(Sarı İsmâ'il'in Molla Celâleddin ile Görüştüğüdür)

Râviyân-ı ahabardan mervîdir ki bir gün ikindi vaktinde Hırka Tağı'nın üzerinde iki çerağ yanar, zuhûr eyledi diyü haber virdiler. Hünkâr eyitdi: " Beli gayib erenleridir, makamlarından bu araya bizi görmeğe geldiler. Biz dahi anlara varmak ca'izdir."

(64a)

didi Hünkâr varlığı Sarı İsmâ'il'i yanına alup ma'en Hırka Tağı'na irdiler. Ol gayib erenlerle buluşup görüşdiler ve bir yerde oturup dem didâr görüp sohbet meşgul oldılar. Andan vedâlaşup ol erenler öte cânibe gitdiler. Hazret-i Hünkâr İsmâ'il birle Karayük'e geldiler. Halifeler Sarı İsmâ'il'e, " ne tiz gitdiniz, geldiniz?" didiler. İsmâ'il eyitdi: " Üç gün üç gicedir ki erenler sohbet iderlerdi. Bu gün ayrıldılar. Anlar öte cânibe gitdiler, biz bu tarafa geldik" didi. Halifeler eyitdi: " Nice üç gündür bu gün ikinci vakti gitdiniz. Henüz gün ağarmamışdı" dediler. İsmâ'il hâli bilüp sükûta vardı. Bildi kim erenlerin velâyet-i remzidir. Hiç tınmadı.

Râviyân-ı ahabardan mervîdir ki, Sarı İsmâ'il Hünkâr'ın nazarına gelüp el kavuşdurup durdı. Hazret-i Hünkâr eyitdi: "Nedir İsmâ'il'im gönlündeki dile getür söyle işidelim" didi. İsmâ'il eyitdi: " Erenler şahı sizin için suağız iletdim arkanız yikasam ca'iz midir?" didi. Hazret-i Hünkâr eyitdi: " Şimdi anın vakti değil amma Konya'da tiz.....Celâleddin huzuruna vargıl. Anlarda bir kitabımız var al gel" didi. Sarı İsmâ'il itdüğü tedbiri görür derhal miyânın kıldı. Pervâzın giyüp Konya'da Molla Celâleddin huzuruna 'azm eyledi. Ta kim şehirleri.....keremleri nümâyandır. Huzur-ı devletlerine baş koyup sipariş olan maddeyi haber virdi. Celâleddin dahi "İsmâ'il.....mefhûm-ı ma'lûmları oldukda ne kim Hazret-i Pîr " didi ise öylece ifade idüp "bir kitabımız vardır, al gel" didi. "Ol hizmet geldim, nazarımıza irüşüp didârinız ile müşerref oldum. Bihamdillâh" didi. Pes Mollo Celâleddin eyitdi: "Hacı Bektâşî katında her gün yedideniz sekiz ırmağa geçer. Erenlerin suyuna girmeğe ihtiyacları var mıdır ki sen böyle dirsın." Dahi bir mikdar sohbet idüp gitmelü olıcak nutka gelüp eyitdi: " Hünkâr sizde kitab var diyü gönderdiler. Ne buyurursunuz?" didi. Molla Celâleddin eyitdi: " Kitabdan murad yüzger itdüğümüz pend idi. Ayruk öyle itme" didi. Ve "erenlerin 'iz ve faziletini bil" didi. Sarı İsmâ'il bu hâle vakıf oldu. Molla Celâleddin Hazreti'ne vedâ idüp erenlerin hizmetine şürû' eyledi.

Râviyân-ı ahabardan mervîdir ki, Karayük'ün şimal tarafından yana Emir Cem Sultan dirler bir er idi. Gelüp anda mekân tutmuş idi. Ve bir 'âli âsitâne bünyâd itmişlerdi. Hünkâr ululuğına begayet muhabbetleri var idi. Hattabir gün Emir Cem Sultan'ın meclis-i şeriflerinde rûzigâr müzayakasın zikr itdiler. Emir Cem Sultan eyitdi: " Ne

derdiniz vardır ki kible tarafında Hünkâr gibi er vardır” didi. Yine bir gün Hazret-i Hünkâr’ın sohbetinden huzur-ı şeriflerinde rûzigârdan müzayakasından nutk itdiler. Hünkâr varlığı bunların bu vechile sözlerin işüdüp buyurdular ki “ ne derdiniz vardır? Şimalimizde Emir Cem gibi Sultan vardır.” Didi Ve dahi bir kimse Emir Cem Sultan’a bir öküz kurban getürdi. Emir Cem kabul itmedi. Ol kimesne sürüp Hünkâr ululuğına getürdi. Hazret-i Hünkâr

(64b)

alup “kurbanınız kabul itdik” didiler. Devrişler zenc idüp hora geçürdiler. Ol kimse Hünkâr’a eyitdi: “ Sultanım bizim kurbanımız Emir Cem Sultan kabul itmedi. Lûtfunuzdan siz kabul idiniz” didi. Hazret-i Hünkâr’ın ol kişi elin öpüp vedâ itdi. Dönüp Emir Cem Sultan’a geldi. “ Sultanım bizim kurbanımız kabul itmediniz. Hazret-i Hünkâr kabul itdi “ didi. Emir Cel Sultan eyitdi: “ Ol bir deryadır ki hiçbir nesne anı bulandurmaz. Mahvi olur gider” didi. Ol kimesne dahi miskinlik idüp revân oldı.

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli Suluca Karayük’e gelüp Kadıncık evinde karar eyledi. Her cânibden erenlerin velâyet ve kerâmetini işüdüp muhibbler Hünkâr ululuğın ziyaret idüp safâ-yı nazar-ı himmetini almağa gelürler. ‘Azim cem’iyet olurdu. Amma ma’rûf ve meşhurdur ki, hadd-i zâtında Suluca Karayük’e gayet kış mahalidir. Rûzgârın şiddeti ziyadedir. Bir gün erenler huzurına cem’ olan müridler ve muhibbler Karayük’in sovuğundan rencide olup murad etdiler kim bir vechile Hazret-i Hünkâr’a i’lâm ideler. Ta kim Karayük’den kalkup aşağı sevâhil yire inüp karar ideler. Erenlerin muhabbet ve şevkine cem’ olan talibler ve devrişler sıcak yirde huzur idüp rahat olalar. Bir gün ittifak idüp cümlesi Hazret-i Hünkâr’ın nazarına geldiler. “Erenler şahı, bu makamın yolu çokdur” diyüp ba’de sovuğdan ruzigârdan rencidelik gösterdiler. Hünkâr varlığı eyitdi: “ Ziyaret etmeğe çok gelürler..... bunda idi ki ol eceldendir.” didi. Çare bulamayup girü döndüler. Bir gün halifeler, devrişler, abdâllar bir yere cem’ olup Hünkâr’ın varlığına varup Karayük’in sovuğundan şikayet yüzün gösterüp eyitdi: “Erenler şahı bu makam gayet yüksekden rûzigârı, karı çok yerdir. N’ola erenlerin kemâl-i kereminden bu yerden kalkup bir sevâhil yerde karar olunsa ta kim erenler

şevkine gelen guraba ve garibler huzur idüp rahat olalar” didiler. Hazret-i Hünkâr..... bu nev’i haberin gûş idicek eyitdi: “ Hakk’a giden Hakk uğrum hakkı içün eğer bu yerden yüce soğuk yer olaydı anda karar iderdim” didi. Ol halifeler bildiler kim erenlerin Karayük’den gitmeğe rızaları yokdur. Ayruk Hünkâr şevkat yüzün gösterüp bunlara eyitdi: “ Gam çekmen siz odun kaydın” göre kim ol kutb-ı ‘âlem yani Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli bir nice fukara ve devrişler ile Hırka Tağı’na çıkdılar. Hazret-i Hünkâr ol abdâllara “ odun cem’ idin. Bur ulu ateş idiniz.” didi. Pes anda olan abdâllar filcümle “ Eyvallah” diyüp her biri bir cânibe gitdi. Çalı çırpı bî-had devşirüp cem’ eylediler. Dahi Hünkâr buyurduğu gibi bir ulu

(65a)

ateş yakdılar. Ol kıta ki yanup kül oldı. Kızdığı gibi heman Hünkâr ayağ üzre turup cûş idüp semâ’a girdi. Abdâllar dahi bu hâli görüp Hazret-i Hünkâr ile ma’en semâ’a girdiler. Abdâllar semâ’ iderek ol ateşi tamam kırk gün devr eylediler. Dahi ol kân-ı kerem İmam Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli hırkasını çıkarup ol ateşin üzerine bıraktı, fariğ oldılar. Ateş dahi yanup kül oldı. Asla oddan eseri kalmadı. Ba’de Hünkâr Hazretleri cümlesini savurdu. Mübarek dehanından öyle laf geldi kim “bu kül düşdiği yerde odun bitsün” didi. “Dün ü gün yakup rahat olun” didi. Pes Hazret-i Hünkâr bu nefsi idüp Hırka Tağı’ndan Suluca Karayük’e gelüp karar eyledi. Erenlerin nefesiyle odun bitüp gün be gün çoğaldı. Ta ol demden bu deme değin keserler getirürler. Çıplak devrişler yakup bununla rahat iderlerdi. Andan ol tağa Hırka Tağı diyü isim virdiler. Erenlerin nutkı ile olmuşdur ki, kıyamete değin asla tükenmez. Erenlerin nutkı ile yârân-ı safâ, muhabbet-i sadâkat.

(Hacı Bektâşî Veli’nin Seyyid Mahmud Hayran ile Mülâkatıdır)

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Hünkâr Hacı Bektâşî Veli Karayük’e gelüp karar itdi. Velâyet ve kerâmeti menakıbı haneleri etraf-ı ‘âleme şayi’ oldı. Her cânibden erenleri görmeğe ve himmetin almağa ‘azm iderlerdi. İttifak Akşehir’de Seyyid Mahmud Hayran dirler bir er var idi. Evsâf-ı hamidesini Hünkâr işüdüp.....devriş ile Akşehir’den çıkup ve kendi bir aslana bindi ve bir yılanı dahi tutup kamçı eyledi.

Hünkâr görür ki, ‘azm eyledi. Ta kim yakın gelicek Hazret-i Hünkâr’a “ bir er arslana süvar olmuş ve bir yılanı kamçı idüp üç yüz devrişile erenler görem ki geliyor. İşte elli yaylağına yakın geldi” didiler. Heman deml Hazret-i Hünkâr buyurdi kim “Ol canluya binmiş ise biz cansuza binüp karşı varalım” didi. Meğer kim Kızılca Halvet yakınında bir kaya var idi. Tam divarı gibi anın üzerine seccâdesin salup ol kayanın üzerine bindi. “Bîznillâl” didi. Allah’ın isni ile gelen erden yana revâne oldu. Fi’lhâl ol kaya, kuş gibi gürleyüp elli yaylağına toğrı revâne oldu ve hem nefsü’l emirde ol kayanın başı ve göydesi kuşa benzerdi ve dahi ol cânibden Seyyid Mahmud Hayran dahi arslana binmiş ve yılanı kamçı itmiş çıkageldi. Gördi ki bir er bir cansuz kayaya binmiş turup gelür. Bu heybeti göricek Hünkâr ululığın kuvvetine ‘acaba kaldı kim idüğünü ve ne mertebede olduğunu bildi. “Vah er nazarında küstahlık itmüşüz” diyüp derhal arslandan inüp yılanı dahi bi yana atup yüz yere koyup erenlere karşı miskinlik idüp Hazret varlığına dahi kayanın şimdri olduğu yere gelicek kayaya kak diyü işaret eyledi. Kaya dahi durdı, kendüler aşağı inüp durdılar. Halifeler ve devrişler dahi erenlerin çevresine cem’ oldılar. Andan Mahmud Hayran, Hünkâr’ı selamlayup dest pûs eyledi.

(65b)

Ayaklarına yüzün sürüp niyâz eyledi. Bâki halifeler ve devrişler hemlan ol kayanın önünde bir tarafa Hünkâr Hazretleri fırkasıyla bir tarafa, Seyyid Mahmud fukarısıyla oturdılar. Bâki etraftan işiden muhibbler geldiler bir ‘azîm meclis oldu kim vasfa gelmez. Dahi Hazret-i Hünkâr Seyyid Mahmud Hayran ile anda tamam bir hafta sohbet eylediler. Yeme, içme, deme, semâ, safâ oldu. Ba’de Seyyid Muhammed Hayran kalkup peymânice yerine geçdi. Hünkâr ululığından icâzet taleb eyledi. Hazret-i Hünkâr “yûri Hayran’ım seni ol geldiğin yere saldı. Ol senin etmeğin olsun” didi. Pes vedâ idüp Akşehir’den yana revânoldı. Şimdi ol kayaya Tekye Kaya dimekle meşhurdur.

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Sulıca Karayük’in kurbunda Peyâmlu bir dere var idi. Hazret-i Hünkâr seyrâne çıkmışdı ve ol Peyâmlu Dere’sinde Kara Ağıl nâm karye ve kabile var idi. Erenler ve anda koyun güderdi bir kimesne var idi. Erenler anda seyrâne geldikde bî-huzûr idüp rencideziderdi. Bir gün Hazret-i Hünkâr ol

kimseye didi” Gel itme bizden giyin yüri” Ol kişi gine dinlemeyüp Hünkâr ululuğın gördikçe musahharalığa alurdu. Yine bir gün Hazret-i Hünkâr Peyâmlu Deresi’ne seyrâne çıkmışdı. Ol koyun güden mezkûr gine evvelki gibi idüp turdu. Hazret-i Hünkâr durduğu yerden velâyet eliyle getürüp eyitdi: “ Ta kim Firengistan’ın bir cezireye düşdi. Bî-hoş olup bir zaman yatdı. ‘Akli başına gelincek gördi kim bir otlu derya kenarında tek ve تنها durur, kimse yok. Çünküm kendüzin bu halde görüp bildi kim erenleri incitdü. Kendinden bilüp ağlayup figânımız cezire içinde gider iken nâgâh karşudan bir kilise görindi. Ol kiliseden bir keşiş çıkageldi. Bunı göricek eyitdi: “ Hey miskin sen kande, erenler kande kim senin gibi kişi kutb-ı cihan veliye dolaşırsun. Bu iş andan oldı. Hem yine çare andan olur” didi. Ol kişi bu haberi işidüp bildi kim bu ahib dahi tekin değildir. Zira kendi halinden haber virdi ve başına gelen vak’ayı haber virdi. Bunun sırrı vardır kim başına vak’ayı ta’bir eyledi. Ol dem o keşişin eline ayağına düşip zârlık eyledi, eyitdi: “Lütf eyle bana bir derman eyle. Yine vatanım irgör” didi. Dahi eyitdi: “ Ol yılda bir kerreburaya seyrâna gelür. Yılbaşına değin bunda kalup hizmet itmek gerek. Ta kim yıl tamam olıcak ol er bunda gelür ben dahi kalkup erenlerden sbeni dilek ideyim. Yine asıl vatanına iresin” didi. Ol münkir bir yıl Firengistan’da kaldı. Rûhban kara canavarın gütdi. Ta kim yıl tamamoldıkda Hazret-i Hünkârol araya gelüp rûhban hayli sohbet itdi. Gidecek vakit rahib ayağ üzre kalkup ol kimesneye dilek eyledi. Hazret-i Hünkâr buyurdu ki “ Ben şimdi Karayük’e gitmezem, toğrı Beytullah’a gitmek niyetim var. Anda varıncak

(66a)

bir kimse göndereyim ana viresin ala gele” didi. Andan keşiş niyâz idüp eyitdi: “ Erenlerin kemâl-i kereminden dilerim ki ol gelen ile teberrüken bir nesne gönderesiz ta kim iştiyakım galib oldukda anınla sizin kokınızı alayım da eğleneyim” didi. Hazret-i Hünkâr “öyle olsun” didi, kalkup revâne oldı. Velâyetiyle Beytullah’a varup tavaf eyledi. Andan yine Karayük’e geldi. Hâl erenlerinden birin çağırup mübarek halkaların çıkarup virdi. “ Bunı al ol keşişe ilet, ol çobanı getürüp Peyamlu deresi’ne sarver” didi. Pes ol hâl eri erenlerin halkasın alup Firengistan’a doğrı revâne oldı. Yolda giderken gördi kim erenlerin halkası bir mikdar kirlenmiş, eyitdi: “Ne revâdır

ki erenler teberrükün kirli iletmem.” Yolda bir yerde yuyup kurutdı dahi alup anı vahidet Firengistan’ın ol cezireye irişdi. Rûhbanıla buluşıp görüşdi. Erenlerin verdiği emaneti çıkarup önüne kodı. “Erenler size teberrük gönderdi” didi. Çün rahib halkayı eline alup görndi kim yunmuş, eyitdi: “ Niçün erenlerin virdiği gibi bize getürmedin?” ol hâl eri eyitdi: “Erenlerin teberrükün size kiri ile getürmek revâ görmedim.” Rahib eyitdi: “ Bizim teberrükden muradımız erenlerin kokusıydı. Yoksa ihtiyaçdan değil idi.” Ba’de ol ara ol kimseye tapşurdu. Anı derhal gönderüp Peyâmlu Deresi’ne salıvirdi. Ol kimse gözin açdı, gördi vatanına gelmiş koyunlar dahi etrafında otlar. Kendi sergüzeşti fikrinde iken nâgâh karındaşı Kır Ağıl kışlasından çıkageldi, eyitdi: “Ne turursun, koyunun önünde turmazsın. Yatağına dön, vakit oldu. Yaylaya ancak irüşirsın” didi. Ol kimse karındaşıdan bu haberi işidicek ağladı, eyitdi: “ Karındaş bana koyun..... değil. Hazret-i Hünkâr bunda gelicek letâif çok iderdim, haberim yok incinmiş. Bir kerre dahi öyle idicek beni götürüp Firengistan’a bir cezireye bıraktı. Bir yıl tamam bir keşisin kara canavarın gütdüm. İşbu sa’at beni getürüp buraya bıraktılar. Şimdi geldim, hâlim şöyle oldu” diyüp sergüzeştin karındaşına bir bir haber virdi. Çünküm karındaşı anı bu vechile haberin işidüp “Hey karındaş sen deli olmuşsın. İşbu gün evden gidin sabahdan beri ben seni bunda gözlerim.” didi. Ol kişi sildi kim kendüye velâyeti ile bir oyun oynatdı. Sözi muhtasar kılup koyun gütmeye başladı. Ba’de erenlerin cân-ı gönülden muhabbetin aldı.

(Hacı Bektâşî Veli’nin Güvenç Abdâl ile Mülâkatıdır)

Râviyân-ı ahhbârdan mervîdir ki Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli Horasânî hizmetinde Güvenç Abdâl nâm bir devriş var idi. Hayli er terbiyesin görmüş kimesne idi. Bir gün eyitdi: “ Erenler dahi gönlümde bir fikrim vardır. İznin olursa söyleyeyim” didi. Pes erenler eyitdiler:” Destûr söyle” Güvenç Abdâl eyitdi: “ ‘Aceb şeyh nedir, mürid nedir? Bunların ma’nâsı ne dimekdir? Erenler bize beyân idin” didi. Heman Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ Güvenç Abdâl tur yerinden tiz ol bir tarafda bin altun nezirimiz var, al gel” didi. Amma kangı şehre ve ne kimsede idüğün dimedi. Heman erenlerin nutkını işitdükde miyânın ceşt kılup pervâzın giydi, revâne oldu. Üçüncü gün bir şehre yetdi. Gördi ki bir muazzam şehirdir ki

(66b)

vasfı kabil değil. Bir yüce ‘âli kal’a içinde, adamları bî-nihaye ta’accüb idüp eyitdi: “Hiç bizim vilâyetimizde bu nev’i şehristan görmedim ve işitmedim. ‘Acaba bu nice şehirdir, adı nedir?’” diyüp irelû varup gördi kim bir kimse gelür eyitdi: “Karındaş bu ne şehirdir ve bu şehrin adı nedir?” didi. Ol kimse “buna Şehr-i Veli dirler. Hindistan dirler” didi. Çün Güvenç Abdâl bu sözi işidicek fikre vardı. Rûm kande, Hindistan kande. Şehrin içini teveccüh idüp sokaklarında gezerken pazara irişdi. Dahi ol şehrin bedestanı önine uğradı. Çevre yana bakup gördi kim bir kimse bir vekil-i devrişdir. Güvenç Abdâl dahi ilerü varup gördi bir sarraf dükkânıdır. Sarraf dükkânından inüp buna karşı gelüp görüşdü. ‘İzz ü keremiyle yanına alup dükkâna getürdi. “Devriş bu yerden değilsin? Ne yerden geldin?” Güvenç Abdâl eyitdi: “Rûm vilayetindeniz. Hacı Bektâşî Veli Hazretleri’nin hizmetinden gelürim. Bir sarrafda bin altun nezirimiz var al gel didi. Üç gündür ki bu şehre geldim.” Didi. Heman dem Hünkâr’ın nâm-ı şerifin işüdüp miskinlik idüp dükkânın devşirdi. Güvenç Abdâl alup evine getürdi. Buna yer gösterdi. Anın evinde üç gün ziyaret eyledi ve andan eyitdi: “Devriş benim sergüzeştim bu vechile oldı kim bir vakit ticaret etmeğe giderken Hindistan deryasında bir muhalif rüzgâr çıkup kimimiz garka varamlu, az kaldı kim cümlemiz helâk..... ol mahalde bin altun nezir idüp velâyet erenlerin çağırdum. Derhal bir kimesne irüşüp mübaretk eliyle kimimizi tutup halâs eyledi. Kenara çıkardıkda ol erin ismini ve meskenin sordum. Buyurdı kim ismime Hacı Bektâşî Veli dirler. Rûm’da olurum. Ben eyitdim ne simada aynıyla seni salık virdi. Ol gün dükkânda dururken seni görüp çağırdım. Hele illâllah kaza itmedim”didi. Andan bir ulu hemyân çıkarup bin altun sayup eyitdi: “Devriş bu erenlerindir, tapşur” didi. Vakta kim erenler nazarına varasın kazaya baballah ve bin altun hora geçüreler. Dahi bin altunı saydı eyitdi: “Devriş bizim katımızdan tehi dest gitme. Bunı da sen harc it” didi. Güvenç Abdâl üç bin altunı bir hemyan ile koynuna koyup erenlerin hizmetini bitürdi. Dahi sarraf ile vedâlaşup geldiği yola revâne oldı. Şehr içinde giderken nâgâh karşıda bir pervâzeneden bir şû’l e görindi. İlerü varup nazar saldu gördi kim bir duhter-i cemile oturup nakş işler. Vakta kim varup Güvenç Abdâl ol afitâb-ı cemâl ü hasalı göricek bin canile ‘âşık oldı. Velhasıl üç gün üç gice ol çardağın altında penceresine karşı gözin diküp kaldı.

Meğer kim ol kız bunun hâinden haberdar olup ‘acaba kaldı. Bir hemrah cariyesi var idi. Anı çağırup “gör şunda duran sersemi, üç gündür makûlât-ı meşrubatdan mûnkatı’ olup durur, varup gitmez. Bir müflis kimesnedir. Şayet bu hâl görüp duylar hakkımızda sui’zân ideler. Var ana nasihat eyle, varsun gitsün” didi.

(67a)

Pes ol cariyeye aşağı inüp Güvenç yanına gelüp eyitdi: “Hey miskin-i derdmend, ol gördiğin bir ulu hocanın kızdır ki anı soranın yüki altun olmalı. Ta kim maksuda ire yohsa ol murad sana el virmez, var işine git.Şayet senin bu hâlini kulluk duylar seni rencide iderler” didi. Güvenç Abdâl cariyeden bu resmen haberi işidicek ol üç bin altunı çıkarup cariyeye gösterdi. Çünkim cariyeye altunları gördi, dönüp kızın yanına vardı, eyitdi: “ Derviş tehi kimse değildir. El koynuna sokup bir kese altun çıkardı, gördüm” didi. İttifak altuna tam’a idüp Güvenç’i kızın nazarına getürdiler. Heman dem Güvenç Abdâl içeri ma’sukasın huzurına varınca ol üç bin altunı çıkarıp önüne kodı. Ol kız dahi kabul idüp ve razı oldı. Hâsıl-ı kelâm nefsin hebâya ‘arzısın virmek diledi. Vakta kim ayağı katında oturdıkda derhal divar yarıldı bir el yedi beyzâ gibi zahir oldı. Güvenç’i göğsünden kakıdı, arkası üzre yıkılıp ‘aklı zail oldı. Bir zaman yatdı. Ol duhter kalkup bu hâli Güvenç Abdâl eyitdi: “Şeyhim ‘aklını başına getürdi. Bu hâl nedir?” Güvenç Abdâl eyitdi: “ Pîrim Hacı Bektâşi Hünkâr’ım Rûm vilayetinde olup beni şol vechile bir hizmete göndermiş idi.” Hâl kazaya ve sergüzeştine ale’t tafsil hikâyet itdi. Çünküm ol kız bu haberi işitdi. Bu velâyet gözi ile gördi. Erenlere ez cân-ı dil ‘âşık oldı. Görmekliğe kast itdi.İttifak idüp ol üç bin altunı aldılar. Güvenç ile bir ahşam şehirden çıkup Hazret-i Hünkâr’ı görmeye ‘azm eylediler. Ta kim nısfü’l leyl olıcak gitdiler. Dahi durup bir تنها yerde yatdılar. Çünki uyandılar gördiler, sabah olmuş amma yatdukları yir kengerli, şarlı idi. Güvenç Abdâl ta’accüb eyledi. Zayir Hindistan mülki değil idi. ve delürüp gördi kim Kızılca Karayük’e âşikâre oldı. Ol dem secde-i şûkr eyledi. Meğer kim ‘Arafat Tağı kurbunda , Konya üzerinde gelen yollar kenarında idi. Anda yatmışlar kalkup âsitâne-i şerife teveccüh itdiler. Halifeler Güvenç Abdâl’ı görince istikbâleylediler ve Hazret-i Hünkâr’ın getürdiler. Güvenç Abdâl ilerü gelüp erenlerin elin öpüp ayaklarına yüzün sürdi ve ol nezir olan hâli çıkarup nazarında

kodı. Dahi girü çekülüp durdı. Andan kız dahi ilerü gelüp erenlerin elin öpüp ayaklarına düşdi. Hazret-i Hünkâr Güvenç Abdâl'a eyitdi: “Hiç hikmet nedigün bildin mi?” dedi. Güvenç Abdâl eyitdi.: “Buyurun erenler şahı” didi. Hacı Bektâşî Veli buyurur kim “ siz benden sual itdiniz. Şeyh nedir, mürid nedir, muhibb nedir, ‘âşık nedir? didüğün biz dahi sana remz ile haber virdik. İmdi mürid oldur ki, biz seni bir hizmete gönderdik. Kande gideyim ve kime varıyım diyü sormadın, heman revâne oldın. Pes mürid sensin ve muhibb ol tarafdır ki, Hindistan’a irişdin vardıkda ta’lil itmeyüp nezirimizi seninle tapşurdi. Ve ‘âşıklık oldur ki, kız itdi kim bizden bir remz-i velâyet görmekle bize ‘âşık oldı. Hatta nazarımıza gelmeyince karar itmez. Şeyhliği biz itdik kim, gitmekde, gelmekde sizi esenliğile iletdük ve hem seni ol yavuz işden men’ itdük, kurtardık” didi. Andan Güvenç Abdâl erenlere karşı tazarru’ ve niyâz idüp miskinlik

(67b)

gösterdi. Ba’de Hazret-i Hünkâr buyurdi. Ol kızı Güvenç Abdâl’a nikah idüp virdiler. Erenlerin velâyetiyle murad ve maksudlarına irişüp şâz u handân oldılar. Yârân-ı safâ.

(Hacı Bektâşî Veli’nin Bezirgâna Yardım Ettiğidir)

Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli bir gün halifelerine buyurup “süngi ve tığ getürün başımız tıraş idin” diyüp halifeler dahi usturayı getürüp erenlerin başını ıslatdılar. Ve tığa zağ virüp tıraş itmeğe başladılar. Nısfa varınca sertıraşa mübarek eliyle işaret eyledi. “Pesdir” didi. Sertıraş dahi fariğ oldı. Hazret-i Hünkâr başın hırkaya çeküp bir murakabe vardı. Ba’dehû başını kaldırdı. Pes Hazret-i Hünkâr naz ve niyâzı geçen halifelerinden teselli tarikıyla hal nedir? didiler. Buyurdi kim “..... denizde bir geni girdaba düşmüş, gark mahalline vardı. Rûm erenleri diyü çağırdılar. Anı varup girdapdan halâs idüp beş yüz altun nezir vardır, gelse gerek” didi. Hazret-i Hünkâr’ın yanların silkivirdi. Üç dane balık düşdi. Yine buyurdi tıraş itmeğe başladı. Meğer kim bir bezirgân ticaret itmek içün bir gemiye ruhsat virüp doldurmuş, Karadeniz’i geçmeğe murad eylemiş. İttifak derya ortasında giderken bir muhalif rüzigâr çıkup

derya havfa geldi. Gemi girdaba bırakdı. Gark olma derecesinde ol bezirgân Hakk Teâlâ'ya niyâz idüp eyitdi: “ Girçek Rûm erenleri ve evliyâları, bizi girdapdan halâs idün. Beş yüz altun nezirimiz olsun” didi. Heman Hazret-i Hünkâr irüşüp velâyet eliyle ol kimseyi tutup halâs idüp kenara bırakdı. Bezirgân erenleri görüp eyitdi: “Ey girçek er kendinizi bize ma'lûm eylen, lütf idün” didi. “Hacı Bektâşî Veli dirler” diyüp gayip oldu. Ol bezirgân çünkim selâmete çıkdı. Gevmiden taşra çıkup bir at alup beş yüz altunı dahi koynına koyup erenler diyü revâne oldu. Amma erenlerin adını unutup hatırında heman Hünkâr kaldı. Gıtdüğü yerleri “Hazret-i Hünkâr kimdir?” diyüp ve “ne yerde ve mekânda olur?” diyü sual iderdi. Meğer kim ol vakit Sultan ‘Alâeddin Hüsrev bin Kılınç Arslan devri idi. Velâyet ve kerâmet erenlerindir. Hünkâr ismiyle Konya'ya Molla Celâleddin söylenürdi. Ol bezirgân Hünkâr didüğinden Molla mollarık virdiler. Bezirgân Molla Hünkâr'ın âsitânesine irişüp içeri girdi. Gördi kim ol Karadeniz'de gemisini kurtaran değil. İlerü gelüp ellerini açup mütehayyir oldu. Andan girü çekülüp karşularında durdı. Çünkim Molla Hünkâr bezirgânı görüp velâyet eridir, ma'lûm oldu, eyitdi: “Senin istediğın karındaşıımız Hacı Bektâşî Hünkâr'dır. Suluca Karayük'de olur” didi. Bezirgân Molla Hünkâr'dan

(68a)

bu resme haberi işidüp Suluca Karayük'e doğru 'azm eyledi. Ta kim yakın gelicek Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli, İsmâ'il'e eyitdi: “Var taşrada bir bezirgân nezirimiz var idi, geliyor al gel” didi. Sarı İsmâ'il âsitâne kapusından çıkarken gördi kim bir kimesne gelür. İlerü varup selâm virdi eyitdi: “Erenlerin ziyaretine gelen sen misin? Ve nezir getüren” didi. Ol ‘aleyk alup “beli biziz” didi. Önine düşüp Hünkâr'ın nazarına getürdi. Bezirgân dahi erenleri görünce bildi kim Karadeniz'de gemisin girdapdan halâs iden erdir. Heman irelü gelüp mübarek elin öpüp ayaklarına yüz sürdi. Dahi el koynına sokup kise ile beş yüz altunı çıkarup nazarında kodı. Andan girü çekülüp karşusunda el bağlayup durdı. Hazret-i Hünkâr hayır du'a himmet itdi. “Safâ geldin, hoş geldin” didi. Bezirgân miskinlik gösterdi. Erenlerin didârı müşahedesinde müştak olup bir nice gün anda karar eyledi. Dahi hâlınden haber soranlara zikri derdi. Hesab idüp gördiler ki Hünkâr'ın mübarek başın nısfı

dahi tıraş olmamış idi. Rast tarih münasib geldi. Dahi ol bezirgân erenlerden hayır du'a ve safâ-yı nazar alup yoluna revâne oldu. Erenler nazarı kime olduğunu cümlesi bildiler.

(Hacı Bektâşî Veli'nin Karadiş ile Mülâkatıdır)

Râviyân-ı ahabârdan mervîdir ki, sultanü'l evliyâ ve burhanü'l asfiyâ pes.....Emirü'l mü'minin, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli el Horasânî kaddesallâhü sırrehü'l 'azîz velâyet ve kerâmetleridir ki, birisi dahi budur ki Karadiş dirler bir kimesne var idi. Da'im Karadeniz'de işledir idi. Bir vakit yine ol 'âdet üzre bir gemi buğday doldurup Karadeniz'e 'azm itdi. Ta kim deryanın nısfına vardıkda ruzigârdan derya harekete geldi. Tahaccüm idüp dalgalandı. Bu müzayakadan halleri diğergûn oldu. Buğdayı denize dökmeyin gussasında iken nâgâh gördiler kim deryadan bir 'üryân abdâl geminin üstüne çıkup Kara Reis'in yanına oturdu, eyitdi: ".....fikrin" didi Çünkü Kara Reis bu hâli göricek irişdüğün bildi. Heman elinaçup eyitdi: " ey erenler himmet eyle bi miskinlerin bu müşkülден kurtar." Ol abdâl eyitdi: " Gam çekme kim beni sana erenler gönderdi kim buyurdılar Kara Reis'in ne kadar buğdayıvar ise ve ol varacakları yerde nice satarlarsa bu yerde döksünler, biz alalum. Her neise kıymeti virelüm" didiler. Çün Kara Reis bu haberi işidüp ol bir gemi buğday külliye denize dökdiler. Tamam olıcak abdâl, Kara Reis'in eline yapışdı. "Gel seni erenler huzurına iletayim. Safâ-yı nazar-ı himmetini al ve hem buğdayın kıymetini al" dedi. Pes ikisi deryaya daldılar. Ta kim denizin dibine irişdiler. Karadiş gördi kim ol denizin dibinde bir 'âli saray kasr-ı bina olmuş kim vasfı kabil değil. Ol kasrın taşra da'iresinde bir yüce sulı çekilmiş kim dil ile vasf olunmaz. Bir gemi buğday dökmüşlerdi. Fi'lcümle ol suyun içinde cem' olmuş andan abdâlbirle ma'en ilerü vardılar. Pes gördi kim bur ulu sofa bağlanmış üzerine envâi' renklü nefis dōşekler dōşenmiş ve ol sofanın sadrında iki kimse otururlar. Yüzleri nûrından ol köşkin

(68b)

içi bir ziya olmuş. Abdâl ileri varup miskinlik eyledi. “İşte reis nazarınıza getürdüm. Emr olunan hizmeti bitürdüm” didi. Andan reis dahi ilerü varup tazarru’ ve niyâz eyledi. Anda “bu fakir ger dahi safâ-yı nazar-ı himmet idin” diyü niyâz eyledi. Anda olan erenler eyitdiler: “ Sana ol vakit nazar-ı himmet oldu ki bunda hande nazara irişdin” didiler. Andan abdâla işaret etdiler. Abdâl dahi hemyân altını getürdi. Reis’in önüne kodı. Tamam geminin bahasınca idi. Pes Reis’e icâzet virüp “destûrdur, var işine git” didiler. Kara Reis yüz yere koyup eyitdi: “Lütf idin kendinizi ben fakire bildirin. Aramlı olıcak sizi kande bulalum” didi. Ol oturan erenler cevap virdiler kim “ bana Hacı Bektâşî Hünkâr dirler. Makam-ı Kırşehri’nde, Suluca Karayük’te oluruz. Eğer istersen anda bulasın ve bu ‘azîz Hazret-i Hızır ‘Aleyhisselâm’dır.” Andan abdâla işaret itdiler. Reis’in elin alup geminin üzerine çıkardı. Ba’de Reis geminin başın Rûm’dan yana döndirdi. Ta kim selâmete çıkdı. Taşra çıkup cümle esbâbın bir mu’temet yoldaşa sipariş idüp bir at aldı. dahi ma’en alup revâne oldu. “Suluca Karayük kandedir?” diyü sorarak hatta yakın gelicek Hazret-i Hünkâr’a ma’lûm oldu. Sarı İsmâ’il’e eyitdi: “ Taşradan bir muhibbimiz geliyor var anı nazarımıza getür” didi. Andan Sarı İsmâ’il karşudan taşra çıkdı gördi ki bir kimesne gelür ilerü varup selâm virndi. Erenlerin ziyaretine gelen pîrimiz Karadiş eyitdi: “Belli biziz” İsmâ’il anın önüne düşüp âsitâneye getürdi. Karadiş Hazret-i Hünkâr’ı göricek bildi, mübarek ellerin öpüp ayaklarına yüz sürdi. Ol altunu hemyân ile koynundan çıkarup nazarına kodı. Girü çekülüp el kavuşdurup durdu. Hazret-i Hünkâr halifelerine buyurdu. “ Karadiş’i tıraş idin.” Tıraş idüp kısvet giydürdiler. Bi’at kabul idüp hizmetinde oldu. Ayruk gitmedi. İsmi Kara Abdâl virdiler. Erenler yanında söylenen mühürdür Kara Abdâl oldur.

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli bir vakit Seyyid Gazi Sultan’ın Kırşehri’ne ziyaret itmek murad eyledi. Amma kim mu’ayyen değil idi. Sultan ‘Alâeddin validesi ‘âlemi rüyada görüp vezirine bir ‘âli bina eylemişdir. Ol vakit bazıları tasdik ve bazıları tekzip iderler idi. Vaktâ ki Hazret-i Hünkâr Suluca Karayük’e ziyaret için teveccüh idicek şüphe tarh olup sükût buldı. Giderken bir köye irdi. Bir kimesne Hazret-i Hünkâr’ı alup evine getürdi. ‘İzzet idüp ağırladı. Bir nice gün hizmet itdi. Sokılup özin erenlere tapşırdı. Hünkâr varlığı makarasın alup

kuşak kuşandı. Ana safâ-yı nazar eyledi dahi vedâ idüp gidecek olıcak ol kimse erenlere niyâz idüp eyitdi: “Sultanım kereminizden

(69a)

dilerim ki bir teberrük ihsan idesiz kim yâdigârınız ola.”didi. Andan Hazret-i Hünkâr’ı teselli hatır idüp mübarek başından zeyni çıkarup sunuvirdi. Mübarek miyânından kemerini ve ayaklarından cimcimlerin(!) dahi çıkarup buyurdu kim “bu وصلار. bizden size yâdigâr olsun” didi. Dahi kalkup revâne oldu. Ta kim Ece vilayetine irişdi. Anda dahi bir muhibbe rast gelüp erenleri ‘izzetle bendehânesine getürdi. O dahi erenlere teslim olup bi’at eyledi. Erenler anı tıraş idüp tac, kemer ve kisvet erüşdirdi. Ve safâ-yı nazar idüp devriş eyledi. Meğer kim ol kimsenin bir süri kuzusu var idi. Ol şevkle mahya ve asya idüp bir ‘azîm cem’iyet eyledi. Ve bir süri kuzusına bıçak çaldurup erenler ‘aşkına külliye kurban eyledi. Hünkâr ululığı eyitdi: “ Bu kuzuların birkaçı kifâyet ider. Ne lâzım cümlesi boğazlamak” didi. Ol kimse eyitdi: “ Erenler şahı kuzı değil kendi çcanım erenler yolına nisâr iderim” didi. Erenlere bu söz hoş gelüp buyurdu kim “ sen bizim ‘aşkıma bir süri kuzı kurban eyledin. İmdi yegrek bu oldur ki biz dahi size ziyanlık itmeyedür” didi. Eyitdi: “ Bu kuzuların cümlesin başını ve derisin zâyî’ itmeyüp kemüklerin kırmayup” didi. Çün etini pişürüp hora geçürdiler. Kemüklerin cümle derilerine koyup başın ve ayakların yerine gördiler. Andan emr eyledi. Hünkâr anda olan cümlesi taşra çıkup kapuyı yaptılar. Ol kutb-ı ‘âlem Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli iki rek’at namaz kılup el du’aya kaldırup meğer kim koyunlar dahi henüz sağılmış idi. Emişecek zaman idi. Hazret-ie Hünkâr el yüze sürüp yine emr eyledi. Ol kuzuların kapusın açdılar. Gördi kim bir süri kuzı dirilmiş meleşerek çıkdılar. Anaları ile emişdiler. Anda olan kimseler Hazret-i Hünkâr’ın bu velâyetine hayran kaldılar. Dahi dervişe Kuzukıran diyü isim koydılar. Eve vilayetinde hâlâ kuzı oğulları demekle meşhurdur, nesli hâlâ vardır. Hazret-i Hünkâr andan Kuzukıran’a vedâ idüp Seyyid..... mezarına teveccüh idüp revâne oldu. Vatkâ kim yakın gelicek anda Peyker nâm bir peyker var idi. Bâtın erenleri Hünkâr ululığın istikbâl idüp “safâ geldiniz, kademler getürdiniz ve ziyaretin kabul olsun” didiler. Andan mezarını bekleyen zâhir erenleri dahi Hünkâr’ı istikbâl idüp görüşdiler. ‘İzzet-i ikrâm ile Seyyid’in kabri şerifine geldiler.

Anda hâzır olan erenlerden rivâyetdir ki Hünkâr ululığı selâmlayup “Selâmnaleyküm soyum başı” didi. Hazret-i Seyyid’in türbe-i şerifinden cevap geldi kim “ ‘aleykümselâm ilim şehrim” didi. Ve Hazret-i Hünkâr bir hadsiz derya oldu. Seyyid’in türbe-i şerifi ol deryanın içinde bir kayık misâlinde yüzdü. Andan girü evvelki hallerinden geldi. Dahi Seyyid Gazi Sultan türbe-i şerifi bir hadsiz derya oldu. Hazret-i Hünkâr ol deryanın içinde keştî oldu, yüzdü. Andan girüye geldiler. Hünkâr Seyyid’in türbesinde bir taş asdı. Hâlâ şimdiye değin ma’lûm muacyyen görünür. Ziyaret-i müzeyyen tamam oldukda kalkup Suluca Karayük’e gelüp karar eyledi. Andan ve kemer ve cimcime andan kaldı. Hâlâ bu güne kadar

(69b)

turur gelen giden ziyaret ider vesselâm.

(Hacı Bektâşi Veli’nin Halifelerinden Sarı Saltık ile Mülâkatıdır)

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Hazret-i Hankâr Hacı Bekâşi Veli ‘Arafat Tağı’nda Ak çillehânede idi. Çıkup Zemzem Peyker’i kenarına geldi. Gördi kim bir çoban kuyun güde, yanuna varup “ adın nedir?” didi. Çoban eyitdi: “ Sarı Saltuk’dur. Buyurun hizmetinizde olalım” didi. Hünkâr eyitdi: “ Yüri imdi seni Rûm iline salam diyüp arkasın yapı gözlerin sığadı. Safâ-yı nazar-ı himmet eyledi. “Erenlerin nazarı kimyadır” didi. “Kara toprağa nazar itse altun olur.” Andan hicabları mürtefi’ olup makamın ve menâzil kat’idüp erlik mertebesine irdi. Hâl-i ahvâl ne itdüğün bildi. “Erenler şahı koyunu nice idelüm” didi. “Heman sen üstâzdan Al didiğimiz işle yüri. İki bir itme doğru..... biz sana..... Hünkâr Saltuk’a kılınç kuşadup ve yedi dane ok virüp Ulu Abdâl ve Küçük Abdâl’ı ma’en gönderdi. Kendiyle yoldaş koşdı. Andan Sarı Saltuk Hünkâr’ın nazarında niyâz idüp hayır du’a ve himmet aldı. Dest pûs idüp revâne oldu. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ Saltuk’ım havf çekmleyesin. Bu hizmete gönderen seninle bilebilir. Hiç gam yeme. Sana her kande gitsen yoldaşız” didi. Sarı Saltuk Hünkâr varlığın vedâ idüp Ulu Abdâl. Küçük Abdâl’a doğru suyun üstünden Karadeniz kenarına geldi. Hırka Kaya nâm bir kayanın üzerinde bir mikdar oturdılar. Bir ev içi kadar bir yeşil ot bitmiş,

muayyen görünür. Andan denizin kenarına bir seccâde saldı ve kendüsi geçüp oturdu. Sağ yanına Ulu Abdâl, sol yanına Küçük Abdâl oturup eyitdi: “Ey erenler seccâdesin nereye salarsa revâne olun” didi. Andan Karadeniz sakin oldukda Sarı Saltuk seccâdesin dürdi. Deniz üzerinde muayyen görünür. Andan seccâdeyi Gürcistan’dan yana revâne oldu. Abdâllar Sarı Saltuk’a eyitdiler: “ Seccâde sol cânibe gitdi. Rûm iline gitse sağ tarafa giderdi” didiler. Eyitdi: “Seccâdedeniz erenlerindir. Hikmeti vardır, görelim” didi. Seccâde sahile ‘azm idüp Gürcistan karşısına yaklaştı. Gürcistan’ın Gürleş nâm bir padişahı var idi. Ol gün yüz nefer adamlı deniz kenarına şikâre seyrâne çıkmışdı. Gördiler kim denizin yüzünde bir karaldı gelür. Ol Gürci padişahı kavmile ana bakışup kimseye benzemez. “ ‘Aceb bu ne ola” didiler. Ya’fes eyitdi: “Ağaç kökidir.” Bazısı “gemi parçasıdır, mevc getirür” didiler. Yakın geldi gördiler üç kişi bir seccâde üstüne binmiş deniz yüzünde gelürler. Görüp ol kavm eyitdiler: “ Bunlar tehi kimse değildir. Bu resme halı üzerine oturup deniz üzerinde gezmek her kimsenin elinden gelmez” didiler. Ol seccâde deniz kenarına gelüp turdu. Sarı Saltuk abdalâllarla inüp denizden taşra çıkdılar. Seccâdeyi silküp omuzlarına aldılar. Yine Gürci padişahı kavmile cümlesi atlarından inüp, gellüp Sarı Saltuk Sultan’ın elin öpdiler. Ulu Abdâl ve Küçük Abdâl birbirile bakışup turdılar.

(70a)

padişah eyitdi: “ Bunlar dahi erenler Hakk Te’âlâ’nın sevgili kullarıdır” diyüp görüp görışdiler. Bunları makamına ‘avdet eyledi. İcâbat gösterdi. Gitmeğe yüz tutdılar. Atlarına teklif idüp binmediler. Padişah..... olup miskinlerine getürdiler. Ve bir nice gün ziyafet idüp ikrâm ‘izzet etdiler. Ba’de Sarı Saltuk bildi kim bunlar müsliman değildir. Dine da’vet eyledi. Gürleş dahi bir dimeyüp imâna geldi ve kavmi dahi müsliman oldılar. Hakk Saltuk Sultan gece getürdüp taclar dikdi, tekbirleyüp başlarına giydirdi. Dahi vedâ idüp deniz kenarına geldiler. Yine seccâdeyi suya salup üslûb-ı salık üzre geçüp oturdılar. Sarı Saltuk eyitdi: “ Erenler seccâdesini ne tarafa saldı ise revâne olgıl” didi. Andan seccâde ûm mülkine revâne oldu. Gül’izâr Kal’esine geldiler. Bu cânibden ol Gürci padişahı hayatta oldıkça kendi kavmile müsliman oldılar. Ve başlarına hüsn-i misâl tac varıdı. Padişah dünyadan

rihlet itdikle ol kavm yineevvelki dinlerine döndiler. Lâkin başlarından ol tacları çıkarmadılar. Hâlâ ol etrafın dahi şimdi giydikleri oldur. Girü sözimize geletüm. Anda ol seccâde derya yüzünde Rûm iline müteveccinh oldı. Ta kim
Gül'izâr nâm bir kal'anın katına gelüp durdı. Ayruk gitmedi. Sarı Saltık Sultan abdâllara eyitdi: “ Erenlerin bizi bunda salduğın hikmeti vardır. Sizler kapuyı dolanın ben kal'eye çıkayum” didi. Pes Ulu Abdâl. Küçük Abdâl kapuyı dolanıp Saltık Sultan kal'a yalmanına tumandı. Kayaya yapışdı. Kaya ellerine yapışup tutamak olurdu ve ayaklarına basdikça taş gömülüp basamak olurdu. Hâlâ izleri muayyen görünür. Ta kim ol kal'anın üzerine çıkdı. Pes ol kal'a-yı Lân evlâdından bir begin hikmetinde idi. Amma kâfir idi. Nâgâh bir yedi başlu ejderha peydâ oldı. Anın havfından bir âhir kal'aya karar itmişdi. İttifak ol ejder varup gördi. Heman bir na'ra urdı. Çün ol ejderha na'ra avazın işidicek başın kaldırup deml urup Sarı Saltık'ın üzerine hücum eyledi. Pes Sarı Saltık eline yayın alup her başına birer ok urdı. Ol ejderha anı kuyruğıyla araya alup muhkem sıkdı. Hayli zahmet virdi. Yanında kılıncı unutup Hızır'ı çağırdı. Ol zaman Hızır ‘Aleyhisselâm Hazret-i Hünkâr ile sohbet iderdi. Hünkâr eyitdi: “ Hızır'ım Saltık'ı ejderha bunatdı. Hatırına getür” didi. Pes Hızır Nebi ‘azm-i Karayük'den Gül'izâr Kal'asında Saltık'ın nazarına irişdi. Heman cıda ile ol ejdere bir cıda urdı. Şol kim ejdeirden geçüp taş dokandı. Andan eyitdi: “Ey girçek er, işbu yanındaki kılıncı çıkarup ejderin başın niçün kesmezsin?” didi. Hızır ‘Aleyhisselâm öyle diyicek kılınç hatırına gelüp eyitdi: “ Ey..... çağırdup

(70b)

erenler hakkıçün kılıncımı unuttum. Yohsa sana ne zahmet idüp çağırmazdım” didi. Kılıncı çıkarup ejderin yedi başını kesdi. Andan Hızır ‘Aleyhisselâm vedâ idüp revâne oldı. Hâlâ Hızır'ın izi ol taşda muayyendir. Ba'de zaman Ulu Abdâl ve Küçük Abdâllar gelüp gördiler kim ejderha katl olmuş, “kazân mübarek olsun” didiler. Ma'en kal'adan taşra çıkup görüp revâne oldılar. Sarı Saltuk abdâllara eyitdi: “ Ejderhanın cenginde gayet susadım ola ki bir içim su bulasız” didi. Erenler dahi etraf devir da'im eyleyüp su bulamadılar. Gelüp haber virdiler. Sarı Saltuk heman ol araya oturup eliyle ol yeri kazup bir latîf zülâl gibi su çıkarup revâne oldı. İçüp râh oldılar.

Pes aradan gezerken bir çoban bulup kal'a begine ejderhanın katlinden haber bildirdiler ve beg dahi gelüp bunu göricek Sarı Saltuk Sultan cânı ve gönülden muhibb oldı, imana geldi. Sarı Saltuk dahi anda nice dürlü velâyet ve kerâmet gösterdi. Ve ol vilayetlerin halkın kendüye muhibb eyledi. Nice müddet ol yerde karar eyledi.

Râvilerden şöyle rivâyet iderler ki, bu kadar kerâmet gösterüp bir nicesine mürûr itdikden sonra Hazret-i Hünkâr'ı ziyaret itmeğe geldi. Essah kul budur ki Sarı Saltuk Sultan gelicek Hazret-i Hünkâr bekâya rihlet itdi. Ve nice yıldan sonra Çelebiler zamanında geldi. Rivâyetdir ki Hazret-i Hünkâr evinin çiftcisi idi. Açı nâm dirler idi. İki öküzlere öyle hizmet iderdi kim kendi vasfa gelmez. Hatta yerlerini öyle yumşak iderdi kim kendi dahi 'üryân olup yuvarlanırdı. Göydesine batan nesne giydirmezdi ve yemlerini ziyade virirdi. Bir gün çift sürerken nâgâh hiddet gelüp öküzün birine nodulla dürtüşdürüp kakıdı. Derhal kudret-i rabbil 'âlemin ol öküz dile gelüp eyder: “Ey açan bundan mukaddem hizmetimde kusur bulmazdın” didi. Ve “gereği gibi hoş tutup hizmet iderdin. Şimdi kolum gücüm kalmadı. Masda ile dürtüp kanadırsın” didi. “İrte olıcak Sarı Saltuk kırk abdâl ile Rûm'dan gelüp beni kurban iderler” didi. Çün Açan bu haberi işidicek Çelebiler'e bu ahvâli bildirdi. Çün sabah oldı. Ne kadar fukara var ise cümle Çelebiler birle Sarı Saltuk Sultan'ı Aksaray yolunda istikbâl idüp getüreler. Bulamayup girü tekye dönüp geldiler. Pes Sarı Saltuk Sultan Kırşehir yolundan gelmişler idi. Gördiler kim Sarı Saltuk Sultan şuraldan Karayük'in deresine inicek yere geldikde Ak Kaya'ya karşı cemâ'atle oturup çakıl taşın cem' idüp yıgdılar. Bir büyük on idüp “bu sizim meşâyihimiz olsun” diyü buyurdılar. Hâlâ dahi

(71a)

bu güne değin durur. Andan sürüp âsitâneye geldiler, kimseyi bulamadılar. Bir lahzadan sonra çelebiler, devrişler geldiler. Pes Sarı Saltuk dahi çelebiler, devrişler ile görüşdi. Bir 'âli meclis oldı. Ve sübyan öküzü getürüp kurban itdiler. Yeşili Sarı Saltuk'ın miyânın ve sofrâ ve çerağ ve çehar 'alâmet, icâzet, inâyet sundılar. Bir nice gün sonra havalet alup girüye makamına revânoldılar. Ta kim Gül'izâr Kal'ası'na gelüp karar eyledi. Bir nice müddet hayatda olup rahat itmelü olıcak kal'a

ahâlisinden katına çağırıp vasiyet itdi. “Şimdi vade tamam oldu. Biz dünyadan âhirede nakli deriz. Ey muhibblerimiz her biriniz bir tabut düzin, getürüp benim katıma koyun, gidün. Her kangınızın tabutunda bulunursam, defni dün. Yohsa vefatımdan sonra can cidâl itmeyüp size ziyanım değer” didi. Ol kal’a-yı sahib eyitdi: “Sultanım yabiz sizi nereden..... kande olduğınız bize ma’lûm eylen” didi. Sarı Saltuk Sultan eyitdi: “ Ben tabut içinde size elim uzadırm, andan bilesiz” didi. Dahi dâr-ı bekâya nakl eyledi. Rûh-ı pâkleri şâz u himmetleri Hızır ola. Yani her cânibden muhibbleri işüdüp geldi. Her biri bir tabut düzip kodılar. Rivâyetdir ki bu kadar tabut getürdiler. Sarı Saltuk Sultan her birinin tabutından görindi ve el gösterdi. Herkes kendi tabutunda zan idüp sevinçle ol tabutların alup yerlerine getürüp defn itdiler. Rahmetullahı ‘âli.

(Tatar Padişahı Güllü Han’ın Bağdat’ı Alıp Rûm’a Yönelmesidir)

Şöyle rivâyet iderler ki Şeyh Necmeddin Kübra bir vakit sadr ‘âleminde bir kitap te’lif idüp Bağdat padişahına teberrük viridi. Meğer ol vakt dârü’l mülk Bağdat’a halife-i Râşidin Abbas nâm bir padişah var idi. Diyâr-ı Bağdat ve Cezair ve Kürdistan ve Musul ve Diyâr-ı Bekr’e varınca hükminde idi. Zira kim ‘umum mülki ve Erzincan ve Diyarbekir ‘âl-i Selçuk’a müteallik idi. Ol zaman Selçuk’ın padişahı Sultan ‘Alâeddin idi ki Hüsrev bin Kılınç Arslan ibn-i Selim Şah Gazi idi. ‘Âl-i Selçuk Konya’da otururdu ve diyâr-ı ‘Acem’e külliye hükmi derdi amma Bağdad nahiyesine ol zikr olan padişah hükmi derdi. Amma ‘aklına hased gelüp ‘aklı nâkıs idi. Şât Irmağı’nın kenarına bir ‘âli kasr bünyâd idüp oturdu. Tahtın divanını ulu suyun üzerine ravzına açmışdı. Da’ima Şât Irmağı’n seyrân iderdi. Amma elinde bulunan şey’i suya bırakur idi. Vezirleri kendüye “niçün böyle idersin” dedikde “ol suyun sadâsı bana hoş gelür” dirdi. Çünkü Şeyh Şücâeddin aldı kitabı padişahın nazarına getürüp kodı. Padişah dahi eline alup düzeneden mütâlâ’a iderken fi’lhâl bıraktı. Yanında olan vezirleri “ hey neyledin bir kâmil-i vücud kitabı te’lif idüp getürdi. Sen anı suya bıraktın, okumadın” didiler. Yine evvelki gibi “ ol suyun avâzı hoş gelür, anın çün bıraktım” didi. Şeyh bu hâli görüp..... ve mahzûn olup taşra çıkup vezirlere eyitdi: “ Sen bu kitabı ‘ömr-i rûzigâra harc idüp rasat ‘âlemi gibi geride

(71b)

‘amelden bir kitab te’lif idüp getürdüm. Bağdad padişahı diyü bir bir kitab sundum. Ah kim zâyî oldu, suya bıraktı. Bize ‘aceb iş itdi, hayf“ diyüp durdı. Vezirler eyitdiler: “Biz dahi bunun fi’ilinden ‘aciziz, bir sefil kimsedir. ‘Aklında noksanı vardır. Yohsa canımı tutar bilinmez, da’ima böyle ider. Biz söyledikce incünir, nice idelüm” didiler. Andan şeyh begayet rencide olup gönlünden şaha kin tutdı, eyitdi: “Sana bir iş idim ki ‘âlemde destân ola” diyüp revâne oldu. Ta kim düşte Koçak’dan öte Tataristan’a revân oldu. Meğer kim ol Tatar’ın hanı Cengiz Han’dı. Ol Cengiz Han’ın on oğlu var idi. İli, memleketini hesap itdi. Mezkûr şeyh mecmû’ ‘âlem bî-nazîr idi. Anların cümle tali’in ve kuvvetin gördi. Meğer ol on şehzadenin birin ismi Güller Han idi. Cümlesinden anın tali’in kuvvetlü gördü. Pes “ol padişah olsun” didi. “Ben ‘ilm ehlim, kemâl ‘âleminde öyle buldum ki eğer oğlun Güller Han’a leşker koşup gönderirsin. Bağdad padişahlığı zabt ide dahi kangı cânibe teveccüh itse kimse ana mukâbil olmaya” didi. Ol padişah şeyhin sözine inanmayup itmeyüp eyitdi: “Ey şeyh atamız ve dedemiz. Nice kerre asker çeküp cenk itdiler. Hiç biri anlarla başa çıkmadı. Ol iş olmaz” didi. Şeyh eyitdi: “ Sen benim ‘âlemde bulup söylediğim söze i’timâd itmez misin? İmdi falanayın filân gicebinde ay tutulur. Sözimin tasdikini bilesiz.” Padişah eyitdi: “ Görelim eğer ol dedüğün gicede ay tutulursa sana oğlum virüp leşker katup gönderem” dedi. Zira anların içinde münecim yoğidi ve bu ‘âlemi bilmezlerdi. Şeyh padişah vedâ idüp taşra çıktı. İttifak ol didüğü gice ay tutuldu. Şeyh, padişah sarayına gelüp vezirlere eyitdi: “ İşte ay tutuldu, gidün padişaha âgâh idün.” Anlar eyitdiler: “ Şimdi padişah vahdetdedir, âgâh idemeziz.” Pes şeyh gelüp şehir halkına eyitdi: “Tas ve tepsi ve bakır evedenliği getürün çalın kim bu ay tutulması def’ ider” didi. Öyle itdiler, def’ oldu. Yani şeyhin bu remzi itdirmekden muradı padişahı uyandırıp sözün girçekliğın bildirmek idi. Çünkü hay huy ziyade oldu. Padişah uyanup göre “bu ses bu galebe nedir?” didi. “Ay tutuldu.” didiler. Padişah kalkup gördi andan şeyhin sözine tasdik eyledi. Oğlu Güler Han’ı yüz bin göçer tatar ile şeyhe koşup gönderdi. Meğer kim ol zaman Tatar Han kıblesi aysevi üzere tersâ idiler. Bir ulu keşiş dahi bunlara kanup Güler Han evin alup revâne oldılar. Bu cânibden Bağdad padişahına haber oldu kim üzerine tatardan bî-had leşker geliyor. Gafil baş didiler. Ol dahi asker cem’ idüp Güler Han’a karşı

mukâbil olup ‘azîm cenk itdiler. Âhir Güler Han galip olup Bağdad’ı aldı ve Bağdad padişahını

(72a)

katl itdi. Bütün ‘Irak’a hükm eyledi. Şeyhin dahi muradı intikam almak idi. Güllü Han dahi Bağdad’ı aldıktan sonra kasd eyledi kim Rûm’ı ala.

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli kaddesallahü sırrehü’l ‘azîz Sulıca karayük’de Kadıncık evinde karar itmişdi. Velâyet ve kerâmetini işiden her cânibden görmeğe gelürler ve bu gün Hazret-i Hünkâr’ı görmeğe bir şahıs geldi. Siyah tonlar giymiş bir kara külah üstüne siyah sarınurdu. Gelüp Hünkâr’ın elin öpdü. “ey girçek er bu fakire safâ-yı nazar-ı himmet eyle” didi. Hünkâr dahi “adın nedir?” didi. Ol şahıs eyitdi: “Can Baba dirler” didi. Hünkâr anın gözlerin sığadı, arkasın yaptı, safâ-yı nazar eyledi. Erenlerin nazarı kimyadur. Kara toprağa nazar eylese altun olur. Derhal gözleri açıldı, cümle hicabları mürtefi’ olup ol sa’at erlik mertebesine..... andan Hazret-i Hünkâr Can Baba’ya eyitdi: “İşte bizden nasibin aldın. Seni Tatar padişahı Güllü Han’a gönderiz. Var kavmile ta mü’mini muvahhit itmeyince Rûm’a girmeğe, yol bu kadar” didi. Ve “yol virme velâyet, kerâmetde her neisterlerse gösterin. Seninle bileyüz gam yeme” didi. Pes kara tonlu Can Baba Hazret-i Hünkâr’dan bu resme kelâm işidüp miskinlik idüp ve miyânın cest kılup revâne oldu. Ta kim Erzincan önünden Güllü Han güçile uğradı. Güllü Han’ın önün alup turdu. “Nireye gidersin? Bundan böyle gitmeğe yol yokdur size” dedi. Derhal Güllü Han’a bildirdiler. Emr itdi göçi kondırdılar. Can Baba’yı nazarına getürdü. “Nedir haberin devriş söyle” didi. Dahi Can Baba eyitdi: “Siz Rûm erenlerin ser-çeşmesi Hacı Bektâşî Veli beni gönderdi. Ta mü’min-i muvahhit olmayınca Rûm’a girmeğe yol yokdur. Meğer kim müsliman olasız diyü buyurdılar” didi. Makdema zikr olunan keşişi Güllü Han katına okudı, eyitdi: “ey dinimizin ulusu gördün mi bu devriş ne didi ve sen dahi bunun szine ne cevap virirsin?” Ol keşiş eyitdi: “Bunun cevabı hem âsân müşkildir” didi. “Âsânı nedir? Müşkili nedir?” didiler. Eyitdi: “Âsânı oldur ki imtihan idevüz. Müşkili oldur ki dinine girmekdir. Zira hükm galibindir.” didi. Güllü Han eyitdi: “Bunu nice imtihan idelim.” Keşiş eyitdi: “Bir kazan getürin, içini su ile doldurun. Bu devriş ol kazanın içine koyun.

Kapağın muhkem kapayup su koyup altına ateş idelim. Sözi girçek ise nesne olmaz. Biz dahi bunun dinine girevüz ve eğer yalan ise helâk olur, kurtulavuz”didi. Pes cümlesi bu tedbiri ma’kûl görüp ve Güllü Han dahi hoş gördi. Can baba’ya eyitdiler:” Bu söze ne dirsın? Devriş razı olur mısın?” eyitdi: “ Beli razı olurum. Amma helâk olmayup çıkarsam siz dahi müsliman olur mısınız?” didi. Güllü Han ikrâr virüp “ olurum” didi. Andan birulu kazan getürdiler. Su ile toldurup “ gel imdi gir” didiler. Kara tonlu Can Baba “ peki” diyüp “Bismillah” diyüp ol kazanın içine girdi. Bağdaş kurup oturdu.

(72b)

kapağını urup ağzın sıvadılar. Altına ateş urup kaynatdılar. Râviler şöyle rivâyet iderler ki, Hazret-i Hünkâr ol tarih günde Kadıncık evinde otururdu. İsmâ’il’e eyitdi: Başımızın mevti irişdi. Bir yire çikalum muyımız tıraş eyle” didi. Sarı İsmâ’il dahi süngi ve tığ alup Hazret-i Hünkâr’la ma’en revâne oldu. Karyeden aşağı Karaöyük’e karşı bir yere oturup mübarek başın açdı. Sarı İsmâ’il dahi erenlerin hâletile tığı eline alup tıraşa başladı. Hatta nısfına vardıkda pesdir diyü işaret eyledi. İsmâ’il dahi el çeküp fariğ oldu. Andan Hünkâr bir yerevardı. Ol yeri mübarek elile kazdı. Ak peykerim diyü üç kez söyledi. Heman ol sa’at bekudret-i Hüdâ ve bu velâyet-i evliyâ ol yerden bir latîf su çıkıdı. Karaöyük’e toğrı revâne oldu. Evliyâ-yı Hünkâr eyitdi: “Ak peykerim ak niçün bizi üç kerre söyletdin” didi. “Ol söylediğimizde gelüp irmedin.” Pes Sarı İsmâ’il eyder: “Ben kulağımla işitdim Hazret-i Hünkâr öyle diyicek ol sudan bir ‘avâz geldi kim “ Sultanım ilk nutkınızda Şah Hüseyin yedi kerre tavaf itdim. İkinci nutkınızda Nişâbur şehrinde idim. Üçüncü nutkınızda huzurınıza irişdim, işaret olunan yerde akdım” didi. Hünkâr varlığı eyitdi: “İsmâ’il’im bu peyker Horasan’da bizimle bile olurdu. Hacet vaktinde gel disen gelürdi. Şimdi yine geldü ki nefsimiz zerre kalmadı. Her kim ki bundan..... yani yıkanursa cehennem odına yanmaya” didi. Ve mübarek eliyle ol sudan alup etrafına saçardı. Fi’lhâl tütünü göğe ağardı. Sarı bu hâli görüp “erenlere ta’accüb işbu sovk suyu ol taşın üzerine saçtığınız gibi ısıcak olup buğı çıkar” didi. Hazret-i Hünkâreyitdi: “ Kara donlu Can baba’yı Güllü Han kazana koyup kaynadırlar. Anın sucığazın eyleşdürirem”didi. Pes Sarı bu velâyeti görüp sudan ol sadâyı işidicek

Hazret-i Hünkâr'a ol bu sırra erenin halkı içe dirlerdi. Yakın Oğuz dilince olur. Biz yine sözimize gelelüm. İmdi bu cânibden kara tonlu Can Baba'yı üç gün üç gice kaynatdı. Dördinci gün Tatar'ın uluları ve begleri Güllü Han'ın nazarına cem' oldılar. "Padişahım eğer ol kimse demür dahi olursa üç gündür eridi. Gelin açalım, görelim" didiler. Andan Güllü Han begleri ve cümle tevâbi' kalkup ol kazanın yanına gelüp kapağını açup gördiler kim burcı burcı terlemiş oturur. Güllü Han emr itdi, taşra çakırdılar. Bu hâli görünce cümlesi mütehayyir oldılar. Güllü Han keşişin yüzine bakup "ne dirsın?" didi. Keşiş eyitdi: " Bu kadar nesneye kâbil değildir. Bununla dinimiz koyup bunun dinine girmeziz. Askerine emr eyle bir yazuya odun yığup bir ulu ateş yaksunlar, içine girsünler. Yanmaz ise dinine girelim" didi. Güllü Han

(73a)

eyitdi: "Derviş bu söze ne dirsın?" Can Baba eyitdi: "Eğer bu def'a dahi ol ateşe girüp yanmazsam müsliman olur mısınız" didikde " oluruz" diyüp kavlı-i karar itdiler. Pes Güllü Han emr itdi. Bir yazuya odun yığup bir ulu ateş yakdılar. Şöyle kim bir yanından bir yanına atlu görünmez idi. Her cânibinden ateş itdiler. Sıcağından kimse yakın varamaz idi. Güllü Han eyitdi: " Gel imdi bu ateş içine gir. Biz dahi kavlümizden dönmeyüp dinine girelim" didi. Can Baba eyitdi: " Beni size Rûm erenlerinin ser-çeşmesi Hünkâr Hacı Bektâşî Veli gönderdi. Anın iznile geldim ki sizi İslâm dinine da'vet itmeğe. Siz dahi beni imtihan için kazana koyup üç gün üç gice kaynatdınız. Pîrimin himmetile nesne olmadım. Yine bu ateşi yakdınız. Beni içine koyup sancımak istersiniz. İmdi keşiş sizin dininizin ulusıdır. Gelsün benimle ateşe girsün. Kangımızın dini Hakk ise maûm olur" didi. Pes Güllü Han ve etrafında olan begler ve ulular keşişin yüzüne bakdılar. Eyitdiler: " Ey dinimizin ulusı, bu söze ne dirsınız? Devriş ateşe girmeğe seni da'vet ider" didiler. Keşiş dahi erenlerin katında muhalefet itmeğe hicâb itdi. "N'ola girelim" didi. Heman Can Baba keşişin eline yapışup ateşe teveccüh oldılar. Giderken keşiş eyitdi: " Ey girçek er ben hod ne olacağım bildim. Amma ol mahalde evlâtlarım emaneti üzerine olsun" didi. Pes ateşe girdiler. Can Baba üç gün üç gice ol ateşin içinde durdı. Dördinci gün Güllü Han bu hâl ile ateşin yanına geldiler. Göreler kim keşiş ile devriş ne haldedir.

Gördiler kim bu devriş yapayalnız oturur, keşiş yok. Güllü Han eyitdi: “ Kanı rahib” Can Baba “Ya od içinde kül oldu.” Keşişin parmakların Güllü Han’ın önine bıraktı. “Bize el virdi, gönül virmedi” didi. “Eğer gönül virse yanmazdı.” Bu hâli görüp cümle tahayyüre vardılar. Andan Güllü Han evine gelüp hatunına hâli i’lâm eyledi. Yani olduğu gibi ibtidadan nihayete değin ve anınla müsliman olmağa ‘ahd itdü ki buna tedbir idelim didi. Hatun eyitdi: “ Devriş bana gönderin, gelsün beni dahi cebimde bir şişe zehr saklayup dururum, ana içireyim. Eğer nesne olmazsa sözi hakdır, dinine girelüm. Yohsa helâk ola kurtulalım” didi. Dahi Güllü Han emr eyledi. Can Baba’yı hatunun nazarına getürdiler. Hatun eyitdi: “ Devriş bunda gelmek ba’is nedir?” Can Baba eyitdi: “Beni size Rûm erenlerinin ser-çeşmesi gönderdi. Müsliman olmayınca Rûm’a girmeğe size yol yokdur” didi. Ol hatun eyitdi: “ Güllü Han seni kazana koyup ve ateşe atup bir nesne olmadın. İmdi gel benimelimden bir kadeh zehr nûş eyle. Nesne olmazsa biz dahi i’tikâd idüp dinine girelüm” didi. Can Baba ilerü gelüp hatunun elinden câmı aldı. “Bismillah” diyüp nûş eyledi. Yine nesne olmadı.

(73b)

Çün Tatar’ın uluları ve begleri bu hâli görüp imâna geldiler. Şek ve şüphe itmeyüp müsliman oldılar. Ba’de Rûm’a gelmek murad eylediler. Güllü Han, beglerin ve uluların katına cem’ idüp meşveret eylediler, eyitdiler: “ İşte müsliman olduk, anların dinine girdik. Ba’de tığ çekmek olmaz. Evvelki dinde değiliz, cenk idüp memleket alavuz. Eğer yurdımıza gidersek anın ile cenk itmek lâzım ola. Bizim dinimize dönmez, biz dahi anın dinine dönmeziz. İmdi revâ olan oldur ki Rûm padişahına elçi gönderiz, andan yurt istevüz. Anınla yek cihet arka ve yardım alavuz” diyüp Sultan ‘Alâeddin’e nâme yazup ilçilerle gönderdiler. Mazmunı bu idi kim “Cengiz Han oğlu Güllü Han asker çeküp gelüp Bağdad’ı aldım. Padişahını katl itdim. Dahi diledim ki Rûm’a urup seninle dahi cenk ideyim. Sonra cânıbdan bir devriş geldi. Adına kara tonlu Can Baba dirler. Bana eyitdi: “ Rûm erenleri..... müsliman olmayınca Rûm’a girmesün” didiler. Ben dahi i’timad itmeyüp keşişe danışdım. Anın nâme içinde zikr itdi. Çün ol dervişe her ne dedikse itdi. Bize galip oldu. bildi kim İslâm dini Hakk dinidir.

Ve bizim tutduğumuz bâtil imiş. Anın didine girüp müsliman olduk. Seninle dahi din kardeşi ve yoldaş olduk. İmdi elçim varıcak diyâr-ı Rûm'da askerimiz kifâyet miktarı yer virin. Yazla ve kışlasıyla kim bizler göçern oluyoruz. Yaz kış bir yerde karar idemeziz . Bir yere varalım, gösterdiğiniz yerde karar idelüm ve hem sana arka ve yardım olalım. Dostuna dost, düşmanına düşman olalım. Diyâr-ı 'Acem senin imiş ve şimdi Bağdad'ı ben aldım. Lâkin bundan böyle Bağdad şehri yine sizin olsun. Zapt idün" didi. Çünkü elçi Sultan 'Alâeddin'e geldi., Peşkeşin çeküp Güllü Han'ın nâmesin sundı. Sultan 'Alâeddin mektubu okuyup mefhumunu anlayınca oldu. Vezirlerini ve beglerini nazarına getürüp meşveret eyledi. "Nice idelüm bunlara kışla ve yazla yeri vererek, fi'lvâki Tatar kavmidir. Konup göçmeyi öğrenmiştir. Ne tedarik idersiz? Bu yerde din düşmanları çokdur. Müsliman oldu anların bize ziyanı yokdur, arka yardımları olur" didiler. Pes Sivas'dan Kayseri'ye varınca çevreye Engüri maye virdiler. "Sivas'ın Kayseriye'nin tağlarını yaylaları olsun, etrafına kışlaların yapsunlar, yazın çıkup

(74a)

ulu tağlarda otursunlar. Heman bunlar Güllü Han devrindedir olıcak içlerinde baş çeker kalmaz. Kamusı sana mat' olur." didiler. Çün elçi Güllü Han'a gelüp nâmesin virüp kazaya eyledüp yine nâmesin virüp ol dahi işidüp şâd oldu. Andan sonra Erzincan'dan göçüp Rûm'a gelüp Ankara'ya inince malı ve ol vilâyetleri askerine üleştirdi. Kışlalar yapup ve köyler yaptılar. Yurt eyleyüp karar itdiler. Yazın ol zikr olunan tağlarda yayladılar. Kışın inüp kışlalarında kışladılar. Ayruk vilâyetlerine varmadılar, yerler yurtlandılar. Rûm mülykinde eğlenüp kaldılar. Amma Sultan 'Alâeddin vezirleri ile ulu begleri Hazret-i Hünkâr'a bu sebepten gayet muhabbet eylediler. Tatar padişahı Güllü Han leşkeri ile Müslüman olup kendilere mutı' olduğına Hazret-i Hünkâr'a kurbanlar ve çerağlar nezirler gönderdiler. Sultan 'Alâeddin bir müşkil hâl vâki' olsa adam gönderüp ol hâli Hünkâr'a i'lâm iderdi. Her ne remz iderse öyle iderdi. Ta kim Sultan 'Alâeddin'in padişahlığı arttı ve birer musahib Germiyanhisar gördi. Feth itdikden sonra döndi, padişah katına geldi. Leşkeri Germiyan koşdı, varup Kütahya ve Tavşanlı'yı, Altuntaş'ı ve Germiyan Kal'esini, Denizli ve Uşşak'ı aldı. Ol yerlerin cümlesin alup oturdu. Hükm eyledi ve

Akdeniz kenarına bir bölük leşker gönderdi. Birkaç begler perakende kıldı. Ol Kars begini biraz leşkerle gönderdi. ol diyarları tevâbi'yle def eyledi. Andan bir bölük leşkerle Rûhan Begi..... gönderdi. Ol diyârı feth itdi ve Karadeniz kenarına bir bölük leşkerle Sinan Begi'i gönderdi. Ol diyârı feth itdi. Mâbâkisi Sultan 'Alâeddin devrinde feth oldı. Hazret-i Hünkâr'ın velayeti ile. Biz sözimize gelem. Çünkü Tatar Rûm'a geldi, mesken tutup karar eyledi. Kaçan yaylak vakdi gelüp göçecekleri vakit ulu begleri kurbanlarıyla Hazret-i Hünkâr'a gelürlerdi. Kızılca Halvet önünde Tekye Kaya'ya varınca halvetden tekye varınca hamtâ çekerlerdi, yerler içerlerdi. Bir dahi yaylaklarından indükleri vakit gelürlerdi. Ol iki kez gelmekde iki yüz boynuzlu koç kurbandan gayrı dört yüz boynuzlu koç kurban iderlerdi. Bir nice gün sohbet idüp andan yaylağa revâne olurlardı. Bir dahi yaylakdan gelicek öyle iderlerdi. Bu iki vaktinde Tatar'ın cem'iyeti olur. Pes Hünkâr ululuğun 'izzeti ve muhabbeti ziyade cem'iyet-i fukara nazarında olurdu. Andan tekye Kızılca Halvet yakınında

(74b)

misafirhane yapup düzen bağladılar ve matbah ve firun yaptılar. Abdâllar ve devrişler pişürüp anı da yerlerdi. Ta bu deme değin cümlelerin ma'lûm Hakk'a erenlerin demidir. Şöyle rivâyet iderler ki, Tatar cemâ'atiyle Karar eylediler. Hazret-i Hünkâr'ın gayet olmuşlardı. Lâkin evvelki 'amellerinden hiçbir nesne terk itmemişlerdi. Putları nihan idüp kimseye göstermezlerdi. Gizli taparlar, içlerinden kimseye göstermezlerdi. Putları bir gizli yerde saklardı. Lokma yedikleri vakit pay saklayup putun önüne korlardı. Putun payı bunu kimse bilmez idi. Amma Hazret-i Hünkâr'a ma'lûm oldu. Halifeler dahi bilürlerdi. Ol zaman erenlerin hizmetinde Hazret varlığına nazar almak velâyet mertebesine irmiş bir 'azîz var idi. Adına Hevvâ Ata dirlerdi. Üç yüz altmış halifeye müşâhedeye irmişdi. Dahi erenler pîridir dirlerdi. Bir gün ana Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ Dur Tatar cemâ'atına var ol nesneden anları halâs eyle” buyurdu. Hevvâ Ata eyitdi: “Bir zâ'if kimseyim, benim ol işi becermeğe takatim yetmez” didi. Hünkâr eyitdi: “ Korkma biz seni gözleriz, himmetimiz seninle biledir.” Pes Hevvâ Ata dahi erenlerin nefsin kabul idüp Tatar padişahına geldi. Meğer kim ol vakt Güllü Han fevt olmuş idi. Hevvâ Ata anların

içinde bir sene karar eyledi. Zira Tatar cemâ'ati Hünkâr'e gayet muhibb olmuşlardı. Ve dervişlerine dahi rağbet iderlerdi. Hevvâ Ata her gün varup arkasıyla bir yük odun getirirdi. Bir yere yığardı “bunu neylersin?” dediklerinde, “lâzım” der idi. Bir gün padişah şikâre çıkdı. Saray hâli kaldı. Ol yığdığı odunun etrafına ateş eyledi. Heman seğirdüp ol eve geldi. Putları alup taşra çıkıcak dindarları anı görüp “hey neylersin?” didiler ve tutup sanemlerin elinden almak murad eylediler. Hevvâ dahi kaçup ol ateşe girdi. Sanemleri yakup kendüsi ateş üzerine oturdu. Ol dindarlar yetişemeyüp şikârda padişahlarına döndiler, hâli i'lâm etdiler. Padişah sür'atle gelüp gördi ki Hevvâ Ata sanemleri yakmış kendüsi ateş içinde oturur. Eyitdi: “Niçünböyle itdin?” Hevvâ Ata eyitdi: “Çünkü dine girüp Müslüman oldunuz. Allah'a ve resûlüne imân getürüp erenlere muti' oldunuz. Bu itdiğiniz nedir ki terk itmezsiniz beni size Hacı Bektâşî Hünkâr gönderdi. Sizi bu fesat işden kurtarmak için ve size hakk dinin kavlini ve faziletin bildirirdim. Zira kim size putların faidesi yokdur, ellerinden def' ve zarar gelmez. Eğer kim ellerinden tasarruf gele idi kendüleri şimdi yanmaz idi. Yahûd bana bir zarar iderler idi.

(75a)

Hilâf işi anın islâmda revâ değildir” didi. Çün padişah bu kelâmı işüdüp istiğfar eyledi. İki eliyle tecdid-i imân getürdi. Hevvâ Ata dahi velâyet eridir. Bunların sıdkın görüp ateşten taşra geldi, cümlesin elin öpdiler. “Bilmediğimizi bize bildir” dediler. Dahi ol padişah her cânibe adamlar gönderüp Tatar cemâ'atine bu hâli ifade idüp tebeyyün itdi. Ba'de evvelki gibi kimse puta tapmadı ve tapanı bulurlarsa ateşe yakarlardı. Andan Hevvâ Ata anların içinde birkaç zaman eğlendi. Âhir anda Hakk emrine vâsıl oldu, rahmetullahi 'âli. Hâlâ kabr-i şerifleri Deli Dağı'nın altında, Balıseyh Köyünde. Amma kara tonlu Can Baba Güllü Han'ı müsliman idüp erkân-ı şerif, şer'-i Muhammed'i anlara ta'lim eyledikten sonra ol keşişin vasiyetle oğulların alup evlâd edindi. Mezkûr Deli Dağı'nın altında olan Balıseyh Köyi ol keşişin zürriyetindendir. Yârân-ı muhabbet erenlere safâ vesselâm.

Râviyân-ı ahabardan mervîdir ki, Oğuz'un padişahı bâ-bendenin han beglerinden Kazgan Han ve Kazlı atası fevt olıcak Oğuz cemâ'ati tefrika buldılar. Saltanat 'âl-i Selçuk'da Selim Şah Gazi'de kaldı ve bâye ömri külliye kendüye musahhar eyledi.

Leşker çeküp Rûm'a geldi. Kayseriye'yi feth itdi. Oğlu Kılıç Arslan dahi Aksaray vilâyetinde Hasan Dağı dibinde bir ejderha peyda oldu. Anın havfindan ol iklim harab olmuş. Anı katl idüp Aksaray şehrin mamûr eyledi. Selim Şah Gazi'den taht-ı saltanat Kılınç Arslan'a değdi. Andan oğlu Sultan 'Alâeddin Keyhüsrev'e değdi. Germiyan ve Hamid ve Hazret-i Sultan 'Alâeddin'in ulu begleridir. Her biri bu zikr olunan yerleri feth itdiler. Bu cihetde beglik idüp karar eylediler. Heman İnegöl, İznik ve Bursa ve etba'-ı tevâbileri kâfir elinde kaldı. Bir vakt Sultan 'Alâeddin Keyhüsrev diledi kim leşker cem' idüp Bursa ve etba'ini feth ide. Ve zikrolunan Güllü Han Tatar'ı begi nevâhide mekân tutmuşdı. Ol vakt Güllü Han fevt olup oğlu yerinde karar eyledi. Kâh yaylak idüp, kâh memleketi çarpardı. Bir vakit Sultan 'Alâeddin ulu leşker cem' itdü kim Bursa'ya 'azm ide. Güllü Han oğluna ilçe gönderdi kim "ben Bursa üstüne gaza itmeğe 'azm iderim. Zinhâr bir dürli nâ-şâyeste hareket itmeyesiz. Tatar'ın önini zabt idesin. Memleketlere seğirdüp garet itmesünler" didi. Güllü Han oğlu eyitdi: " Hâşâ biz padişahın memleketine yavuz kasd idevüz." 'Ahd-i imân eylediler. Pes Sultan 'Alâeddin kalkup leşker birle yola Bursa'ya 'azm itdi. Çünkü Sultan önine vardı. Bir nice tedbir ve tedarik görünce kış erişdi. Sultan 'Alâeddin leşkeriyle ol yerde karar idüp kışladı. Dahi yaz bahar oldu. Kasd itdi kim Sultan önünde

(75b)

ine, Bursa'yı feth ide. Haber geldi kim Tatar 'ahdi bozdı. Heman bu haberi işidicek ulu beglerin katına cem' idüp "benim bunda asker çeküp muradım Bursa'yı almak idi. Feryadcı geldi kim Tatar 'ahdi bozdı. Memleketi yol itdi diyü. Eğer dönmeyecek olursam Tatar memleketi harâb ider. Amma bu yer kâfirin ulu ağzıdır. Bana bir kutlu sahib-i şecâ'at kimse gerekdir. Ta bu sancağı ana virüp ağza da anı koyam. Pes anın heybetinden kâfir deprenüp birk dürli yaramaz iş idemeye. Memleket emin ola" didi. Çün hazır olan begler eyitdiler: " Şimdi bizim içimizde Oğuz'dan gelmiştir Kaya oğulları üç karındaş var kim ulularına Ay Toğmuş dirler. Gayet bahadır begdir Ortancasına Er Toğrı Alp dirler. Küçüğüne Gündüz Alp dirler. Gayet bahadırılıkda yiğit begdir. Leşkerinde anların akranı yokdur. Cemâ'atinde bir Güzelce Kal'eyi kâfir elinden halâs idüpdürler. Anlardan gayrı biri ağızdan Mehel

kimse yokdur.” Andan Sultan ‘Alâeddin Ay Toğmuş’ı eline kılınç kuşadup Sultan önini sancağın virdi. Ol iklime anı beg diküp Tatar havfindan leşkerin alup Konya’ya geldi. Tahta çıkup karar eyledi. Tatar’ın muti’ olmayanın bir bir tutup katl eyledi. Ta kim mâ-bâkisi dtahi kendüye muti’ oldılar. Bu cânibden Ay Toğmuş Alp’i bir iki yıl Sultan ulu sancağında hükm itdi. Anın kılıcı havfindan kâfirin hareket itmeğe mecâli kalmadı. Bir müddet Ay Toğmuş Alp dünyadan ahirete rihlet etdi. Anın yerine karındaşı Er Toğrı Alp’i taleb itmek diledi kim Sultan ‘Alâeddin varup karındaş yerin taleb ide. Yolda gelürken Hünkâr ululuğın evsâf-ı hamidesin istedi kim muhabbeti kalbine müstevli oldu kim o Hazret-i Hünkâr’ın varup du’asını ala. Andan Sultan ‘Alâeddin’e varup mensubın taleb ide. Heman ‘azm idüp Sulıca Karayük’e geldi. Meğer kim ol gün Hünkâr Hırka Tağı’nda ol arducın dibinde oturmuşdı. Er Toğrı eri haber alup Hazret-i Hünkâr’ıa anda buldı. Elin öpüp nazarında el kavuşdurup durdı. Hazret-i Hünkâr eyitdi, gönlindekin dile getürdi. Er Toğrı Alp eyitdi: “Siz erenlerden hayır du’a almağa geldim” didi. Hünkâr’ın mübarek nutkından öyle geldi kim, “Safâ geldin Er Toğrı Alp’im” dedi. “Bildir ki Selçuk’dan saltanat getürüldü. Rûm erenlerin her birisi bir seccâde-nişin olmağa, bir kimse mehel gördiler. Ben senin evlâdının ruhların velâyet kabzasında sıkılıp durdum. Yüri zâhir padişahına var gönlünde oturup dilende söylenür ana seni yüzli gösterevüz. Muradın vire karındaşın sancağı eline vire. Anın yüğrek kılıcın keskin ola. Önünden sonun gör ola” diyüp dahi Hünkâr varlığı Er Toğrı Alp’i bu nefsin ve bu remzi etdü ki vaktin teveccühiyle Rûm vilâyetinden yana idi.

(76a)

İki mübarek ellerin Rûm’dan yana salup Er Toğrı Alp’in elin kılıcın kuşatdı, arkasın yaptı. Safâ-yı nazar eyledi. Hayır du’a kıldı. “Kimse senin zürriyetin arkasını yere getürmesin” didi. Andan Er Toğrı Alp’i Hazret-i Hünkâr’ın safâ-yı nazar ve himmetin ve hayır du’asını alup vedâ eyledi. Gerü dönüp Konya’dan yanarevâne oldu. Ta kim Sultan ‘Alâeddin huzurına vardı. Erenler remz etdüğü gibi Er Toğrı Alp’in cemâl ve kemâli ve kelâmı Sultan’a hoş gelüp semât virdi ve kılınç kuşadup kardaşın yerin virdi. Sultan gine gönderdi. Pes erenler remzi etdüğü gibi her nire kim vardı, feth-i nusret eyledi. Bir nice yıl ol sancağı zabt ve hükm-i hükümet eyledi.

Gayet bahadırılık ve şecâ'at gösterdi. Ol ağzı muhkem sakladı. Anın gününde kâfirin harekete mecâli kalmadı. Bir nice yıldan sonra Er Toğrı Alp âhirete rihlet etti. Andan Sultan 'Alâeddin anın yerin küçük karındaşı Gündüz Alp'e verdi. Amma Er Toğrı'nın Osman nâm bir oğlu var idi. Atası merhum olıcak henüz taze idi. Babasın yerin taleb itmedi. Bu esnâda Sultan 'Alâeddin Bursa'da sınır keşmiş idi. Akın itmez oldılar. Er Toğrı Alp'in Osman Beg kadd ü kamet çeküp kuvvet ve salâyet issi yiğit oldu. Kaya cemâ'atinin yiğitleri katına cem' olup eyitdiler: "Ezelden begimiz oğlusun. Şimdi bizim begimiz yine sensin. Niçün böyle zebûn olup oturursun? Tıfl olduğığın sancağın padişah emmüne verdi ki önümüze düş kâfire akın idelüm ve uğrına baş virüp gaza kılalum." Din 'aşkına küffârı kırup Kaya'nın cemâ'atinde hâzır olan yiğitleri katına cem' etrafına bir nice müddet akın etdiller. Yanında olan yiğitler..... andan Bursa padişahına feryadçı dahi gelüp Osman Begden şikâyet etdiler. Ol dahi beyti yazup tekrar Sultan 'Alâeddin ilin gönderdi. Eyitdi: "Biz seninle 'ahd-i imân etdik, barıştık. Ya bu nedir ki bir kimesne üzerimize musallat itmiş. Sekiz ilim ve memleketim arat eyledi. Ya tut anın hakkından gel, yohsa biz dahi 'ahdi bozup yağılık ideriz" didi. Çün elçi Sultan 'Alâeddin'e geldi, bu haberi virdi. Derhal gazaba gelüp Osman Beg'in emmüsi Gündüz Alp'e bir emir gönderdi kim "karındaşın oğlu Osman'ı tutup bana gönderesin ve emrimize emsâl idesiz. Yohsa ana ideceğim sana iderim" demiş. Gündüz Alp dahi Osman'ı tecessüs idüp bir karyede gâfil yaturken şebhûn idüp bir nice yoldaşlarıyla ele getirüp muhkem bend idüp dahi Sultan 'Alâeddin'e gönderdi. Vezirler gördiler, kadd ü kamet ve kuvvet ve salâyet issi bir civandır. Cümlesi huzurına cem' olup eyitdiler: " sahib-i şecâ'at yiğit, bir cahil bî-din kâfirin söziyle helâk itmek revâ değildir. Bunu kogıl

(76b)

Oğuz'un canı ve başı oynar, din 'aşkına kâfire kılınç ursun" didiler. Pes Sultan 'Alâeddin vezirlerinin Osman'ın hakkında bu resme kelâmların işidicek kalbine bir ünsiyyet düşdi. "İmdi ol yiğidi katıma getirün. Ben dahi göreyim" dedi. Osman Beg'i Sultan nazarına getürdiler. Gördi kim bir dilâver pehlivan yiğitdir kim ancak olur. Vezirlerine eyitdi: "Filvâki" didikleri gibi imiş. İmdi bu benim mu'temet

kimseler ile şeyhimiz nesl-i Resûl Hacı Bekâşî Veli'ye gönderdi. Görelim anlar ne buyurırlar. Bunun hakkında her ne remzi derse yazup tezkere yazsunlar. Biz dahi ana göre 'amel idelim" didi. Zira Güllü Han'ı vilayetiyle Müslüman idelden ve gayet muhibb olmuşdı ve her ne hâl vâki' oülursa Hazret-i Hünkâr'a ifade iderlerdi. Vezirler dahi " padişahım güzel fikr buyurdınız." Hük-m-i mu'cibince bir mu'temet beglere Osman'ı kuşadup Hazret-i Hünkâr'a gönderdiler. Râviler şöyle rivâyet iderler ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşi Veli el Horasânî Suluca Karayük'de karar idüp taliblerine kubbe-yi elifî tac giydirdi. Dahi ol etrafın gececilerine sipariş itmiş idi kim kubbe-i elifî misâlinde her biri deneyüp getürlerdi. Erenler dahi bizim didiğimiz gibidir diyü du'a-yı hayır aldık dirlerdi. Meğer kim bir halâc bu minvâl üzre bir tac düzüp Hünkâr'ın nazarına getürdi. Erenler dahi gördi kim tac gayet uzun olmuş ve katı' sivri olmuş. Şöyle ki başa giymek kâbil değil. Pes Hazret-i Hünkâr varlığı anı ortasından bükün kendi mübarek eli ile dikdi. Fukara beyânında ol tac ziyâde i'tibar iderler. Zira Hazret-i Hünkâr kendi mübarek eli ile diktiği ecelden 'izzet iderler. Yanlarında bir dolap var idi. Anın içine koyup "bunun issi var gelür" diyü buyurdılar. Ol esnada Osman Beg'i 'Alâeddin begleri ile ve katipleri ile çıkageldi. Erenlerden mukaddem halifeler bunların geldiğini erenlere i'lâm etdiler. Erenler emr etdi, anları kondurdılar. Dahi cümlesi Hazret-i Hünkâr'ı ziyarete vardılar. Dest pûs idüp işaret olundu. Oturdılar, eyitdiler: " Sultanım oğlunuz 'Alâeddin elinizi öper ve bu bendeleri Hazretinize gönderdi. Bu yiğit Kaya cemâ'atinden er Toğrı oğludur. Osman Beg dirler. Hâl şöyle oldu siz erenlere gönderdiler, eyitdiler. Şeyhimiz ve seyyidimiz Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli bunun hakkında ne buyurursa biz dahi ona göre i'tâat ideriz" didi. Hazret-i Hünkâr

(77a)

Osman Beg'in yüzine bakup nazarın saldı dahi eyitdi: "Safâ geldin, kadem getürdin. Dülbendini çıkar nazarında ko" didi. Osman Beg dülbendin mevcudesiyle ilerü gelüp nazarına kodı. Hazret-i Hünkâr dahi ol tacı çıkarup tekbirleyüp Osman Beg'in başına giydürdi ve kendi mübarek belinden kemerin çıkarup tekbirleyüp beline kuşatdı ve kendi nazarında yanan چراغı rûşan idüp erkân-ı terkin ile ve pend-i nasihatle eline sundı. Ve kendi huzurına yayılan sofrayı tekbir ile önüne yaydı. Dahi "Osman'ım var

imdi seni din ayardan düşmanlarının üzerine havale kıldık. Bizim kisvetimizi kâfirler senin başında göricek elleri kılıç muhkem tutmayalar. Senin kılıcınm anları kese, anların kılıcı seni kesmeye. Her kande varsan feth u nusret idüp gelesin. Önünden sonun gör gele. Kimse senin zürriyetin arkasını yere getürmeye. Hünkârlığım, ismim sana bağışladım. Senin adın anlamayup bu ismile yâd olasin. Gün doğuşundan başına چراغın tamam yana. Rûm erenleri bu mensuba bir kimesne istediler. Her giz ben yedi seneden berü senin ervâhını velâyet kıssasında saklayup durdum. İşte geldin tamam nasibin aldın. Bu idi kim sana değdi.” Andan dönüp ol mu’temet olan beglere eyitdi: “Varın oğlumuz ‘Alâeddin’e söyleyin. Bana bir ‘âli mensup virsin. Biz havale kıldığımız gibi ol dahi dinin düşmanını üzerine havale kılsun. Kâfire kılınç urup gaza kılsun” didi. Ol katipler erenlerin rumûzun yazup bir ulu tezkere eyledi dahi erenlerden hayır du’a himmet alup Konya’ya revâne olup Sultan ‘Alâeddin huzuruna geldiler. Osman Beg’in elinde sofra, چراغ, başında bir ulu tac var, belinde kemer. “Bu ne haldir?” diyü sual etdi. Anlar dahi tezkereyi öpüp nazarına kodılar ve olan ahvâli padişaha bildirdiler ve erenlerin etdiği remz-i rumûzu filcümle ‘ayân itdiler. Dahi Sultan ol tezkereye bakup vâki’ olan hâli kendüye ma’lûm oldu. “Çün şeyhimiz, seyyidimiz Hacı Bekâşî Veli safâ-yı nazar idicek bize dahi lâzım geldi kim buna bir ulu mensup verevüz, kâfire havale kılavuz” didi. Pes Sultan ana sancağın altun başlu ‘alem yaptırdı. Tablhâne ile gönderdi. Meğer ol gün Osman Beg çadırında oturmuşdı. Nâgâh kulağına tabl âvâzı erişdi. Ol dem gelüp müjdelediler. Osman Beg sevincile yerinden turup sancak dahi Osman Beg çadırdan taşra çıkmışdı. Ayağ üzerine durdı. Ta kim tablhâne tamam olunca oturmadı. Hâlâ

(77b)

şimdi ‘âl-i Osmsan’da ol adın kalmışdır. Andan Osman Beg atlanup Sultan ‘Alâeddin nazarına vardı. El öpüp hil’at giydi. Destûr alup sancak kaldurup askerile Sultan önünden yana revâne oldu. Dahi leşker cem’ idüp gazaya başladı. Erenler remz etdiği gibi kendüye müte’allik olan kullarına ve leşkerine kendi başındaki tac gibi giydirdi. Bazı gâni olanlar anın üzerine bir altun üskûf eylediler. Ta kim din

düşmanlarına heybetlü görünmek da'im diyüp küffâra akın iderlerdi. İmdi Osman Beg nice nice gazalar eyledi kim etraf-ı Rûm'da münteşir oldu. Dahi gazadan olanlar her taraftan Osman Beg'in katına gelüp cem' oldılar. Leşker çoğaldı. Başlarına ol tacları giydiler. Kendi askeri ve taşradan gelen fark olunmadı. Osman Beg'e bu hâli i'lâm itdiler. Emr etdi kim yabandan gelenler börklerin keçesini kırmızı boyadılar. Kendi kulları ak börk giydiler, anunla muayyen oldu. Ol diyârları feth idüp kılınç urdılar. Böylece Yarhisar. İnegöl, İznik, Bursa'ya değin feth itdiler. Gaza itmek bunlara nasib olup Hacı Bektâşî Veli'nin remz itdikleri önünden sonu gör geldi. Dahi 'âl-i Osman içinde olan şikâyetlik vâki' olmadı ve hem ol müyesserdir. Ve erenlerin eyitdüğü remz-i rumûzların kimi geldi ve kimi geliserdir. Bilâ-hilâf şeniz ve şüphesizdir. İmdi şöyle bilgeliği er yalan söylemez. Ol yâd nıfzı yerde kalmaz. Cahiller bunu bilmez.

(Hacı Bektâşî Veli'nin Harami ile Mülâkatıdır)

Râviyân-ı ahhârdan mervîdir ki, Germiyan'da, Denizlü'de bir harami var idi. Nice müddet kat'a tarik olup ve nice katl-i nefis eylemişdir. Bir gün insafa gelüp eyitdi: "Hak Teâlâ'ya günahlarım afv ideceğini bilsem bu fena hâlimden dönüben tövbe istiğfar iderdim. Amma Hakk katında bir naz-ı niyâzı geçer kimse bulsam varup günahlarımın avf olacağın bana bildüre ben dahi bu hâlimden tövde iderdim" dedi. Eyitdiler kim:" Senin istediğin Suluca Karayük'de Hacı Bektâşî Hünkâr vardır. Ana var kim derdine derman ola" didiler. Pes ol kimse Denizlü'den kalkup Suluca Karayük'e Hazret-i Hünkâr'ın nazarına geldi. Dest pûs idüp nazarında durdu. Andan Hazret-i Hünkâr yüzine bakdı eyitdi: "Diledüğünü dile getir" dedi. Ol harami eyitdi: "Sultanım Germiyan'da Denizli vilayetinde nice yıllar haramilik eyledim. Eğer afv olursa günahıma tövbe idüp ayruk öyle işler itmeyem" dedi. Hünkâr anın eline bir kurı ağaç virüp buyurdu kim "yüri var bir ulu yolun üstüne bir bostan dik.

(78a)

Gelüp giden yolculara andan yedür sakın dirîğ itme ve bu kurı ağaç ol bostanın bir kenarına dik. Her kâh kim bu ağaç bitüp yeşerirse bilgeli ki tahkik günahların afv

olunmuştur.” Pes harami ol kırı ağaç pâresini aldı dönüp memleketine geldi. Erenler buyurduğu gibi bir ulu yol üzerine bir ulu bostan ekdi ve ol bostanın kenarına ol ağacı dike kodu. Gelen giden yolcunun önüne kavundan karpuztan virirdi. Ta kim bu nevi’ üzerine bir nice müddet geçdi. Da’im ol kırı ağacı gözlerdi. Hiç bitmedi ve yeşermedi ve yine bir yıl ‘âdet üzre bostan eküp gelene gidene yedürirdi. Nâgâh bir gün gördi kim bir kimesne sür’atle geçüp gider. Bostan diken adam böyle varup eyitdi: “Kardaş bir mikdar tahir eyle. Sana bostan getüreyim. Andan yiyüp gidesin.” Ol kimse eyitdi: “ Bostan kapısı değil becid işim var, giderim.” Bostancı eyitdi: “Böyle ‘acele işin nedir?” didi. Ol kimse eyitdi: “Köyümüzde bir fesad oldu, hâkime haber vormeye giderim” didi. Bostancı eyitdi: “Hele girçek gammazlığa mı gidersin?” “Beli” didi. Fıkr itdi kim “bunca yıldır ki erenler buyurduğu gibi bostancılık etdim. Günahım afv olmadı, ol ağaç yeşermedi. Şimden sonra nice olursa olsun bu mel’ûnı dahi öldüreyim” didi. Heman silahın kuşanup ardınca varup anı dahi katl eyledi ki diledi kim bostanı terk ide yine haramilik ide, eyitdi: “Hele dikdüğim ağacı bir dahi görem” diyüp geldi. Gördi kim ağaç bitüp yeşermiş. Bildi kim tövbesi kabul olmuş. Secde-i şükr eyledi. Heman bostanı bırakup Hünkâr varlığına irüşdi. Hâli i’lâm etdi ve erenlerden bi’at kabul etdi. Hünkâr varlığı halifelerine buyurdi. Tıraş edüp kisvet giydürüp devriş etdiler. Andan sürüp mekânına geldi. Şimdiye değin Denizli’de makamı ve nesli vardır. Hacı Şemsî Sultan dirler.

Râviler şöyle rivâyet iderler ki, Hazret-i Hünkâr suluca Karayük’de gelüp karar eyledi. Bâlâda zıkr olunan velâyetleri izhâr idüp her taraftan evliyâ ve muhibbleri erenleri görmeğe ve safâ-yı nazar-ı himmetin almağa akup gelürlerdi. Meğer kim Aksaray kurbunda Rinde denen nâm karyede bir güzel nefeslü can var idi. Erenlerin evsâf-ı hamideleri işidüp Karayük’e ‘azm eyledi. Ta kim Hünkâr huzuruna gelüp dahil oldıkda huzur-ı erenlerin cezbesele ahterledi. Dervişlik ihtiyâr idüp erenlerin bi’at idüp kabul eyledi. Hünkâr varlığı bir halifesine emr itdi. Başını tıraş idüp kisve giydirdiler. Bir zaman hizmetinde oldu. Ba’de erenlerden havalet alup girüp makamına gitdi. İhyâna bir gelüp

(78b)

cemâliye müşerref olup yine mekânına giderdi. Meğer kim ‘âdet itmişdi. Hergâh erenleri görmeye şevk idüp validesine beyaz buğdayı önünden yağ ile ve zaferan ile bademlü çörek pişürüp erenlere götürürdi. Bir zaman hizmetinde olup yine mekânına giderdi. Bir vakit rüzgâr kaht suratın bağladı. Bu kişi dahi fakirü’l hâl olup erenlerin nazarına gelmeğe te’allik itdi. Niçün zira çörek pişürüp getürmek kati yetmez oldu. Tehi dest varmağa hicâb etdi. Bir gün hazine-i gayibden birkaç bunı fet-i bâb oldu. Un alup yine evvelki gibi çörek pişürüp âsitâneye geldi. Ol çörekleri Hazret-i Hünkâr’ın nazarında kodı. Mübarek ellerin öpüp girü çekildi. Hazret-i Hünkâr anın yüzine bakup hayli nazar saldı. Dahi buyurdi kim “niçün böyle idersün? Heman huzura gelicek ne bulunursa az çok dimeyüp alup nazara gelesen yeğ idi. Zira dostı dostdan ırak iden çörek imiş. Gafil mübaş.”

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Haleb’den iki Tatar uluları var idi. Eğer koyun ve eğer deve ve sığırdan ziyade malları kıyasdan birûn idi. Mübalâğa ile maldar idi. İkisin birer yiğit oğulları var idi. Biri birine çeküşüp birbiri ile biri urulup öldi. Bunların büyükleri dâva idüp ol zaman Kayseriye’de sancak begi var idi. Sultan ‘Alâeddin cânibinden hükm iderdi. Maktulün babası Kayseriye begine vardı. Şikâyet idüp kul götürüp katili tutup Kayseriye kal’esine haps etdiler. Pes katilin atası Kayseriye begine varup eyitdi: “Oğlum salıver, kan pahası diyetinden ma’ada sana on deve ve on bin altun virelüm” didi. Maktülen atası eyitdi: “Bana diyet gerekmez, katilimi kısas it. On deve on bin altun ben verürem” didi. Kayseriye begi eyitdi: Ben bu hlususu padişaha bildiririm. Her ne buyurursa öyle iderim” dedi. Ol mahpusı itlâk itmedi. Atası girtüye dönüp mal evine geldi. Yârenlerin katına cem’ idüp eyitdi: “Eğer beni oğlum halâs olmasına derman ve tedbir iderek ne ki tedbir buyırırsanız ben razıyım” dedi. Anlar eyitdiler: “Şunlardan bunlardan yalvarmakdan ise, Suluca Karayük’de Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli’ye varup yalvaralum. Himmet issi, mürüvvet kânı, velâyet sahibidir.

(79a)

Ana niyâz idüp yalvarıncı ol seninle bile Kayseriye'ye varır, musahibini bitürür ve elbetde oğlunu halâs ider” didiler. Dahi ol kimesne koyunlardan dört yüz koyun, dört yüz boznuzlu olmak üzere ayruk koç kurban içün sürüp Hazret-i Hünkâr'ın huzurına müteveccih oldu. Meğer kim ol gün Hazret mahfice tekve-i Kaya katında oturırdı. Ol şahıs varup Hünkâr'ın huzurına gelüp hiç tınmadı. Heman el kavuşdurup durdı. Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki ol şahıs Hazret-i Hünkâr'ın nazarında el bağlayup durıcak ol tekve-i Kaya'dan bir âvâz geldi kim “ ey kişi erenler nazarında gönlindeki nesne dile gel, söyle. Yani hâlini ‘arz eyle” dedi. Vaktâ ki yüz yeresürüp eyitdi: “Erenler hâlim şu vechiledir ki oğlum Kayseriye’de mahpus, kemâli kereminden lütf eyle oğlum halâs olmasıçün Kayseriye’ye bizimle bile varalım, begden dilek eyle de oğlumu kurtar” dedi. Pes erenler ahlâk-ı hamidelerinden rehnümâ bu idi kim her kim ki gelüp ne dirse anın kalbine ri’ayet etmek içün sözine ita’at iderdi. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “Hakk içün hiçbir kimesne nesne buyurdu. Anı yerine getürdük. Yürü var sen şehir kurbunda dur. Heman ben dahi işte irişdim. Seninle bile varalım oğlunu bu gün mürüvvetlik idelim olmaya âlâ haber idelim” didi. Dervişler ol kurbanları ahz idüp hora geçürdiler. Andan ol kimesne erenlerin nutkıyla baba bir sa’at tavakkuf itmeyüp Kayseriye’den yana revâne oldu. Çünkim yakın vardı gördi kim Hazret-i Hünkâr yolun kenarında oturmuş “ne hoş çok eğlendiniz” dedi. Yerinden turup ma’en Kayseriye’ye geldikde haber oldu kim Suluca Karayük’den Hacı Bektâşî Veli geldi dediler. Bostancı Çelebi ve şehir halkın uluları karşı çıkup Hazret-i Hünkâr'ın ellerin öpdiler. Ta’zim terkim birle şehre getürdiler. Bostancı Çelebi’nin evine gelüp kondılar. Meğer kim ol gün pencşembe günü idi. Öğle vaktinde Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ Gelin ol hizmeti edâ itmeğe cehd idelim.” dedi. Anlar dahi Hünkâr ile ma’en kalkup Kayseriye beginin divânhanesine varup beg birle buluşup oturdılar. Dahi ol hâli bege ‘arz idüp mahpusı dilek etdiler. Ol beg te’allül idicek yakınında olan ulular Hünkâr'ın esrârına vakıf olanlar idiler. “Bu devriş velâyet ve kerâmeti izhâr itmiş ‘azîzdir. Nefsin red itmek eyü olmaz” didiler. Meğer kim ol gün Hazret-i Hünkâr'ın mübarek başında kızıl zemiyye var idi. Ol beg anı görüp eyitdi: “ Eğer zikr etdiğiniz gibi girçek er ise başında giydüğü zemiyyeyi bana virsün ben dahi anın sözünü kabul ideyüm” didi. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ Hakk’a giden hakkıçün başsız

gövdeye başımızdaki zemiyyeyi virmeziz.” didi. Kayseriye begi bu kelâmı işidüp “meğer benim gövdemin başı yok mıdır?” didi. Hazret-i Hünkâr

(79b)

eyitdi: “Yarın öyle vakti göresin başını gövdenden alalar.” Dahi beg bu haberden gussaya gelüp “yarın öyleye kadar sana mühlet. Eğer başıma nesne gelmez ise göresin ben dahi sana neyleyim” dedi. Hazret-i Hünkâr kefile virmek murad eyledi. Yanında olanlar rıza virmedi. “Velâyet nefsin kılınç meşhurdur. Kondukları yerde karar itsünler” dediler” Hünkâr varlığı oradan kalkup Bostancı Çelebi’nin evine gelüp ol gice sabaha dek erenlerin muhibbleri katına cem’ olup yeme, içme, semâ, safâ idüp rıf’at..... muhakkikâne sohbet etdiler. Ta subha değin bir ulu meclis oldu kim vâsf olunmaz. Çünkim sabah oldu. Kalkup sabah namazın edâ etdiler. Ta kim cum’a salâsı virildi. Tekrar dest-i namaz idüp Ulu Câmi’e teveccüh etdiler. Meğer kim câmi’in şarkî kapusundan Kayseriye Begi bu nice tevâbi’ ile hadem ve hışmıla girdi. Hazret-i Hünkâr dahi bu nice müridleriyle câmi’in garbîsinden girüp bir köşesinde Kayseriye Begi ve bir cânibinde Hünkâr namaza durdı. Ta ki cum’a namazı edâ olunup tamam oldu. Andan Kayseriye Begi cum’adan sonra taşra çıkup eyitdi: “Ol devriş ile bizim kavlimiz var idi. İşte cum’a kılındı, öyle geçdi. İmdi şehir içinde münâdi kılun. Her kişi bir yük odun getürsin. Taşra meydana yığsunlar. Ol salun(!) ateş yakayım.”dedi. Pes ol şehir içinde münâdi nidâ idüp kendü meydan kapusundan yana revâne oldu. Kuluna buyurdı kim “varın ol devriş bunda getürün” dedi. Ol kul beginin hükmile varup ol câmi’e gidüp Hazret-i Hünkâr’a “gel seni beg ister, dur yukaru gidelüm.” dedi. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “Miskin canıya bir mühlet ister. Var begüni gör yine gel” dedi. Ol kul eyitdi: “Beni begin gönderdi, katından geldim” dedi. Hünkâr eyitdi: “Kayırmaz nefsimiz zinde kıl” dedi. Andan erenlerin yanındaki muhibbler ol kula söylediler. Kul dahi taşra çıkup begin zikr olunan gibi ol kul Hünkâr’ı getürmeğe gönderüp kendi meydan kapusundan yana yürüdi. Çünkim kapuya vardı. Anı gördi kim karşudan kırk dane müzeyyen ve muhteşem yiğitler çıka geldiler. Birisi ilerü gelüp “bu şehrin begi kimdir?” dedi. Beg eyitdi: “Benim ne buyurursunuz?” dedi. Heman başından bir mühürlü mektup çıkardı, bege verdi. “Gör

ki ne buyurmuşlar” dedi. Beg ol mektubun mührini açup içine nazar etdi. Heman gövdesine ditremek vâki’ oldu. Bu beyti sonunda

(80a)

eyitdiler: “ Halifenin emrine muti’ mısın?” bir lafzıyla “beli muti’yım” dedi. Ol eyitdi: “Padişahın emri budur seni her kande bulursaz aman vormeyüp katl idevüz” diyüp tığ çeküp begin başını kesdi. Dahi bir süngüye sancup geldikleri yola revâne oldılar. Pes ol kul kim Hünkâr’ın nutkıyla girü dönüp meydan kapusuna irüp gördi kim fi’lvâki begi başı yok, gövdesi yatur. Figân idüp segirdüp saraya geldi. Gördiği gibi gelüp haber virdi. Saray halkı gelüp gördiler kim girçekdir. Cümlesi feryâd etdiler. Başların açup yaşların saçdılar. Âhir saraya getürüp başsız defn etdiler ve dahi cümle şehir halkı bu hâli görüp Hazret-i Hünkâr’ın elin öpüp ayağına yüzler sürdiler. Ve ol kimse dahi hapisden çıkarup salıvirdiler. “Lütf eyle erenler şahı, bizim şehrimize safâ-yı nazar eyle” didiler. Hazret-i Hünkâr anlara hayır du’a himmet idüp Kayseriye’den kalkup Suluca Karayük’e geldiler. Kendi makamında karar eyledi. Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli günlerde bir gün Maliya’ya vardılar. Samsam Örük nâm bir mesafeye çıkup etrafın temâşa idüp eğlenürken meğer ol Öyük’in kurbunda nice Tatar uluları var idi. Bir ulunun oğlıyla bir fukaranın oğlu oynarlardı. Nâgâh ol ulu Tatar’ın oğlını fukaranın oğlu bir taş ile urup katl eyledi. Ol obanın halkı bu hâli görüp anı tutmağa seğırttiler. Oğlan dahi kaçup Öyük’e çıkup gördi Hazret-i Hünkâr oturur. Heman dahil düşdi, eyitdi: “Ey girçek er sana inandım geldim” diyü yanına oturdu. Dahi ol karye anın ardınca çıkup gördiler kim Hazret-i Hünkâr’ın yanında oturur. İlerü gelüp eyitdiler: “Anı bize vir, kanlumızdır” dediler. Hazret-i Hünkâreyitdi: “Gam değil ol maktulı nazara getürün” didi. Pes anlar dahi ol tıfılın meytin Haczret-i Hünkâr’ın nazarına getürdiler. Mübarek hırkasın içine geçüp el kaldırıp du’a eyledi. Gördiler ol yirde fi’lhâl ayağ üstüne kalkup birbiriyle kucayup görüşdiler. Evlerine oynamağa gitdiler ve dahi ol Samsam önündeolan Tatar begleri, uluları ol velâyet ve kerâmeti görüp cümlesi bir uğurdan Hazret-i Hünkâr’ın ayağına düşdiler. Ol cemâ’at birbiri mabeyninde bu cihetle and içdiler ve kasem itdiler kim “Hazret-i Hünkâr’ın tevâbi’lerin her kande görseler seğırdi varup karşulamayanın ‘avradı boş olsun” didiler. Andan sonra Tatar muhibbleri ve mürid

begleri Hazret-i Hünkâr'ın elin öpüp hayır du'asın alurlardı. Ve Hazret Öyük'den kalkup Karayük'e gelüp karar eylediler, yârân-ı safâ.

(80b)

Râviyân-ı ahbârdan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli bir keşiş.....
 İslâm feth olmasun. Bir memleketden keşiş suretinde bir ehl-i
 velâyet muhibbi var idi. Bir vakt vilâyetlerinde gayet kaht-ı gulâ olup hatır-ı
 müşevveş oldu. “ ‘Acaba bizim müzayekemiz Hünkâr varlığına ma'lûm olmadı kim
 bize kereminden lûtf idüp bir mikdar buğday gönderüp bu gamdan halâs olaydık”
 diyü hatırlarına hatur etdi. Suluca Karayük'de Hünkâr'a ma'lûm olup bir nice yük
 buğday yükledüp bir devriş ile “falan memleketde buğday yüklerini filân keşişe
 ilet. Kendüler kefâflansunlar” didi. Ol dahi erenlerin remz etdüğü gibi davarlarına
 yükledüp ol vilâyete revân oldu. Giderken nâgâh ol buğdayı görenler ziyade dinar
 gösterüp bize bir mikdar satgıl diyü talep etdiler. Bu dahi ol dünyalığa tam'a eyledi.
 Her yükden birer mikdar..... idüp aldığı mikdar yerine saman koyup yoluna
 revâne oldu. Ta kim ol vilâyetevarup ol keşişi buldı, görüp eyitdi: “Bu buğday size
 Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli gönderdi. Kendiler kefâflansun diyü buyurdu.” Ol
 dahi kabul idüp yükleri indirdiler. Devriş menziline kondurup ‘izzet ü ikrâm idüp bir
 nice gün hizmet gösterdi ve konukladı. Gayet hoş tutdı. Devriş bu keşişi gördi ki bir
 muhibb kimse amma ol keşiş donındadır. Gönlinde eyitdi: “Ne olaydı bunun gibi
 müsliman olaydı” diyü hatırına bu nev'i endişe geldi. Ol keşiş dervişin gönli ‘ayân
 olup eyitdi: “ Ben müslimanım amma korkarım senin gibi olam ve emanete hıyanet
 idem. Erenlerin bize gönderdiği buğdayı filân mahalde satdın ve içine ol kadar
 saman ve toz katdın” didi. Devriş gördi kim tehi kimse değildir. Kendünün etdüğini
 yüzine urdı, kim etdüğün bildi. Dahi tınmayup başın aşağı saldı. Rahib kalkup
 çuvaları çıkarup yıgıdı. Savurdu, samanın tozın giderdi. Andan içerü koydu. Ba'de ol
 yerin zemileri kiliseye geldiler. ‘Âdetleri ne ise kılup makamlu makamına gitdikden
 sonra rahib derviş alup kiliseye geldi. Kapusını açup içeri girüp kapusını muhkem
 itdiler. Kilisenin dibinde keşiş bir taş kaldurup altında bir makam

(81a)

açıldı. İkisi dahi ol makama girdiler. Devriş gördi kim yerin altında bir hûb makam nazik libaslar, bokça konmuş üzerinde bir kubbe elifi tac durur. Mihrab içinde rahle ile Mushaf konmuş. Keşiş ol bokçadan dervişâne ‘ ibareler çıkarup arkasına giydi ve ol tac başına giydi. Kibleye teveccüh olup namaza meşgul ba’de’l feragat mihrabdan ol rahle ile Mushaf alup tilâvet-i Kur’an’a başladı. Dahi dönüp ol dervişe eyitdi: “Biz dahi Hünkâr varlığın bir bende fukarasıyuz” diyüp ol fahri libaslar çıkaruip bokçaya bağladı ve üzerine ol kubbe elifi tac koyup keşiş libasını giydi. Derviş alup taşra çıkdılar. Devriş vedâ idüp Karayük’e doğru revâne oldu.

(Hacı Bektâşî Veli’nin Yunus Emre ile Mülâkatıdır)

Râviyân-ı ahbâr şöyle rivâyet iderler ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli’ye Sivrihisarlı Yunus Fakir yiyecek..... Hünkâr’ın velayet ve kerâmetleri etraf-ı ‘âleme münteşir oldu. Her taraftan muhibbleri ve müridleri gelürlerdi. Yeme, içme, semâ’ ve safâdem sohbet olunup ‘âli meclisleri olmağa başladı. Her fakirin hâlini erenler..... giydirdi. Ve ümid-vâr olup gelen kimesneler elbetde bir nasib alup giderlerdi. Meğer kim Sivrihisar’ın şimâlî tarafından Sarı Köy nâm makamda Yunus dirler bir kimesne var idi. Fakirü’l hâl olmağla ekin ekerdi. Bir vakt rüzgâr yüzün gösterüp ekinden nesne hâsıl olmadı. Zikr olunan gibi erenlerin ocağın işidüp her kimesne gümâhû Hakk’a bir murad olup mahrum gitmedikleri ecelden murad eyledi kim bir bahane ile anların hâkiyânına varup kefâf nısfı mikdarı nesne iltimas ide. Bir öküze bir yük aluç yükletdi. Sulıca Karayük’de Hazret-i Hünkâr’ın nazarına getürüp eyitdi: “Bir fakirü’l hâl kimseyim. Mahsulümden nesne hâsıl olmadı. Bu meyveyi kabul idüp..... ‘ıtır kılın. Sizin ‘aşkınıza kefâf idelüm” didi. Hünkâr işaret eyledi. Alucu abdâllara tutup hora geçürdiler. Yunus bir iki gün eğlendi. Sonra gitmelü oldu. Hünkâr’a i’lâm eylediler. Buyurdi kim “sual idin buğday miister virelüm, yohsa nefes mi?” didiler. Yunus eyitdi: “ Ben nefesi neylerim, buğday gerek” didi. Hünkâr’a böyle haber virdiler. Hünkâr buyurdi kim “Buğday mı gerek yohsa alucın her bir danesine iki nefes mi virelüm?” didi. Yunus yine evvelki gibi didi. Bu kerre Hünkâr eyitdi: “Alucın her

çekirdeği başına on nefes virelüm” didi. Yunus eyitdi: “Ben nefes neylerim, ehl-i ‘ıyalim bana buğday virsünler, kefâf idelüm.” Çünkü Yunus bu denlû rumûza vakıf olmadı. Hazret-i Hünkâr emr etdi. Öküzine getürdiği kadar buğday yükledüp revâne oldı. Ta kim köyün içinde orta yokuşı çıkdı. Fikr eyledi. “Velâyet erenleri bana nasihat sundılar. Alucun her çekirdeği başına on nefes virdiler. Ben almadım, red ettim. İmdi buğday bir nice günde biter. Ol na’iblerden yâd oldum, dönüp varayım. Şâyed ol himmet etdikleri

(81b)

yine itâ kılalar.” Diyüp girtü döndi. Âsitâneye gelüp buğdayı indirdi. “Erenler bana evvel himmet etdikleri nasibin virsünler. Buğday gerekmez” didi. Halifeler bu hâli Hazret-i Hünkâr’a i’lâm eylediler. Buyurdılar kim “ol iş şimden girtü olmaz. Biz ol fazlın miftahın çaldık. Emre’ye sunduk. Varsun nasibin andan alsun.” Hünkâr’ın bu güftarın Yunus’a haber virdiler. Pes ol nutk üzre Tapdık Emre’ye gelüp Hünkâr’ın selâmın yetürdi. Nice ki nefis idüp kendüye gönderdi ise bu hâli i’lâm idüp sergüzeştin bir bir takrir eyledi. Tapdık Emre Yunus’un bu kelâmını işidüp eyitdi : “Safâ geldin, kadem getürdin. Hâlin her ne ise bize ma’lûm olmuştur. Hizmet kıl, emek yetür, nasibin al” didi. Yunus eyitdi: “Erenler her nehizmet buyurur ise ıdevüz”didi. Tapdık Emre’nin âsitânesi odunayakın idi. Âsitâneye odun çekmeye kodı. Her gün arkasıyla dağdan odun getirirdi. Amma başın eğrisin kesmezdi. Kırk gün bu nev’ hizmet eyledi. Bir gün erenler cem’ olup ol meclisde Yunus-ı gûyende ma’en hazır idi. Tapdık Emre içerü yüzden bir can galebe idüp ol Yunus-ı gûyende söyledi. Ol tekallüb idüp söylemedi. Tekrar bir dahi “Yunus sohbet eyle eşidelüm, şevkimiz vardır” diyüp yine tınmadı. Bu def’a Yunus Emre’den yana dönüp “Hünkâr varlığın nefesi yerine geldi, vakt oldı. Ol hazinenin fi’ilin açdık, nasibin virdik, var sen söyle” didi. Heman gözünden olup şevk-i deryası cûşa gelüp ağzın açdı. Dilinden her ne söz kim nâzil oldı. Sankim sandık içinde dürri ve temiz kim ebru lisandan hâsıl oldı. Ve her nefes kim kendüden münkati’ oldı. Cûş u hurûşa gelüp bir ulu divânsöyledi. Şimdi merkad-ı şerifi Sivrihisar’ın kurbunda, Suluca yakınındaki ma’lûm.....

(Hacı Bektâşî Veli'nin Halifelerinden Âhi Evrân Sultan ile Mülâkatıdır)

Râviyân-ı ahhârdan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli, Âhi Evrân Sultan ile ikisi birbirine mu'îl ve muhibblerdi. Ma'lûm ola ki Âhi Evrân Sultan buyurmuşdır ki “bizi görmek isteyen Hazret-i Hacı Bektâşî Hünkâr'ı görsin” didi. Amma ma'lûm ola ki Âhi Evrân Sultan ululardan velâyet erenlerinden fütüvvetdarların âlemde ser-çeşme-i serveridir. Dahi bilgil ki Âhi Evrân Sultan'ın aslın ve melsin ve mevlûdin ve mekân-ı asliyesin kimse bilmez. Zira gaib erenlerindendir. Anı Şeyh Sadreddin Semerkandî izhâr eyledi. Mukaddeman kimse bilmezdi ve seyyirine kimse irmemişdi. Çünkü bir menâkıb-ı celilü'l kadr Âhi Evrân Sultan kim zikr olundu. Pes lâzım geldi ki, Denizlû'den dahi Kırşehir'i ne gelinceye değin menâkıbını zikr eyleyelim. Ta kim Molla Celâleddin

(82a)

Hazretleri'ni Şems-i Tebrizi Konya'da ahzûb devriş eyledi. Ol mislû devriş etdüğün beyân idersek söz uzar. İsteyen Molla menâkıbında bula. Pes Molla Celâleddin Belhi ‘ulemâ ile ihtilâtın kat’ idüp fukaraya dahil oldu. ‘Ulemâ bir yere cem’ olup Sultan ‘Alâeddin nazarına geldiler, eyitdiler: “Padişahım Molla Celâleddin ulu ‘ulemâdandır. Hâlâ bir devriş gelüp neylerse eyledi. Bizden ayırup kendüye döndürdi. Dileriz kim emr idesin yine kendü suretine gire, cenesini koyup gayrı cenesine katılmak revâ değil” dediler. Pes Sultan ‘Alâeddin bunların kelâmın işidüp eyitdi: “Bir kimesne ‘âlimdir ve nice kitab okumuş bir ulu yani bir veli gelüp kendüye velâyet ve kerâmet gösterüp anı ahterûb devriş eyledi. Şimdi ol sahib-i velâyet ehlullahdır. Dervişlere katıldığı içün gel ol ta'ife ile ihtilât itme diyem mi? Vallah ben bu sözi ana diyemezem” didi. ‘Ulemâ padişahın sözine rencide olup taşra çıkdılar. Fi'lcümle ittifak idüp eyitdiler. “ Biz bunu zâlim padişahın hükm itdüğü yerde olamazız.” Diyüp ol şehirde ne kadar ‘âlim, fâzıl, müfti, müderris, kadı, hâtib var ise cümlesi yekciet olup pençşenbe günü Konya'dan çıkdılar, ‘Arabistan'a teveccüh idüp gitdiler. Cum'a günü oldu. Konya'da hiçbir yerde ezân virilmedi. Bu hâli Sultan ‘Alâeddin'e bildiler. “Padişahım ‘âlimler bu gice ittifak idüp şehirden gitmişler. Bu gün cum'a günidir. Konya gibi şehirde bir ezân res olmaya” didi. Pes

Sultan ‘Alâeddin, Şeyh Sadreddin..... Hazretleri’ne bir adam gönderüp eyitdi :
 “Meded, ‘ulemâ ta’ifesinden girü şehre döndürmeğe çare kılın, anlarsız ola” didi.
 Meğer ol gün Şeyh Sadreddin âsitânesinde bir mahya idilürdi. Ol ecelden.....
 kalkup daneye bir nice dürlü na’m ni’metler pişirüp hazır itmişlerdi.
 Padişah erisi geldiği gibi kazanlar inmişti. Kapusunda ne kadar fukara var ise anda
 cem’ olup durmuşdu. Şeyh padişahın haberin işidüp begin katına çağırıp eyitdi: “Tiz
 var, dur benim kartıma bin Denizlü’ye var falan bağda bir bağban var, çağırıp andan
 tiz dur gelsün, selâmımızı de gör. Şeyh sizi dâvet ider gelün diyüp ma’en katıra
 süvâr olup bunda gelün” didi. sa’at nâkıb şeyhin katırına süvâr olup
 Denizlü’ye revâne oldu. O katır kırk adımda Denizlü’ye irişdi. Ol bağın kapısı önine
 vardı. Nâkıb katırdan inince bağban bağ kapusın açdı. Nâkıb anınla görüşüp şeyhin
 selâmın ve buyurdiğini söyledi. Meğer kim ol bağban Âhi Evrân Sultan idi. Heman
 bağ issine varup “gel bağını simâr eyle. Bana sefer düşdi” didi. Ol gelen kimseye
 özüm düşürdi. Dahi ol aradan ma’en katıra bindiler. Revâne olup yine Konya’ya kırk
 adımda şeyhin âsitânesine irişdiler.

(82b)

Hazretleri’nin elin öpdiler. Nefis sofrâ döşeyüp ol ta’amı bile yediler. Andan şeyh,
 Âhi Evrân Sultan’a eyitdi: “Tiz ol giden Konya danışmendlerin girüye döndür.
 Cum’a fevt olmadan irişdir, şehre gelsünler” didi. Pes ol sa’at Âhi Evrân Sultan
 şeyhin havaletle revâne olup üç adımda Çehârşenbe Suyı üstünde ol ‘alimlere
 yetişdi. İlerü varup önlerine eyitdi : “ Dönün bundan öte size yol yokdur.”didi. Anlar
 dahi Evrân’ın sözlerine kulağ almadılar ve kim idüğün bilmediler. Heman Âhi
 Evrân Sultan eyitdi: “ Ya yer bunları yut.” Ol sa’at tavarlarıyla dizlerine kadar yere
 gömüldiler. Danışmendler anda eyitdi: “Bizi salıvırsın, dönelim” didiler
 danışmendler. Âhi Evrân eyitdi: “Ya yer bunları salıver” didi. Yer bunları salıvirdi.
 Dinlemeyüp gitmeğe başladılar. Âhi Evrân eyitdi: “Yay ir bunları tut.” Gine anlar
 gidemeyüp atlarıyla, develeriyle cümlesin yere dizlerine kadar gömüldi. Eyitdiler;”
 Bu kerre dahi dönelim, söyle yer bizi salıvırsın.” Âhi Evrân “ya yir salıvir.” Yir yine
 salıvirdi. Yine dönmeyüp ilerü yürüdiler. Heman Âhi Evrân Sultan gussaya gelüp bu
 kerre katı âvâz ile “ya yir bunları tut” dedikde fi’lhâl yir bunları atıyla, devesiyle

cümlesin kuşaklarına kadar yutdı. Anlar bildiler kim bu adam tehi değildir. “Ayrık ‘inad itmeyelüm” diyüp muhalefet etdiler. “ Söyle bizi ayrık yir salıvırsın, bu kerre sözün tutup döne gelelim” didiler. Pes Âhi Evrân Sultan bunların tazarru’ın görüp “ya yir bu kez dahi salıvir” didi. Yine yir bunları salıvirdi. Andan bi’zzaruri şehre döndiler. Âhi Evrân Sultan “tiz durun cum’aya varın, cum’a namazı fevt olmasun, kılınsun” didi. Anlar eyitdiler:” İşte kaba kuşluk oldu. Biz ne vakit şehre irişürüz ki cum’a kılına” didiler. Âhi Evrân Sultan eyitdi: “Cümleliz gözlerin yumun. Mecnû’ gözlerin yumdılar, yine açdılar. Kendülerini şehirlerinde buldılar. Tiz illerine geldiler. Ta kim cum’a fevt olmayup edâ etdiler. Ba’de Şeyh Sadreddin Konavî, Âhi Evrân Sultan’ın beline bağlayup icâzet ve inâyet virdi. Andan Âhi Evrân Sultan bir zaman Konya’da tabağhânede karar eyledi. Andan Kayseriye şehrine geldiler, yârân-ı safâ.

Râviyân rivâyet bu vechile Âhi Evrân Sultan Konya’dan Kayseri’ye gelüp tabağhânede karar idicek yedi renkde sahtiyân boyadı. Bir kimesne kendiden gelüp üstesine ne denlü murad eylese yapardı ve kıymetin alurdu. Ol evsâta oranlu sahtiyândan el sunardı.

(83a)

“Bilmillâhirrahmânirrahim” dir idi. Kaç yüz isterse çıkarır virirdi. Meğer kim ol zamanda ‘âdet gammazlara Kayseriye Begi’ne gelüp eyitdiler: “Bunda bir üstâd-ı tabağhâne geldi. Ziyade sahtiyân, ziyade işçilerdi ve şâkirdleri vardır. Her gün bu kadar..... satar, malı çokdur. Andan dahi yevme’l kast alsanız meheldir” didiler. Pes Kayseriye Begi dahi bir nice adam gönderüp “ol kişi bu şehre gelüp kaç gün işlediyse ol kadar mal virsün” didi. Kullar dahi gelüp gördi kim tabağhânenin kapısı bağludur. Kimse kapuda görünmez. Kapuyu açup içeriye nazar saldılar. Ne gördiler bir ejder tabağhânenin içinde toptolu olmuş iki gözleri külhan kapusına benzer. Yani yanar. Bunları göricek bu kerre öyle dem urup gayzladi kim cümlesinin ‘aklı başından gidüp birbirin bakarak taşra çıkdılar. Begin katına geldiler. Beg bunların yüzine bakup gördi kim bunlar mütegayyir olmuş “nedir?” diyüp sual eylediler. Anlar dahi gördikleri gibi hâli i’lâm etdiler. Anlar dahi bildiler kim velâyet eridir. Ol halden rücû’ etdiler. İmdi Âhi Evrân Sultan velâyet ve

kerâmeti hezâr be hezâr izhâr eylemişdir. Cümlesin beyân edersek söz tavîl olur. Kayseriye'den dahi kalkup Kırşehir'ne Hazret-i Hünkâr gelüp Suluca karayük'de karar idicek dürlü kerâmet, velâyet..... Âhi Evrân Sultan Kırşehir'ne gelüp sonra bir gün meclisde Hazret-i Hünkâr'ın evsâfın 'ayân etdiler. Âhi Evrân anı gûş idüp Hünkâr'ın varlığın müşâhedesine yetişmeğe 'azm ve kasd eyledi. Kırşehir'nden çıkup Suluca Karayük'e 'azm etdüğü gibi Hünkâr varlığına ma'lûm oldu. Ol dahi Karayük'den kalkup Âhi Evrân Sultan görmeğe Kırşehir'ne 'azm eyledi. Ta kim şehir görünmeğe bir iki yer depe kaldı, dahi bu cânibden Âhi Evrân Sultan ol depenin üzerinde birbiriyle buluşup görüşüp Karayük'in alt yanında oturdılar. Muradlarında hayli sohbet etdiler. Andan vedâlaşup makamlu makamına gittiler.

Râviyân-ı ahabârdan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli, Âhi Evrân Sultan'ı görmeğe 'azm etdi. Âhi Evrân Sultan'a ma'lûm olup geldi, makamda Hazret-i Hünkâr ile buluşdı. Oturup sohbet etmeğe meşgul oldular. Esnâ-yı sohbetde Hazret-i Hünkâr eyitdi: "N'olaydı bu yerde bir peyker olaydı. Bu mahalde içmeğe ve dest-i namaz idüp hizmet itmeğe gayet mehel idi" didi. Âhi Evrân "Ne ola buyrun erenler şahı" didi. Pes Hünkâr varlığı işaret idüp bir yeri aşdı. Bir zülâl su çıkıdı. Peyker olup revâne oldu.

(83b)

Âhi Evrân Sultan eyitdi: "Buyurdığınız gibi bu peyker zuhûr oldu. Amma bir gölgecik dahi olsa issi günler gölgenin hazzı olur" didi. Hünkâr varlığı "N'ola ehem" didi. Meğer kim Âhi Evrân Sultan'ın bir 'asâsı var idi. Kavak ağacından , fi'lhâl eline alup bir yere kazup anı dikekodu. Ol sa'at yeşerdi, bitüp dahi sohbetde oldılar. Andan vedâlaşup makamlarına döndiler. Âhi Evrân Kırşehir'ne, Hünkâr dahi Karayük'e varup karar itdiler. Amma ol peyker anda çok zaman akdı ve ol ağaç yücelüp bir 'âli gölge oldu. Bir kimesne ol kavağı kesüp evine odun eyledi. Âhi Evrân evlâdlarından ol kimesneye eyitdiler: "Eyü itmedin, ol makam Hazret-i Hünkâr ile Âhi Evrân Sultan'ın nazargâhı idi ve muhabbetlerin anda ziyaretgâhı ve anların nazargâhı idi. Eyü itmedünüz. Zira kim bu makam ol ağaç, ol peyker anınla ihyâ idi. Sana hayır gelmez, işde göresin." Hem öyle oldu. Az zamanda ol kesen

adam fevt oldu. Evi barkı tarumar ol olup kapandı. Az zamandan sonra ol peyker dahi batdı, gaib oldu. Ol yerde makamı muayyen görünür.

Râviyân-ı ahabardan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli kaddesallahü sırrehü'l 'azîz bir gün Âhi Evrân Sultan'a arzu idüp yana 'azm etdi. Âhi Evrân Sultan'a dahi ma'lûm olup Hazret-i Hünkâr'a karşı gelüp buluşdılar. Yine ol makamda Hünkâr varlığı oturmak murad eyledi. Âhi Evrân Hürkâr'a eyitdi: "Erenler şahı, ne kadar zahmet ise kerem idin bizim gölgeliğe varalım. Buyurun hizmetinde olalım" didi. Âhi Evrân âsitânesine vardılar. Tamam şehrin halifelerine ma'lûm olup cümlesi Hünkâr'ın didâr-ı müşahedesine geldiler. Mübarek ellerin öpüp safâ-yı nazar-ı himmetin aldılar. Bu sohbet esnâsında meğer kim kazıyye vâki' olmuş idi. Teftiş itmek için padişahdan Kalecik Kadı'sına emr oldu kim varup Kırşehir'nde anı teftiş eyleye. Ol mahalde kadı çıka geldi. Âhi Evrân Sultan'ın âsitânesine kondı. Gördi kim erenler cem' olmuş ilerü gelüp Hazret-i Hünkâr "Ne maslahata geldiniz?" didi. Kadı eyitdi: " Bunda şöyle bir kazıye vâki' olmuş anı teftişe geldik. Padişahdan emr olındı" didi. Hazret-i Hünkâr eyitdi: "Bari evkât teftiş idebilür misin?" didi. Kadı eyitdi: "Evkât teftiş idebilmesek ol işe bizi göndermezlerdi" didi. Yine Hünkâreyitdi: "Eyi bari teftiş idebilürsin, bu ne hayretdeyim ve ol fikirdeyim" didi. Bu haber kadıya te'sir etdi ve tahayyüre vardı. Bu hayretde iken nâgâh Hünkâr'ın cemâl-i şerifine nazar etdi ve ol nazardan buna bir hâlet bürinüp fi'lhâl cûşa geldi. Velhasıl üç gün eserdi. Lâye'kıl

(84a)

oldı ba'de kendüye gelicek rahat ve asbap ve ferâce kadılığı müfettiş ki cümle terk idüp ahterledi. Heman Hazret-i Hünkâr'ın ayağına düşüp " biz fakire safâ-yı nazar-ı himmet eyle" didi. Arada cüz'iyyesin erenlerin yine arada külliyesine virüp dervişlik ihtiyâr eyledi. Pes Hünkâr halifevsinin birine buyurdi. Erkân üzre tıraş idüp kisvet giydirdi. Kalecik'de mekân-ı meskenine gelüp Hazret-i Hünkâr'dan gördiği velâyeti söylemeğe başladı. Ta kim vilayet halkından bir nice kimse muhabbete dürişdi. Bir gün önlerine düşüp Hünkâr'ın nazarına irişmeğe teveccüh etdiler. Yolda gelürken bir otlu sazlu yere geldiler. Bir bölük kara canavar yatur. Ansuzdan bunların birini bir canavarın yavrusını tutdı. Gayrıları ürküp kaçdılar. Meğer bunların birinde bir

çingirak var idi. Anın boynına takup salıverdiler. Ol kadılıktan gelen devriş bu hâli görüp rıza virmedi, eyitdi: “ Bism-i evvelin Ziyaretine gidiyoruz. Bu revâ değil idi.” Anın sözine asfiyâ itmeyüp ol canavara takup salıverdiler. Gayrı canavarlar çanın sadâsını işidüp ürküp yabana kaçdılar. Yüri dahi ardlarında seyürdüp koşarak cümlesi Kırşehri’ne varmışlar idi. Nâgâh Gül Peyker’i nâm peykerde Âhi Evrân Sultan ile Hünkâr sohbet iderlerdi. Bunlar dahi irişe geldi. Erenler ile görüşüp elin öpdiler. Hazret-i Hünkâr bunların yüzine bakdı, eyitdi: “ Siz ol canavarın niçün çocuğunu tutup boynına çan takup salıverdiniz? Çan âvâzı işüdüp her biri kaça kaça helâk oldı. Kimi helâk mertebesine vardı. İmdi Hakk’a giden Hakk uğrum hakkıçün hiçbir yerde elimiz yorulmadı. Âlâ ol çocuğun ardından irüşüp boynından ol taktıkları çan alınca elimiz derledi. Uşda ol çan” diyüp çıkardı gösterüp, ol kimesneler Hünkâr’ın bu velâyetin görüp hayran oldular. Cümle birden ‘özür idüp safâ-yı nazar-ı himmetin almağa bî-çâre yerinde durdılar. “Kerem erenlerden, biz bilgisizlik etdik” didiler. Hazret-i Hünkâr ol kadılıktan gelen dervişe eyitdi: “Dervişlik kokısı senden gelür. Ol mahalde dervişâne cevab virdin, devriş olan hiçbir kimesneye, bir yaradılmışa eziyet itmez ve ürkitmez. Devriş muzı olmak gerekmez” didi. Pes tekrar ana safâ-yı nazar idüp cihad-ı fahri ve cihad-ı ‘alâmeti sundılar. Meyâna bendinin bağlayup sofrı ırak ve ‘alem ve icâzet inâyet virüp gönderdi. Buyurdı kim, “var ol yerin begine bizüm selâmımızı deyüresin.Seni ana yüzli gösterevüz. Gönülde oturup dilinde söylevüz. Var olduğın..... sana vakıf olsun” didi. Hazret-i Hünkâr buyurup ba’de erenlere vedâ idüp geldiler. Yola revâne oldılar. Ta kim ol yerin begine varup erenlerin buyurduğu gibi selâmını degürdiler ve olduğu karye ana vakıf etdiler. Hâlâ Kalecik çevresinde anın neslinden vardır. Emmülü şeyhinden oğulları dimekle meşhurdur. Ba’de

(84b)

Hazret-i Hünkâr dahi Gül Peyker’i üstünden kalkup Âhi Evrân ile âsânlaşup ayrıldılar. Kırşehri’ne gitdi. Hazret-i Hünkâr Suluca Karayük’e gelüp karar eyledi. Râviyân-ı ahabardan mervîdir ki, Hünkâr Hacı Bektâşî Veli velâyet ve kerâmetleri etraf-ı ‘âleme meşhur oldı. Erenleri görmeğe gelürlerdi. Meğer kim yine Kalecik çevresinde Çırak nâm bir şahıs var idi. Hazret-i Hünkâr’ın evsâf-ı hamidesini işüdüp

bir yük alma yükledüp erenleri görmeğe ‘azm eyledi. Ta kim Kızılırmak’ın seri geçesinde bir yere irişdi. Hayvanın yükin indürüp otlamağa saldı ve dahi hatur etti kim bu alma..... girçek erin nazarına iletsen diyüp uyudu. Çünkim uyandı gördi kim alma yükin gaib olmuş. “ ‘acaba ben uyurken..... aldı” diyüp gussaya batdı. Fikr itdi kim girüye döne. Nâgâh gözine uyhu gelüp uyudu. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “Çırak’ım gam çekme, almayı biz nazarımıza getürdük. Sana zahmet olmasın. Taze iken vâsıl oldu. Biz anı senden kabul etdik, vâsıl oldu. Kalk sen dahi nazarımıza gel” didi. Heman Çırak dahi uyhudan uyanıp gönlünden gam gussa tarh idüp erenlerden yana revâne oldu. Meğer kim Hazret-i Hünkâr Âhi Evrân Sultan ile Kırşehir’nde yeri ma’lûm değil idi. Bir peykerin başında sumat iderlerdi. Yalnızca ikisi idi. Çırak dahi anda irişdi. Gördi kim almalar yük ile. Hünkâr, Çırak’ı göricek “Safâ geldin Çırak’ım, kadem getürdin” didi. Çırak dahi ilerü gelüp Hazret-i Hünkâr’ın dahi Âhi Evrân Sultan ellerin öpdü, yer gösterüp oturdu. Nâgâh üç devriş çıka geldiler. Bir bir Hazret-i Hünkâr’ın elin öpdiler. Horasan erenlerinin selâmın getürdiler. Sual etdiler “ Horasan’dan ne vakit çıkdınız?” “Dün çıkdık” didiler. Hünkâr varlığı erenlerin her birine birer peşkir alma verdi. “Horasan erenlerin her birin nazarına bu almaları getürün” didi. “Ale’l reis ve’l ‘ayn” didiler. Niyâz idüp revâne oldılar ve dahi Hünkâr halifelerine buyurdı kim Çırak’ı tıraş idüp kisvet virdiler. Biraz eğlenüp gerü yerine revânoldı. Meğer kim Çırak’ın olduğu köyde bir sipahi var idi. çırak’a sual idüp “kande idin, nereye vardır?” çırak dahi erenlerin gördüğü rumûzı ana takrir eyledi. Çok kimesne tasdik itmeyüp Çırak’ı muzaya aldı. Anı gördiler, oturduğu yerden başı üstüne yıkulup düşdi. Bir zaman lâye’kıl olup yatdı. Çünkim aklı başına gelüp Çırak’a eyitdi: “Ol dediğim adam ne simâdadır?” didi. Çırak dahi erenleri şekl-i sa’ilin gördüğü gibi vâsf

(85a)

eyledi. Sipahi eyitdi: “Bir kimesne yüzüme bir muhkem tabanca urup dahi yakama yapışdı. Oturduğım yerden beni aşağıya bıraktı” didi. Andan Çırak’ı önine katup Suluca karayük’e gelüp erenlerin nazarına geldi. Sipahiliği tıraş idüp dostluk etdi. Erenler anı dahi tıraş idüp kisvet giydürdiler. Ba’de havalet alup girü vatanına revâne oldılar.

Râviler şöyle rivâyet iderler kim, Hazret-i Hünkâr hacı Bektâşî Veli, Seyit Salih dirler, Kırşehir’nde bir kimesne var idi. Şimdi mezarı yanında bir tekye vardır. Meşhur Kaya Tekyesi dirler. Bektâşîhânede Hazret-i Hünkâr ve Âhi Evrân, Şeyh ‘İsa Mücred, Seyyid Salih şimdi mezarı yerindeki halvetde oturup sohbet iderlerdi. Meğer kim ol aradan bir ırmak akardı. Ol ırmağın içinde kurbağalar ötmeğe başladı. Şöyle kim erenlerin sohbetine kurbağaların sadâsı hâlel virirdi. Heman Hazret-i Hünkâr nutka gelip eyitdi: “Ya kurbağalar, ya biz söylmeşelim siz dinleyin, ya siz söyleşün biz dinleyelüm” idi. Ol sa’at evliyânın nutkıyla sakın olup ötmediler. Erenler dahi sohbetlerin idüp makamlu makamına revâne oldılar. Hâlâ dahi bu ana değin ol ırmağın kurbağaları bir ok atımı mikdaru uzakda öterler. Aşağı başını yukarı başın kurbağaları öter. Ol mahalin kurbağaları ötmez. Kırşehir’nde bu meşhurdur.

(Hacı Bektâşî Veli’nin Molla Sadeddin ile Mülâkatıdır)

Hazret-i Hünkâr ile Aksaray şehrinde fetvası bir müderris var idi. Adına Molla Sa’deddin dirlerdi. Muttasıl nazarında dört yüz talebe dersin olurdu. Meğer kim ol zaman Kayseriye şehrinde tasarruf ehlinden bir kimesne var idi. Mezkûr Molla Sa’deddin ana muhibb olmuşdu. Her yıl bir kerre anı ziyaret etmeğe giderdi. İttifak bir yıl yine Molla Sa’deddin dört yüz talebe ile ikâmet idüp ol eri görmeğe ve ziyaret itmeğe giderken yolu ma’rûf Tuz Köy’e uğradı. Ol köyün kethudası konacak menzilgâh idi. Yine ol ‘âdet üzere gelüp anda kondı. Yanında olan müridlerini çağırıp cümle yerlü yerine kondılar. Pes yemek geldi yediler, sofra götürüldü du’a ve senâ olundu. Her cânibden musahabet etmeğe başladılar. Esna-yı kelâmda ol Tuz karyesinde birine Molla Sa’deddin eyitdi: “Bu yere bir devriş gelüp velâyetler zâhir itmiştir” diyü sual etdikde ol adam dahi “beli gerçek, şöyle kim bir kimesne bir müşkil hâl olsa anın adın çağırıp halâs olur” didi. “Bu Kızılırmak kim yakınımızdadır. Bulanık ve taşkın akarken bu vilâyet halkından yayan olanlar anın adın çağırır andan ırmağı geçerler. Ayakları dahi yaş olmaz. Ve nice bunun gibi garayib hikmetler gösterir ve hem kimseye benzemez. Bir hâli dahi bu kim köyli cemâ’at ile mescide varmaz. Anlar gele namaz kılmaz. Mescide heman gitdi dervişler ile kılalar” didi. Bazıları yani fakirler anın cemâ’at ile namaz kılmadığına, تنها

kıldığına terk-i cemâ'atdür diyü tan etdiler. “N’ola lütf itseniz bir kimse gönderseniz ta kim gele siz dahi gördünüz hakkında ne buyurırdınız?” Çünkim

(85b)

Molla Sa’deddin bu kelâmı işüdüp ve “ol kimesnenin mekânı kandedir” didi. “Suluca Karayük’de olur amma gahi Hırka Tağı üzerinde bir arducın dibinde eğlenür” didi. Molla Sa’deddin bir danışmend gönderdi. Ta kim bulup Molla’nın huzurına getüre ve köylüden bir kimse dahi koşdılar. Amma bu cânibden meşveret ettiler. “Bir kimesne terk-i cemâ’at olsa anın selâmın alup ‘izzet itmet ca’iz midir?” didiler. Molla eyitdi: “değildir” Pes ol danışmendler ittifak etdiler ki Hacı Bektâşî Veli gelicek selâmın almıyalar ve ‘izzet ve ikrâm itmeyeler. Hazret-i Hünkâr’a giden kimesneler karayük’e gelip haber aldılar ki.....yanındadır. Hünkâr varlığı ol yere gelüp anda buldular. Erenler selâm virüp “Molla Sa’deddin sizi da’vet ider lütf idün suyurun” didiler. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “Hakk’a giden Hakk uğrum hakkıçün hiçbir yerde da’vet olunmadım. Âlâ vardım da’vete icâbet lâzımdır. Siz varın biz dahi heman vardı ki Dönüp Molla Sa’deddin katına geldiler. “Derviş bulduk, geliyor” dirken Hazret-i Hünkâr dahi irişdi, geldi, selâm virdi. Hiçbirisi selâmın almadılar. Yer gösterüp ‘izzet ikrâm dahi itmediler. Heman Hazret-ie Hünkâr ol erisi yanında mübarek eliyle yer eyleyüp oturdu. Velâyet Molla Sa’deddin ağzın içinden ciğerin tutup çeküp sekinin kenarına getürdi ve yüreğin sıkdı. Üç damla kan damladı dahi koyup gitdi. Molla Sa’deddin bakup dururken gördi kim ol devriş oturduğu yerden elin uzadup şöyle kim gelüp ağzına irüşdi. Elin sokup ciğerin çıkardı. Yüreğin sıkup üç damla kan damlatdı. Ol sa’at ‘aklı gidüp..... eline düşdi. Ol danışmendler bu hâli görüp Molla’nın seki kenarına gelüp yığıldığına “hey Molla ne oldu?” diyüp başına üşdiler. Yüzine..... saçdılar. Ba’de’l zaman ‘aklı başına gelüp dört yana bakdı. Hünkâr’ı görmedi. “kanı derviş?” diyü haber sordı. Eyitdiler: “Derviş neylersin? kanı sen öyle kavil itdün ki ana dürlü dürlü sual soracak idün. Heman bir lahza ağız açdın sekünün dibine gelüp yığıldın, ‘aklın gitdi. Biz sana çalmuşurken derviş gaib oldu” didiler. Molla Sa’deddin eyitdi: “ Çünki devriş seki üstüne oturdu dahi elin uzadup ta kim ağzımdan üç damla kan yüreğimden geldi.

Hemann ‘aklım gitmiş. Bakın seki altında kan var mı?’didi. Gördiler ki dediği gibi ol sekinin altında üç damla kan damlamış. “Hey meded devriş

(86a)

görin” didi. Dört yanına danışmendler seğırttiler, bulamadılar. Gelüp Molla’ya “bulamadık” didiler Bazılar eyderler kim Molla Sa’deddin Tuz Köy’üne gidüp kâhya evine konıcak Hazret-i Hünkâr Hıdır(!) kâhya evinde Molla Sa’deddin oturduğu sekinin mukabelesindeki üstünde oturdu. Sekinin ve dahi rivâyet iderler ki Molla Sa’deddin ol seneden mukaddem yine ‘âdet-i kadîm üzre Kayseriye şehrine mezkûr kimesneyi ziyaret etmeğe giderdi. Açık Saray nâm karyeye konmuşdı. Ol vakit yaylakdan köye gelürlerdi. Ol kondığı yerden nısfü’l leyl olıcak taşra çıkup gördi kim bir aydınlık gelür, eyitdi: “Bunda şenlik yok, bu ziyâ nedir?” diyü ilerü varup gördi kim bir kimesne turur, namaz kılur. Başı üzerinde nûrdan bir kandil yanar. Ol ziyâ, anın ziyâsıdır. Bildi kim velâyet erenlerdendir. Heman ilerü varup elin öpdü. Dönüp yerine geldi. Yoldaşlarına haber virdi. Cümleten vardılar, bulamadılar. Bir dahi bu kim Tuz Köy’ünde buluşdı. Amma ol vakt bilmedi. Sonra fehm etti kim geçen sene yaylakda iken Açık Saray nâm kardeye gördüğü erdir. ‘Aklına geldi. Râviyan şöyle rivâyet iderler ki, yine Molla Sa’deddin bir sene Kayseriye şehrine ‘azm itdüğü ol murad etdüğü kimesneyi bulup ziyaret idüp yine gerüye dönüp Tuz Köyü’ne geldi. Girü evvelki makamına kondı. Amma Hazret-i Hünkâr’ın velayetlerin görüp gayet i’tikâd bağlamışdı. Ol menziline gelicek yüreği ditredi..... düşdi. Adam gönderüp eyitdi: “Dervişin da’vet itmeğe adam gönderdiler. Gelse gerek, imdi turun bu gün Molla Sa’deddin ne kadar ta’âm getürdiniz, içine tuz koymayalım. Erenlere niyâz ideriz, tuzsuzukdan bunaldık, hâlimiz makedderdir.” diyü “dahi velâyet ehli kimsedir. Evliyâyâ yer altındaki gizli nesne âşikâre olup imdi eğer girçek er ise bizlere tuz rumûzın gösterir, biz de i’tikad idüp inanavuz ve bilüriz kim şükür evliyâ.....”. didiler. Cümle bu kula razı oldılar. Ba’de ol köyde ne kadar ta’âm pişdi ise hem tuzsuz eylediler. Eznicânib..... Hazret-i Hünkâr’ı da’vet itmeğe giden kimse evvelki buldıkları yerde buldılar. Selâm virüp “Molla Sa’adeddin bizi okur, lütf idüp buyurasız. Ne kadar zahmet ise” didiler. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “N’ola siz gidüp işte biz de vardık” didi. Anlar dahi

girü dönüp, gelüp Molla Sa'deddin'e "devriş gelicek" diyü haber virdiler. Hünkâr dahi iriše gelüp heman Molla Sa'deddin Hünkâr varlığın göricek

(86b)

yüreği ditremeğe başladı. Anın çünkim tabancasın yemişti. Pes Hazret-i Hünkâr selâm virüp girü evvelki yere oturmak diledi. Molla Sa'deddin yerinden turup kendü yerine teklif eyledi. "Lütf idün, buraya buyurun" didi. Hazret-i Hünkâr Molla'nın yerine geçüp oturdı. Andan Molla Sa'deddin nazar itdi. Gördi kim Hünkâr'ın parmakların tırnakları uzamış, gönlünden eyitdi: "Ben diyemezem. Amma bir kimesne de rehnümâlık idüp gel şu bıyığınız ve tırnağınız keselim dise" dirken Hazret-i Hünkâr eyitdi: "Said'im biz dahi 'âlemde bir kimesne isteriz kim erin bıyığın ve tırnakların kesebilürsen n'ola" didi. Molla Sa'deddin işaret eyledi. Bir dane dımışkî kalemtırâş bulup makası getürüp önünde kodılar. Molla ol kalemtırâş eline alup Hünkâr'ın mübarek tırnakların kesmeğe murad eyledi. Pes Hünkâr dahi ellerin uzadıp eyitdi: "kesebilür isen kes" didi. Molla ol dımışkî kalemtırâş ile bir tırnağına şol kadar çalışdı kim vasfa gelmeyüp, çakmak taşı misâlinde ateşler çıkarup ol kadar cehd etdi, kesemedi. Gördi kim imkânı yok. Elinden kalemtırâş koyup makası aldı. Hünkâr bıyıkların kasd etdi ki keزالik anı dahi kesmedi. Meğer kim Hazret-i Hünkâr "Said'im sana dırım. Dinle ve anla. Erin kesmeğe er gerekdir. Ne kadar çalışsan kesemezdin" didi. Meğer bu def'a Sarı İsmâ'il "kanı ol Türkistan mikrâsı" didi. Erenlerin tekbirin giymişti. "Çırak'ın mikrâsı" didi. "Bıyıklarımız kesersiz ol keser, gayrısı kesmez" didi. Sarı İsmâ'il dahi erenlerin işaretile ol makarası çıkarup Said'e virdi. Hazret-i Hünkâr eyitdi: "Said'im ol maksudını bu mikrâs ile gör. Eğer olursa bununla olur yohsa gayrıyla olmaz" diyüp ol mikrâsı Said eline aldı. Gördi ki "dımışkî bolat kesmedi. Bu keser mi?" didi. Hazret-i Hünkâr eyitdi: "Said'im öyle demekle olmaz. Bu mikrâs erenlerin tekbirin giymiştir" didi. Pes Molla Sa'deddin ol mikrâsı eline alup Hünkâr'ın bıyıkların tutdı. Ayırup bir dane kıl kesdi. Ol kıl yerinden ayrılıcak dibinden bir lüle gibi kan revâne oldu. Said bu hâli göricek mütehayyir oldu, mikrâsı yere kodı. Hünkâr, Sarı İsmâ'il'e işaret kıldı. Ol mikrâsı alup pinhân eyledi. Andan Hünkâr varlığı eyitdi: "Said'im tiz tut ol kesdüğün kılı yerine koy. Zira ol durmayınca gayrı çare yokdur." didi. Said ol

kılı alup yerine kodi. Fi'lhâl kan kesdi. Bunun esnâsında köyli ta'âm ve sofrâ ve ni'met getardiler. Ta'âma salâ etdiler. Hünkâr ve Said

(87a)

Ol cemâ'at cümleten “Bismillah” diyüp sundılar. Gördiler ne kadar ta'âm var ise cümlesi tuzsuz olmuş. Pes yemekden el çeküp fariğ oldılar. Molla Sa'dedin karye ahâlisine sual idüp eyitdi: “ Bu ta'âmların niçün tuzu yok?” Anlar eyitdiler : “ Bizim yerde tuz madeni yok. Ayruk yerden gelür. Bu gün dahi köylünün hiç tuzları bulunmadı, anıñçün” didi. “Bu zâiflere lütfunuzdan bir himmet itseniz, bu yerden bir tuz madeni açılsa anınla müntekim olup rahat olavuz” didiler. Hazret-i Hünkâr köylüden bu cevabı işidüp eyitdi: “Hakk'a giden Hakk uğrum hakkıçün şol yerin altında bir tuz madeni vardır kim bizimle Horasan'dan bile gelüpdür. Varın anı kazıyın, memlekete kifâyet ider. Ta kıyamete varınca hergiz tükenmez ve içinde bir yendüğümüz vardır, muhibblerimize yâdigâr ola” didi. İmdi ma'lûm ola kim gayrı tuzu ocağa kosalar evliyânın velâyetiyle demür gibi yanmayup eriyüp çatlamaya. “İmdi i'timâd itmezseniz, imtihan idin” didi. Dahi ol işaret etdikleri mahalli bir çabuk adam varup bir mikdar kazdı, getürdi, ol ta'âma koydılar, yediler. Sofra getürüldi. Du'a ve senâ olunup Molla'nın yanında dururken Hazret-i Hünkâr gaib oldı. Şöyle rivâyet olunur kim Molla Sa'deddin Aksaray'da karar eyledi. Amma Hazret-i Hünkâr'ın muhabbeti kalbine müstevli olmuşdı. Bir lahza ve bir sa'at hayalleri gözinden gitmez idi. Her dem fikri gördüğü velâyetler ve rumûzlar idi. Hatta bir gün muhabbet galebe idüp diledi kim yine Hazret-i Hünkâr'a vara. Danışmendleri cem' idüp eyitdi: “Ben ol rumûzı gördüm kim eri görmeğe giderim. Benimle kangınız gelür?” didi. Danışmendler eyitdiler: “Ey hoca şol olmaz işi koy. Bir menbâ' kimseye veli diyüp durursın. Anda velâyet neyler. “ didi. Molla Said eyitdi: “Siz ne bilürsünüz. Öyle bir erdir ki oturduğu yerden el uzadıp ağzımdan ciğerimi çıkardı ve yüreğim sıkup üç damla kan damlatdı. ‘Aklım gitdi. Gördüğünüz dımışkî kalemtıraş tırmakların kesmedi. Andan gayrı bir kılın kat'a etdi. Çeşme gibi kan revân oldı. Kıldan kan akduğun bu cihanda kim görmüşdür. Dahi ol tuz madenin köylü halkına açıvirdi. Bulup getürdiler. Yanımızda dururken gaib oldı. Bu zikr etdiklerimiz velâyet ve kerâmet değil midir?”didi. “Bunların birini itmedik.

Kangınızın elinden gelür? İmdi siz bana yoldaş olmazsanız mani değil, elbetde ben varmayınca olmazam” didi. Danişmendler gördiler kim hocaları gidiyor, içlerinden birisi eyitdi: “Ben hocamla ol kimseye giderim.” Biri dahi öyle didi. Biri dahi hâsılı otuz kişi gidecek oldu. Bazısı gitmediler. Molla Sa’deddin bir katıra binüp

(87b)

bir heğbeye birkaç kitablar koydı. Mehel düşdikçe erenlerin nazarında mübahase ideler . Ve ol gidecek dahi yırakların görüp piyade Molla’nın önüne düşdiler. Aksaray’dan çıkup “kandesin ya Hazret-i Hünkâr” diyüp revâne oldılar. Yolda gelürken bir şahıs uğrayup Hünkâr’dan haber sordılar, eyitdi: “Kırşehir’nde bir devriş vardır. Âhi Evrân Sultan dirler. Ekseri vakitte anınla olurlar” didi. Amma ol danişmendler Molla’dan gizli eyitdiler: “Hoca yalnız olmasun için geldik. Yohsa ol Kimselerin varup ana adın mı dirdik” didiler. İçlerinden biri eyitdi: “ ‘Avratım boş olsun, eğer ben ol kimsenin adın anarsam.” Biri dahi öyle didi. Velhâsıl otuzı bile öyle didiler. Gice irişdi. Birbirlerine eyitdiler. Erenlerin velâyetiyle ol..... lafzını anan danişmendlerin otuzı dahi ihtilâm olmuşlar, çün sabah oldu. Kalkup yola revân oldılar. Ta kim Kızılırmak’ın kenarına geldiler. Danişmendlerin biri suya girdi. Birisi dahi “ben de gireyim” diyüp hâsılı otuzı dahli soyunmağa başladılar. Molla Sa’deddin gördi, bunlar suya girdiler. “Ben dahi gireyim” diyüp katırdan indi. Katırı bir yere bağlayup soyunup suya girdi. Cümle libâsları bir yire koyup Kızılırmak’a girdiler. Eğer kim ol vakit Hazret-i Hünkâr Âhi Evrân Sultan ile mezkûr peyker üstünde ol kavak ağacı dibinde oturup sohbet iderlerdi. Esnâ-yı sohbetde Hazret-i Hünkâr, Âhi Evrân Sultan’a eyitdi: “Âhi, ol danişmentler salâse-i talâk and içdiler. Bizim adımızı cümlesi anmayınca sudan taşra çıkmağa yol vermeye” didi. Şöyle rivâyet iderler ki Âhi Evrân oran donın giyüp geldi. Bunların cümle libâsların çevre aldı ve kuyruğun ağzına alup yatdı. Pes suda safâlanup taşra çıkup birbirine eyitdi: “ Var hocanın gömleğini getir, giysün.” Danişmend dahi sudan taşra çıkup ne gördi ki cümle esbabı bir oran kaplayup başın dahi kuyruğun üzerine komuş, iki gözleri sanki külhan gibi yanar. Bir heybetlü tuhaf nesnedir ki söylemekle vasf olunmaz. Çünki danişmendler bu heybeti görüp havfindan fi’lhâl girü kaçup su içine düşdi. Dili tutuldu. Kalan danişmendler bu hâli

görüp “hâl nedür?” didiler. Bir lahza su içinde yatdı. ‘Aklı başına geldi. Eyitdi: “Ne olacak bir ejderha libaslarımızı ortaya almış başın kuyruğunu üzerine komuş. İki gözleri sanki külhan ocağıdır. Şol kadar heybetlü nesne kim vâsf olunmaz.” Pes ol hocalar bunu işidüp her birisi olup Molla’nın yüzine bakışdılar. Molla Said fikre vardı. Bu yerde ejderha olacak yer değildir. Köy künt dahi çift koyun

(88a)

sığır dopdolu, Evrân bir ıssız yerde olur. “İmdi bu iş erenlerin remzidir. Gayrı değildir” dedi. Andan ol danışmentlere eyitdi: “ Katırı yutmuş mı?” Eyitdiler: “Yutmamış durur.” Molla eyitdi: “Ben dahi göreyim bu ne haldir?” diyü su taşra çıkıdı. Ejderi görincek heman ol ejder başın kaldırıp Molla’ya karşı dem urup öyle gayz gırdı kim vâsfa gelmez. Dahi havfindan kendüni suya atdı. Ol heğbe suya düşdi, gitdi. Katır dahi havfindan kendüni karşı cânibe geçdi. Molla Sa’deddin “hiç belürmez hâl nedir? Ben öyle zan iderim ki bu ol gideceğimiz erin velâyetidir. Anın adın çağırıp istianed umalım, ta kim bu belâdan halâs olalım” dedi. Hocalar eyitdi: “Anın adını anmak mümkündür. Zira cümlemiz yemin itdik” didiler. Molla bu haberi işidinde eyitdi: “Hey nâdânlar, şek yokdur. Bu rumûz and içdüğiniz erenindir. İ’timâd itmediniz, Gelin çikalım ol ejderhaya karşı mukabil durup yüce âvâz ile çağırıp ya Hazret-i Hünkâr” didiler. Anı gördiler ki fi’lhâl Evrân gaib oldı. Sanki yoğidi. Molla Said danışmentlere “ kanı Evrân” dedi. “önimizden gaib oldı” didiler. Eyitdi : “Dimedim mi, bu ol erin rumûzıdır” dedi. Libâsların giyüp ırmağı geçdiler. Katırı tutup Molla’yı bindirdiler. Karayük’den yana revân oldılar. Ta kim iller yaylağına yakın geldiler. Gördiler karşıdan bir devriş gelar. “ ‘acaba bu ol erenlerden mi? Görelim ne haber getirür”diyüp ilerü vardılar. Hazret-i Hünkâr Sarı İsmâ’il’i göndermişdi kim mukaddem zikr olan rumûzı gösterdikde Âhi Evrân Sultan gönderüp Karayük’e geldiler. Sarı İsmâ’il’e eyitdi: “ Danışmendlerle geliyor ve erenlerin suretile bizim nazarımızda gelmek murad iderlerse sâni suretin giyüp gelsünler” dedi. “Lâkin böyle gelmezlerse yine dönüp geldükleri yola gitsünler. Yohsa kendülere ziyanım değer” dedi. Sarı İsmâ’il dahi erenlerin emrini Molla Said’e i’lâm eyledi, girtüye döndi. Pes Molla yârenlerine eyitdi: “ Hiç sizde bir fûta var mıdır?” didiler. “Var” diyüp sundılar. Cümle libâsların ve dülbendin çıkarup ol

fûtayı beline bağladı. Serâpâ bürhâne ‘üryan olup danışmendler “bu ne haldir?” didiler. Molla eyitdi: “Varacağımız erin rumûzıdır ki yerine getürdik.Yani ma’sumluk ‘âleminde gibi cümle kîyl ü kalden fariğ olduk ki ma’sumlar. Başı açık, yalın ayak, lâ-kaydlardır. Biz dahi anlar gibi varalım, ümiddir ki” diyüp revâne oldılar. Ta kim Tekye Kaya’ya geldiler. Gine Sarı İsmâ’il, Hazret-i Hünkâr’dan haber getirdi eyitdi: “ Said’im rumuzum tamam oldu. Esbâbların giyüp gelsünler” didi. Andan Molla Said libâsların giyüp dülbendin başına urdı. Hazret-i Hünkâr’ın âsitânesine gelüp huzurunda yüz yere sürdiler. Bir zaman sohbet etdiler. Ta kim namaz vakti oldu.

(88b)

“Dest-i namaz idelim” didiler. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “ Hakk’a giden Hakk uğrum hakkıçün biz ol abdesti almayup dururuz ki yüzile amma siz alursanız revâdur” didi. Dahi Molla Said ıbrığın bir danışmende virüp “var şu peykerden doldur” didi. Ol dahi ıbrığı alup ıbrığı doldurup getürdi. Molla’nın eline kodı. Gördiler kim kapkara kan olmuş. Tahayyüre vardı. Bu hâl Hazret-i Hünkâr’a ma’lûm idi. “Nedir Said’im avcuna bakup mütehayyir oldın” didi. Molla eyitdi: “İbrığıle getürdikleri su kan oldu” didi. Abdeste revâ olur mı?” didi. Hazret-i Hünkâr “ olmaz Said’im” didi. Andan birisini dahi gönderüp su getürdi. Ol dahi yine kezalik kan oldu. Hâsılı otuz danışmend birer kerre su getürdi. Hep kan oldu. Ba’de Sarı İsmâ’il’e eyitdi: “Said’ime bizim ıbrığı vir abdest alsun” didi. Molla Said Hünkâr’ın ıbrığıle abdest aldı. Namaza teklif itdi. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “Said’im ilerü geçüp imamlık itmek isterse n’ola idebülürsin, eyle” didi. “ Biz dahi sana iktidâ idelim” didi. Andan sünnet kılındı, kamet okundu. Molla Said ilerü yürüdi. İmâmet niyetin idüp tekbir getürdi. Heman kim “Allahu ekber” didi. Molla’nın gözlerinden perde ref’ olup Kâ’be’ye değin gördi. Karşusunda Hazret-i Hünkâr sağına bakdı, mağribe değin gördi. Soluna bakdı, tahû’ş şerâya değin gördi. Karşusunda Hazret-i Hünkâr’ı gördi. On sekiz bin ‘âlem Hazret-i Hünkâr ile dopdolu gördi. Ol dem Molla Said bir hâlet vâkı’ oldu. Yedi gün kıyamda durdı. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “Said’im yedi gündür kıyamda niçün durursın?” dedikde Molla Said heman yüzi üzere secdeye düşdi.

Mest-i lâye'kıl olup kırk gün yatdı. Ba'dehû secdeden başın kaldırup bilâ-ihiyar bu nefes inşa idüp söyledi. Beyt-i Said:

Mü'ezzin geldi kamet eyledi,
Kibleye karşı ikâmet eyledi.

Secdeye indi yüzüm, bir didâr gördi gözüm
Dağıldı 'aklım ve fikrim, ta'atım kat eyledi.

Ne ta'at kaldı ne selâm, ne dil tesbihim ve kelâm
Pes vakit namazımı cümle gârat eyledi.

Şol benim secdegâhım meğer ol Tur Tağı'dır
Musa'layım gözlerim Tur'da münâcat eylerim.

Yanılıp bir kez zâhidâ estâğfirullah didi
Sözlerim hatasına hoş kefâret eyledi.

diyüp ba'dehû Said mal mümkün hânümânın terk idüp tac ve kisvet murad eyledi.
Er nazarında halifelerin birine işaret eyledi. Molla'yı tıraş idüp kisvet girdiydiler.

(89a)

Râviyan olunur ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli el Horasânî hizmet-i şerifelerine Molla Said tamam on sekiz yıl hizmet eyleyüp akdem Molla Said'in danışmendleri hocaların bu halde göricek bazısı bi'at kabul ,bazısı makam-ı meskenlerine gitdiler. Hazret-i Hünkâr'ın mezkûr Suluca Karayük'de bir kadim mescidi var idi. Ol mescidin önünde bur ulu taş var idi. Hazret-i Hünkâr daima ol taş üzerinde oturup ana bakup eğlenürdi. Bir gün yağmur yağdı. Hazret-i Hünkâr üstüne çıkup istirahat eyledi. Molla'yı katına okuyup eyitdi: "Yağmur yağdı, şu mescidin damı üstüne loğ taşıyla loğla damlamasun" didi. Sa'deddin damın üstüne çıkup loğ taşın eline alup loğlamaya başladı. Hazret-i Hünkâr'ın zâhiri bânîni bu kadar velâyet kerâmet görmüş iken kalbine vesvese düşüp bunnı fikreyledi kim "bunca 'âlim marifetim ve hünerim var idi. Bir devriş cümlesin terk etdirüp beni kendüye kul eyledi. Hiç elinden kurtulmazam. Bu loğ ilen anın üzerine bıragam, helâk olsun, kurtulayım" diyüp bu fikri ile loğ taşını bıraktı. Hazret-i Hünkâr yaturken

yuvarladı.Ol taş inerken Hazret-i Hünkâr fi'lhâl mübarek eliyle kavrayup “ya Allah” diyüp tutup yere bıraktı. Şöyle kim mübarek parmakları hamıra gömilir gibi iz eyledi. Dahi yukarı bakup gördi. Molla Said mescid damın üzerinde durur. Hazret-i Hünkâreyitdi: “Said yüzün kara olsun, gönlümdekin götürdün. Mezarın ziyaret toprağın kefarete olmasun. Bu kadar rahmet suyla yudum dişlerinden mürekkep karasın gideremedim. İn aşağı git hergiz ıslah olmazsın, hey meded hey” didi. Andan Said’i Kızılırmak’ın Aksaray cânibine sürdiler. Tek ve تنها gitdi. Ta kim Susadı nâm bir mahalle varıcak etdüğü işe nâdim olup Hünkâr’a karşı teveccüh olup bir ayağ üzere kırk gün el peymançe durdı. Ba’de gördi bir nice kimseler gelür. “Ne yere gidersiz?” diyü haber sordı. “Karayük’e gideriz” didiler. Molla Said anlara varup eyitdi: “Aman mürüvvet eyleyin. Sakalın merkeplerin kuyruğuna bağlayup beni dahi alın gidün” didi. Anlar dahi Said’in sakalın merkebin kuyruğuna bağladılar, sürüp Karayük’e geldiler. Halifeler Said’i bu halde görüp Sarı İsmâ’il’e haber virdiler. “Molla Said sakalın bir berkebin kuyruğuna bağlayup getürdiler.” Sarı İsmâ’il dahi karşı çıkup sakalın merkebin kuyruğundan kurtardı. “Bu ne hâldir?” didi. Molla Said eyitdi: “Karındaş ne bilürsen eyle tek heman erenler beni yine kul itsünler” didi. İsmâ’il eyitdi: “Bu gice Kızılca Halvet

(89b)

önünde yüzün yukarı yat ola kim erenler gice taşra çıka üzerine basa. İmdi de ki erenler kabul idin” didi. Molla dahi öyle eyledi. Nısfü’l leyl olıcak Hazret-i Hünkâr taşra çıkup mübarek kademleri Said’in yüzine basdı. “ Bu kimdür? diyü sual eyledi. Sarı İsmâ’il eyitdi: “ Said kulunuzdır sultanım” didi. Hünkâr eyitdi: “Bizim Said mi?” Sarı İsmâ’il “ beli şahım” dedikde dönüp Said’e eyitdi: “Kabul olundın, erenler sana bizim didiler.” Ol gice geçüp sabah olıcak Said, Hazret-i Hünkâr’ın nazarına geçüp peymançeye durdı. Hünkâr Said’in yüzine bakup eyitdi: “ Bir erba’ın çıkardın. Üç erba’ın kaldı, gerekdir ki sen dahi anı çıkarasın. Ta kim etdüğün günah afv oluna.” didi. Andan buyurdı meydana bir leğençe getürdiler. İçine su koyup eyitdi: “Ol leğençeye gir” diyü buyurdı. Kapağın urdılar. Kırk gün tamam oldı. Hünkâr emr eyledi. Leğençenin üzerinden kapağın kaldırdılar, baktılar. Said içinde görünmedi. Buyurdı yine kapağın yaptılar. Kırk gün dahi durdı. Emr eyledi yine kapağın açup

bakdılar. Said heman bir tıfl-ı ma'sum misali olmuş. Hünkâr buyurdu yinre kapağın urdılar. Kırk gün dahi turdu. Hünkâr yine emr eyledi. Kapağın açup gördiler Said yine evvelki gibi olmuş. Hünkâr buyurdu, Said'i içinden taşra çıkardılar. Hazret-i Hünkâr'ın elin öpüp Hünkâr'a kul oldu.

Râviyân-ı ahabârdan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli birgün tekye kapusunda oturup sohbet iderdi. Devrişler katına cem' olup cemâl-i şerifiyle müşerref olmuşlardı. Ta kim öğle namazı vakti oldu. Said gönlünden geçdi kim "Hazret-i Hünkâr her namaz vakti gaib olur. 'Aceb nireye gider?' didi. Çün Said'in fikri Hünkâr'a ma'lûm oldu. "Said ilerü gel bir ayağın ayağım üzerine bas, gözlerin yum" didi. Pes Said ilerü gelüp Hünkâr buyurduğu gibi eyledi. Ba'de Hünkâr "aç gözin" didi. Said gözlerin açdı dahi kendüzin Hazret-i Hünkâr ile Kâ'be'de gördi. Şol vakit kim halk sünneti kılmağa turmuşlardı. Erenler dahi durup sünneti edâ idüp kamet olundu, farza durdılar. Said dahi erenler yanına durdu. Namazı edâ eylediler. Tamam olup du'a ve senâ olındı. Sonra Hazret-i Hünkâr Said'in yanında tururken gaib oldu. Said yine Mekke'de kaldı. Çün bir vakt dahi geldi Said gördi kim yine Hazret-i Hünkâr namaza durdu. Cemâ'atle namaz kıldılar. Tamam olduğu dem yine gaib oldu. Said yine Kâ'be'de kaldı. Fikr etdi kim "Eğer biz dahi erenler gelürse namazı kılduğu gibi heman eteğine yapışup bile gidem" didi. Pes Hazret-i Hünkâr yine

(90a)

geldi. Namazı kılup el yüze sürecektir Said Hünkâr'ın eteğine yapıştığı dem derhal Hünkâr yine gaib oldu. Andan namaz kılan kimselere sual idüp eyitdi: "Benim yanımdanamaz kılan hiçbir yerde gördünüz mi?" anlar eyitdi: "Pes ol vakt namazı bunda kılar amma kande olur bilmeziz" didiler. Said eyitdi: "Anın meskeni Rûm vilâyetinde" diyüp anlara hâlin i'lâm etdi. Ta kim Molla Said kırk gün Kâ'be'de kalup mücâvir oldu. Bir gün yine gördi kim erenler şahı gelüp namaza turdu. Tamam etdiği gibi heman eteğine yapışdı. Eyitdi: "Erenler şahı bana meded eyle, ayruk sizden ayrılmam" didi. Eyitdi: "İlerü gel elin elüme vir, ayağın ayağım üzerine koy, gözlerin yum" didi. Pes Said buyurduğu gibi eyledi. Gözlerin açup kendüni tekye yanında gördi. Mukaddem gördüğü gibi erenler oturmuş halifeler ve devrişler karşusunda cemâli müşahedesinde durdılar. Amma ol mahalde kim koyup gitmişti.

Ta'zim idüp yüz yire sürüp erenlere karşı miskinlik idüp niyâz eyledi ve bu nefesi söyledi. Beyt:

Yine bir ün işitdim Hüdâ.....ününden
Sorgı hesap yoğımış geçe cânı serden

“Tengri hatırdadır” diyüp ‘aşka uyan ‘âşıklar hû diyü camdan geçdiler, siyaset meydanında hû. Sıdk u itikadıyla meydana gelen talibler gûmanın terk idüp geçer cümle varından hû. Adım aid değilken cümle müşkil hâl iken bir âyet okumuşam Hünkâra esrarından hû. Yârân-ı safâ. Ve dahi ol vakt Hünkâr’ın huzur-ı şeriflerinde üç yüz altmış altı halife hazır olmuşdı. Tamam kavâ'id fahri icrâ olunurdu. Bir nev' meclis olmuşdı kim vasfı kabil değil. Çünküm zikr olunan beyti Said söyledi. ‘Umûmen işitdiler. Gine meclis bir oldu. Cümlesi yerlü yerine oturdılar. Hazret-i Hünkâr meclis-i suretde oturup Sarı İsmâ'il iki yeşil alup geldi. Erkânı üzre birin Hünkâr’ın nazarına birin Said’in nazarına kodı. Dahi girü çekülüp peymançe yerinde durdu. Hazret-i Hünkâr eyitdi : “Nedir İsmâ'il'im, gönlündekin dile gelsün işidelüm” didi. İsmâ'il eyitdi:” Söyleyeceğim erenlere ma'lûm sualiniz olursa, eyitdi: “Said söylediği nefesin mahlasında adım Said değil iken cümle müşkil hâl iken bir ayet okumuşım, Hünkâr’ın esrârından didi. Çünkim nasib ezeli idüğün bilicek bu imtihandır ve bu nice tecrube ve kıl u kal itmektir. Murad nedir?” didi. Pes Said ileri turup peymançe yerine geçdi. Erkân üzre niyâz gösterüp cevap virdi kim “eğer ben öyle itmesem ol velâyetler ve kerâmetler neden zâhir olırdı? Anın içün itdim ki velâyet ve kerâmet pinhân kalmayup âşikâre oldu. Gine mürüvvet kerem erenlerden” didi. Hazret-i Hünkâr Said’in bu sözün işidüp haz

(90b)

itdi. “Said'im eyü söyledün” didi. İkisi dahi miskinlik etdiler. Yerlü yerince karar idüp oturdılar.

Râviler şöyle rivâyet iderler ki, günlerde bir gün Hazret-i Hünkâr, Molla Said ile bir mahalde oturırdı. Karşularında bir erkek merkeb dışisin kovalayup üstüne bindi. Hazret-i Hünkâr eyitdi: “Said altındaki misin yohsa üstündeki misin?” didi. Said eyitdi: “Üstündekiyim” Hünkâr eyitdi: “Tahmin koyarsun dahi danışmendliği

komamışsın” didi. “Murad viricilerden olsan n’olur?” didi. Andan Said ilerü gelüp Hünkâr’ın elin öpüp ayaklarına düşdi. Hünkâr eyitdi: “Er nazarında sözi düşünüp söyleye idin. Yohsa son pişmanlık faide itmez.” Andan sonra Said hoş hâle irdi. Zevk şevk hâsıl oldu. Nice dürlü muhakkikâne nefesler söyledi. Hazret-i Hünkâr’ı velâyetlerin ve kerâmetlerin Türkiye tercüme eyleyip izhâr hatta bir büyük divân oldu.

(Hacı Bektâşî Veli’nin Halifesi Seyyid Cemâl Sultan ile Mülâkatıdır)

Râviyân-ı ahabardan mervîdir ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli zikr olunan gibi Horasan’dan Rûm’a gelüp Sulıca Karayük’de karar eyledi. Otuz altı yıl hayatta oldılar. Dürlü dürlü velâyetler ve kerâmetler izhâr eyledi. Görüp işidüp müridler ve muhibbler etraf-ı âleme neşr etdiler. Her taraftan erenlerin mübarek cemâlin görüp safâ-yı nazar-ı himmetin almağa akup gelürlerdi. Zâhıran ve bâtınan nice dürlü rumûzlar gösterüp cez’iye velâyetle kendüye muhibbi derdi. Ve kimin dahi özine hâlet gelürdi. Zâhiri ve bâtın açılup haller zuhûr iderdi. Arada cez’iyesin erenlerin arada külliyesine virirdi. Fahr-i sülûkın meslek olup nasibin alurdu. Ve icâzet, inâyet virüp bir memlekete halife idüp gönderirdü. Kimin mesken-i mekânına ve kimin vilâyetine gönderirdi. Erenlerden nice nefis alursa öyle iderlerdi. Ve erenler dahi ols vardıkları memleketlerde ‘acayib ve garayib nice velâyetler ve kerâmetler izhâr idüp bu zikr olan otuz altı yılın içinde Hazret-i Hünkâr otuz altı bin halife çıkarup çırak uyandırdı. Otuz altı bin halife dikdi. Mecnû’sı mukarrer çehar-ı ‘alâmet ve icâzet, inâyet sunılmış halifeler idi. Ol vilâyetlerde tarika sülûk-ı erkân yürütdiler. Erenlerden gördikleri gibi muttasıl leyl ü nehar Hazret-i Hünkâr hizmetinde müdâm üç yüz altmış halife var idi. Hünkâr âhirete gitmelü olıcak erenlerin her birini vilâyetlerine gönderdi. Tef’îl üzre beyân idersek söz gayet tavîl olur amma bazı güzide olanlardan zikr idelim ki bunlardır; Cemal Seyyid ve Sarı İsmâ’îl Hazretleri ve Kolı Açık Hacım Hazretleri ve Baba Resûl ve Pîran Sultan Hazretleri ve Recep Seyyid ve Sarı Kadı ve ‘Ali Baba ve Barak Baba ve Yahya Paşa ve Sultan Bahaeddin ve Er Tolaspus ve Dost Hüdâ ve Hızır Samet. Bu zikr

(91a)

olan erenlerin her birisi ale'ttafsil asl-ı neseblerin ve dahi erenlere teveccühile irişdiklerin tef'ilân zikr olunmak vakit yokdur.İcmalân zikr idelim. Halife evvel Seyyid Cemâleddin halifelerinden ziyade Seyyid Cemâl Sultan, Hazret-i Hünkâr severdi. Ve ana 'izzet idüp nice kerre mübarek eliyle arkasın yapıp "cemâldir Cemâl'im" demişdi. Ve hem posta dahi mecmu'ından yukarı otururdu. Bir gün hatırına hatur etdi kim " 'acaba erenler bize ne yeri makam gösterir?" didi. Ve "ne remzi derler kim biz dahi demyevm oynadalım" didi. Pes anın zamiri Hazret-i Hünkâr'a ma'lûm olup eyitdi: "Cemâl'im bizi darü'l bekâya gönderdikden sonra bir merkebe alup revâne olgıl. Her kande kim merkebin kırı ot yerse makamın anda ola. Demin yevmin oynadasın. Ve bizim yeşil ferman sende emanet olsun. Bir vaktit ola kim sana varup taleb ideler. Anlara tapşurasın" didi. Vaktâ kim Hazret-i Hünkâr dünyadan nakl idicek..... Emir Cem seccâdeye geçürdiler. Sarı İsmâ'il anlardan havalet alup sefer 'azmin etdi. Yola çıkıcak 'asasını atdı. Bâtın 'âleminde nazar idüp gördi kim Menteşe ilinde nüvâzede bir kilise kapusunda dokundu. Ol kubbe delüp aşağı indi. Meğer kim ol kilisede bir keşiş var idi. Oturmuş İncil okurdu. Rast ol rahibin tepesine indi. Hayli darb eyledi. Ve 'asa anda gözüne bir orak suretinde göründi. Ta kim üzerine gice irişdi. Sabah oldu Sarı İsmâ'il sarı doğan tonına girüp pervâz urup geldi.Dıvarda bir yire konup boynunda çalgısı, ayağında çınrasın. Ol zaman ol şehrin Zebûn nân bir kâfir begi var idi. Ana gelüp âgâh eyitdiler. "Fılan yirde bir sarı toğan gelüp kondı. Boynında çalgısı ve ayağında çınrasın var. Hem öyle toğan gördüğim yokdur" didiler. Zebûn eyitdi: "Ol toğan ya Türki padişahından yahud kâfir padişahından kaçmışdır. İmdi anı tutmağa iki kimse gerekdir ki biri kâfir donında ve biri müsliman tonında ola. Eğer müslimanlar tonında ola eğer müslimandan kaçmaz ise müsliman tuta, kâfirden kaçdı ise kâfir donıyla" didi. Pes teveccühile iki adam gönderdiler. Ol toğanı tutmağa geldiler. Bunlar gelince Sarı İsmâ'il geri adem tonına girüp yerde oturdu. Bunlar dahi geldiler kim toğanı tutalar. Bakdılar kim nesne yok. Alt yanında bir saruşın hûb suratlu 'azîz oturur. Gelüp elin ve ayağın öpdiler. Dönüp Zebûn'a geldiler, eyitdiler: "Ol toğan değil, Hazret-i 'İsa imiş. Bize himmet itmeğe gelmiş." Çün Zebûn bu kelâmı işidicek muhabbetden 'aklı sersem oldu. Fi'lhâl yerinden turdu, uluların başına cem' idüp ol mahalle geldiler.

Gördiler kim bir kimesne oturur. Zebûn heman yüzi üsre düşüp ilerü vardı, elin öpdi ve ayağına yüzün sürdi. “Hayr-ı mukaddem safâ geldin. Kadem-i mübareğin kudümlü olsun” didi. Sarı İsmâ’il bunları dine da’vet eyledi. Zebûn cümleten mü’min oldılar. Sarı İsmâ’il bunlara Hacı Bektâşî Veli Hazret-i Hünkâr’ın

(91b)

selâmın degördi. “Erenler bunda bana yurt virdiler”didi. Anlar eyitdiler: “ Bu tavar şehrinde herne yeri ma’kûl görürse anda makam yapalım”didiler. Sarı İsmâ’il eyitdi: “Dervişin yeri alçakda olmalı.” Şehrin ayşığı ucunda bir yeri ihtiyâr idüp kendüye makam ve mesken yaptılar ve bir yere dahi âsitâne bünyâd itmek murad eylediler. Bazılar eyitdi: “ Bu yerde su yokdur. Bağ, bağçe susuz yerde olmaz”didiler. Pes Sarı İsmâ’il padişah..... yukarıda nazar etdi. Evliyânın velâyetiyle kifâyet mikdarı zülâl gibi bir latîf su çıkdı. Bunun gibi nice kerâmetler izhâr eyledi. Ol etrafta iştiâd buldı ve çok kimse gelüp ahterleyüp devriş oldılar. Hatta bir gün Sarı İsmâ’il dervişleri ile ol diyarı seyrân iderken bir çiftçinin yanına uğradı. İki öküzüyle çift sürerdi. Erenler velâyetiyle öküzün biri nutka gelüp eyitdi: “Ey erenler şahı” diyü çağırdı. Sarı İsmâ’il dahi ilerü gelüp eyitdi: “Nedir öküzüm ne oldın, hâlin nedir?”didi. Ol öküz eyitdi: “Yigirmi yıldır sahibimin çiftin sürerim. Gücüm kuvvetim kalmadı, kocadım. Şimdi beni boğazlamak ister. Hakk ‘aşkına lütfeyle beni bunun elinden kurtar” didi. Çün Sarı İsmâ’il öküzden bu haberi işidicek esirgedi ve sahibinden dileyüp azâd eyledi. Sonra ol iklim adın “Öküz Söyleden” kodılar. Dahi nice dürlü velâyet ve kerâmet izhâreyledi kim diller ile şerh idemez. Ol diyar halkı nice def’a kerâmetini görüp irâdet getürdiler. Kendüye muhibb oldılar. Nice zaman ol yerde dem yevm oynatdı. Âhir dünyadan âhirete gitmelü olıcak vasiyet eyledi. Erenler rumûz etdiği gibi ol yeşil fermânı kendü ile defn itdiler. Ba’de’l zaman Hacı Bektâşî Velî el Horasânî kaddesallahü sırrehü’l ‘azîz Hazretleri’nin evlâdından birisi Sivrihisar’ın gün toğusından Seyyid Ahmed oğullarıyla icâzet hususunda haberi ve tarıkın söyleşdiler. Erenlerin remzi alup Menteşe vilayetinde devâzdeh Sarı İsmâ’il mezarı şerifine geldiler. “Ol emânet hâcet oldu. Anı bize tapuşurgıl” didiler. Hemandan merkad-ı şerifleri yarılup bir el yedi beyza gibi zâhir

oldı. Ol şeşil fermanı sunuvirdi. Erenlerin ol remzin ne ise yerine getürdiler. ‘Azîzim safâlar.

(Hacı Bektâşî Veli’nin Halifelerinden Kolu Açık Hacım Sultan ile Mülâkatıdır)

Hünkâr Hacı Bektâşî Veli’nun ulu halifelerinden Kolu Açık Hacım Sultan meğerdir ki erenlerin safâ-yı nazarın almış gayet kutlu er idi. Girçek yegâne server idi. Hâlin doldurmuş ve menzil mürâtib kat’ itmiş, keşf-i kerâmete, velâyete irişmiş ‘azîz idi. Bir gün Hünkârana nazar idüp bâtin kılıcın virdi, eyitdi: “Bu meydanda celâdlığın sana virdik. Lâkin bizden sualetsiz bir iş itmeyesin. Yohsa sana ziyanım dokunur” didi. Pes ol dahi kabul idüp miskinlik eyledi. Taşra çıkıcak

(92a)

gördi kim meydanın saka katırına meşk urmuşlar, mutbağa su getürürler. Gönünden eyitdi: “Erenlerin bana sundığı kılıcı şu katıra urayım, sinayım” diyüp bir kerre saldı. Derhal iki pâre oldu. Bu hâli gören kimseler Hazret-i Hünkâr’a haber virdiler. Mübarek dehânından öyle nefis geldi kim “kolu çolak olsun” didi. Heman sa’at Hacım Sultan’ın kolları çolak oldu. Etdüğü işe pişman olup halifelere yalvarup “lütf idün erenlerden beni dilek eyleyin, halâs olayım” didi. Andan Cemâl Seyyid Sultan ve Sarı İsmâ’il ve Yahya Paşa ve Baba ‘Ali Resûl, Hazret-i Pîran ve Recep halifesi hazır baş olup olan devrişler ayağ üzre kalkup Hazret-i Hünkâr’a Hacım Sultan’ı dilek etdiler. “Erenler şahı, Hacım’ın etdüğü günahı afv idün, eksikliğine mürüvvet gösterün gine kolları açılson, ol halde kalmasun” didiler. Hazret-i Hünkâr erenlerin arzun kabul idüp kereminden buyurdı ki “kolu açık olsun” didi. Ve “ ‘illet andan zail olsun” didi. Ol sa’at Hacım Sultan’ın kolları açıldı. Dahi ol virdükleri nasibi almayup bâki kodılar. Hazret-i Hünkâr nazarında oturur iken hatırından hatur etdi kim “ ‘acaba erenler bize nereyi yurd virür kim bir dahi anda dem yevm oynadavuz” didi. Bu hâl Hünkâr’a ma’lûm olup buyurdı kim “Hacım dilediğin yeri yurd istediğin yerde demin oynadasın” didi. Hazret-i Hünkâr dârü’l akabeye nakl etdikde havalet alup sefer etdi. Germiyan Begi’ne varup yurt istedi. Uşşak kazasında Susuz nâm yerin yakınında bir ejderha peydâ olup ol yeri vilayetin harab etmişdi. Hiç ana kimse

zafer bulmayup anın havfından o yeri terk itmişlerdi. Hacım Sultan'a Germiyan Begi eyitdi: "Var ol ejderi katl eyle. Ol yer senin olsun, mekân idüp karar eyle" didi. Hacım Sultan, Germiyan Begi'nin emri ile ol Susuz nâm makama geldi. Anda Seyyid Gazi'nin yârenleri evlâdından bir gazinin mezarı var idi. Mukaddema mu'ayyen idi. Amma ol zaman nâ-ma'lûm idi. Ol Kolı Açık Hacım Sultan'dan menkuldür ki, bu mezarın birisi Seyyid Gazi'nin kan karındaşı oğlıdır. Bunların bunda yatmalarına sebep oldur ki Eskihisar'da cenk iderken yedi gaziye zahm urup Seyyid bunlara eyitdi: "Kararınız bunda olduğına gam çekmen. İmam Heştom 'Ali Musa er Rıza nazar geldelerinden Hacı Bektâşî Hünkâr Rûm'a geldikde anın halifelerinden Kolı Açık Hacım Sultan nâm bir er sahib-i velâyet kimesne bunda gelüp vatan tutup karar itse gerekdir. Ben dahi sizden sonra çok eyleşüp âhirete nakl itsem gerek. Size yakın yere defin olurum. Her cum'a gicesi ma'nâ 'âleminde sizünle sohbet olursa gerekdir" didi. Ol gazi anda nakl etdi. Seyyid erenlerin mevtin Susuz nâm yerde defin eyledi. Çünkim Hacım Sultan

(92b)

ol Susuz nâm mahalle gelüp bir zaman karar eyledi ve bir kimse Hacım Sultan'a devriş oldı. Daim hizmet iderdi. Bir merkebleri var idi. Hacım Sultan binüp Burhan ile ol vilayeti seyrân iderdi. Nakildir ki, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli Sulıca Karayük'de gelüp karar eyledi. Hacılar bayramında müheyya ihyâ iderlerdi. Bir zaman turdı, 'âdet oldı Sultan 'Alâeddin zamanında Seyyid'in mezar-ı şerifleri 'Alâeddin padişahın validesi rüyâda görüp üzerine 'âli bina eylemişdi. Ol vakit halkın bazısı seyirdip eyitdiler. Ta kim Hünkâr varup ziyaret idicek şek şüphe tarh olunup.....buldı. Cümle halk tasdik etdiler. Hünkâr hacılar bayramında kendi üzerinde olan müheyyayı Seyyid'in üzerinde olmasun remz eyledi. " 'Aşurede İmam Hazret-i Hüseyin Veli'nin ma'temi bizim üzerimize ola" didi. Hacılar bayramında olan cemâ'at Seyyid Gazi'nin üzerinde ola diyü buyurdu. Ol vilayetin erenlerinden Beğice Sultan ve Habib Hacı Peder kurban cem' idüp cemâ'atle Hazret-i Hünkâr, Seyyid'in mersayına 'azm itdiler. Ta kim suyun kenarına gelüp gördiler kim ırmağa sel karışmış, katı' akar. Meğer evvel-i bahar idi. Irmağı taşkın bulup geçemediler. Anda yatdılar. Bunlar bu tahayyürde iken nâgâh Kolı Açık Hacım

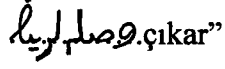
Sultan, Burhan Abdâl birle Niyâz suyn geçdiler. Gördiler ki iklim erenleri kurbanlar ile Niyâz suyn geçidinde turdılar. Hacım Sultan bunlara selâm virüp “Ne turursınız?” didi. Eyitdiler: “Cemâ’at cem’ idüp kurban devşürdik. Hazret-i Seyyid Gazi’nin müheyyasına varmağa kasd eyledik. Şimdi ırmağa sel gelmiş geçemedik” didiler. Hacım Sultan eyitdi: “Germiyan vilayetinin erenleri geçürsünüz. Hâlâ seccâde üstünde oturursunuz. El virüp talibleri Hakk yoluna irşâd idersiniz. Bir sudan geçemeyürsüz. Yarın kıyamet gününde mürid ve muhibblerinizi Sırat Köprisi’nden ve bunca ‘akabelerden nice geçeceksiz.” Amma bu söz erenlere gayet güç gelüp “ne kolayına söyler yabanın ‘âşıkı” didiler. Hacım Sultan başındaki ol kubbe-i elif tacı kademine çevirdi. İlerü gelüp ol suya atdı. “Didâr görmüş Tayyib Tahir sonunda dosta gidersiz. Bize gitmeğe yol yohdur. Bize dahi yol vir geçelüm” didi. Derhal ırmak iki ol nısfı yukarı çekildi. Nısfı ayağı akdı. Cümlesi geçdiler ve kurbanların dahi geçürdiler. Meğer kim Bayram Beg mezkûr Niyâz Irmak’ın bir kârgir köpri yaptırmış idi. Hacım Sultan ol suya eyitdi: “Bayram Beg’in hayratı yerin buldı. Yüri yoluna git” didi. Hemandan ol köprüye kalan su teveccüh etdi. Haraba varup yıkıldı. Andan sonra ne kadar yaptırdılarsa tutmadı. Her yıl gelüp harab

(93a)

iderdi. Heman iki başı kaldı. Meğer kim Bayram pek anda hatır idi. Kolı Açık Hacım Sultan ana eyitdi: “ Ol maksud olan cevap sana müyesser oldı. Bu sizim velâyetimiz nişanı olsun. Ayruk ol köpri bina tutmaz” didi. Çün erenler Hacıam Sultan’dan bu velâyetigördiler, ‘özür dilediler. Ve tevazu’ gösterdiler, eyitdiler: “Erenler lütf eyleyin bu def’a Hazret-i Seyyid’e bile varalım.” Hacım Sultan bunların nefsin kabul eyledi. Ziyaretgâha ma’en teveccüh itdiler. Hizmetinde Burhan Abdâl bir devriş dahi var idi kim Seyyid merkadı kurbunda cair dimekle meşhur ol makama geldiler. Orada bulunan bâtin erenler karşılayup istikbâl eylediler. Hacım Sultan bir hâl oluvirdi. Ol erenler “Hacım Sultan cûşa geldiğün hâl nedir?” diyü sual eylediler. Eyitdi: “Biz maksuda irdik. Seyyid Sultan’ın bâtını bizi istikbâl eyledi” didi. Hacım Sultan, Seyyid dergâhına bir peşrev gönderdi. Germiyan erenleri ve Hacım Sultan’ın selâmın dergâha irişdirdi. Meğer ol vakit müşâyihin İbrahim nâm bir kimseye vermişlerdi ve anda hazır olan devrişler Hacım Sultan’ın peşrev

gönderdiği ref görmediler. “Bunun gibi dergâh peşrevin gafildir ve hem müheyya geçdi, bayram geldi. Bu ne vakitdir?” didiler. Pes cemâ’at cem’ olup kurbanlar zebhe ni’metler pişirüp yendi. Du’a ve senâ, semâ’ ve safâ sohbet tamam olıcak gördiler kim iki bacı gelür. Bunlara “kanden gelürsüz?” diyü sordılar. “Maksudımız vardır Seyyid dergâhında” didiler. “Muradınız nedir?” didi. “Oğlumuz olmaz, varalım belki erenler yüzi suyuna Hakk Teâlâ bir evlâd vire” didiler. Hacım Sultan eyitdi: “İmdi varın şol giniş yere turun” Anlar dahi bir sahraya varup durdılar. Heman Hacım Sultan yerinden turup aygır at gibi kişneyüp bunların üzerine hamle eyledi. Anların birisi kaçdı. Hacım Sultan ol turan ‘avratın irtüşüp eliyle bir kerre anın arkasına urdı. “Senden bizim bir evlâdımız zuhûra gele. İsmi Osman ola. Evvelki ‘âleminde biraz yoldan taşra yürüyünce ‘âhir yola gele ve anın dahi bir evlâdı ola. Bizim rumûzımızı ol oynada” didi. Kaçan ‘avrata eyitdi: “ Senden bir taş gele” didi. Meğer ol ‘avrat Germiyan vilayetinde idi. Erenler buyurduğu gibi bir taş ve duran ‘avrattan bir evlâd zuhûr eyledi. Adını Osman virdiler. Kutlu ve şecâ’atlı yiğit oldu. Âhiri Kolu Açık Hacım Sultan dtünyadan nakl idicek erenlerin zevk şevke hâsıl olırdı. Yatur halinde itdüğü işlerden rücû’ idüp Hacım Sultan’ın âsitanesine gelüp dervişlik ihtiyar itdi. Ol Osman’dan birevlâd zuhûra gelüp adını Çeleb virdiler. Erenlerin didüğü gibi hodlığı var idi. Anı seccâdeye geçürdiler. Erenlerin remzi yerine geldi. Biz giri sözimize gelelim. Hacım Sultan eyitdi: “nazarımıza gelin

(93b)

kudümler çalın. Seyyid dergâhından yana teveccüh idelim” didi. Heman dem kadem-i kudümle semâ’ iderek Seyyid’e vardılar. Meğer kim ikindiz vakdi idi. Seyyid Sultan’ın evinde dahi bir cemâ’atle semâ’ iderlerdi. Hacım Sultan dahi irişdi. Semâ’a bile girdi. Çarh-ı mübarek etekleri Seyyid’in evi cemâ’atından kangı dervişe dokunursa fi’lhâl düşüp can virdi. Rivâyet iderler kti, ol mahalde on yedi can helâk oldu. Kadıncık havlusunda kodılar. Çün Seyyid Gazi’nin şeyhi Kara İbrahim bu hâli görünce ‘azaba gelüp emr itdi. Hacım Sultan’ın ne denlü demür alâtı var ise tenevvüre bıraktılar. Ulu ateş yakup kızdırdılar. Şöyle kim mum gibi oldu. Hacım Sultan.....işaret eyledi. “Gir ya Burhan tenevvüre ol abdâlların çıkar” didi. Heman dem “ Bismillah” diyüp Burhan Abdâl ateşiğine girdi. Çarh urup cümle

ateşi söndürdi. Hacım Sultan, Kara İbrahim'e bakup eyitdi: "Sen bizi od ile sınıdın. Biz dahi seni Allah'ın kazasıyla sınıyalım" didi. Ol sa'at gökden bir yıldırım inüp Kara İbrahim'in başına dokındı, kararup yakdı. Dahi Kara İbrahim'in Hasan nâm bir oğlu var idi. Anası eline yapışup Hacım Sultan nazarına getürdi. Elin öpüp ayağına yüzün sürdi. Eyitdi: "Ey girçek er, İbrahim körlük etdi, cezasın buldı. Lütf idüp oğlancığıma kıyma. Safâ-yı nazar eyle" didi. Hacım Sultan, Burhan Abdâl'a "bir nefes söyle" didi. Ol dahi söyleyüp âhir mısra'ında "nazar eyle Hasan'a" didi. Kara İbrahim oğlu Hasan'a Hacım Sultan nazar-ı himmet idüp ol gice anda kalup irtesi kalkup Germiyan vilayetine revân, ol Susuz cânibinde olan yokuşda bir ejderha peydah olmuşdı. Anın korkusundan kimse o yola gitmezdi. Çün Niyâz Suyı geçdiler. Ol yola revân oldılar. Kılauz kimesne girü çekildi. "Siz önice yürün, işde biz dahi geldik" didiler. Hacım Sultan ejdere buluşdular. Sultan dahi merkebine binüp Burhan Abdâl önünce giderdi. Nâgâh ejderin üstüne geldiler. Bunları göricek baş ağzın açup dem urup gayz gırdı. Burhan Abdâl girü kaçup merkebin ardına gizlendi. Ejderhanın deminden merkeb kan kaşındı. Hacım Sultan merkebinden aşağı inüp ejdere karşı varup bir kerre na'ra urdı, haykırdı. Heman dem mübarek dehanından bir ateş zahir olup ol ejderhaya dokundı. Fi'lhâl durduğu yerde kapkara oldu, yandı, kül oldu. Hacım Sultan dönüp ardına bakdı. Gördi kim Burhan Abdâl merkebin kuyruğına yapışmış. "Gel Burhan'ım" didi. Dahi

(94a)

ilerü gelüp gördi kim ejderha helâk olmuş. Kararup yatur. Niyâz idüp ayağına yüzün sürdi. Andan girüye bakdı, gördi. Devrişler ve ol kılavuz olan kimseler yokuşun dibine gelmişler. Havflarından ilerü gelmeyüp dururlar. Burhan bunlara çağırup "Ejderha helâk oldu" diyü haber virdi. Anlar dahi ilerü gelüp gördiler, şâz oldılar. Hacı Sultan'ın ayağına yüzler sürdiler. Ol ejderin başı ve gözi ve gövdesi ve kuyruğı ol mekânda mu'ayyen görünür. Çünki iş tamam oldu. Hacım Sultan merkebine bindi, sürüp Susuz'a geldiler. Anda karar idüp bir nice gün sohbet itdiler. Ba'dehû ol erenler Bekçi Baba ve Habib Hacı fi'lcümle cemâ'atleriyle vedâ idüp mekânlu mekânına gitdiler. Pes ol tarafda bulunan kimseler ejderin katl haberin işidicek her cânibden gelüp Hacım Sultan'ın elin öpüp yüzler sürdiler. Ve nice dervişlik ihtiyâr

itdiler. Ve bir hayli devriş cem' olup bir gün Hacım Sultan'a cemâ'atle ol Susuzluk nâm makamın etrafını seyrân iderken yanında olan dervişlere susuzluk galebe eyledi. Hacım Sultan i'lâm eylediler. Heman merkebinden aşağı ol yere mübarek eliyle kazdı. Bir nefis zülâl gibi su çıktı, revân olup akdı. Ol cemâ'at içüp keyf oldılar. Bir dahi Hacım Sultan bir vakit bir ulu cemâ'at Menteşe vilayetine seyrâna vardılar. Bir gün ol köyde büyüklerine bir peşrev gönderdi. Peşrev dahi gelüp ol uluya eyitdi: "Hacım Sultan cemâ'atle geldi. Bu gice sizde konuk olacaklar." Ol devletlü eyitdi: "Bu nice zamandır 'ömür geçti, bir oğlum olmadı. Heman bir kızım vardır. Bir nice devrişler geldiler. Her birine çerağ, her birine kurbanlar virüp yalvardım, bir oğlan istedim. Bir du'a-yı müstecâb er bulamadım. Ne kondururum ve ne içirür, yedirürüm. Nereye vardı ise varsunlar. Sizlerden yüz döndürdim." Pes peşrev gelüp Hacım Sultan huzurunda olan ma'cerayı söyledi. Gice vakti idi. Bir kimseye varacak vakit değil idi. Köyün taşra kenarında kaldılar. Hacım Sultan'ın huzurunda vâki' olan ma'cerayı söylediler. Ol devletlünün evine varmak murad eyledi. Devrişler eyitdiler." Sultanım gice vakti oldu. Şayed ki bir müşkil hâl vâki' ola" didiler. Hacım Sultan dinlemeyüp revâne oldu. Ta kim ol devletlünün kapusına geldi. "Bismillâh" diyüp el urıcağ kapu açıldı. İçerü girüp ol kızın yanına vardı. Döşeğinde yaturken mübarek eliyle başını sığayup du'a eyledi. Hakk Te'âlâ du'asını müstecâb idüp erün velâyetiyle ol kızın dişilik âletüa gidüp erkek âleti peydâh oldu. Hacım Sultan girü dönüp cemâ'ati yanına gelüp "hâl nedir?" diyü sual itdiler. "Hâl diğergün oldu. Kaçmak gerek" didi. Heman tavarların yükledüp kaçdılar

(94b)

bu cânibden. Çünkim ol kız uyandı, kendin yokladı. Gördi kim eline bir nesne dokandı. Heman validesin bîdâr idüp hâlin bildirdi. Anlar dahi bu hâli göricek şâd ve mesrûr oldılar. Erenlerin du'a kıldığın bildiler, gayet muhibb oldılar. Hacım Sultan'ın ardına düşüp yetişdiler. Elin öpüp ayağına düşdiler. Getürüp ol devletlünün evine kondurup ol kızı ahtarılan yiğidi Hacım Sultan'ın nazarına getürdiler. Erenler ana safâ-yı nazar-ı himmet idüp tıraş ve bi'at idüp tac ve kisvet giydirdiler. Devriş itdiler. Andan ol vilayetden Hacım Sultan'a bin iki yüz kurban cem' itdiler. Alup

meskenlerine geldiler. Pes imdi Kolı Açık Hacım Sultan'ın remz-i rumûzların bu kadar beyân olındı. Velâyet isteyen menâkıbında bulalar. Âhir vefat eyledi.

(Hacı Bektâşî Veli'nin Halifelerinden Resûl Baba ile Mülâkatıdır)

Hazret-i Hünkâr Hacı Bekâşî Veli'nin halifelerinden biri dahi Resûl Baba'dır. Safâ-yı nazar-ı himmetin ve tamam nasibin almış erdir. Ve kutlu, gürbüz server idi. Bir gün Hünkâr'ın huzur-ı şeriflerinde otururken gönlünden eyitdi: “ ‘Acaba erenler bize ne yeri mekân virir ki anda dem yevm oynadavuz” didi. Bu fikr erenlere ma'lûm olup eyitdi: “Resûl'üm, sen bizi kaldır, elem üzre olma. Ol yer sana mekân olsun, demin yevmin oynadasın” didi. Ba'de'zzaman Hazret-i Hünkâr dünyadan nakl idicek Resûl Baba bir gice hâbda idi. Başın hâbdan bîdâr idüp kendi özin Altuntaş tevâbî'nda Beşkarış nâm yerde buldı. Beşkarış dimeğe ba'is oldur ki bir kâfir begi var idi. Nefsü'l emvârede anın kadd-i kameti heman Beşkarış idi. Anın hükminde idi. Ve ol esnâda ol yerde bir külliye yaptırmış idi. Bir gün tevâbî'yla üst yanındaki tağa şikâre çıkdı. Gördi kim bir altun geyik yayılır. Bir yerden bir yere giderken bunu temâşâ idüp ‘aceblediler. Beşkarış eyitdi: “ Hiç bunun gibi altun boynuz gördiniz mi?” didi. Dört yanın bağlayup ola kim diri tutavuz. Pes ol geyiğin dört yanını bağlayup tutmağa kasd itdiler. Ol dahi bunlardan ürküp firar eyledi. Bunlar dahi ardına düşüp ta kim ol külliye'nin dibine gelicek bunlar bakarken nâgâh silkinüp bir gügercin oldu. Uçup külliye'nin üstüne kondı. Ve yine kondığı yerden yere indi. Silkinüp âdem tonına girdi. Külliye'nin dibinde oturdu. Bunlar bu hâli görüp mütehayyir oldılar. “Bu nevi' kimesne tehi değildir. Haber sorın görelim kanden gelür?” didi. İlerü varup haber sordılar. Eyitdiler kim “nice kimsesin, bu gün senden ‘acaib ve garaib haller zuhûr itdi” didiler. Pes eyitdi: “Adım Baba Resûl, Hacı Bektâşî Veli Hazretleri'nin halifelerindenim. Bu yeri bize yurt vermişdir. Bu yapduğun külliye'nin yeri makamım olsa gerekdir.” Çünkim ol kavm bu haberi

(95a)

eşitdiler. Ol sa'at elin öpüp ayağına yüz sürdiler. “Safâ geldin, kadem getürdin, gelmekliğiniz mübarek olsun” didiler. Dahi Baba Resûl anları dine da'vet eyledi. Bu

velâyeti görüp cümlesi imâna geldiler. Andan iki günlük yol mikdarı Hisarcık dirler bir yer var. Andan dahi gelüp müsliman ve muhibb oldılar. Gâh Hisarcık'da, gâh Beşkarış'da eğlenüp karar iderdi. Bu iki makamda dahi ihtiyar devrişler hizmet iderlerdi. Ekseri evkâtı Hisarcık'da geçerdi. Ve dahi yöni Töklice tarafına idi. Ve Töklice'de Cemâl Seyyid Hazretleri olurdu. Nakildir ki ta'âm pişüp ulular nazarına sofraya salındı. "Baba Resûl" diyü nidâ irüşüp ol ta'âmı beraber iftar iderlerdi. Bu nevi' nice kerâmetler vâki' olurdu. Ta kim Resûl Baba pîrlik 'âleminde vâki' bir gün Seyyid Cemâleddin Hazretleri ta'âm pişürüp sofraya yayıldıktan sonra "Baba Resûl" diyü çağırdu. Baba Resûl Hazreti'ne ma'lûm olup irişdi. Ol ta'âmı bile hora geçürdiler. Andan sohbet esnâsında Baba Resûl eyitdi: "Erenler kerem lütf it. Lokma pişerken çağır ki ta kim bize dahi güc olmasun. Zira pîr oldum." Cemâl Seyyid Sultan eyitdi: "Baba Resûl, eğer sizde olan kuvvet bizde olaydı ol zaman dünyayı başdan başa devr idüp bu dem yine irişürdüm" didi. Baba Resûl eyitdi: "Ol senin 'âli....." didi. Birbirinin menzil-i merâtıbın şöyle yoklardı. Andan sonra Baba Resûl ol memleketde nice eyyâm mu'ammer olup ve nice kerâmetler gösterdi. Ol diyarın halkı cümlesi kendi muhibbi oldılar. Âhiri dünyadan nakl idüp mezar-ı şerifleri Altuntaş'ın ibriğü çalının dibinde Beşkarış nâm makamda olur. Muhibbleri her gâh ziyâret iderler.

(Hacı Bektâşî Veli'nin Halifelerinden Pîrân Sultan ile Mülâkatıdır)

Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâşî Veli, Şeyh Sa'deddin Hazretleri'ne Pîrân Sultan'ı Konya'ya çırakçı ol ulu halifelerinden ve hem nazarında çırakçı idi. Kemâl-i mertebe erenlerin safâ-yı nazar-ı himmetin almış, velâyet ve kerâmet makamına irişmiş 'azîz idi. Bir gün Konya şehrinde Şeyh Sadreddin Konevî, Hazret-i Hünkâr'a bir devriş gönderüp eyitdi: "Biz Hacı Bektâşî Hünkâr'ın mubibbiyüz. Didârı müşâhedeyle ve sohbetiyle iştîyâkımız vardır. Lâkin olduğumuz yerde dahi bu hizmet erenlerindir. İmdi erenlerden ricam budur ki nazarında makbûl sülûk görmüş bir halifelerin göndersin. Bunda ana mekân göstereydik. Hem bizim ile bile olaydı. Kendülerin ma'nâsını anda bulaydık."didi. Şeyh Sadreddin bu nevi' peygam gönderdi. Heman sa'at Hünkâr ululuğı Pîrân Sultan'dan yana teveccüh idüp "çırakçı ol bizden istedikleri sensin, yûri Konya'ya Şeyh

(95b)

Sadreddin nazarına var. Her ne yeri mahal gösterirse anı mekân idüp karar eyle. Bizden gördüğün ma'nâyı göster ve sana yurt virdik. Demin yevmin oynadasın ve kendüne mürid ve muhibb kazanasın. Mezarın dahi anda olsun. Senin ziyaret toprağın kefarete ola" didi. Pes ol zaman Pîrân Sultan erenler mukabilinde hazır idi. Heman dem erin nutkıyla nefsinin kabul idüp kalkup hâl hatununa bildirdi. Dahı erenlerden destûr alup Konya'ya teveccüh idüp revâne oldu. Toğrı Şeyh Sadreddin nazarına vardı. "Erenler şol vechile işaret itmişiniz. Hizmetinize bu fakiri gönderdi. Ne yerde mahal ve ihtiyâr görürseniz mekân idelim" didi. Şeyh Sadreddin Sultan begayet 'izzet idüp bu yerde âsitân bünyâdın idüp mekân bağladı. "Müsahebetimiz eksik olmaz" didi. Pîrân Sultan ol yere âsitâne bünyâd idüp Konya erenleri yanında karar eyledi. Dürlü dürlü velâyetler, kerâmetler gösterüp kendüye mürid ve muhibb eyledi. Bir müddet mürûr idüp Konya şehrinde bir ulu oldu. Pîrân Sultan'ın üç oğlancığı var idi. İkisi birden vefat etdi, defn itdiler. Ve bir dahi vefat idince teneşür tahtası üstüne yaturup tonın çıkarmağa başladılar. Pîrân Sultan evine girüp gördi kim hatunı ziyade dikkat idüp ağlar. Görüp girü döndi..... üzerine varup Hakk Te'âlâ'ya münâcat idüp "Îlâhi ikisin aldın, birin bağışla" diyüp oğlunun yüzün açup "kalk oğul" diyüp "Allah'ın izni ile" didi. Ol sa'at Hakk Te'âlâ anın vücûduna can virdi, sebat buldı ve ayağ üzre kalkdı. Pîrân Sultan oğlanı alup "..... sabr itdük. Senin sabrın olmadığı için Hakk Te'âlâya niyâz etdün. Kereminden kabul idüp hayat virdi" didi. Andan Konya'nın halkı Pîrân Sultan'dan bu velâyet-i kerâmeti göricek cümlesi gelüp elin öpüp ayağına düşdiler. Hayır du'asın ve safâ-yı nazar-ı himmetin aldılar. Ve dahi Pîrân Sultan Konya'ya erenler nazarında 'izzeti ve hürmeti ziyade oldu. Âhiri dünyadan nakl eyledi. Mezar-ı şerifleri Konya'da, Larende kapusından taşradır. 'Azîzlerim yârîn-ı safâ.

(96a)

Hacı Bektâşî Veli Hazretleri'nin Vasiyyetnâmeleridir

Ey cihân varlığın terk iden
Er muhabbetin berk iden

Ey sevenler Hacı Bektâşî Hazreti'ni
Ey giyenler sıdkıla er kisvetini

Gûş-ı cânı tut sana idem nakl
Kim nice kıldı bu dünyadan nakl

Dinle imdi Hazret-i Hünkâr'ı pes
Nice pervâz etdi terk idüp kafes

Günde bir gün Hacı Bektâşî Veli
Hakk'a ta'at ider idi Veli

Çün namazıla niyâz oldu tamam
Durdı halvetine vardı ol İmam

Okuyup evrâdını kıldı namaz
El du'âya kıldırup etdi niyâz

Sarı İsmâ'il da'vet kıldı pes
Halvetinde kalmadı yanında ses

Didi İsmâ'il'im gel dinle sözüm
Has halifemsin benim kendi özüm

Ki pençşenbe günidir işbu gün
Ben giderim tutma yasım düğündür

Cümle.....hazır kılasın
Bu gice yirde yaturam bilesin

Ki sakın öldiğime itme figân
Ölmez er suret değışdürür heman

Katı cismi bunda koyup gideriz
Ruhımız ile bâkiye 'azm ideriz

Bu vasiyyetler kim eyitdim tutasın
Bu cihânın varlığını atasın

Hakk'a cân ısmarlayınca hazretim
Halvetimde orta koyup meytim

Kapusını muhkem kılın taşra çıkın
Çillehâne Tağı'na toğrı bakın

Bir boz atlu gelüp.....
Tonı yeşil yüzine tutar nikâb

İnüben atını kapuya koya
Hem gire üstüme Yâsin okuya

İnüp atından sana virir selâm
Sen 'aleyk al idüp 'izzet-i ikrâm

Suyımı sen koyasın idrâk ide
Ol boz atlı yuya beni pâk ide

Hülle donundan gele bana kefin
Başım ucunda bulun Hızır himmetin

Koz ağaçdan yapılır tabutım
Defin idüp Hakk'a koya meytim

.....mâni' olma kıl hazır
Ana söylemeyin ol virmez hayır

Hizmetümi çünkü âhir ideser
Sakin ol atına binüp gidiser

Vir haber abâllara ağlaşmasun
Hasret odına ciğer dağlaşmasun

Kadıncık oğlu.....
Türbedâr olsun işikde bir zaman

Elli yıl olup muhassal tekyedâr
Oğlu mürsel kıla anda yadigâr

Kırk sekiz yıl anda kıla hizmeti
Oğlu Yusuf'a Balı'ya ire növbeti

Otuz yıl ol dahi hizmet eyleye
Gice gündüz Hakk'a ta'at eyleye

Kurb-ı Hakk'a ol dahi yol bula....
'Âlemin hâli budur olma melûl

Kahr idüpdür şenizdâr-ı fenâ
Çekmeyen kim dünyada renc-i 'inâ

Kim ki doğdı anadan ölse gerek
.....etdüğün bulsa gerek

Hayra cehd it sende Sarı İsmâ'il
Rahmet ide sana.....

..... erlik istedi 'avâm
Kamber'e didi getür sofraya ta'âm

Her mürid kim giyse benden kisveti
Hoş tutup mihmân itdün hizmeti

Hemçü şeytan kendüzini görmesün
Kimsenin..... kaldırmason

(96b)

Kimseye itmesün kibir ile hased
Kim hased gütmmez tin olmasa ceset

Kibr ü kin bî-din olup gamdır ne....
Kâfir-i bî-din olup hemçü yehûd

Bir nasihat dahi ideyim sana
Tut nasihatim ide.....

Gidicek dâr-ı fenâdan hazretim
Tekye içre sakine koy meyyitim

Bin koyun ile yüz sığır kurban kıl
Cümle halkı da'vet it mihmân kıl

Ol kadar dâne pişür vâfir ta'âm
Ki pilav et birle toysun hâs u 'âm

Bedide helva pişür hem kırkıma
Harc eksilmez Hakk ulaştırır korkma

Ne kadar mürid var ise mürid
Da'vet idüp başıma getür becid

Vir haber anlara gamgîn olmasun
Lâyemuta di ki temkin olmasun

Bir halifemiz odur görin yakın
Gerçek erdir şüphesiz 'âlemü'l yakın

Dilek..... mülküne itsün sefer
Şehr-i Bâli Keser'de kılson karar

Mâ-hâsıl itmeyelim sözi dıraz
Her ne kadar var ise müridimiz.....

Hacı Bektâşî Veli bir bir söyledi
Cümlesin ana mu'in eyledi

Çünki sözi âhir idi Hünkâr'ın
Dir önünce görmeyeyim kim Hazret'in

Nakl idesin biz çekevüz fırkatın

Dünyada eksikliğin her kim diler
Yâğdı yağmur.....dürr-i güher

Kim sana erzânı görmeye hayat
Yere gir ola âb-ı hayat

Kim seni göre gire yere
Şems ü mâh olursa ol kerre yere

Böyle didi Sarı İsmâ'il heman
Alkış etdi Hacı Bektâşî hem cenân

Çün işitdi çün Hazret-i Hünkâr anı
Didi İsmâ'il'e bu dünya fani

Bir kesik köprüdür gelen geçer
Ya kebuterhânedir gelen göçer

Bu cihân fanidir ki anna cihân

Böyle bil bâkidir hatt-ı elif

Evliyâ ölmez değişür suretin
Öldi sanmanız görüp er meytin

Rûh-ı ihsan ölmez olur bî-ceset
Nice ölür rûh olur nûr-ı 'ahd

Nübüvvet mülkinin şâh-ı hümâyun
Didi El-Mü'minin lâyemutun

Mü'min oldur yerde yüzün hâk ide
Ölicecek kendini yuyup pâk ide

Kim ki Hakk emriyle dirlik kılır
Pîre virüp kendüni birlik kılur

Nakl idicek dâr-ı dünyadan ol er
Fâni cismi terk idüp kıla sefer

Çâr-ı 'anâsırdan olan tertibini kor
Me'mundan düzilen terkibi.....

Ol Hakk'ın varlığı ana alup gider
Hem bekâ mülkünden hoş vatan tutar

Ten kafesdir bu kafesde mürğ-i cân
Çün kafes kalur uçar ol heman

Sanma İsmâ'il ölürüz biz de hem
Kisvetimiz değışürüz pîş-i.....

Çekmle gam sanma beni sende kalam
Çağırırsan her kaçan hazır olam

Gerçi olmaz bî-hakikât evliyâ.....
Değışür suret kabul eyler bekâ

Geçmeyince fâni suretten bir er
Bâki mülke itmeyince ol sefer

Kurb-ı Hakk'ı bulısardır dest-i râs
Zira Hakk'a lâyık olmaz bu nefes

Er gerekdir Hakk ile yâr olmağa

(97a)

Kılbe-i mevtûdan haberdar olmağa

İmdi terk eyle bu fâni sureti
'Âkil isen fevt eyleme fırsatı

Ta ki Hakk'ın rahmetine iresin
Hem riyâz-ı cennet içre giresin

Böyle diyüp Hacı Bekâş Hazreti
İsmâ'ile eyledi vasiyyeti

Gine sözün âhir etdi ol Veli
Hazret tutdı yüzün nesl-i 'Ali

Kibleye karşı münâcat eyledi
Kurb-ı Hakk'a 'arz-ı hâcet eyledi

Çün tazarru' idüp eyledi niyâz
Hâcetini kıldı kabul ana risâz

Sıdkıla imân-ı şehâdet getürür
Tekbir idüp hoş salâvat getürür

Okuyup ol kendüye Yâsin pes
Hakk'a can ısmarladı gitdi nefes

Sarı İsmâ'il tutup anın sözlerin
Hırkasıla örtdi mübarek yüzün

Geldi Kadıncık erenler anası
Okuyup Yâsin'i hem tutdı yası

Rûm'da bin yere yakanlar çerağ
Cümlesi tuyup geldi yakın ırağ

Dahi Seyyid Mahmud Hayran geldiler
Karaca Ahmed cümle erenler bildiler

Geldi Kolu Açık Hacım, Baba Resûl
O remzile oldu cümle seyyid kabul

Önlerince bunların Şâh-ı Şecâ'
Kutb-ı âlem ol velidir bî-nizâ

Çün halifeler muhibbler hep geldiler
Cümle ma'tem tutup âfigân etdiler

Kimi oturup kimi çerağ urdılar
Çille Dağı'ndan yana yüz urdılar

Anı gördi Sarı İsmâ'il heman
Zâhir oldu gün gibi olup 'ayân

Donı yeşil atı boz 'Ali.....
..... yeşil gönderdi yüzi nikâb

Hazret-i Hızır sandılar halk-ı cihân
Karşu vardı cümlesi pîr ü civân

Tekye kapusına irdi ol hümâm
Virdi anda işaret birle selâm

'Aleyk alup cümle ta'zim etdiler
Halvetinin önünce gitdiler

İndi atından kapu önünde heman
Gönderin yere sancup ol duman

..... yerinden bağladı anı atı
Vardı halvet kapusına Hazreti

Geldi tüccar tabutını düzdi

Taşına tarih yazı hem

Kılbeye karşı akar su aldılar
Kaynadup kazan ile..... geldiler

Girüp İsmâ'il anunla halvete
Geldi cümle ol erenler Hazrete

İkisinden gayrı kimse girmedi
.....kimseye yol virmedi

Sarı İsmâ'il suyun koyup tamam
Yudı Hazret cismine hem ol hümâm

Başı ucunda görür hazır kefen
Biçmiş ana bunun cennet

Ne gelmiş ne kesilmiş yok yeri
.....yanmış veli nemgin suyu

Farz sünnet hükm üzre yudılar
Hülle tonundan kefin sardılar

Kıbleye karşı koydılar ol İmam'ı
Yetmiş kat saf turdı Rûm erenleri

Ol boz atlı ilerü turun tamam
Biş namazlık idüp oldu imam

Çün erenlerle namazı kıldılar
Cümlesi ol del mezara geldiler

Kendi eliyle ol erenler servevri
Defn idüp Hakk'ına koydı ol eri

Çıkdı halvetden niyâz idüp hümâm
Virdi oturan erenlere selâm

Geldi andan gönderin katına
Çözdi çelebrin bindi atına

Sarı İsmâ'il irdi tutdı rikâb
Yüridi atı önünce kâmeyâb

Gitdi..... önünce serverin

(97b)

Kendi virmeğe yani tesellisin erin

Gönli içre böyle tutdı niyyetin
Kime sual idüp bile ol

Hazret-i Hızır'ı görünce bilürem
Hem müşerref olmuşam fark kılıram

Bu Hızır suret velâkin bilmezem
Bu def'a yüzünde fark kılmazam

Niyyetini böyle tutup gönlinde ol
At önünce oldu bir fersah yol

Öpdi atı bağın koydı baş
Dökdi gözlerinden kanıla yaş

Ey erenler şâhı lütf it kıl kerem
Aç nikâbını cemâlini görem

Hazret-i Hünkâr bana hem söyledi
Hazretin içüne vasiyyet eyledi

Didi ben nakl idicek bir şahıs gelür
Mâni' olma neylerse ol bilür

İmdi lütf it ey erenler serveri
.....koydın ol eri

Ey keremkânı bir en'âm eyle gel
Kendü özin bendene ma'lûm eyle gel

Ol erenler şahı bize ol hümâm
Meytin yudın namaz kıldın oldın imam

Ol namazın kıldığın server-i Hakk'ı
Ol niyâz eyledüğün müridler hakkı

Hakk divanında olan hürmet hakkı
Ana 'izzet hakkı

Bu koyuban gitme gel
Cemâlinden bizi mahrum itme gel

Böyle didi Sarı İsmâ'il pes
Tutdı sözün saymadı anda nefes

Çekdi atı başın ol 'Ali.....
El urup yüzünden giderdi nikâb

Görüp anı bildi kimdir ol veli
Hacı Bektâş Veli nesl-i 'Ali

Atının ayağına düşdi heman
Tarh oldı aradan şek ü gûman

Bildi nice ulu erdir hazretin
Kendi eliyle pâk kıldı meytin

Bu ne kuvvet ne velâyet nice sır
Hergiz irmez 'akl ana esrâr

Didi hayfa çıkdı elden bilmedim
Daim erlik birle hizmet kılmadım

Çok 'itâ kıldım..... İdem
Suçumu bağışlayup eyle kerem

Hizmetin itmişem bî-had günah
Bağışla güzel başın içün eyle nikâh

Etdüğime kalma benim kıl kerem
.....velâyet basam kadem

Çün mürid oldım giyüben kisvetin
Otuz üç yıl itmişem er hizmetin

Himmat et kim ben de bulam mertebe
Senin ‘aşkınla düşdim firkate

Böyle diyüp anda Sarı İsmâ’il
Kanluyaş dökdi gözinden hemçü nil

Gördi çün İsmâil göz yaşını
Bir zaman turdı çeküp at başını

Didi İsmâ’il sözüm tut dir özin
Çünkü Hakk’ın mazharısın aç gözin

Hakk’a lâyük dirlik..... kişi
Âhi itmez ağlayup dökmek yaşı

Er gerekdir dünyada birlik ide
Kendü yuyup pâk ide

Kalbini pâk u ‘imâret eylegil
Nefs-i ‘avâmını garet eylegil

Kalbi saf olmayan kişi âdem değil
Kâmil ise Hakk’a mahrum değil

Âdem olmak gerek hayr u şer
Hayra niyet ide olmaya şer

..... halk cihânda âdemi
‘Âkil birle seyr ider bu ‘âlemi

Bu ‘alâyıkdan kalkup kâmil gezer

(98a)

Terk ider halkı ider Hakk’a nazar

.....geç bulasın kurb-ı Hakk
Yohsa kaldın.....hemçü halk

Böyle diyüp ıl erenler hazreti
Eyledi İsmâ’il’e vasiyyeti

Çünkü İsmâ’il işidüp bu sözün
Öpdü elin sürdü ayağına yüzün

Ağlayabun isti'âret eyledi
Derdine erden kifâyet eyledi

Didi bunun misli dirlik itmeğe
Er gerekdir takva yoluna gitmeğe

Lîk Hakk içüne bana ey gerçek er
Bir hayır duâ kılup eyle nazar

Kim kabuldür Hakk katında hâcetin
Kıl şefâ'at itmişem çok hizmetin

Böyle diyüp Sarı İsmâ'il tamam
Nefsini kabul etdi anın heman

Kaldırup el hayır du'â eyledi

Ol du'â oldı bil ol demde revâ

Hakk Te'âlâ lütf-ı ihsân eyledi
Hep günahın afv idüp bağışladı

Ol sa'at gaib oldı ol hümâm
Anla kimdir Hacı Bektâş vesselâm

Sağlığında her kim özin Hakk ide
Bilüp kendüzin yuyup pâk ide

Kim ki Hakk'dan rahmetister kâmgâr
'İzleti itmek gerekdir ihtiyâr

Hakk'a irmek ister isen ey hümâm
Güft ü gûyı terk idüp dinle merâm

Katı nefis eyle olasın 'ayn-ı zât
.....senden beşerlikden sıfat

Cismini terk itmeyen bulmaz Hakk'ı
Bu erenler sözidir ey

Ol dem ölmek gerek mü'min olan
Bî-zevâl dirlik bulur evvelkin ölen

Bu velâyet mesel eyle dirliği
Bulasın Hakk'a giden ile birliği

Çün velâyetnâme irdi âhir

Vir salâvat ‘aşkla Peygamber’e

Hacı Bektâş’ı seversen ey mürid
Hû diyelim cümle gör öle Yezid

.....haberdâr olan
Söyleyem hoşbir haber dinler isen

Gel muhibb ol evliyâya ey.....
Şeklin âsân işini tut temiz

Çün vefatını ol erin etdim beyân
Velâyetin nakl idüp kıldım ‘ayân

.....velâyet gösterir devrinde er
Öldüğünden sonra gösterse hüner

Dirilikde her şâhın kuvveti var
..... Fırsatı gider

Er gerek sahib-i velâyet ola ol
Olmaya hiç bâki dirlik bula ol

..... ider suret çürür et ile deri
Hiç er ölür mi ebed kalur diri

Terk idüp dârü’l.....
.....bekâ mülkünde ider.....Hakk’a

Ki velâyet mülküne basa kadem
Sanma gine ölür anı âhir âdem

.....Hacı Bektâş Hünkâr
Nalk idicek dünyadan ol âşikâr

Ne velâyet gösterüpdür dinle gel
.....

Çünkü Hünkâr dünyadan kıldı.....
Bildir anı cümle

.....zamanda.....
Mülk-i Rûm’un ider idi ‘adlvâr

Edirne'yi idinmiş idi tahtığâh
Bursa'ya dahi gelürdi gâh gâh

(98b)

.....genc 'adl iderdi... hâsıl
Devleti şems ve bu erdir hoş kemâl

Hem mahbûb-ı evliyâyâ oldu emir
.....ne bilürdi

Şâh Osman giydi Bektâş kisvetin
.....bavkup aldı himmetin

..... iderdi hazretine varmağa
Ziyaret idüp cemâlin görmeğe

Lîk mâni' olmağın gün-i vefâd
..... murad

Bursa şehrinde otururken padişâh
Vefâtından Hünkâr'ın oldu âgâh

Rıf'at idüben ziyâde ağladı
Hasret odına ciğerin dağladı

..... Eyledi
İsteyüp mi'mâr vezire söyledi

Gerçek bina geldi.....
Hiç benzemezdi bir..... şâh-ı zaman

Kapluca mi'mârın etdi kabul
Kâfir idi lîk üstâz idi ol

İsmi Yankumâdiyan'dı ol erin
Şâh buyırdı varuban ol serverin

Kapısın muhkem yapup berk eylegil
..... amma terk eylegil

Ol İmam Hâşim'in 'aşkına
Kubbe bünyâd it.....

Da'vet idüp Hızır Lala Hazret'in
Niyâz idüp aldı erin himmetin

Virdi altun gönderüp.....
Geldi tedbiri içün.....

Harc idüp altunı gördiler.....
Başladılar kubbesine ittifak

..... Bünyâdı muhkem kılmak
Eylediler malı karavan hayli terk

Çünkü kubbe yapubı oldu tamam
Lîk gayet yüksek idi binam

Dinle er nice velâyet gösterir
Şerh idelim ne kerâmet gösterir

Çünkü binâ-yı kubbe âhir olur
Bir tuc meyli kubbe dikmek diler

Meyli olup kubbeye.....
Ayağı sürçüp göremedi yıkar

‘Âlemi tufan tutup yeller eser
Kubbe üstünde anın

Kubbeden inerken mi’mâr yere
Tut ya Bektâş dir çağırır ol ere

Hakk diyüp kul çağırınca.....
Bastı ol dem sağ ayağı üstüne

Sahih rivâyet budur âhi anlagıl
İdeyim bir hoş hikâyet dinlegil

Ol zamanki kubbe-i binâ çıkar
Ayağı sürçüp göremedi yıkar

Sol elinde var idi bir

Sağ elinde var idi mastar ey ulu

Çünkü yüksek kubbeden mi’mâr uçar
Gönül den elham gelüp gözün açar

Didi ersin Hacı Bektâş Hazreti
Canımı kurtarup eyle himmeti

Ben sana kâfir..... gelmişim
Gerçek ersin lîk tahkik bilmişim

Ger bu derstden kurtarırsan sağ esen
Sana iman getürem vallahi ben

Gönülden ikrâr idüp çekmedi gam
Sağ selâmet bastı yere buldı âm

Gördi büyük zulûmu
Mastarı elinde rast ey ‘am”u

Çünkü Yankumâdiyan’dı mi’mâr pes
Gördi Hünkâr’dan velâyet.....

Yüz süre ‘aşkla parmak götürür
Sıdkıla ol demde imân getirür

Her ne denlü mala kim kalmışdı.....

SONUÇ

Türk kültürü, içerisinde pek çok unsuru bir arada barındıran çok zengin bir kültürdür. Bu kültür unsurlarının her bir renginin ele alınıp incelenmesinde en önemli görevlerden birisi de üniversitelere düşmektedir. Çünkü üniversiteler bulundukları yörenin kalkınmasında ve kültür değerlerinin gün ışığına çıkartılarak insanların faydalanacağı bir duruma getirilmesinde birinci derecede sorumlu kurumlardır.

Tez konusu olarak seçtiğimiz cöngü de bu sorumluluk bilinci içerisinde ele aldık. İncelediğimiz eser içerisinde değerli şairlerin şiirleri yanında on iki imam ve on dört masum-ı pâk isimleri, Alevilikte tarikat, şeriat, sofrâ, چراغ, kurban, post, sâki v.b. kavramlar hakkında bilgiler yer almaktadır. Cöngün büyük bir bölümünün mensur olarak yazıldığı görülmüştür.

Cönkte yer alan mensur bölümlerin başında Kaygusuz Abdâl'in eserleri gelmektedir. "Vücûdnâme", "Budalanâme" ve "Kitab-ı Miglâte" isimli dinî ve tasavvufî bu eserlerin içerisinde yer yer şiirler de bulunmaktadır. Özellikle "Kitab-ı Miglâte"de dervişin ağzından söylenen lirik şiirler dikkati çekmektedir. Kaygusuz Abdâl'in söz konusu bu eserlerinin yazma nüshalarına az rastlandığından cönkte yer alan bölümlerin önemi bir kez daha anlaşılmaktadır.

Cönk içerisinde oldukça geniş bir yer tutan diğer bir bölüm ise Hacı Bektâşî Veli'nin "Velâyetnâme"sidir. Burada Hacı Bektâş'ın gösterdiği velâyet ve kerâmetler, halifeleri ve dervişleri ile ilgili bir çok konu ele alınmıştır. Ayrıca bu bölüm içerisinde uzun sayılabilecek manzum bir kısım da bulunmaktadır. Bu manzum kısımlar beyit şeklinde yazılmasına rağmen yer yer kafiye düzeninin bozulduğu ve tek dizelerin olduğu da görülmüştür. Velâyetnâme ile ilgili bölümler incelendiğinde olay akışının bozulmadan konuların kapsamlı bir şekilde yazıldığı dikkati çekmektedir.

Genel olarak ele aldığımızda üzerinde çalıştığımız cöngün gerek manzum, gerekse mensur kısımları itibarıyla değerli bir eser olduğunu söylemek sanırız yanlış olmaz.

KAYNAKÇA

- ALTINOK, Baki Yaşa,**
Alevilik, Hacı Bektâş Veli, Bektâşîlik, Oba Kitabevi, Ank. 1998
- DEVELLİOĞLU, Ferit,**
Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi, Ank. 1993
- ER, Piri,**
Geleneksel Anadolu Aleviliği, Ank. 1998
- GÖLPINARLI, Abdülbâki,**
Vilâyetnâme, İnkılâp Kitabevi, İst. 1990
- GÜZEL, Abdurrahman,**
Kaygusuz Abdal'ın Mensur Eserleri, Kültür ve Turizm Bak.Yay.
Ank. 1983
- GÜZEL, Abdurrahman,**
Saraynâme, Kültür Bakanlığı Yay. Ank. 1989
- ÖZMEN, İsmail,**
Alevi-Bektaşî Şiirleri Antolojisi, Kültür Bak.Yay. Ank. 1998
(5 Cilt)
- Şemsettin Sami,**
Kâmûs-ı Türkî, Enderun Kitabevi, İst. 1989